

PODZIMNÍ KVĚTY

Alexandr Kuprin

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Podzimní květy

Alexandr Kuprin

Přeložila Zdeňka Psůtková

Znění tohoto textu vychází z díla [Podzimní květy](#) tak, jak bylo vydáno Lidovým nakladatelstvím v Praze v roce 1981. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Alexandr Kuprin: Podzimní květy), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 18. 6. 2021.

OBSAH

Sulamit.....	8
I.....	8
II.....	11
III.....	13
IV.....	16
V.....	24
VI.....	31
VII.....	36
VIII.....	38
IX.....	41
X.....	47
XI.....	53
XII.....	57
Granátový náramek.....	63
I.....	63
II.....	64
III.....	67
IV.....	71
V.....	75
VI.....	80
VII.....	84
VIII.....	88
IX.....	95
X.....	98
XI.....	103
XII.....	106
XIII.....	108
Osamělost.....	110
Bez záhlaví.....	120
I.....	120

II	122
III	124
IV.....	127
Had	131
Olga Sourová	145
Allez!	154
Lolli	159
Spalničky.....	167
I	167
II	171
III	183
IV.....	187
Podzimní květy	190
Strašná chvíle.....	199
Obraz.....	216
I	216
II	217
III	219
IV.....	221
V	222
VI.....	224
VII.....	226
VIII	227
IX.....	228
X	229
XI.....	230
Marianna	232
Svatá láska	237
Sentimentální román	246
Psyché.....	254
Narcis	271
Rozmar	280

Olesja	290
I	290
II	295
III	299
IV.....	309
V	316
VI.....	321
VII.....	326
VIII	328
IX.....	334
X	337
XI.....	343
XII.....	350
XIII	356
XIV	363

Sulamit

*Položíž mne jako pečeť
na srdce své, jako pečetní prsten
na ruku svou! Neboť silné jest jako
smrt milování, tvrdá jako hrob
žárlivost; uhlí její uhlí řeřavé,
plamen nejprudší.
— Píseň písní*

I

Král Šalomoun dosud nedosáhl středního věku, pětáctýřiceti let, ale sláva o jeho moudrosti a kráse, velkolepém životě a nádheře dvora daleko přesáhla hranice Palestiny. V Asýrii a Fénicii, v Hořejším a Dolním Egyptě, od pravěkého Tebrízu po Jemen a od Ismaru do Persepolisu, na černomořském pobřeží i na ostrovech Středozemního moře, tam všude lidé s úžasem pronášeli jeho jméno, neboť po všechny dny nebylo krále podobného jemu.

Roku 480 po cestě synů Izraelských do země zaslíbené, ve čtvrtém roce svého panování přistoupil král v měsíci Zive k budování velikého chrámu Hospodinova na hoře Moria a ke stavbě paláce v Jeruzalémě. Osmdesát tisíc kameníků a sedmdesát tisíc nosičů bez ustání pracovalo v horách a jeruzalémských předměstích, kdežto deset tisíc drvoštěpů z celkového počtu třiceti osmi tisíc se po skupinách vydávalo na Libán, kde celý měsíc strávilo prací tak těžkou, že pak dva měsíce muselo odpočívat. Tisíce lidí svazovaly pokácené stromy do vorů a stovky námořníků se staraly o jejich plavbu mořem do Jaffy, kde je přitesávali Tyrští, znalí soustružení

a truhlářiny. Pouze při stavbě pyramid Chuféva, Chafréa a Menauréa v Gizehu bylo potřeba tak neuvěřitelného množství rukou.

Tři tisíce šest set dozorců mělo dohled nad prací, dozorcům pak velel Azariáš, syn Nathanův, muž krutý a činorodý, o němž kolovala pověst, že nikdy nespí, jsa stravován plamenem nevyléčitelné vnitřní choroby. Veškeré plány paláce a chrámu, kresby na sloupích a na měděném moři, nákresy oken, výzdoby stěn a trúnů byly prací architekta Hirama Abiáše ze Sidonu, syna mědikovcova z rodu Nathelimova.

Po sedmi letech, v měsíci Buli byl dostavěn stánek Hospodinův a po dalších třinácti letech králův palác. Za cedrové trámy z Libánu, za prkna z olivovníků a cypřišů, za dříví z chvojového stromu, za obrovité, zabroušené a vyleštěné kameny, za purpur, šarlat a bysus¹, vyšívaný zlatem, za blankytně modré tkaniny, za slonovou kost a červené beraní kožešiny, za železo, onyx a množství mramoru, za drahokamy, zlaté řetězy, věnce, šňůrky, klíšťky, sítky, košíky, lampy, květiny a svícny, za zlacené petlice ke dveřím a zlacené hřebíky, každý ve váze šedesáti lotů, za poháry a talíře, ulité ze zlata, za vyřezávané a mozaikové ornamenty, za lvy, cherubíny, voly, palmy a ananasy, odlité z kovu nebo vytesané v kameni, daroval Šalomoun Tyrskému králi Hiramovi, architektovu jmenovci, dvacet měst a osad v zemi Galilejské, Hira však shledal tento dar nicotným – s tak neslýchaným přepychem byl vybudován stánek Hospodinův, palác Šalomounův i malý zámek v Millo, patřící králově manželce, dceři egyptského faraóna Šišaka, krásné Astis. Mahagonové dřevo, jehož později bylo použito na opěradla a schodiště galerií, na hudební nástroje a na vazby posvátných knih, bylo naopak darem králi Šalomounovi, darem, který mu věnovala moudrá a nádherná královna ze Sáby – spolu s takovým množstvím aromatických pryskyřic, vonných masť a převzácných parfémů, jaké dosud v Izraeli nebylo vídáno.

---

1 Byssové neboli mořské hedvábí. *Pozn. red.*

Královo bohatství rostlo rok od roku. Třikrát do roka připlouvaly do přístavu jeho lodě. „Farsis“, koráb, který plul Středozemním mořem, a „Hiram“, brázdící moře Černé. Přivážely z Afriky slonovou kost, opice, pávy a antilopy. Z Egypta bohatě zdobené vozy, živé tygry a lvy, rovněž pak kůže a kožešiny z Mezopotámie, sněhobílé koně z Kuvy, parvaimský zlatý písek v hodnotě šesti set šedesáti talentů ročně, mahagon, eben a santal ze země Ofir, pestré assurské a calahské koberce podivuhodných vzorů – to byly přátelské dary krále Tiglata-Pilesara –, uměleckou mozaiku z Ninive, Nimrudu a Sargonu. Skvostné pestré látky z Chatuaru, zlacené, tepané poháry z Tyru. Ze Sidonu barevná skla a z Punta nedaleko Bab-el-Mandebu ony vzácné vůně – nard, aloe, bambus, šafrán, amburu, muškát, skořicovník, chalvu, myrhu a kadidlo, kvůli nimž egyptští faraónové nejednou podnikali krvavé války.

Za Šalomouna se stříbro necenilo víc než obyčejný kámen a mahagon nebyl o nic dražší než sykomory, bující v údolích.

Král nařídil, aby byly svedeny vody z horských pramenů, vtékajících do Kidronského potoka, a dal vybudovat kamenné lázně, obložené porfyrem, mramorové nádrže a chladivé vodotrysky, kolem paláce pak dal vysázet ovocné stromy a ozdobná křoviska a založil vinohrad v Balhamonu.

Šalomoun měl čtyřicet tisíc stání pro muly a koně k zápřeží a dvanáct tisíc míst pro koně jezdecké. Z provincií se pro koně den co den dovážel ječmen a sláma. Deset vykrmených volů a dvacet volů z pastvin, třicet měr pšeničné mouky a šedesát jiné, sto soudků různých vín, tři sta ovcí, kromě vykrmené drůbeže, jelenů, srnčího a sajek – to všechno denně procházelo rukama dvanácti dohlížitelů na Šalomounův stůl, rovněž pak na stůl jeho dvořanů, suity a gardy. Šedesát vojinů, vybraných z pěti set nejsilnějších a nejodvážnějších mužů z celého vojska, se střídalo na stráží ve vnitřních komnatách králových. Pro své tělesné strážce dal Šalomoun vyhotovit pět set štítů, zdobených zlatými šupinami.

II

Ať královny oči zatoužily po čemkoli, neodepřel jim ničeho a svému srdci neodřekl žádného potěšení. Měl sedm set žen a tři sta milenek, nepočítaje v to otrokyně a tanečnice. A všechny Šalomoun těšil svou láskou, neboť Bůh mu dal tak nevyčerpatelný zdroj vášně, jaký prostí lidé neměli. Miloval černooké Chetitky hebce bílých tváří a červených rtů, miloval je pro jejich zářivou, ale prchavou krásu, která rychle a půvabně rozkvétá a rychle vadne stejně jako rozkvétají a vadnou květy narcisu. Miloval snědé, vysoké, ohnivé Filištínky, jejich tvrdé kadeřavé vlasy, zvonivé zlaté náramky na zápěstích, zlaté obruče na ramenou a široké náramky na každém kotníku, spjaté tenounkými řetízky. Miloval něžné, drobné, pružné Ammoreanky, které neuměly vyčítat – jejich věrnost a pokora v milování se stala příslovečnou. Miloval ženy z Asýrie, které barvami prodlužují své oči a vyleptávají si na čele a na tvářích modré hvězdy. Miloval veselé, vzdělané a duchaplné dcery Sidonu, které uměly zpívat, tančit a rovněž hrát na harfy, na loutny a na flétny za doprovodu bubnů. Miloval Egyptanky nažloutlé pleti, neúnavné v milování a šílené v žárlivosti. Rozkošnické Babyloňanky, jejichž tělo bylo pod oděvem hladké jako mramor, protože si zvláštní mastí odstraňovaly každický chloupek. Miloval panny z Barktie, které si barvily vlasy a nehty palčivě rudou barvou a nosily dlouhé kalhoty. Miloval mlčenlivé a ostýchavé Moabitky, jejichž nádherná prsa chladila i za nejparnějších letních nocí. Miloval klidné a marnotratné Ammonitanky ohnivých vlasů a s tělem tak bělostným, že zářilo ve tmě. Miloval křehké modrooké ženy lněných vlasů a něžně vonící pleti, které byly přivázeny ze severu skrze Baalbek a jejichž jazyk byl nesrozumitelný všem, kdo žili v Palestině. Kromě těchto všech pak král miloval ještě mnohé dcery Judeje a Izraele.

Sdílel rovněž lože s královnou ze Sáby, jež všechny ženy celého světa předčila krásou, moudrostí, bohatstvím a velkou vynalézavostí

v umění milovat, dále pak se Sunamitkou Abisagou, jež proteplovala stáří krále Davida – s onou vlídnou a mírnou krasavicí, kvůli níž Šalomoun vydal svého staršího bratra Adoniáše smrti z rukou Judajova syna Banaiáše.

A pak sdílel lože s chudou dívkou z vinohradu, s dívkou jménem Sulamit, kterou jako jedinou ze všech žen miloval celým srdcem.

Nosítka si dal zhotovit z nejlepšího cedrového dřeva a dal je vyzdobit stříbrnými sloupky, zlatými opěradly ve tvaru ležících lvů, přístřešek pak byl z purpurové tyrské tkaniny. Uvnitř byla nosítka vyzdobena zlatým vyšíváním a drahokamy, milostnými dary jeruzalémských žen a panen. A když urostlí černí otroci nesli o velikých svátcích krále Šalomouna uprostřed davů, tehdy byl král vskutku krásný jako lilie Sáronská při dolinách.

Měl bělostný obličej, rty zářivé jako jasně rudá stužka, zvlněné vlasy černé do modra; v nich jako ozdoba moudrosti prokvétala šed', podobna stříbrným nitím horských ruček, padajících z vysokých, temných skalisek Hermonu. Šediny se mu třpytily i v černém vousu, sčesaném podle obyčeje asyrských králů do pravidelných drobných kudrn.

Oči měl tmavé jako nejtmaší achát, jako nebe za bezměsíčné letní noci, a řasy, jejichž střely směřovaly vzhůru i dolů, se podobaly okružím z černých paprsků kolem temných zřítelnic. Nebylo na celém světě nikoho, kdo by snesl Šalomounův pohled, aniž by nemusel sklopit oči. Jestliže se v králově zraku zableskl hněv, vrhali se lidé k zemi.

Ale bývaly i chvíle srdečnosti a veselí, když se král opíjel láskou nebo vínem nebo rozkoší moci nebo se těšil z moudrého a krásného slova, jež bylo proneseno v pravý okamžik. Pak se jeho řasy pokojně spouštěly do poloviny, vrhající modré stíny na světlou líč, a v očích se mu jako jiskry v černých démantech rozžíhala teplá světla něžného, vlídného smíchu. Ti, kdo spatřili jeho úsměv, byli by za krále dali tělo i duši – tak byl ten úsměv nepopsatelně krásný. Stačilo nahlas

pronést Šalomounovo jméno a srdce žen se rozněcovala, jako by je ovanula vůně myrhy – vzpomínka na noci milování. Šalomoun měl ruce něžné, bílé, teplé a krásné jako žena, ale byla v nich taková přemíra sil, že přikládal dlaně na čela nemocných a léčil bolesti hlavy, křeče, černou melancholii a posedlost. Na levém ukazováčku nosil gemu z krvavě červeného asteryxu, z níž tryskalo šest perlově bílých paprsků. Prsten byl stár mnoho století a na rubu kamene byl vyryt nápis v jazyce starověkého, dávno vymřelého národa: „Všechno pomine.“

Síla Šalomounovy duše byla tak mocná, že se jí podřizovala i zvíř. Lvi a tygři se plazili u králových nohou a otírali se mu tlamou o kolena, a když vstupoval do jejich příbytků, drsnými jazyky mu olizovali ruce. A také král, nalézající potěchu v trpytivém mihotání drahokamů, v aromatu vonných egyptských pryskyřic, v něžném doteku lehkých tkanin, v blažené hudbě, v jemné chuti jiskřivého červeného vína, hrajícího v tepaném kalichu, s radostí hladil drsné hřívy lvů, sametové hřbety černých panterů a něžné tlapy skvrnitých leopardů kořat, rád poslouchal řev šelem, pozoroval jejich nádherné, pružné pohyby a vnímal žhavou vůni jejich lačného dechu.

Tak popisoval Šalomouna syn Ahiludův Josafat, letopisec králových dnů.

III

„Za to, žeš nežádal dlouhý život, žeš nežádal pro sebe ani bohatství, ani duše nepřátel, ale požádals o moudrost, učiním podle tvého slova. Dám ti srdce moudré a rozumné, takže podobného tobě nebylo, aniž po tobě jiný, podobný tobě povstane.“

Tak pravil Šalomounovi Bůh, a z jeho naučení seznal král pořádek světa a činnost živlů, postihl počátek, konec i střed časů, pronikl

do věčně volného a kruhového návratu dějů. Od astronomů z Byblu, Acca, Sargonu, Borsipu a Ninivé se naučil sledovat změny v rozpoložení hvězd a letokruhů. Znal rovněž přirozenou povahu všech živočichů a rozuměl smyslům zvěře, znal důvod a směr větrů, jakož i rozličné vlastnosti rostlin a jejich léčivou sílu.

Záměry lidského srdce jsou hluboká vodstva, ale i z nich moudrý král uměl čerpat. Ze slov a hlasu, z očí i pohybu rukou uměl vyčíst nejhlubší tajemství nitra, jako by četl v otevřené knize. Proto za ním přicházela veliká síla lidu ze všech koutů Palestiny, aby prosila o rozsudek, o radu, o pomoc i vyšetření sporu, právě tak jako o rozluštění nepochopitelných znamení a snů. A všichni se podívovali hloubce a výstižnosti Šalomounových odpovědí.

Tři tisíce podobenství a tisíc a pět písní stvořil Šalomoun. Diktoval je dvěma obratným a rychlým písařům, Elichoferovi a Achiášovi, synům Sivovým, a pak porovnával to, co oba zapsali. Své myšlenky vždy odíval do půvabných výrazů, neboť slovo, vhodně řečené, podobno jest zlatému jablku v číši z průzračného sardonyxu, navíc pak také proto, že slova mudrců jsou ostrá jako jehly, pevná jako zatlučený hřeb, a jejich původ jest od jediného pastýře. „Slovo je jiskra v hnutí srdce,“ říkával král. Moudrost Šalomounova převýšila moudrost všech synů Východu a veškerou moudrost Egyptanů. Ale krása obyčejné lidské moudrosti už jej počínala skličovat a ztrácela v jeho očích dřívější hodnotu. Jeho neklidný a zkoumavý rozum žíznil po oné nejvyšší moudrosti, kterou Hospodin měl na své cestě odedávna, na počátku, dříve než stvořil svět, bažil po oné moudrosti, která stála při Bohu jako veliká umělkyně, když do tváře bezedna rýsoval kruh. Ale tuto moudrost Šalomoun nenalézal.

Prostudoval učení kouzelníků z Chaldeje i Ninivé, vědy astrologů z Abidosu, Saisu a Memfisu, tajnosti věštců, mistagogů a epoptů asyrských, jakož proroků z Baktrie a Persepolisu, a přesvědčil se, že jejich vědomosti nejsou než vědomosti lidské.

Hledal rovněž moudrost v tajemných obřadech prastarých pohanských náboženství a navštěvoval pohanské chrámy. Přinášel oběti mocnému Baalovi Libanonovi, který byl uctíván pod jménem Melkart, bůh vzniku a zániku a v Tyře a Sidonu byl i patronem mořeplavby. V oáze Sivach byl nazýván Ammonem; tam jeho modla kývala hlavou a ukazovala cestu slavnostním procesím, Belem byl zván Chaldejci, Molochem Kananejci. Klaněl se i jeho manželce, strašlivé a chlípné Astartě, jež v ostatních chrámech nesla jméno Ištar, Isaar, Baaltis, Ašera, Istar-Belit a Atargatis. Naléval olej a zapaloval kadidlo i Isidě a Osirisovi, bohům egyptským, bratru a sestře, kteří uzavřeli sňatek již v lůně matčině a počali tam boha Hóra, i Derkete, bohyni tyrské, jež byla podobna rybě, rovněž pak i Anúpevovi se šakalí hlavou, bohu balzamování, i babylónskému Oannovi a Dagonovi filištínskému, Avdenagovi asyrskému a Utsabovi, modle lidu z Ninivé, i pochmurné Kibelle a Bel-Merodochovi, patronu Babylonských, bohu planety Jupiter a chaldejskému Orovi, bohu věčného ohně, i tajemné Omoroze, pramáti bohů, kterou Baal rozťal ve dvě části – vytvořil z nich nebe a zemi a z hlavy pak stvořil lidstvo. Král se klaněl i bohyni Atanais, na jejíž počest dívky Fénické, Lydijské, Arménské a Perské dávaly na prahu chrámu své tělo mimojdoucím jako posvátnou obět.

V pohanských obřadech však nenalézal král nic kromě opilství, nočních orgií, smilstva, krvesmilství a nepřirozených vášní a v jejich dogmatech nalézal jen plané řeči a klam. Ale žádnému ze svých poddaných nezakazoval, aby přinášel oběti, podlehl prosbám krásné, zádumčivé Moabitanky Ellaan, která právě v té době byla královou milovanou ženou, a na hoře Olivetské dal vystavět stánek Chamose, ohavnosti moabitské. Jen jedině Šalomoun netrpěl a jedině trestal smrtí – když byly v oběť přinášeny děti.

Při svých hledáních seznal, že osud lidských synů je stejný jako osud zvířat – umírají jedni i druzí, všichni dýchají stejně, a člověk nemá převahu nad skotem. Tehdy král pochopil, že ve veliké

moudrosti trvá veliký smutek, a kdo znásobuje své vědění, znásobuje i tesknotu. Poznal rovněž, že i ve smíchu zabolí občas srdce a koncem radosti bývá zármutek. A jednoho rána poprvé nadiktoval Elichoferovi a Achiášovi: „Marnost nad marnost a všechno je marnost a trýzeň duše.“ Tak praví Ecclesiastes.

Ale tehdy král ještě netušil, že mu zanedlouho Hospodin sešle něžnou a ohnivou, oddanou a nádhernou lásku, která jediná jest dražší než bohatství, sláva a moudrost, která jest dražší než sám život, neboť ani života si necení a nebojí se smrti.

IV

Králův vinohrad se prostíral v Balhamonu, západně od stánku Molochova na jižním svahu Batn-el-Chabu. Tam se král uchyloval v hodinách velikých úvah. Granátové stromy, olivovníky a plané jabloně, prostřídané cedry a cypřiši, lemovaly vinici ze tří stran, na čtvrté byl vinohrad oddělen od silnice vysokou kamennou zdí. Ostatní vinohrady, které se prostíraly kolem, náležely Šalomounovi také. Pronajímal je strážným po tisíci stříbrňácích za jeden každý.

Až za svítání skončila v paláci přepychová hostina, kterou král Izraelský pořádal na počest poslů slavného Tiglata-Pilezara, krále Asyrského. Šalomoun byl unaven, ale usnout toho rána nemohl. Ani víno, ani sikera nezamlžily tvrdé hlasy Asyřanů a nerozvázaly jejich jazyky. Ale pronikavý rozum moudrého krále vytušil jejich plány a už splétal jemnou politickou síť, kterou omotá kolem těch důležitých mužů pyšných očí a lišácké řeči. Šalomoun udrží nevyhnutelné přátelství s pánem Asýrie a zároveň, díky věčnému přátelství s Hiramem Tyrským, zachrání před vypleněním jeho království, které svými neslýchanými poklady, skrytými ve sklepeních pod úzkými uličkami stísněných domů, dávno láká dychtivé oči orientálních vládařů.

A tak za svítání přikázal Šalomoun otrokům, aby ho odnesli na horu Batn-el-Chab, daleko na silnici vystoupil z nosítek a teď sedí sám na obyčejné dřevěné lavičce, až docela nahoře nad vinicí, ve stínu stromů, které ve větvích dosud podržely zrosený noční chlad. Král má na sobě prostý bílý plášť, sepnutý na pravém rameni a na levém boku dvěma egyptskými agrafami ze zeleného zlata ve tvaru svinutých krokodýlů – to je symbol boha Sevacha. Králova ruka nehybně spočívá na kolenou, oči, zastřené hlubokou myšlenkou, upřeně hledí na východ k Mrtvému moři, kde nad oblým vrcholkem Anaze v ohni červánků vychází slunce. Od východu vane jitřní vánek a přináší vůni rozkvetlé vinice – jemnou vůni rezedy a svařeného vína. Tmavě cypřiše zvolna pokyvují štíhlými vrcholky a vydechují pryskyřičnou vůni. Stríbržité zelené listí olivovníků si kvapně šeptá.

Ale vtom Šalomoun vstává a naslouchá. Docela blízko za stromy prozpěvuje milý ženský hlas, jasný a čistý jak ono zrosené ráno. Prostá a něžná melodie plyne jako zvonivá bystřina v horách – ustavičně se opakuje pět šest tónů. Ten jednoduchý, ale kouzelný půvab probouzí v králových očích tichý, dojatý úsměv.

Hlas zní stále blíž. Už se ozývá těsně vedle, za rozložitými cedry, za tmavě zeleným jalovcem. Král opatrně rozhrne větve, tiše proklouzne mezi pichlavými křovisky a octne se na otevřené plošině.

Za nízkou zídkou, hrubě složenou z velkých žlutých kamenů, se po svahu zvedá vinohrad. Mezi záhony vinné révy přechází dívka v lehkých, blankytně modrých šatech, shýbá se k zemi, něco dělá, znovu se narovná a zpívá. Ryšavé vlasy jí planou ve slunci.

*Až by zavítal ten den
a utekli by stínové ti,
navratiž se, připodobni se, milý můj,
srně neb mladému jelenu,
běhajícímu na horách Beher!*

Tak si zpívá, když uvazuje šlahouny révy a zvolna sestupuje dolů, stále blíž a blíž ke kamenné zídce, za kterou stojí král. Je sama – nikdo ji nevidí ani neslyší. Vůně rozkvetlého vinohradu, radostná svěžest rána a palčivá krev v srdci ji opájejí, na jejích rtech se rodí slova prostoduché písničky a rázem navždy zapomenuta odlétají s větrem.

*Zlapejte nám lišky, lišky, i ty maličké,
ježto škodu dělají na vinicích,
poněvadž vinice naše kvete.*

Tak dojde až ke zdi, a aniž postřehne krále, obrací se zpět a lehce stoupá po svahu, podél sousední řady révy. Teď zní její píseň tlumeněji.

*Běž, milý můj,
bud' podoben srně
nebo mladému jelenu
na horách balzamických.*

Ale náhle se odmlčí a skloní se k zemi tak hluboko, že ji za révou není vidět. Tehdy král Šalomoun pronese hlasem, laskajícím sluch: „Dívko, ukaž mi svou tvář, dej, ať ještě slyším tvůj hlas!“

Dívka se rychle napřimuje a obrací se obličejem ke králi. V té chvíli zprudka zavane vítr a přitiskne jí šaty k tělu a mezi nohy. A na okamžik, dokud se dívka neobrátil k větru zády, král ji spatří tak, jako by zde stála nahá, a vidí vysokou urostlou postavu v rozpuku třinácti let. Spatří drobná, oblá, pevná ňadra a pahorky bradavek, na kterých se paprskovitě rozděluje látka, panenské břicho, kulaté jako číše, a hlubokou linii, dělící zdola nahoru její nohy – i místo, kde se rozvětjuje k vypouklým bokům.

„Protože hlas tvůj je sladký a obličej tvůj tak příjemný!“ praví Šalomoun.

Dívka přistupuje blíž a rozechvěle, s nadšením hledí na krále. Její snědý, zářivý obličej je nevýslovně krásný. Těžké, husté, tmavě rudé vlasy, do kterých si vetkla dva květy červeného máku, jí pokrývají ramena v nesčetných pevných kadeřích, rozbíhají se po zádech a protkány slunečními paprsky planou jako zlatý purpur. Ze suchých červených bobulí si splekla náhrdelník – s jímavou nevinností si jím nadvakrát ovinula vysoký, štíhlý, tmavý krk.

„Nevšimla jsem si tě!“ říká něžně a její hlas zní jako zpěv flétny. „Odkud jsi přišel?“

„Tak hezky jsi zpívala, dívko!“

Ostýchavě klopí oči a rudne, ale pod dlouhými řasami a v koutcích úst se chvěje skrytý úsměv.

„Zpívala jsi o milém. Je lehký jako srna, jako mladý horský jelen. Tvůj milý je velmi krásný, vid', dívko?“

Dívka se směje tak zvonivě, jako by na zlatý talíř padala stříbrná krupice.

„Já nemám milého. To je jenom písnička. Ještě jsem žádného milého neměla...“

Oba chvíli mlčí a hluboce, bez úsměvu se na sebe dívají... Na stromech hlučně pokřikují ptáci. Pod slabounkým plátnem se rychle zvedá dívčí hrud'

„Nevěřím ti, krasavice. Jsi tak nádherná...“

„Posmíváš se mi. Pohled', jak jsem černá...“

Zvedá drobné tmavé ruce – široké rukávy lehce kloužou dolů k ramenům a obnažují lokte jemného, oblého panenského tvaru.

„Bratři se na mne rozzlobili a poslali mne, abych ostříhala vinici, podívej se, jak mne slunce spálilo!“ říká lítostivě.

„Ach ne, slunce tě učinilo ještě krásnější, jsi nejkrásnější ze všech žen! Teď ses zasmála, a tvé zuby podobny jsou stádu ovci jednodušších, když vycházejí z koupadla, a žádná z nich nemá vady. Jako

kus jablka zrnatého jsou skráně tvé mezi kadeřemi tvými. Tvé rty jsou rudé, jaká blaženost pohledět na ně. A tvé vlasy... Víš, čemu se podobají tvé vlasy? Vidělas někdy, jak večer po svahu hory Galád sestupuje ovčí stádo? Pokrývá celou horu a v odrazu červánků a v prachu je stejně červené a vlnité jako tvé kadeře. Oči tvé jsou hluboké jako rybníky v Ezebon vedle brány Batrabbim. Ó jak jsi krásná! Hrdlo tvé jest rovné a vznosné jako věž Davidova...!“

„Jako věž Davidova!“ opakuje dívka okouzleně.

„Ano, ano, ty nejkrásnější z žen! Tisíce štítů visí na věži Davidově, a to vše jsou štíty mužů udatných. I já zavěšuji svůj štít na tvou věž...“

„Ach mluv, mluv ještě...“

„Když ses obrátila na mé zavolání, zavanul vítr a já spatřil pod tvým oděvem obě tvá ňadra. I pomyslel jsem si, ejhle, dvě telátka blíženců srních, jež se pasou v kvítí. Postava tvá podobna jest palmě a prsy tvé hroznům.“

Dívka lehce vykřikne, dlaněmi zastře obličej, lokty si přitiskne na prsa a zrudne tak, že dokonce i uši a krk jí znachoví.

„Spatřil jsem i tvé boky. Jsou půvabné jako vzácná váza, jako výtvar obratného umělce. Odejmi ruce, dívko. Ukaž mi svou tvář.“

Dívka pokorně spustí ruce. Z Šalomounových očí tryská zlatá zář, která ji okouzluje, která jí omamuje hlavu a jako teplé, blažené chvění proniká pokožkou.

„Pověz mi, kdo jsi?“ ptá se zvolna a nechápavě. „Nikdy jsem ne spatřila nikoho, kdo by se ti podobal.“

„Jsem pastýř, má krasavice. Pasu nádherná stáda bílých jehňat v horách, kde zelená tráva prokvétá narcisy. Nepřijdeš za mnou na mé pastviště?“

Ale dívka mírně zavrtí hlavou.

„Snad si nemyslíš, že tomu uvěřím? Tvůj obličej nezhrubl větrem a nezhnědl na slunci a ruce tvé jsou bělostné. Máš drahý plášť, jediná spona na něm stojí víc, než mí bratři zaplatí ročně za náš vinohrad královskému výběřčímu Adoniramovi. Byls tam za zdí... Jistě jsi

někdo z těch, kdo jsou blízcí králi! Myslím, že jsem tě zahlédla o velkém svátku, dokonce si vzpomínám, že jsem běžela za tvým vozem.“

„Uhodlas, dívko. Před tebou lze těžko něco utajit. Pravdu máš, proč bych se měl toulat kolem stád? Ano, patřím do královny družiny. Jsem králův hlavní kuchař. A zahlédlas mne ve voze Aminodabově, při oslavě Velikonoc. Ale proč stojíš tak daleko ode mne? Přistup blíž, sestro má! Posad se sem na kamennou zeď a vyprávěj mi o sobě. Pověz mi, jak se jmenuješ?“

„Sulamit,“ hlesne dívka.

„Proč se na tebe rozhněvali tví bratři, Sulamit?“

„Je mi hanba o tom mluvit. Stržili peníze za víno a poslali mne do města, abych nakoupila chléb a kozí sýr. Ale já...“

„Tys ztratila ty peníze?“

„Ne, něco horšího...“

Hluboce sklání hlavu a šeptá:

„Kromě chleba a sýra jsem koupila ještě trošku, jenom trošinku růžového oleje od Egyptanů ve Starém městě.“

„A zatajilas to před bratry?“

„Ano...“

A sotva slyšitelně dodá:

„Růžový olej tak krásně voní!“

Král ji vlídně hladí po malé, drsné ruce.

„Jistě je ti tady smutno, když jsi sama na vinici...“

„Ne. Pracuji. Zpívám si... V poledne mi přinesou oběd a večer mne vždycky jeden bratr vystřídá. Někdy vykopám kořen mandragory, podobají se malým človíčkům... Kupují je od nás chaldejští kupci. Říká se, že z nich vyrábějí nápoj pro spaní... Pověz mi, je to pravda, že bobule mandragory pomáhají lásce?“

„Ne, Sulamit, lásce pomůže jenom láska. Máš otce nebo matku?“

„Jenom matku. Otec zemřel před dvěma roky. Všichni bratři jsou starší než já, jsou z prvního manželství, v druhém jsem se narodila jen já a sestra.“

„Tvá sestra je stejně krásná jako ty?“

„Je ještě malá. Je jí teprve devět roků.“

Král se směje, jemně objímá Sulamit, přitiskne ji k sobě a zašeptá jí do ucha:

„Devět roků... Tak ještě nemá taková prsa jako ty? Tak pyšná, tak horká prsa!“

Sulamit mlčí, hoří studem a štěstím. Oči se jí rozzáří a pohasnou, zamžije se blaženým úsměvem. Král cítí na své dlani, jak dívce bouřlivě buší srdce.

„Hřejivé teplo šatu tvého vydává vůni lepší nežli myrha, lepší než nard,“ praví král a palčivými rty se dotýká jejího ucha. „A když dýcháš, vůně chřípí tvých je jako dech jablek vonných. Sestro má, milenko má, spoutalas mé srdce jediným pohledem svých očí, jediným náhrdelníkem na šíji své.“

„Ach, nedívej se na mne!“ prosí Sulamit. „Tvé oči zasévají do mne nepokoj.“

Ale sama se zaklání, až spočine hlavou na prsou Šalomounových. Rty se rdí nad běloskvoucími zuby, víčka se chvějí trýznivou touhou. Šalomoun lačně přitiskne ústa na rty, které jej vybízejí. Cítí plamen jejích úst, hladkost zubů a sladkou vláhu jejího jazyka a všecek hoří nesnesitelnou touhou, jakou dosud v životě nepoznal.

Tak uplyne minuta, jedna i druhá.

„Co to se mnou děláš!“ slabým hlasem promluví Sulamit a zavře oči. „Co to se mnou děláš!“

Ale Šalomoun těsně u jejích rtů vášnivě šeptá:

„Strdí tekou rtové tvoji, nevěsto má, med a mléko pod jazykem tvým... Ó pojd' ke mně! Tady za zdí je chladno a tma. Nikdo nás neuvidí. Tráva pod cedry je jako hedváb.“

„Ne, ne, nech mne. Nechci, nemohu.“

„Sulamit... ty chceš, ty chceš... Sestro má, milenko má, pojd' ke mně!“

Dole na silnici se za zdí královského vinohradu ozvou kroky, ale Šalomoun zadrží poplašenou dívku za ruku.

„Rychle mi pověz, kde bydlíš? Dnes v noci tě navštívím,“ pronese rychle.

„Ne, ne, ne... Neřeknu ti to. Pust' mne. Nepovím ti to.“

„Nepustím tě, Sulamit, dokud mi to nepovíš... Chci tě!“

„Dobrá, řeknu ti to... Ale nejdřív mi slib, že dnes v noci nepřijdeš... Nechod' ani další noc... ani tu, která po ní bude následovat... Králi můj! Při srnách a laních tě zaklínám, nerozrušuj milenku svou, dokud sama nebude chtít!“

„Ano, slibuji ti to... Tak kde je tvůj domov, Sulamit?“

„Když cestou do města přejdeš Kidron po mostě nad Siloamem, spatříš náš dům vedle studně. Jiné domy tam nejsou.“

„A které okno je tvé, Sulamit?“

„Proč bys to měl vědět, milý? Ó nedívej se tak na mne. Tvůj pohled má kouzelnou moc... Nelíbej mne... Nelíbej mne... Milý! Líbej mne ještě...“

„Tak kde je tvé okno, má jediná?“

„Na jižní straně. Ach, neměla bych ti to říkat... Je to úzké, vysoké okno s mříží.“

„A mříž se otvírá zevnitř?“

„Ne, je to slepé okno. Ale za rohem jsou dveře. Vedou přímo do pokoje, kde spím se sestrou. Tys mi přece slíbil... Sestra má lehké spaní. Ó jak jsi krásný, můj milovaný. Vždyť jsi mi přece dal slib, není to tak?“

Šalomoun ji mírně hladí po vlasech a po tvářích.

„Přijdu za tebou dnes v noci,“ říká důrazně. „Přijdu o půlnoci. Tak to bude, tak to bude. Přeji si to.“

„Milý!“

„Ne. Budeš na mne čekat. Jen se neboj a důvěřuj mi. Nezpůsobím ti zármutek. Dám ti takovou radost, vedle níž je nicotné všechno na zemi. Teď sbohem! Slyším, že už jdou pro mne.“

„Sbohem, můj milovaný... Ach ne, neodcházej ještě. Řekni mi své jméno, neznám je.“

Král na okamžik, jakoby nerozhodně sklopil řasy, ale vzápětí je zvedne.

„Mám stejné jméno jako král. Jmenuji se Šalomoun. Sbohem. Miluji tě.“

V

Pln radosti a jasu byl Šalomoun toho dne, když seděl na trůnu v sále Libánského domu, aby konal soud nad těmi, kdo za ním přišli.

Čtyřicet sloupů, po čtyřech v jedné řadě, podpíralo strop soudní síně; všechny sloupy pak byly obloženy cedrovými deskami a zakončeny hlavicemi ve tvaru lilií. Podlahu tvořily obdélníky z cypřišového dřeva a nikde po stěnách nebylo vidět nepatrnou stopu zdíva – všechno bylo obloženo cedrovým ostěním, vyzdobeným zlatými řezbami, které znázorňovaly palmy, ananasy a cherubíny. Uprostřed sálu se na vyvýšeném místě zvedal trůn, k němuž vedlo šest schodů – po stranách na každém stupni stáli dva bronzoví lvi. Trůn byl ze slonové kosti, zdoben zlatou inkrustací a zlatými podpěrami ve tvaru ležících lvů. Vysoké opěradlo bylo ukončeno zlatým štítem. Fialové a purpurové závěsy sahaly od stropu k podlaze a oddělovaly chrámovou předsíň od vchodu. Tam se mezi pěti sloupy tísnili žalobci, prosebníci a svědci a v doprovodu urostlých stráží i obžalovaní a zločinci.

Král byl oděn do červeného roucha, na hlavě mu seděla prostá úzká koruna z šedesáti berylů, vsazených do zlata. Po jeho pravici stál trůn královy matky Bersabie, která se však poslední dobou díky pokročilému věku jen zřídka ukazovala ve městě.

Podél stěn seděli na jaspisových lavicích asyrští hosté s dlouhými černými plnovousy. Měli světle olivová roucha, lemovaná červenými

a bílými vyšívanými vzory. Vyslechli v Asýrii tolik zvěstí o Šalomounově spravedlnosti, že si nenechali uniknout jediné slovo, aby pak mohli vyprávět o tom, jak soudil král Izraelský. Mezi nimi seděli Šalomounovi vojevůdci, jeho ministři, správcové provincií a dvořané. Byl zde i Nanaiáš, kdysi královský popravčí a vrah Joabův, Adoniášův a Semejův, nyní nejvyšší velitel Šalomounových vojsk, malý, tělnatý stařec s dlouhými, řídkými šedivými vousy. Jeho vybledlé modré oči, vroubené víčky tak červenými, jako by byly vyvráceny naruby, měly stařecky tupý výraz, ústa měl otevřená a mokrá, masitý, rudý spodní ret mu bezmocně visel dolů. Hlavu měl jako vždy svěšenou, lehce se mu třásla. Byl zde rovněž Azariáš, syn Nathanův, vysoký žlučovitý muž chorobného, suchého obličje s tmavými kruhy pod očima, i dobrácký, roztržitý Josafat, historik, Achelar, náčelník Šalomounova dvora, a Zabul, který se pyšnil vznešeným titulem „králova přítele“, i Ben-Abidonab, manžel Šalomounovy nejstarší dcery Tatafie, a ještě Ben-Geber, správce oblasti Argobia. Pod jeho dohledem se nalézalo šedesát měst obehnaných zdmi a braty, která byla opatřena měděnými petlicemi. Seděl zde i Bán, syn Chušajův, který kdysi proslul uměním vrhat kopí na vzdálenost třiceti sáhů, a ještě mnozí jiní. Šedesát vojínů, jejichž helmy a štíty se zlatě třpytily, stálo po obou stranách trůnu. Dnes jim velel krasavec Eliáb, černovlasý, kadeřavý syn Achiludův.

Jako první předstoupil před Šalomouna s žalobou jakýsi Achior, brusič. Když pracoval v Bele Fénickém, objevil drahokam, který opracoval, a pak požádal svého přítele Zachariáše, putujícího právě do Jeruzaléma, aby tento drahokam předal Achiorově manželce. Po nějaké době se domů vrátil i Achior. První, nač se manželky zeptal, byl drahokam. Ale manželka se jeho dotazu velmi podivila a odpřisáhla, že žádný drahokam nedostala. Achior se tedy vydal za přítelem Zachariášem. Ten tvrdil, a své tvrzení rovněž odpřisáhl, že okamžitě po příjezdu drahokam odevzdal. Dokonce přivedl dva svědky, kteří potvrdili, že viděli, jak Zachariáš v jejich přítomnosti kámen odevzdává.

Ted' tedy stáli před trůnem krále Izraelského všichni čtyři – Achior, Zachariáš a dva svědci.

Šalomoun každému z nich pohlédl do očí a řekl strážným:

„Odved'te je do oddělených pokojů a zamkněte každého zvlášť.“

Když byl rozkaz splněn, poručil, aby sluhové přinesli čtyři kusy vlhké hlíny.

„Ať každý zhněte v hlíně tvar onoho drahokamu,“ nařídil král.

Za chvíli byly modely hotovy. Ale jeden svědek vymodeloval kobyli hlavu – tvar, do jakého byly v té době kameny zpravidla zabrušovány. Druhý vymodeloval ovčí hlavu, a pouze dva, Achior a Zachariáš, udělali kopie stejného tvaru – podobu ženských prsou.

„Ted' je i slepci jasné, že Zachariáš si svědky podplatil. Necht' tedy Zachariáš vrátí Achiorovi kámen a zaplatí ještě třicet siklů jako soudní poplatek a deset siklů na podporu chrámu. Svědci, kteří sami sebe odhalili, necht' zaplatí každý po pěti siklech do státní pokladny za lživé svědectví.“

Pak přistoupili k Šalomounovu trůnu tři bratři, kteří se soudili o dědictví. Otec jim před smrtí řekl: Abyste se nehádali, až se budete dělit, podělím vás spravedlivě sám. Až umřu, jděte k pahorku uprostřed háje za domem a kopejte tam. Najdete truhlici se třemi zásuvkami. Horní zásuvka patří nejstaršímu synovi, prostřední prostřednímu a dolejší nejmladšímu z vás. Když bratři po jeho smrti učinili, jak jim rozkázal, zjistili, že horní zásuvka je plná zlatých mincí, zatímco v prostřední ležely jenom holé kosti a v dolejší kousky dřeva. V mladších bratrech zahořela závist k nejstaršímu, a nakonec se stal jejich život tak nesnesitelný, že se obrátili na krále o radu a soud. Ani před Šalomounovým trůnem se neubránili vzájemným výčitkám a urážkám.

Král je vyslechl, potřásl hlavou a řekl:

„Zanechte hádek. Kámen je těžký, i písek má svou váhu, hněv hlupákův převáží však obojí. Váš otec byl zřejmě moudrý a spravedlivý muž a svou vůli vyjádřil tím odkazem tak jasně, jako by tak

učinil před stovkou svědků. Vy nešťastní křiklouni, to jste se hned na začátku nedovtípili, že nejstaršímu synovi odkázal všechny peníze, prostřednímu všechen dobytek a otroky a nejmladšímu dům a polnost? Odejděte v pokoji a upustěte od nenávisti!"

Všichni tři bratři, před chvilí ještě nepřátelé, se s rozzářenými obličejí poklonili králi až k nohám a soudní síň opouštěli ruku v ruce.

Ještě jednu dědickou záležitost řešil král toho dne, při, která se započala před třemi dny. Jeden muž před smrtí prohlásil, že svůj majetek odkáže tomu synovi, který si jej více zaslouží. Ale protože žádný z obou bratrů nechtěl přiznat, že by byl horší než druhý, obrátili se na krále.

Šalomoun se jich zeptal, čím se zabývají, a když se dověděl, že oba jsou lovci, kteří stílejí zvěř lukem, pravil:

„Vraťte se domů. Nařídím svému pověřenci, aby ke stromu postavil mrtvolu vašeho otce. Nejdříve zjistíme, který z vás přesněji zasáhne šípem jeho prsa, potom rozhodneme vaši při.“

Oba bratři se vrátili v doprovodu muže, kterého král vyslal, aby na všecko dohlédl. Později se král svého pověřence zeptal, jak soupeření probíhalo.

„Vykonal jsem vše, cos mi přikázal, králi,“ řekl onen muž. „Postavil jsem starcovu mrtvolu ke stromu a každému z těch dvou jsem dal luk a šípy. Starší bratr stílel jako první. Ze vzdálenosti sto dvaceti loktů zasáhl přesně to místo, kde živému člověku buší srdce.“

„Skvělý zásah,“ poznamenal Šalomoun. „A co mladší?“

„Mladší... Odpust', králi, ale já nedokázal splnit tvou vůli doslovně... Mladší napnul tětivu a vložil do ní šíp, ale náhle spustil luk k nohám, odvrátil se a s pláčem řekl: Ne, to udělat nemohu... Nebudu stílet na mrtvolu svého otce.“

„Jemu necht' tedy připadne veškerý otcův majetek,“ rozsoudil král. „Dokázal, že je ušlechtlejším synem. Pokud si ovšem starší syn bude přát, může vstoupit do oddílu mých tělesných strážců.“

Potřebuji takové silné a lačné muže pevné ruky, spolehlivého oka a srdce, zarostlého srstí.“

Pak před krále předstoupili tři muži. Při společném obchodování nashromáždili mnoho peněz. Když přišel čas, že se měli odebrat do Jeruzaléma, zašili zlato do koženého opasku a vydali se na cestu. Přenocovali v lese a z opatrnosti zakopali opasek do země. Když se ráno vzbudili, opasek na místě nebyl.

Jeden vinil druhého, že opasek potají ukradl, a protože všichni tři byli lidé velmi lstiví a výmluvní, pravil jim král:

„Dříve než rozhodnu o vaší při, vyslechněte, co vám povím. Jedna krásná dívka slíbila svému milenci, který se chystal na dalekou pouť, že bude čekat na jeho návrat a své panenství nedá nikomu jinému než jemu. Ale mládenec odjel a zakrátko se v sousedním městě oženil s jinou. Krásná dívka se o tom dověděla. V té době se o ni ucházel bohatý a hodný mladík z jejího města, druh z dětství. Pod nátlakem rodičů se za něho provdala, ale ze studu a obav si netroufala povědět mu o svém slibu. Když ji po svatební hostině odvedl do ložnice a chtěl ulehnout vedle ní, úpěnlivě ho prosila, aby jí dovolil odjet do sousedního města a požádat dřívějšího milence, aby z ní sňal přísahu. Pak se vrátí a učiní vše, co si on bude přát. A protože ji onen mládenec velmi miloval, souhlasil a propustil ji. Cestou ji přepadl loupežník, okradl ji a chtěl ji znásilnit, ale padla mu k nohám a s pláčem ho prosila, aby ušetřil její ctnost, a pak mu vyprávěla, co se jí přihodilo a proč odchází do sousedního města. Loupežník se tolik podivil, že je tak věrna danému slovu, a byl tak dojat dobrotou jejího ženicha, že ji propustil v pokoji, a nejen to, ještě jí vrátil všechny cenné věci, o které ji okradl. A teď se vás ptám, kdo z těch tří učinil lépe před tváří Hospodinovou – zda ona panna, ženich, nebo loupežník?“

Jeden řekl, že nejlépe se zachovala dívka a zaslouží si pochvalu pro vytrvalost, s jakou vyhověla přísaze. Druhý se obdivoval veliké lásce jejího ženicha. Třetí naopak soudil, že nejušlechtilejší byl čin loupežníkův.

A tehdy právě jemu král řekl:

„To znamená, že tys ukradl opasek se zlatem, protože svou povahou jsi chamtivec a toužíš po cizím majetku.“

Ale onen muž předal svou berlu druhému, zvedl ruce k nebi, jako by přísahal a řekl:

„Přísahám před Jehovou, že zlato není u mne, ale u něho!“

Král se pousmál a pravil jednomu ze svých vojínů:

„Vezmi berlu toho muže a přelom ji napůl!“

Když vojn vykonal Šalomounovu vůli, vysypaly se na zem zlaté mince, protože byly uschovány uvnitř vydlabané hole. Zloděj, ohromen královou moudrostí, klesl před trůnem a vyznal se ze svého zločinu.

Do Libánského domu přišla pak také žena, ubohá vdova po zedníkovi, a pravila:

„Žádám o spravedlnost, králi! Za poslední dva denáry, které mi zbyly, jsem koupila mouku, nasypala jsem ji do této velké hliněné mísy a nesla domů. Ale náhle se zvedl silný vítr a mouku rozfoukal. Ó, moudrý králi, kdo mi vrátí, oč jsem přišla? Nemám teď čím nasytit své děti.“

„Kdy se to stalo?“ zeptal se král.

„Dnes časně ráno, za svítání.“

Tehdy Šalomoun přikázal, aby povolali několik bohatých kupců, jejichž lodě měly toho dne odplout se zbožím skrze Jaffu do Fénicie. Když se rozčilení kupci objevili v soudním sále, zeptal se jich král:

„Prosili jste Boha nebo bohy o dobrý vítr pro své lodě?“

A oni odpověděli:

„Ano, králi. Je to tak. A Bohu se naše oběti zalíbily, neboť nám seslal spolehlivý vítr.“

„Raduji se s vámi,“ odvětil Šalomoun. „Ale týž vítr rozfoukal chudé ženě mouku, kterou nesla na míse. Nemyslíte, že by bylo spravedlivé, abyste jí škodu nahradili?“

Kupci potěšeni, že král je zavolal jenom kvůli tomu, nasypali ženě plnou mísu drobných i velkých stříbrných mincí. Když se slzami v očích děkovala králi, zářivě se usmál a pravil:

„Poseckej, to ještě není všechno. Dnešní jitřní vítr dal i mně radost, kterou jsem nečekal. K darům kupců přiložím také já svůj královský dar.“

A přikázal pokladníkovi Adoniramovi, že na peníze, které dali kupci, musí položit tolik zlatých mincí, aby pod nimi nebylo vidět vůbec žádné stříbro.

Toho dne nechtěl Šalomoun nikoho zarmoutit. Rozdal tolik odměn, důchodů a darů, kolik zpravidla nerozdal za celý rok, odpustil Achimasovi, vládci provincie naftalinské, proti němuž plál hněvem za nezákonné úplatky, zbavil viny mnohé, kdož přestoupili zákon, a vyslyšel každou prosbu svých poddaných, s výjimkou jediné.

Když opouštěl malými jižními dvířky Libánský dům, vkročil mu do cesty podsaditý, ramenatý muž v oděvu ze žluté kůže, tmavě červeného zasmušilého obličeje, hustých černých vousů, volské šíje a přísných očí, zacloněných hustým černým obočím. Byl to velekněz Molochova stánku. Žadonicím hlasem pronesl pouze jediné slovo:

„Králi!“

V bronzových útrobách Molochových bylo sedm oddělení: první pro mouku, druhé pro holuby, třetí pro ovce, čtvrté pro berany, páté pro telata, šesté pro býky, ale sedmé, určené pro živá nemluvnata, která obětovaly jejich vlastní matky, z příkazu králova už dávno zelo prázdnotou.

Šalomoun mlčky minul velekněze, ale ten za ním napřáhl ruce a prosebně zavolal:

„Králi! Zaklínám tě při tvé radosti! Králi, prokaž mi tu milost a já ti odhalím, jakému nebezpečí je vystaven tvůj život!“

Šalomoun neodpověděl – velekněz sevřel silné ruce v pěst a vzteklým pohledem provázel krále až k východu.

VI

Večer se Sulamit vydala do Starého města, kde se v dlouhých řadách táhly stánky lichvářů, směnárníků a prodavačů vonných mastí. Tady prodala zlatníkovi za tři drachmy a jeden denár svůj jediný šperk – sváteční náušnice, stříbrné kroužky se zlatou hvězdičkou uprostřed.

Pak šla k prodavači voňavek. V hluboké, tmavé jeskyni, mezi baňkami s šedou arabskou ambrou, mezi balíčky libánského kadidla, svazky aromatických bylin a karaf s oleji seděl na zkřížených nohou a s přimhouřenýma lenivýma očima starý, tučný, svráštělý Egyptan, kleštěnec, nehybný, jako by sám vydával omamné vůně. Opatrně odpočítal z fénické karafy do maličkého hliněného flakónku přesně tolik kapek myrhy, kolik denárů obnášela Sulamitina hotovost, a když skončil, setřel zátkou zbytek oleje kolem hrdélka a s lišác-kým úsměvem řekl:

„Snědá dívko, krásná dívko! Až tě dnes tvůj milý políbí mezi ňadra a řekne ti, jak nádherně voní tvé tělo, tehdy si na mne vzpomeň. Přilil jsem ti tři kapky navíc.“

A když nadešla noc a nad Siloamem vystoupil měsíc a promísil namodralou bělobu domů se sytě modrými stíny a nevýraznou zelení stromů, tehdy vstala Sulamit ze svého chudého lůžka z kozí kůže a zaposlouchala se. V domě vládlo ticho. U stěny na podlaze pravidelně oddechovala sestra. Jen venku v křovinách při cestě zněl třaskavý, vášnivý zpěv cikád a v jejích uších duněly nárazy šumící krve. Na podlaze se zřetelně odrážel šikmý obrys okenní mříže, vykreslený měsíčním světlem.

Chvěla se ostychem, očekáváním a štěstím, když rozepínala šat. Spustila jej k nohám, překročila jej a nahá se zastavila uprostřed místnosti, obličejem obrácena k oknu a ozářena měsícem, pronikajícím mříží. Hustou vonnou myrhu si nalila na ramena, na prsa, na břicho, a ze strachu, aby nepromarnila jedinou vzácnou kapičku, si rychle rozetřela olej po nohou, v podpaží a kolem krku. Z těch

hladkých klouzavých doteků vlastních dlaní a loktů ji roztřásala blažená předtucha. S úsměvem a rozechvěním hleděla do okna, kde se za mříží rýsovaly dva topoly, na jedné straně tmavé, na druhé postříbřené, a šeptala si:

„To pro tebe, můj milý, to pro tebe, můj milovaný. Milý můj je znamenitější nežli deset tisíců jiných, hlava jeho jest jako ryzí zlato, vlasy jeho kadeřavé, černé jako havran. Rtové jeho jsou blaženost a on sám všechen je touha. Takový je milý můj, takový je bratr můj, dcery Jeruzalémské!“

Všechna voníc myrhou ulehla pak na své lože, obličejem obrácena k oknu. Ruce semkla jako dítě mezi kolena, světnicí se rozléhal tlukot jejího srdce. Uplynul dlouhý čas. Noří se do spánku, aniž zavře oči, ale její srdce bdí. Zdá se jí, že milý leží vedle ní. Levici má pod její hlavou, pravici svou ji objímá. Sulamit v radostném úleku setřásá ospalost, hledá milence po svém boku, ale nenachází jej. Odraz měsíce na podlaze se posunul blíž ke zdi, zkrátil se a je šikmější. Cikády křičí, jednotvárně šumí Kidronský potok, je slyšet, jak v městě smutně zpívá noční strážce.

Co když dnes nepřijde, myslí si Sulamit. Prosila jsem ho, co když mne poslechne... Zavazuji vás přísahou, dcery Jeruzalémské, skrze srny a laně polní – nevyrážete ze sna lásky, dokud nepřijde... A ejhle, láska mne navštívila. Přijď brzo, můj milý! Nevěsta tě očekává. Buď rychlý jako mladý jelen v horách balzamických.

Venku zachrastěl písek pod lehkými kročeji. Srdce se v ní zastavilo. Opatrná ruka ťuká na okno. Za mříží se kmitne tmavý obličej. Zazní tichý hlas milého:

„Otevři mi, sestro má, milenko má, holubice má, upřímná má! Hlava má jest plna rosy!“

Ale podivná strnulost spoutává její tělo. Chce vstát, ale nemůže, chce pohnout rukou, ale není s to. Aniž chápe, co se s ní děje, obrací tvář k oknu a šeptá:

„Ach, kadeře jeho jsou plné noční vláhy! A já svlékla suknicí! Kterak ji zase obléknu?“

„Vstaň, má milovaná! Krásná moje, vyjdi ven! Blíží se ráno, květiny se otvírají, vinice dýchá sladkou vůní, nadešel čas zpěvu, hle, jak v horách volají hrdlice!“

„Umyla jsem nohy své,“ šeptá Sulamit. „Jak mám znovu vstoupiti na podlahu?“

Temná hlava za oknem mizí, zvukné kroky obcházejí dům a tichnou přede dveřmi. Milý opatrně prostrkuje ruku štěrbínou. Je slyšet, jak prsty ohmatává závoru.

Tehdy Sulamit vstává, pevně tiskne dlaně k prsům a ve strachu šeptá:

„Sestřička spí, mám strach, abych ji nevzbudila.“

Váhavě navléká opánky, na nahé tělo obléká lehký šat, přes něj přehodí pokrývku a otvírá dveře – zůstanou na nich stopy myrhy. Ale na silnici, jež se osaměle bělá mezi tmavými křovinami v šedivé ranní mlze, není nikdo. Milý se nedočkal, dokonce ani jeho kroky už nezní. Měsíc se zmenšil a zbledl a stojí ve veliké výšce. Na východě nad vlnami hor nebe studeně zružovělo před rozbřeskem. V dálce se běhlají hradby a domy Jeruzalémské.

„Můj milý! Králi života mého!“ volá Sulamit do vlahé tmy. „Jsem zde! Očekávám tě... Vrať se!“

Ale nikdo se neozývá.

„Rozběhnu se po silnici a dohoním svého miláčka,“ říká si Sulamit. „Projdu městem, projdu ulicemi a rynky a budu hledati toho, jenž je miláčkem mé duše. Ó bys byl jako bratr můj, požívající prsů matky mé! Potkavši tě venku, líbala bych tě, aniž bych byla zahanbena. Vedla bych tě a uvedla do domu matky mé. Ty bys mne vyučoval a já bych ti dala píti moštu z jablek zrnatých. Zavazuji vás přísahou, dcery Jeruzalémské, potkáte-li milého mého, povězte mu, že nemocná jsem velkou milostí.“

Tak hovoří sama k sobě a lehkými kroky poslušně běží silnicí k městu. U Hnojných vrat sedí v ranním chladu u zdi dva strážcové, kteří v noci obcházejí město a klímají. Oba se probudí a užasle hledí na běžící dívku. Mladší vstane a rozpřáhne ruce, aby jí zahradil cestu.

„Počkej, počkej, krasavice!“ volá se smíchem. „Kam tak časně? Strávila jsi tajně noc na loži svého milence a jsi ještě zahřátá teplem jeho objetí, ale my jsme prostydli noční vlhkostí. Bude spravedlivé, když s námi chvíli posedíš.“

Starší se také zvedá a chce Sulamit obejmout. Nesměje se jako mladší, ale těžce, rychle, sípavě oddechuje a olizuje si promodralé rty. Obličej, znetvořený velkými jizvami po malomocenství, je v blede mlze strašlivý. Muž chraplavým, huhňavým hlasem říká:

„Je to pravda! Oč je tvůj milenec lepší než jiní mužové, milá dívko? Zavři oči, a nerozeznáš mne od něho! Jsem dokonce lepší než on, protože mám jistě více zkušeností!“

Chytají ji za prsa, za ramena, za ruce, za oděv. Ale Sulamit je silná a pružná a její tělo, pomaštěné olejem, jim uniká. Vytrhne se a zanechá v ruce strážných pokrývku, pak se ještě rychleji rozběhne stejnou cestou zpět. Necítí ani zahanbení, ani strach – je všechna pohlcena myšlenkou na Šalomouna. Když míjí svůj dům, vidí, že dveře, ze kterých před nedávnem vyšla, jsou stále ještě dokořán a zejí jako černý čtverec v bílé zdi. Ale jen zatají dech, přikrčí se jako mladá kočka a po špičkách nezvučně proběhne mimo.

Přechází Kidronský most, obejde okraj Siloamské vsi a kamenitou silnicí vystupuje po jižním svahu hory Batn-el-Chaba na svůj vinohrad. Její bratr dosud spí mezi révou, zabalen do vlněné příkrývky, promáčené rosou. Sulamit ho budí, ale bratr je spoután mladým jitřním spánkem a nemůže se probat.

Stejně jako předchozího dne planou červánky nad Anaze. Zvedá se vítr. Vzduch se čerí vůní rozkvetlého vinohradu.

„Půjdu a podívám se na to místo u zdi, kde stál můj milovaný,“ říká Sulamit. „Dotknu se rukama kamenů, kterých se dotýkal on, políbím zemi pod jeho nohama.“

Lehce proklouzne mezi révou. Z úponků kane rosa, studí do nohou, prší na lokte. A náhle se vinohradem rozletí Sulamitino radostné volání! Král stojí za zdí. S rozzářeným obličejem k ní napřahuje obě ruce. Lehčeji nežli pták se Sulamit přenesse přes ohradu a beze slov, sténajíc štěstím, obejmě krále.

Tak uplyne několik minut. Konečně Šalomoun odtrhne rty od jejích úst a rozechvělým hlasem opojeně říká:

„Ó jak jsi krásná, milenko má, jak jsi krásná!“

„Ó jak jsi krásný, miláčku můj!“

Na nádherném, bledém obličejí Sulamit se lesknou slzy nadšení a díky, slzy blaženosti. Zmožena láskou klesá na zem a sotva slyšitelně šeptá zmatená slova:

„Lože naše zelená se... Strop náš je z cedrů... Ó polib mne políbením úst svých, neboť lepší jsou milosti tvé nežli víno...“

Po nedlouhém čase spočívá Sulamit hlavou na Šalomounových prsou. Král ji levou rukou objímá.

Sklání se až k jejímu uchu a něco jí šeptá, něžně se omlouvá, ale Sulamit rudne při jeho slovech a zavírá oči. A pak s nevýslovně půvabným úsměvem rozpačitě říká:

„Bratři mne poslali, abych ostříhala vinici, já však vinici, kterou jsem měla, ostříhati nemohla.“

Šalomoun zvedá její drobnou, snědou ruku a vášnivě ji tiskne ke rtům.

„Nelituješ toho, Sulamit?“

„Ó nelituji, králi můj, milovaný můj, nelituji. Kdybys nyní vstal a odešel ode mne, a kdyby mi bylo souzeno, abych tě už nikdy nespatriła, věz, že do posledních dnů svého života vždycky budu s vděčností pronášet tvé jméno, Šalomoune!“

„Pověz mi ještě něco, Sulamit... Ale pověz mi pravdu, má upřímná... Věděla jsi, kdo jsem?“

„Ne, ani teď to nevím. Myslela jsem... Ale je mi hanba přiznat se... Bojím se, že se mi vysměješ... Říká se, že tudy někdy chodívalí pohanští bohové... Jsou prý velmi krásní... A já si myslela, zda nejsi třeba Hór, syn Osirisův, anebo jiný bůh?“

„Ne, jsem jenom král, má milovaná. Ale zde na tomto místě líbám tvou milou ruku, osmahlou sluncem, a přísahám ti, že dosud nikdy, ani v dobách prvního mladického zemdlení, ani ve dnech slávy neplanulo mé srdce tak neuhasitelnou touhou, kterou ve mně probouzí jediný tvůj úsměv, jediný dotek tvých ohnivých kadeří, jediná křivka tvých purpurových úst. Jsi krásná jako stany Cedarské, jako opony v chrámě Šalomounově! Tvé laskání mne opíjí. Jak vonná jsou prsa tvá! A bradavky tvé jako víno!“

„Ach ano, ano, dívej se na mne, milý můj! Oči tvé mne vzrušují! Jaká to radost, že ke mně, ke mně se obrátila tvá touha! Vlasý tvé jsou vonné. Spočíváš mezi mými prsy jako svazek myrhy!“

Čas přerušuje svůj tok a klene se nad nimi jako sluneční oblouk. Lože jejich zelená se, strop jejich z cedrů a stěny cypřišové. A korouhví nad jejich stanem jest láska.

VII

Král měl na dvoře bazén, osmiúhelný, chladivý bazén z bílého mramoru. Ke dnu sestupovaly tmavě zelené schody z malachitu. Rám tvořil egyptský jaspis, sněhobílý jaspis se sotva znatelným růžovým žilkovím. Na obložení stěn posloužil nejdokonalejší eben. Ze čtyř lvích hlav, vybroušených z růžového sardonixu, tryskala do bazénu v tenkých pramíncích voda. Ve stěnách mezi lehkým bílým sloupovým bylo zasazeno sedm vysokých leštěných stříbrných zrcadel dokonalé sidonské práce.

Než Sulamit vstoupila do bazénu, nalily mladé služebné do vody vonné příměsi, po kterých voda zbělela, zmodrala, zahrála mléčnými opálovými odstíny. Otrokyně, které Sulamit svlékaly, hleděly s nadšením na její tělo, a když ji svlékly, zavedly Sulamit k zrcadlu. Na jejím nádherném těle, pozlaceném jako osmahlý plod jemným nazlátlým chmýřím, nebylo jediné vady. Sulamit se dívala na sebe do zrcadla s uzardělou tváří a říkala si: To všechno pro tebe, můj králi!

Z vody vystoupila svěží, chladná a vonná, všechna pokryta chvějivými krůpějemi. Otrokyně jí oblékly krátkou bílou tuniku z nejjemnějšího egyptského lnu a roucho ze vzácného sargonského byssu, který měl tak skvostně zářivou zlatou barvu, jako by byl utkáán ze slunečních paprsků. Na nohy jí obuly červené opánky z kůže mladého kozlíka, vysušily jí tmavé ohnivé kadeře a propletly je nitkami velkých černých perel, ruce pak jí ozdobily zvoníci náramky.

Takto zkrášlena se zjevila králi a Šalomoun radostně zvolal:

„Kdo je ta, jež září jako ranní zoře, kdo je ta, jež je nádherná jako měsíc a jasná jako slunce? Ó Sulamit, krása tvá je hroznější nežli pluky s rozvinutými korouhvemi! Sedm set žen jsem poznal a tři sta souložnic a panen bez počtu, ty však jsi jediná, ty, krásná moje! Uvidí tě královny a chváliti tě budou do nebes a pokloní se před tebou souložnice a chváliti tě budou všechny ženy za zemi. Ó Sulamit, ten den, kdy se staneš mou chotí a královnou, ten den bude nejšťastnějším dnem mého srdce!“

Ale Sulamit přistoupila k vyřezávaným dveřím z olivového dřeva, přitiskla k nim tvář a pravila:

„Chci být pouze tvou otrokyní, Šalomoune. Pohled, přiložila jsem ucho ke dveřím a prosím tě, abys podle zákona Mojžíšova hřebíkem přibil mé ucho na znamení, že jsem se dobrovolně stala tvou otrokyní.“

Tehdy Šalomoun přikázal, aby z jeho pokladnice služebné přinesly ty nejvzácnější náušnice ze sytých rudých rubínů, vybroušených do tvaru podlouhlých hrušní. Navlékl je dívce do uší a pravil:

„Má milovaná náleží mně, a já náležím jí!“

Uchopil pak Sulamit za ruku a zavedl ji do hodovního sálu, kde již byl očekáván svými přáteli a blízkými.

VIII

Sedm dní uplynulo od toho rána, kdy Sulamit vstoupila do královského paláce. Sedm dní se ona a král těšili láskou a nemohli se jí nasytit.

Šalomoun rád okrašloval svou milenku šperky. „Jak jsou krásné tvé nohy v opáncích!“ volal nadšeně, poklekal před ní a líbal jeden prst po druhém; pak na ně navlékal prsteny s tak nádhernými a vzácnými drahokamy, jaké neměl na svém rouchu ani velekněz. Sulamit naslouchala plna soustředění, když jí vyprávěl o vnitřní podstatě drahokamů, o jejich kouzelných účincích a tajuplném významu.

„Hle, zde je anthrax, posvátný kámen země Ofir,“ říkal král. „Je horký a zavlhlý. Pohled, je rudý jako krev, jako večerní červánky, jako rozpuklý květ granátové jabloně, jako husté víno engadské révy, jako tvé rty, Sulamit – jako tvá ústa zrána, po noci plné milování. Je to kámen lásky, hněvu a krve. Je-li na ruce člověka, stíhaného horečkou nebo opilého touhou, stává se teplejší a hoří nachovým plamenem. Navlékni ho, má milovaná, a uvidíš, jak se rozhoří. Jestliže se roztluče na prášek a smísí s vodou, dává tvářím ruměnec, uklidňuje žaludek a rozjasní duši. Ten, kdo jej nosí, získá moc nad lidmi. Tento drahokam léčí srdce, mozek a paměť. Ale nedá se nosit před dětmi, protože rozněcuje milostnou vášň.“

Zde vidíš průzračný kámen v barvě měděnkové zeleně. V zemi Etiopské, kde se dobývá, nese jméno Mgnadis-Tza. Daroval mi ho otec mé ženy, královny Astis, egyptský faraón Šišaka – on sám jej získal od zajatého krále. Vidíš, že není hezký, ale jeho cena je

nevyčíslitelná, protože na celém světě jsou pouze čtyři lidé, kteří takový kámen vlastní. Má úžasnou schopnost – přitahuje stříbro jako skrbník, lačný peněz. Tobě ho daruji, má milovaná, protože ty jsi nezištná.

Pohled' na tyto safíry, Sulamit. Jeden se barvou podobá chrpě uprostřed pšenice, některé jsou zbarveny jako podzimní obloha, další jako moře za jasného počasí. Je to kámen panenskosti – je chladný a čistý. Na dlouhých svízelných cestách si jej lidé kladou do úst, aby zahnali žízeň. Léčí také malomocenství a různé zhoubné nádory. Projasňuje myšlenky. Jupiterovi velekněží v Římě nosí safír na ukazováčku.

A toto je král všech drahokamů – Šamir. Řekové mu dali jméno Adamas, což znamená nepřekonatelný. Je nejtvrďší ze všech drahokamů na světě a ani nejprudší oheň mu neuškodí. Je to sluneční světlo, které se zhustilo v zemi a postupem času vyhaslo. Pokochej se pohledem, Sulamit. Šamir hraje všemi barvami, a přitom je průzračný jako kapka vody. Září v noční tmě, ale dokonce i za denního světla na ruce vrahově ztratí svůj třpyt. Šamir si připevňují na ruku ženy, strádající při těžkém porodu, a rovněž ho na levičku navlékají vojáci, když odcházejí do boje. Ten, kdo nosí Šamir, je milý králům a nebojí se zlých duchů. Šamir vybělí obličej, ztropený pihami, pročistí dech, náměsíčným dá klidný spánek a v blízkosti jedu se opotí. Drahokamy Šamir jsou mužského a ženského rodu. Když se zakopou hluboko do země, mohou se rozmnožovat. Měsíční kámen je bledý a mírný jako záře luny. Je to drahokam chaldejských a babylónských kouzelníků. Kladou si jej pod jazyk, protože jim dává dar vidět budoucnost. Má zvláštní spojení s měsícem, protože za novoluní chladne a září silněji. Je příznivý ženám v onom roce, když se z dítěte mění v dívky.

Tento prsten se smaragdem nos ustavičně, milovaná, protože smaragd je oblíbený drahokam Šalomouna, krále Izraelského. Je zelený, čistý, veselý a něžný jako jarní tráva, a když se do něho

dlouho díváš, tvé srdce se rozjasní. Když do něho pohlédneš ráno, bude celý tvůj den lehký. Nad tvé lože zavěším smaragd, má krásná. Ať od tebe zahání zlé sny, ať uklidňuje tlukot srdce a zahání černé myšlenky. Kdo nosí smaragd, k tomu se nepřiblíží hadi a škorpióni. Když podržíš smaragd před hadíma očima, vyřine se z nich voda a poteče tak dlouho, dokud had neoslepne. Roztlučený smaragd se podává člověku otrávenému jedem – smaragd se dává do horkého velbloudího mléka, aby jed vyšel s potem. Roztlučený smaragd, smíchaný s růžovým olejem, léčí uštknutí, jestliže se rozetře se šafránem a přiloží k nemocnému zraku, hojí šeroslepost. Pomáhá také při krvavých průjmech a při černém kašli, který se nedá vyléčit žádnými lidskými prostředky.“

Král daroval své milence také libyjské ametysty, barvou podobné raným fialkám, které rozkvétají v lesích u paty Libyjských hor – ametysty, které mají vzácnou schopnost uklidnit vítr, obměkčit zlobu, ochránit před opilostí a pomáhat při lovu divé zvěře. Dále persepolský tyrkys, který přináší štěstí v lásce, tiší hádky mezi manžely, odvrací královský hněv a příznivě působí při zkrocení a prodeji koní. Kočičí oko, které ostříhá majetek, rozum a zdraví svého vlastníka. Beryl, bledý drahokam, modrozelený jako mořská voda u břehů, prostředek proti šedému zákalu a malomocenství, který je rovněž dobrým přítelem poutníků. Pestrobarevný achát – ten, kdo jej nosí, neobává se úkladů nepřátel a má jistotu, že při zemětřesení nebude zavalen. Pak nefrit, kámen ledvinový, který chrání před úderem blesku. Jablkově zelený, matně průhledný onyx – ten chrání svého vlastníka před ohněm a pomateností. Jaspis, před kterým se třese zvěř. A pak černý vlaštovčí kámen, který dává výmluvnost. Orlí kámen, který uctívají těhotné ženy. Tento kámen kladou orlí do svých hnízd, než se vyklubou orlíčata. Zaberzat z Ofiru, který září jako drobné slunce. Žlutě zlatistý chrysolit, ten je druhem hokynářů a zlodějů. Sardonyx, který mají v oblibě králové a královny. Malinově červený ligir. Nalézá se v žaludku rysa, který

má zrak tak ostrý, že pronikne i zdí – proto ti, kdo nosí ligir, jsou nadáni bystrým zrakem; tento drahokam rovněž zastavuje krvácení z nosu a hojí veškeré rány, s výjimkou těch, které byly způsobeny kamenem nebo železem.

Král navlékal na Sulamitinu šíji vzácné náhrdelníky z perel, které vylovili jeho poddaní v Perském moři, a perly dostávaly na jejím těle živý třpyt a něžnou krásu. Na jejích snědých prsou byly korály červenější, tyrkys na jejích prstech ožíval a žluté jantarové drobnůstky, které odvážní mořeplavci krále Hiram Tyrského přiváželi Šalomounovi darem z pobřeží dalekých severních moří, praskaly a sršely jiskrami. Sulamit před spaním pokrývala své lože zlatohlavem a liliemi a král, spočívající na jejích prsou, s jasným v srdci říkal:

„Podobáš se královskému člunu v zemi Ofir, má milovaná, podobáš se lehkému zlatému člunu, který houpavě pluje po posvátné řece uprostřed vonných bílých květů.“

Tak navštívila Šalomouna, největšího z králů a nejmoudřejšího z mudrců, jeho první a poslední láska.

Od těch dob uplynulo mnoho staletí. Byli králové a království a nezůstalo po nich stopy, jako po větru, jenž přeletěl nad pouští. Trvaly dlouhé a kruté vojny, po nichž sláva vojevůdců zářila staletími jako krvavá hvězda, čas však setřel i pouhou vzpomínku na jejich jména. Ale láska chudé dívky z vinice a velikého krále nikdy nepomine a nebude zapomenuta, neboť silné jako smrt jest milování a každá žena, která miluje, je královnou.

IX

Sedm dní uplynulo od chvíle, kdy Šalomoun, básník, mudrc a král přivedl do svého paláce chudou dívku, již potkal za svítání na viniči. Sedm dní se těšil její láskou a nemohl se nasýtit. Veliká radost, podobná sluneční záři, osvětlovala jeho líc.

Byly teplé, jasné měsíční noci, sladké noci lásky. Na lože z tygřích kožešin uléhala obnažená Sulamit a král, sedě na podlaze u jejích nohou, plnil svůj smaragdový pohár nazlátlým vínem z Moreotisu a pil na zdraví milenky, oblažoval se jejím srdcem a vyprávěl jí moudrá a zvláštní podobenství ze starých časů. Sulamitina ruka spočívala na jeho hlavě a hladila ho po černých kadeřích.

„Pověz mi, králi můj,“ pravila jednou Sulamit, „pověz mi, zda tě nepřekvapuje, že jsem se do tebe zamilovala tak najednou? Ted' si na všechno vzpomínám a připadá mi, že jsem ti náležela od prvního okamžiku, kdy jsem tě ještě ani nezahlédla, jenom jsem zaslechla tvůj hlas. Srdce se ve mně zachvělo a otevřelo se ti vstříc jako květ, když za letní noci zavane jižní vítr. Čím jsi mne tak očaroval, můj milovaný?“

Král tiše sklonil hlavu k Sulamitiným něžným kolenům, vlídně se pousmál a pravil:

„Tisíce žen už před tebou kladlo tu otázku svým milým, má nejdražší, a staletí po tobě budou tu otázku klást další ženy svým milencům. Jsou tři věci na světě, které jsou mi nepochopitelné, a čtvrtá, kterou rozumem nepostihnu: cesta orla v podnebesí, hada na skále, korábu v moři, a pak cesta muže k srdci ženy. To není má moudrost, Sulamit, jsou to slova Agura, syna Jakejova, která od něho vyslechli jeho žáci. Ale ctěme i cizí moudrost.“

„Ano,“ pronesla Sulamit zamyšleně, „snad je pravda, že právě toto člověk nikdy rozumem nepochopí. Dnes jsem při hostině měla na prsou vonnou kytici. Ale když jsi odešel od stolu, květiny přestaly vonět. Ó, králi, myslím, že tebe musí milovat ženy i muži, zvířata, a dokonce i květiny. Často na to myslím a nemohu to pochopit – jak vůbec lze milovat někoho jiného než tebe?“

„A než tebe, Sulamit, než tebe! Každou hodinu blahořečím Bohu, že mi tě seslal!“

„Vzpomínám si, že jsem seděla na kameni u zídky a tys svou ruku položil na mou. Mými žilami projel oheň a zatočila se mi hlava. Řekla jsem si – ejhle, toto je můj pán, můj vládce, můj miláček!“

„Vzpomínám, Sulamit, jak ses obrátila, když jsem na tebe zavolal. Pod tenkými šaty jsem zahlédl tvé tělo, které miluji jako Boha. Miluji tvé tělo, svítí zlatým chmýřím, jako by na něm slunce zanechalo svá políbení. Jsi urostlá jako kobyla ve voze faraónově, jsi nádherná jako vůz Aminodabův. Tvé oči podobny jsou holubům u pramenů vod.“

„Ó milý, tvá slova mne vzrušují. Tvá ruka mne sladce žhne. Ó můj králi, nohy tvé jsou jako sloupové mramorové a břicho tvé jako skvělost slonové kosti, safíry obložená.“

Obkroužení mlčenlivou září měsíce zapomínali na čas i na místo; míjely hodiny – a pak oba žasli, že okenními mřížemi už nahlíží růžový odraz červánků.

A jednou také pravila Sulamit:

„Můj milovaný, poznal jsi bezpočet žen a dívek, a byly to všechno ty nejkrásnější ženy na světě. Jímá mne hanba, když myslím na to, jak jsem obyčejná a nevzdělaná, když myslím na své ubohé tělo, sežehnuté sluncem.“

Ale král se dotkl rty jejích úst a s nekonečnou láskou a vděčností pravil:

„Jsi královna, Sulamit. Ty ses královnou narodila. Jsi odvážná a štědrá v milování. Mám sedm set žen a tři sta souložnic a dívek jsem poznal bez počtu, ale tys má jediná, má dobrá, jsi nejkrásnější ze všech žen. Potápěč v Perském zálivu naplní spoustu košů prázdnými lasturami a nehodnotnými perlami, než z mořského dna vynese perlu, hodnou královské koruny. Tak jsem tě našel i já. Mé dítě, milovat může člověk tisíckrát, miluje však pouze jednu. Mnozí lidé se domnívají, že milují, pouze dvěma z nich však Hospodin sešle lásku. Když ses mi odevzdala tam mezi cypřiši, pod trámovým z cedrů a na loži zelenajícím, z duše jsem děkoval Bohu, že byl ke mně tak milostivý.“

Ještě jednou se otázala Sulamit:

„Vím, že všechny tě milovaly, protože tebe nemilovat nelze. Královna ze Sáby přišla za tebou až ze své země. Prý byla nejmoudřejší a nejkrásnější ze všech žen, které kdy žily na zemi. Jako ve snu si vzpomínám na její karavany. Nevím proč, ale od dětství mne lákaly vozy význačných lidí. Bylo mi tenkrát sedm, možná osm let, ale stále si vzpomínám na velbloudy se zlatými postroji, s purpurovými čabrakami, na těžká břemena, kterými byli ověšeni, vzpomínám na muly se zlatými rolničkami mezi ušima, na směšné opice ve stříbrných klecích a na překrásné pávy. V průvodu kráčelo mnoho sloužících v bílých a modrých livrejích. Na červených stuhách vedli ochočené tygry a levharty. Bylo mi teprve osm roků.“

„Ó dítě, tobě bylo tenkrát pouhých osm roků,“ smutně pronesl Šalomoun.

„Milovals ji víc než mne, Šalomoune? Pověz mi o ní něco!“

A tehdy jí král vyprávěl vše o té podivuhodné ženě. Doslechla se prý mnohé zvěsti o moudrosti a kráse Izraelského krále, proto za ním přijela ze své země s bohatými dary, aby vyzkoušela jeho moudrost a podrobila si jeho srdce. Byla to nádherná čtyřicetiletá žena, která už zvolna začínala vadnout. Ale tajemnými prostředky dosáhla toho, že její lehce otlé tělo působilo dojmem pružnosti a štíhlosti jako tělo mladé dívky, a její tvář nesla znamení úžasné, nadlidské krásy. Ale její moudrost byla obyčejnou lidskou moudrostí, a navíc nicotnou moudrostí ženy.

Chtěla krále vyzkoušet hádankami, a tak k němu nejprve vyslala padesát jinochů v nejútlejším věku a také padesát dívek. Všichni byli oblečeni tak dovedně, že ani nejbystřejší zrak nerozeznal polhavi. Prohlásím o tobě, že jsi moudrý, králi, pravila Balkis, královna ze Sáby, když uhodneš, který z nich je muž a která z nich dívka.

Ale král se rozesmál a přikázal, aby každému a každé z nich postupně nabídl stříbrné umyvadlo a stříbrný džbán k mytí. Zatímco hoši se odvážně šplouchali ve vodě rukama, plnými dlaněmi si do obličeje stříkali vodu a nemilosrdně si drhli obličej, dívky se chovaly

tak, jak se při mytí zpravidla chovají ženy. Jemně a opatrně nabíraly vodu a zvedaly ji až k očím.

Tak jednoduše vyřešil Šalomoun první hádanku královny Balkis-Makedy.

Pak poslala Šalomounovi brilliant, velký jako lískový oříšek. Drahokamem procházela jemňounká, klikatá puklinka, která složitou poutí pronikala celým brilliantem. Král měl za úkol protáhnout drahokamem hedvábí. Moudrý král vsunul do otvoru housenku bource morušového, která za sebou vlekla jemňounkou hedvábnou nitku.

Také poslala Šalomounovi převzácný dar vyřezávaný ze sardonyxu, dílo úžasné umělecké hodnoty. Vzkázala králi, že tento pohár získá, jestliže jej naplní vláhou, jež nebude vzata ani z nebe, ani ze země. Šalomoun naplnil pohár pěnou, jež kapala z těla schváceného koně, a poslal jej královně.

Královna ze Sáby dala Šalomounovi mnoho podobných hádanek, ale nemohla pokořit jeho moudrost, a ani nejtajemnějšími kouzly nočních rozkoší nedokázala udržet jeho lásku. A když konečně krále omrzela, krutě a urážlivě se jí vysmál.

Každý věděl, že královna ze Sáby nikdy nikomu neukázala nohy a nosila ustavičně šaty sahající až na zem. Dokonce i v hodinách milování měla nohy zakryté oděvem. Kolovalo o tom množství podivných a směšných legend.

Jedni tvrdili, že královna má kozlí nohy, pokryté srstí. Jiní se zapřísahali, že má místo chodidel husí nohy s plovacími blánami. A někteří dokonce vyprávěli, že královnina matka usedla jednou po koupeli na místo, kde právě zanechal své sémě nějaký bůh, nakrátko proměněný v housera, a díky této náhodě prý obtěžkala.

Jednou král Šalomoun přikázal, aby dělníci vyhloubili v pokoji pod podlahou veliký otvor a místo podlahy položili křišťálové sklo. Do otvoru pod sklem pak nalili vodu a vpustili živé ryby. Všechno bylo vykonáno tak dokonale, že každý, kdo nebyl předem upozorněn,

vůbec sklo nepostřehl a byl by přísahal, že má před sebou nádrž s křišťálově čistou vodou.

Když bylo všechno hotovo, pozval Šalomoun královskou návštěvnicku na schůzku. Kráčešla komnatami Libánského paláce, obklopena skvostnou družinou, až došla ke zrádné nádrži. Na opačném konci seděl král, zářící zlatem, drahokamy a přívětivýma očima. Dveře před královnou se rozletěly – udělala krok kupředu, ale vykřikla a...

Sulamit se radostně směje jako dítě a tleská.

„Sehnula se a zvedla šaty, vid’?“ ptá se krále.

„Ano, má milovaná, jednala tak, jak by jednala každá žena. Zvedla lem šatů, a třebaže to trvalo jen nepatrnou chvíli, já a celý dvůr jsme viděli, že krásná královna ze Sáby má docela obyčejné nohy jako každá jiná žena, jenže jsou křivé a zarostlé hustými chloupky. Hned příštího dne se bez rozloučení vydala na cestu s celým velkolepým doprovodem. Nechtěl jsem ji urazit. Poslal jsem za ní spolehlivého posla, který měl na můj rozkaz odevzdat královně svazek vzácné horské byliny, nejspolehlivější prostředek na odstranění chloupků z těla. Ale vrátila mi poslovu hlavu ve vaku z drahé beraní kožešiny.“

Šalomoun vyprávěl své milované ještě mnoho rozličných příhod ze svého života, to, co neznal nikdo jiný a co si Sulamit vzala s sebou do hrobu. Vyprávěl jí o dlouhých a těžkých rocích toulek, kdy se před hněvem svých bratrů, závistí Absolonovou a žárlivostí Adoniášovou musel pod cizím jménem skrývat v neznámých zemích a trpět strašlivou chudobou a ústrky. Vyprávěl jí o tom, jak ve vzdálené neznámé zemi stál na trhu a čekal, až ho někdo najme k nějaké práci, a jak k němu tehdy přistoupil královský kuchař a řekl:

„Cizozemče, odnes mi ten koš s rybami do paláce.“

Rozumem, obratností a moudrým chováním se Šalomoun tak zalíbil sloužícím, že si brzo v paláci našel práci, a když hlavní kuchař zemřel, postoupil na jeho místo. Pak vyprávěl o tom, jak králova jediná dcera, překrásná, vznětlivá dívka se tajně zamilovala do

nového kuchaře, pověděla mu o své lásce a jednou spolu chtěli v noci prchnout, ale byli zajati a odvedeni zpět. Šalomoun byl odsouzen k trestu smrti, ale zázrakem se mu podařilo uprchnout z vězení.

Sulamit dychtivě naslouchala, a kdykoli se odmlčel, jejich rty se spojily, jejich ruce se propletly, jejich prsa se vzájemně dotýkala. A když nadcházelo jitro a Sulamitino tělo vypadalo jako růžová pěna a kolem jejích krásných očí se prostírala milostná únava jako bledě modrý stín, říkala milenci s něžným úsměvem:

„Osvěž mne jablky, posilni mne vínem, neboť jsem zemdlela láskou.“

X

V Isidině chrámu na hoře Batn-el-Chabu právě skončila první část tajuplného obřadu, k němuž měli přístup věřící nižšího posvěcení. Velekněz, který obětoval, kmet v bílém rouchu s vyholenou hlavou a bezvousým obličejem se obrátil od oltáře k lidu a tichým, unaveným hlasem pronesl:

„Přebývejte v pokoji, synové moji a dcery! Zdokonalujte své hrdinné skutky! Oslavujte jméno bohyně! Požehnání kéž vás provází a setrvá s vámi na věky věkův!“

Zvedl ruce nad lidem, aby mu požehnal. Vzápětí všichni, kdož byli zasvěceni v nižší tajemství, ulehli tvářmi na zem, pak tiše vstali a mlčky vykročili k východu.

Byl sedmý den egyptského měsíce Famenota, zasvěceného mystériím Osirise a Isidy. Toho večera slavnostní procesí třikrát obešlo chrám s lampióny a amforami, s tajemnými symboly bohů a s posvátnými obrazy Falluse. Uprostřed procesí nesli velekněží a proroci zakrytá nosítka ze vzácného dřeva, zdobená perlami, slonovou kostí a zlatem. Tam přebývala sama bohyně, Neviditelná. Bohyně skýtající plodnost, Tajemná, Matka, Sestra a Žena bohů.

Zlý Set vylákal svého bratra, božského Osirise na hostinu, Istí ho donutil ulehnout do nádherné rakve, pak zaklapl víko a rakev s tělem velikého boha shodil do Nilu. Isida, která právě dala život Hórovi, hledala s pláčem a naříkáním tělo svého chotě po celé zemi, ale dlouho je nenalezala. Konečně jí ryby prozradily, že vlny zanesly rakev do moře a vyvrhly u Byblu – tam vyrostl obrovitý strom a ve svém kmenu ukryl tělo boha i jeho plovoucí příbytek. Král oné země rozkázal, aby mu tesaři vyrobili z obrovského stromu mohutný sloup. Nevěděl, že v kmenu spočívá bůh Osiris, veliký dárce života. Isida odchází do Byblu, trápena vedrem, žízní a svízelnou kamenitou cestou. Vyprostí rakev z nitra stromu, odnese ji s sebou a uschová v zemi poblíž městských hradeb. Ale Set znovu tajně ukořistí Osirisovo tělo, rozřeže je na čtrnáct dílů a rozhází po všech městech Hořejšího a Dolního Nilu.

Znovu se ve velikém pláči a smutku vypravila Isida na pouť za posvátnými údy svého manžela a bratra. K jejímu nářku se připojila i sestra, bohyně Neftis, a mohutný Tovth, i syn Osiridin, jasný Hór, Horizit.

Takový byl tajný smysl dnešního procesí v první polovině bohoslužeb. Když odešli prostí věřící, měla se po krátké přestávce uskutečnit druhá část velikého tajemství. V chrámu zůstali pouze lidé zasvěcení do nejvyššího stupně – mystagogové, epoptové, proci a velekněží.

Chlapci v bílých oděvech roznášeli na stříbrných podnosech maso, chléb, sušené plody a sladké peluzské víno. Někteří nalévali z tyrských nádob s úzkými hrdly sikeru, nápoj, který se v oněch dobách podával zločincům před popravou, aby v nich podpořil odvalu, ale který měl také vzácnou vlastnost, že totiž v lidech rozněcoval a podporoval oheň posvátného šílenství.

Na znamení velekněze se chlapci vzdálili. Dveřník uzavřel všechny přístupy do chrámu. Pak bedlivě obešel všechny, kdo zde zbyli – nahlížel jim do obličeje a vyptával se jich na tajuplná slova, jež

opravňovala k přítomnosti na nočním obřadu. Dva další kněží objeli se stříbrnou kadidelnicí na kolech celý chrám a pak každý sloup. Svatostánek se zaplnil modrým, hustým, omamně vonným kadidlem. Oblaky dýmu stěží pronikalo světlo barevných lamp, zhotovených z průzračných drahokamů. Byly zasazeny do zlatých rámců a zavěšeny ke stropu na dlouhých stříbrných řetězech. V dávných dobách byl tento chrám Isidy a Osirise velmi malý a chudý – byl vyhlouben jako jeskyně ve skále. Zvenčí k němu vedla úzká podzemní chodba. Ale za panování krále Šalomouna, jenž bral pod svou ochranu všechna náboženství s výjimkou těch, jež připouštěla obětování živých dětí, a také díky úsilí královny Astis, původem Egyptanky, se chrám rozrostl do šíře i do výše a byl vyzdoben vzácnými, bohatými dary.

Dřívější oltář zůstal zachován v prvobytně přísném, prostém tvaru, stejně jako spousta malých komnatek, které jej obklopovaly a sloužily k uchování pokladů, bohoslužebných předmětů a posvátného náčiní, rovněž pak ke zvláštním tajným účelům při nejskrytějších mystických orgiích.

Vnější nádvoří bylo ovšem přepychové – bylo zdobeno jehlanci na počest bohyně Hator a po všech čtyřech stranách se tyčilo sloupoví ze dvaceti čtyř sloupů. Ještě nádherněji byl vyzdoben podzemní sál pro modlící se lid. Mozaikovou podlahu zdobily obrazce ryb, zvířat, obojživelníků a plazů. Strop pokrývala modrá glazura, na níž zářilo zlaté slunce, svítil stříbrný měsíc, třpytily se nespočetné hvězdy a na rozpjatých křídlech se vznášeli ptáci. Podlaha byla zemí, strop oblohou a jako mohutné kmeny stromů je spojovaly oblé i mnohostěnné sloupy. A protože každý sloup byl ukončen hlavicí ve tvaru něžných lotosových květů nebo jemných svitků papyru, strop, který se o ně opíral, skutečně vypadal lehce a vzdušně jako nebe.

Do výše člověka byly zdi obloženy červenými žulovými deskami, dovezenými na přání královny Astis z Théb, neboť tamější mistři uměli vyleštit žulu do zrcadlového lesku a podivuhodné hladkosti. Nad těmito deskami byly stěny, stejně jako sloupoví, zdobené až

ke stropu vyřezávanými a vymalovanými obrazy se symboly obou Egyptů. Byl zde Sebech, uctíváný ve Faumu pod podobou krokodýla, Tovth, bůh měsíce, zobrazený jako ibis, sluneční bůh Hór, kterému byla v Edfě zasvěcena poštolka, Bast z Bubasu v podobě kočky, Šú, bůh vzduchu, jako lev, Pta jako Aptis, Hator, bohyně veselí, byla zobrazena jako kráva, Anúpev, bůh balzamování, nesl šakalí hlavu, byl zde Montu z Hermonu, koptský Minu, bohyně nebe Neit ze Saisu a konečně v podobě skopce strašlivý bůh, jehož jméno se nevyslovovalo a který byl zván Chentimentu, což znamená „Žijící na západě“.

Zšeřelý oltář se matně vznášel nad celým chrámem a v jeho hlubině se matně leskly stěny svatyně, skrývající Isidinu podobu. Čtvero vrat – velká, střední a dvojí malá po stranách – vedlo do svatyně. Před prostředními vraty stál kněz s posvátným kamenným nožem z etiopského obsidiánu. Na stupních, vedoucích k oltáři, vyčkávali mladší kněží a kněžky s tympány, citharami, flétnami a bubny.

Královna Astis spočívala na lůžku v malé tajné komnatce. Čtvercový otvor, dovedně skrytý těžkým závěsem, vedl rovnou k oltáři a umožňoval přítomné osobě, aby sledovala podrobně obřad, aniž se nějak prozradila. Lehké úzké šaty ze lněného gázu, protkávané stříbrem, těsně přiléhaly k jejímu tělu a odhalovaly ruce k ramenům a nohy k lýtkům. Průzračnou látkou prosvěcovala růžová pokožka a bylo vidět všechny čisté linie a pahorky krásné postavy, které až dosud – třeba královně bylo už třicet – neztratila nic ze své pružnosti, půvabu a svěžesti. Vlasy nabarvené namodro měla rozpuštěné po ramenou a po zádech a jejich koncečky zdobily spousty drobounkých aromatických kuliček. Obličej měla silně nalíčený bílou a červenou tělkou, oči, jemně obkreslené tuší, se zdály být obrovské a hořely ve tmě jako oči silné kočkovité šelmy. Posvátný zlatý ureus jí spadal od krku až k zemi mezi poloobnaženými prsy.

Od doby, kdy král Šalomoun ke královně Astis ochladl, unaven její nezkrotnou vášní, oddala se s veškerým žářem orientálního

rozkošnictví a se zuřivostí uražené, žárlivé ženy oněm tajným orgiím zvrácené chlípnosti, které náležely k nejvyššímu kultu kleštěnců, sloužících bohyni Isidě. Neukazovala se jinak než v průvodu kastrátských velekněží, a dokonce i nyní, kdy jeden z těchto kleštěnců pravidelně ovíval královninu hlavu vějířem z pavích per, seděli ostatní na podlaze a vpíjeli se do královny očima pomatenýma rozkoší. Jejich chřípí se chvělo, když vdechovali aroma jejího těla, rozechvělými ústy se snažili nepozorovaně zavazit alespoň o lem lehkého oděvu. Nadměrná a nikdy neukojená vášeň vybičovala jejich představitivost. Jejich vynalézavost v rozkoších Kibelly a Ašery překračovala lidské meze. Kvůli královně žárlili na sebe navzájem, na všechny ženy, muže i děti, žárlili dokonce i na ni samu, a uctívali ji více než Isidu, ve své lásce k ní však ji zároveň nenáviděli jako nekonečný, palčivý zdroj příjemného i krutého utrpení.

Temné, zlé, strašlivé a podmanivé zvěsti kolovaly Jeruzalémem o královně Astis. Rodiče krásných dívek a chlapců skrývali své děti před jejím pohledem. Její jméno se manželé obávali pronést na loži, aby lůžko neposkvrnili hanbou a nepřivolali neštěstí. Ale vzrušující, omamná zvědavost k ní lákala duše a předávala je moci jejího těla. Ti, kteří jen jednou okusili její divoké, krvavé laskání, už na ně nikdy nemohli zapomenout a stávali se jejími ubohými, zavrženými otroky. Pro další požitek byli ochotni ke každému hříchu, ke každému ponížení a zločinu, a podobali se oněm nešťastníkům, kteří jen jednou okusili natrpklý makový odvar ze země Ofir, odvar dávající sladké sny, odvar, kterého se už nikdy nemohli vzdát, podléhali pouze jemu a pouze jej uctívali, dokud jejich život nepřervalo vyčerpání a šílenství.

Vějíř se zvolna kolébal v horkém vzduchu. S mlčenlivým nadšením zírali kněží na svou strašlivou panovnici. Ale zdálo se, že královna jejich přítomnost nevnímá. Lehce odhrnula závěs a strnule hleděla na opačnou stranu oltáře, kde kdysi dávno za tmavými záhyby prastarých závěsů, protkávaných zlatem, vídala krásnou, jasnou tvář Izraelského krále. Zavržená královna, krutá a rozkošnická Astis

milovala celým svým plamenným, zvráceným srdcem pouze jeho. Všude hledala jeho letmý pohled, vlídné slovo, dotek ruky, ale nikde je nenalezala. Na slavnostních průvodech, při obědech v paláci a ve dnech, kdy zasedal soud, jí Šalomoun projevoval úctu jako královně a faraónově dceři, ale jeho duše byla pro ni mrtva. Astis často zvolila vhodnou chvíli a poručila otrokům, aby ji nesli kolem domu Libánského, aby alespoň zdálky skrze těžkou látku nosítek zahlédla uprostřed zástupu dvořanů pyšný a nezapomenutelně krásný obličej Šalomounův. Plameny její lásky už dávno tak neoddělitelně splynuly s palčivou nenávisť, že ani sama Astis nerozeznala jedno od druhého.

Dřív Šalomoun o velikých svátcích navštěvoval chrám Isidin a přinášel bohyni oběti, dokonce přijal titul jejího nejvyššího velekněze, druhého po egyptském faraónovi. Ale strašlivá tajemství „Krvavé oběti Oplodnění“ odpudila jeho rozum a odvrátila jeho srdce od služby Matce bohů.

„Ten, kdo přijde o mužnost z nevědomosti, pod nátlakem, náhodou nebo kvůli nemoci, ten není ponížěn před Bohem,“ říkal král. „Ale běda tomu, kdo se zmrzačí sám.“

Celý rok už bylo jeho lože v chrámu prázdné. A ohnivé oči královny Astis teď marně hltaly nehybný závěs.

Víno, sikera a omamné kadidlo zatím vykonaly své – jejich účinek byl patrný na všech, kdo zůstali v chrámu. Stále častěji se ozýval křik a smích a cinkot stříbrných nádob, padajících na kamennou podlahu. Blížila se veliká, tajuplná chvíle krvavé oběti. Věřících se zmocnila extáze.

Královna roztržitým pohledem přelétla chrám a věřící. Bylo tu mnoho proslulých a ctěných lidí ze Šalomounovy suity a jeho vojenští velitelé; Ben-Geber, správce provincie Argobia. Achimas, který se oženil s dcerou krále Vazematou, vtipný Ben-Deker a Zábud, který se podle orientálních zvyků honosil vznešeným titulem „králova přítele“, pak Dalujaš, Šalomounův nevlastní bratr z Davidova prvního manželství, ochablý, polomrtvý muž, z něhož přílišné tělesné

rozkoše a pijáctví předčasně udělaly idiota. Všichni tito lidé byli Isidinými ctiteli – jedni z opravdové víry, druhí z vypočítavosti, třetí z komediantství, čtvrtí kvůli chlípným cílům.

A pak královniny oči s napjatou pozorností utkvěly na jinošském obličejí krasavce Eliaba, jednoho z velitelů královy tělesné stráže.

Královna věděla, proč tak plane jeho snědý obličej, proč s takovou vášní a bolestí upírá zrak na závěs, který se sotva znatelně pohybuje pod dotekem královniných nádherných bílých rukou. Jednou položertem podlehla chvilkovému rozmaru a donutila Eliaba, aby u ní strávil dlouhou blaženou noc. Ráno ho propustila, ale od těch dob se každou chvíli setkávala se dvěma zamilovanýma, zarmoucenýma očima, které ji pokorné sledovaly, ať to bylo v paláci, v chrámu nebo na ulici.

Královna zachmuřila černé obočí a protáhlé zelené oči jí náhle potemněly strašlivou myšlenkou. Sotva znatelným pokynem ruky poručila kleštěnci, aby sklonil vějíř, a tiše řekla:

„Všichni odejděte. Chušaji, tv půjdeš za Eliabem, velitelem králových stráží, a pošleš ho ke mně. Ať přijde sám!“

XI

Deset kněží v bílých rouchách, zdobených červenými skvrnami, vystoupilo ke středu oltáře. Těsně za nimi kráčeli další dva kněží, oblečení do ženských oděvů. Dnes zobrazovali Neftis a Isidu, oplakávající Osirise. Pak od oltáře vystoupil muž v bílém chitónu, prostém jakékoli ozdoby, a oči všech se k němu dychtivě upnuly. Byl to poustevník, který podstoupil deset let útrap a samoty v horách Libánských, a nyní měl vykonat velikou a dobrovolnou oběť bohyni Isidě. Jeho obličej, vysušený hladem a větrem a spálený sluncem, byl bledý a drsný, oči měl přísně sklopené. Z jeho postavy dýchla na zástup nadpřirozená hrůza.

Konečně vyšel i nejvyšší vylekněz chrámu, stoletý stařec s tiárou na hlavě, tygří kožešinou na ramenou a v brokátové zástěře, zdobené šakalími ocasy.

Obrátil se k zástupu a roztřeseným stařeckým hlasem vlídně pronesl: „Král přináší obět.“

Pak se obrátil k obětnímu stolu, z pomocnickových rukou převzal bílého holuba s červenými nožičkami, uřízl holubovi hlavu, vyňal mu z hrudi srdce a krví skropil obětní stůl i posvátný nůž.

Po krátké odmlce zvolal:

„Plačme pro Osirise, boha Atumova, velikého Un-Nofer-Onu-frie, boha Ona!“

Dva kastráti v ženských oděvech, představující Isidu a Neftis, ihned vpadli plačtivými, jemnými hlasy:

„Vrať se do svého příbytku, ó krásný jinochu! Vidět té, toť blaženost!

Isis tě zaklíná, Isis, která byla počata s tebou v jedněch útrobách, tvá sestra i choť.

Ukaž nám znovu svou tvář, jasný bože! Zde je Neftis, tvá sestra. Tvář její zalita je slzami, v bolesti trhá si vlasy!

Ve smrtelném zármutku hledáme tvé nádherné tělo. Osirisi, vrať se do svého domu!“

Ke dvěma prvním se připojili dva další kněží. To Hór a Anúpev oplakávali Osirise, a pokaždé, kdykoli dokončili verš, sbor sedící na stupních schodiště opakoval velebný a smutný nápěv.

Pak starší kněží, provázeni týmž zpěvem, vynesli ze svatostánku sochu bohyně. Černá pláštěnka, posetá zlatými hvězdami, halila bohyni od hlavy až k nohám, bylo vidět jen stříbrné kotníky, ovinuté hadem, a stříbrný talíř nad její hlavou, připevněný ke kravským rohům. Průvod bohyně Isidy, provázen cinkáním kadidelnic, cithar a smutným zpěvem, vykročil od oltáře a zamířil do nitra chrámu, podél stěn a mezi sloupy.

Tak bohyně sbírala roztroušené údy svého manžela, aby jim s pomocí Tovtha a Anúpeva vdechla život.

„Sláva budiž městu Abidosu, které uchovalo tvou nádhernou hlavu, Osirisi! Sláva tobě, město Memfis, kde jsme našli pravici velikého boha, ruku války a obrany. Budiž sláva i tobě, město Sais, kteréž jsi ukrylo levici jasného boha, ruku spravedlnosti. Buď blahoslaveno i ty, město Théby, které jsi uchovalo srdce velikého Osirise!“

Tak bohyně obešla celý chrám a vrátila se nazpět k oltáři, kde stále vášnivěji a hlasitěji zazníval sborový zpěv. Kněží i věřících se zmocnilo posvátné nadšení. Isida našla všechny části Osirisova těla kromě jediné – posvátného Falluse, oplodňujícího mateřské útroby a tvořícího nový život. Ted' se přiblížil nejdůležitější akt Osirisova a Isidina mystéria...

„To jsi ty, Eliabe?“ zeptala se královna, když mladík tiše vstoupil do dveří.

Nezvučně jí klesl k nohám a přitiskl ke rtům okraj jejího šatu. Královna poznala, že jinoch pláče vzrušením, studem a touhou. Položila ruku na jeho tuhé, kadeřavé vlasy a pravila: „Vyprávěj mi všechno, co víš o králi a o té dívce z vinohradu!“

„Ó jak ho miluješ, královno!“ zasténal Eliab.

„Mluv...“ poručila Astis.

„Co ti mohu povědět, královno?! Mé srdce puká žárlivostí!“

„Mluv!“

„Nikdy nikoho král nemiloval tak jako ji. Nevzdaluje se od ní ani na krok. Oči mu září štěstím. Plnýma rukama rozdává přízeň a dary. Je mudrc a prorok, ale jí leží u nohou jako pes, jako otrok, a nespustí z ní oči.“

„Mluv!“

„Ó jak mne trýzníš, královno! A ona... ona je ztělesněná něha a láska! Je mírná a ostýchavá, nezná nikoho a nic kromě svého citu. V nikom neprobouzí ani zlobu, ani žárlivost, ani závist...“

„Mluv!“ divoce zasténala královna, pružnými prsty se vpila do Eliabových kadeří a přitiskla si jeho hlavu k tělu; stříbrným vyšíváním svého průzračného chitónu ho škrábala do tváře.

Zatím kolem sochy bohyně, přikryté černou pláštěnkou, pobíhali kněží a kněžky v posvátném vytržení, s křikem, podobným psímu štěkotu, doprovázeni duněním tympanů a drněním cithar.

Někteří z nich se mrskali dýtkami z nosoroží kůže, druzí si krátkými noži vyrývali do prsou a do ramen dlouhé, krvavé šrámy, další si prsty rozdírali ústa, natrhávali uši a nehty si rozškrabávali obličej. Těsně u nohou bohyně uprostřed šíleného víru s neuvěřitelnou rychlostí kroužil na jednom místě poustevník z Libánských hor v rozevlátém sněhobílém rouchu. Pouze nejstarší velekněz zachovával naprostý klid. V ruce držel posvátný obětní nůž z etiopského obsidiánu, připraven podat jej v rozhodující strašlivé chvíli.

„Fallusi! Fallusi! Fallusi!“ v extázi volali kněží. „Kde je tvůj Fallus, ó světlý bože! Přijď a oplodni bohyni! Její prsa umdlévají touhou! Její útroby jsou jako poušť za horkých letních měsíců!“

A náhle byl celý sbor přehlušen strašlivým, pronikavým, šíleným výkřikem. Kněží se rychle rozestoupili a všichni spatřili libánského poustevníka; zděsili se jeho vysokého, nahého, kostnatého těla. Nejvyšší velekněz mu podal nůž. V chrámu se rozhostilo ticho. Poustevník se prudce sklonil, udělal jakýsi pohyb, narovnal se a s výkřikem bolesti a nadšení hodil k nohám bohyně beztvářý a zakrvácený kus masa.

Zapotácel se. Velekněz ho objal kolem ramen a opatrné přidržel, pak ho zavedl k Isidině modle, pečlivě ho přikryl černou pláštěnkou a několik okamžiků ho zde ponechal, aby mohl poustevník v tajnosti, skryt před ostatními vtisknout polibek na ústa oplodněné bohyně.

Vzápětí ho ostatní kněží uložili na nosítka a odnesli od oltáře. Dveřník vyšel z chrámu. Dřevěným kladívkem udeřil do obrovského měděného disku, aby celému světu oznámil, že se uskutečnilo velké tajemství a bohyně Isida byla oplodněna. Nad Jeruzalémem se rozletěl vysoký zpěvavý zvuk.

Tělo královny Astis se chvělo, když zaklonila Eliabovu hlavu. Oči jí svítily rudým plamenem. Zvolna, odměřujíc slovo za slovem, řekla:

„Eliabe, chceš, abych z tebe učinila krále Judejska a Izraele? Chceš být vladařem Sýrie a Mezopotámie, Fénicie a Babylónu?“

„Ne, královno, chci jenom tebe...“

„Ano, budeš mým pánem. Všechny mé noci budou náležet tobě. Každý můj pohled, každé mé slovo, každý dech bude tvůj. Znáš heslo. Půjdeš dnes do paláce a zabiješ je! Zabiješ oba dva! Zabiješ oba dva!“

Eliab chtěl něco říci. Ale královna ho přitáhla k sobě a přísála se mu na ústa horkými rty a jazykem. Polibek trval trýznivě dlouho. Pak jinocha náhle odstrčila a stručně, panovačně pronesla:

„Jdi!“

„Jdu,“ pokorně odvětil Eliab.

XII

Nadešla sedmá noc Šalomounovy velké lásky.

Podivně mírné a hluboké bylo té noci laskání krále a Sulamit. Jako by jejich slova, polibky a objetí byla zastřena lehkým stínem jakési zamyšlené tesknoty, opatrnosti a ostychu i nezřetelných předtuch.

Sulamit se zahleděla do okna, kde už noc vítězila nad hasnoucím večerem, a upřela zrak na jasnou namodralou hvězdu, která se skromně, něžně chvěla na nebi.

„Jak se jmenuje ta hvězda, můj milovaný?“ zeptala se.

„To je hvězda Sopdit,“ odvětil král. „Je to posvátná hvězda. Asyrští mágové říkají, že po smrti těla na ní žijí duše všech lidí.“

„Ty tomu věříš, králi?“

Šalomoun neodpověděl. Jeho levice spočívala pod Sulamitinou hlavou, pravicí milenku objímal, cítila jeho vonný dech na spáncích a na vlasech.

„Možná, že se tam spolu sejdeme, až zemřeme, králi?“ vzrušeně se otázala Sulamit.

Král podruhé neodpověděl.

„Odpověz, milovaný,“ nesměle poprosila Sulamit.

Tehdy král řekl:

„Lidský život je krátký, ale čas je nekonečný a hmota nesmrtelná. Člověk zemře a hnilobou svého těla zkypruje zem, zem živí klas, klas dává zrno, člověk jí chléb a sytí své tělo. Míjejí nekonečné věky, všechno na světě se opakuje – opakují se lidé, zvířata, kameny, rostliny. V pestrém koloběhu života a hmoty se opakujeme i my dva, ty a já, má milovaná. Je to stejná pravda, jako kdybychom naplnili velký pytel mořským pískem a vhodili do něho pouze jediný vzácný safír. Kdybychom mnohokrát sáhli do pytle, dřív nebo později vytáhneme i tento drahokam. Setkáme se spolu, Sulamit, a nepoznáme se, ale se smutkem a opojením budou po sobě toužit naše srdce, protože už jsme se kdysi setkali, má něžná, má krásná Sulamit, avšak nepamatujeme se na to.“

„Ne, králi, ne! Já se pamatuji. Když jsi stál pod oknem mého domu a volal jsi na mne – Otevři mi, má upřímná, neboť hlava má plna jest rosy a kadeře mé krůpějí nočních – poznala jsem tě a mého srdce se zmocnila radost a strach. Pověz mi, králi můj, – kdybych zítra zemřela, vzpomínal bys na svou snědou dívku z vinohradu, na svou Sulamit?“ Král ji přitiskl k prsům a rozčileně zašeptal:

„Tak nikdy nemluv... Nemluv tak, ó Sulamit! Jsi vyvolená Bohem, jsi královna mé duše... Smrt se tě nedotkne...“

Nad Jeruzalémem náhle zazněl ostrý měděný zvuk. Dlouho smutně dozníval a houpal se ve vzduchu, a když ztichl, ještě dlouho nad městem plula chvějivá ozvěna.

„V chrámu bohyně Isidy se uskutečnilo velké tajemství,“ řekl král.

„Jímá mne bázeň, krásný můj!“ zašeptala Sulamit. „Do mé duše pronikla temná hrůza... Nechci umřít... Ještě jsem nevychutnala tvá objetí... Obejmi mne... Přitiskni mne k sobě, víc, ještě víc... Polož mne jako pečeť na srdce své a jako pečetní prsten na ruku svou!“

„Neboj se smrti, Sulamit! Silné jako smrt jest i milování... Zažeň smutné myšlenky... Budu ti vyprávět o válkách Davidových, o hostinách a lovech faraóna Šišaka, chceš? Chceš si poslechnout jednu

z těch pohádek, které si vymýšlejí lidé v zemi Ofir? Budu ti vyprávět o zázracích Bakramaditových, ano?”

„Ano, můj králi. Ty víš, jak ve mně srdce rozkvétá radostí, když poslouchám tvá vyprávění. Ale ráda bych tě o něco poprosila...”

„Ó Sulamit, splním všechno, co si přeješ! Požádej o můj život, a já ti ho s radostí dám! Budu jen litovat, že jsem za tvou lásku zaplatil příliš nízkou cenou.“

Tehdy se Sulamit ve tmě usmála štěstím, objala krále oběma rukama a zašeptala mu do ucha:

„Až nadejde ráno, půjdeme spolu tam... na vinici... Tam, kde je zeleň a cypřiše a cedry, tam, kde jsi u kamenné zídky uchopil do svých rukou mou duši... Prosím tě o to, můj milovaný... Tam ti znovu dám svou milost...”

Opojen zlíbal král její ústa.

Ale Sulamit se náhle zvedla na loži a naslouchala.

„Co je s tebou, mé dítě...? Čeho ses polekala?” otázal se Šalomoun.

„Počkej, můj milý, někdo sem jde... Ano... Slyším kroky...”

Odmlčela se. Rozhostilo se takové ticho, že slyšeli, jak jim buší srdce.

Za dveřmi se ozval lehký šramot, pak se dveře rychle a nezvučně rozletěly.

„Kdo je tam?” zvolal Šalomoun.

Ale Sulamit seskočila z lůžka a jediným pohybem se vrhla proti tmavé postavě, která svírala v ruce ostrý meč. Vzápětí byla sražena krátkým, rychlým úderem a se slabým, jakoby užaslým výkřikem klesla na zem.

Šalomoun rozbil rukou sardonyxovou zástěnu, která tlumila světlo lampy. Spatřil Eliaba; stál u dveří, mírně předkloněn nad tělem dívky a lehce se potácel jako opilý. Zvedl hlavu a když se pohledem setkal se strašlivýma, rozhněvanýma očima krále Šalomouna, zbledl a zasténal. Prudce se sklonil, zahalil hlavu pláštěm a nesměle, jako vyděšený šakal, se chtěl vyplížit z komnaty. Ale král ho zarazil. Pronesl pouze tři slova. „Kdo tě poslal?”

Mladý voják se zachvěl a s očima bílými strachem a s roztřesenou bradou chraptivě řekl:

„Královna Astis...”

„Jdi,” poručil mu král. „Pověz strážím, aby tě hlídali.”

Zanedlouho se po celém paláci rozběhli lidé se světly. Svítlo se ve všech pokojích. Přišli lékaři, shromáždili se vojenští velitelé a přátelé královi.

Nejstarší lékař řekl:

„Králi, zde nepomůže ani věda, ani Bůh. Když z jejích prsou vytáhneme meč, okamžitě zemře.”

Ale v tu chvíli se Sulamit probrala z mdlob a s klidným úsměvem pravila:

„Dejte mi napít.”

A když se napila, s něžným, nádherným úsměvem upřela oči na krále a už je neodtrhla. Klečel před jejím ložem, stejně nahý jako ona, a nevím, že se jeho kolena koupou v Sulamitině krvi a že mu její krev znachověly ruce.

Krásná Sulamit s tklivým úsměvem hleděla na milence a s námahou říkala:

„Děkuji ti za všechno, můj králi. Děkuji ti za tvou lásku, za tvou krásu, za tvou moudrost, k níž jsem mohla přilnout rty jako ke sladkému prameni. Nech mě, ať ti políbím ruce, neodepři je mým ústům do chvíle, než vydechnou naposledy. Žádná žena nikdy nebyla a nebude šťastnější než jsem byla já. Děkuji ti, můj králi, můj milovaný, můj krásný. Vzpomeň si někdy na svou otrokyni, na svou Sulamit, sežehnutou sluncem.”

Hlubokým hlasem jí král odpověděl:

„Dokud se budou lidé navzájem milovat, dokud krása duše a těla bude tím nejsladším a nejlepším snem na světě, do těch dob, Sulamit, a to ti přísahám, do těch dob a po mnohé věky budou lidé pronášet tvé jméno s vděčností a dojetím.”

K ránu Sulamit skonala.

Tehdy král vstal, rozkázal sluhům, aby jej umyli, oblékl si svůj nejnádhernější purpurový chitón, vyšívaný zlatými skarabey, a vložil si na hlavu korunu z krvavě rudých rubínů. Pak k sobě povolal Banaiáše a klidně pravil: „Půjdeš a popravíš Eliaba.“

Ale stařec si zastřel rukama obličej a padl před králem na kolena.

„Králi, Eliab je můj vnuk!“

„Slyšel jsi mne, Banaiáš?!“

„Králi, odpusť mi a netrestej mne svým hněvem, poruč, ať tvůj příkaz vykoná někdo jiný. Eliab zmizel z paláce a utekl se do chrámu k obětnímu stolu. Jsem starý a má smrt je nedaleko, netroufám si zatížit svou duši dvojnásobným zločinem.“

„Když jsem ti přikázal, abys zabil mého bratra Adoniáše, který se rovněž utekl k posvátnému stolci, odepřel jsi vykonat můj rozkaz, Banaiáš?“ namítl král.

„Odpusť mi, králi! Ušetři mne!“

„Zvedni tvář!“ přikázal mu Šalomoun.

Když Banaiáš zvedl hlavu a spatřil královy oči, vyskočil z podlahy a poslušně zamířil k východu.

Pak se Šalomoun obrátil k Achisarovi, veliteli paláce a řekl:

„Královnu nechci vydat smrti, ať žije, jak chce, a zemře, jak chce. Ale už nikdy nespátí mou tvář. Dnes vypravíš karavanu, Achisare. Doprovodíš královnu do přístavu v Jaffě a odtud do Egypta k faraónovi Šišakovi. A nyní ať všichni odejdou.“

Když zůstal sám tváří v tvář mrtvé Sulamit, dlouho hleděl na její nádherný obličej, její líc byla bělostná a tak nádherná jako nikdy za života. Pootevřená ústa, která ještě před hodinou líbal, se tajemně, blaženě usmívala, a pod nimi se leskly zuby, jež si dosud uchovaly vláhu.

Král dlouho hleděl na mrtvou milenku, pak se pokojně dotkl prsty jejího čela, z něhož zvolna vyprchávalo teplo života, a pomalými kroky opustil komnatu.

Za dveřmi už ho očekával velekněz Azariáš, syn Sadochův. Přistoupil ke králi a otázel se:

„Co uděláme s tělem té ženy? Je sobota.“

I vzpomněl si král, kterak před mnoha lety zemřel jeho otec a tělo, ležící na písku, se rychle rozkládalo. Psi, které přilákal pach nebožtíka, už obcházeli kolem s očima žhnoucíma hladem a lačností. A jako dnes, i tehdy se ho zeptal velekněz:

„Zde leží tvůj otec, psi mohou roztrhat jeho tělo... Co uděláme? Uctíme památku krále a zneuctíme sobotu, nebo ponecháme tělo tvého otce na pospas psům?“

Tenkrát Šalomoun odpověděl:

„Ponechte je. Živý pes je lepší než mrtvý lev.“

Když si teď vzpomněl na onen den, srdce se mu sevřelo teskností a bázní.

Neodpověděl veleknězi a vkročil do soudní síně.

Jako každého rána zde vedle trůnu leželi na koberečcích oba jeho písaři s připravenými svitky papyru, inkoustem a rákosovými pery. Když vstoupil král, vstali a uklonili se mu až k zemi. Král usedl na trůn ze slonové kosti zdobený zlatem, opřel se loktem o hřbet zlatého lva, pak sklonil hlavu do dlaně a rozkázal: „Pište!“

„Položíš mne jako pečeť na srdce své, jako pečetní prsten na ruku svou! Neboť silné jest jako smrt milování, tvrdá jako hrob žárlivost; uhlí její uhlí řeřavé, plamen nejprudší.“

Potom se odmlčel tak dlouze, že písaři v rozrušení zatajili dech.

„Nechte mne o samotě,“ řekl konečně.

A po celý den, až do prvních večerních stínů, přebýval Šalomoun sám a sám se svými myšlenkami, a nikdo se neodvážil vkročit do obrovské a prázdné soudní síně.

1908

Granátový náramek

*L. van Beethoven, 2. Son. (op. 2, č. 2)
Largo appassionato*

I

V polovině srpna, těsně před novoluním nastalo ohavné počasí, jaké často bývá na severním pobřeží Černého moře. Bud' ve dne v noci ležela nad zemí a nad mořem hustá, těžká mlha – a pak obrovitá siréna majáku řvala nepřetržitě jako zdivočelý býk, jindy od rána do rána mžilo a vodní prach měnil jílovité silnice a stezky v mazlavé bláto, ve kterém vázly povozy a kočáry. Nebo ze stepi od severovýchodu zafičel uragán – koruny stromů se kolébaly, ohýbaly a napřimovaly jako vlny v bouři, a v noci duněly kovové střechy vilek, jako by po nich někdo běhal v okovaných botách. Okenní rámy se třásly, dveře klapaly, v komínech to divoce hvízdalo. Několik rybářských bárek na moři zabloudilo, dvě se nevrátily vůbec. Až po týdnů moře vyvrhlo na různých místech pobřeží těla mrtvých rybářů.

Obyvatelé přímořského lázeňského městečka – většinou Židi a Řekové, lidé, milující život a velmi hypochondričtí, jako ostatně všichni obyvatelé jihu, se rychle vraceli do města. Rozblácenou silnicí se donekonečna táhly povozy, naložené nejrůznějším domácím zařízením – pohovkami, truhlami, židlemi, umyvadly, samovary. Bylo to protivné a smutné pozorovat skrze kalnou dešťovou clonu to ubohé harampádí, které vypadalo tak špinavě, žebrácky, opotřebovaně, dívat se na panské a kuchařky, které seděly nahoře na voze na mokré plachtovině a svíraly v rukou žehličky, plechovky a košíky, dívat se na vysílené, zpocené koně, kteří se každou chvíli

zastavovali – kolena se jim třásla a od propadlých, rychle oddechujících boků jim stoupala pára – dívat se na vozky, přikryté slaměnými rohožemi, a poslouchat, jak nadávají ochraptělými hlasy. Ještě smutnější byl pohled na opuštěné vilky, byly náhle tak prostorné, pusté a holé, na rozryté záhony, rozbitá skla, opuštěné psy a nejrůznější odpad – okurky, papíry, mušličky, krabice a lahvičky od léků.

Ale začátkem září se počasí prudce změnilo. Nastaly tiché, bezmračné dny, tak jasné, teplé a slunné, jaké nebyly ani v červenci. Na posečených žlutých polích, na pichlavých strništích se jako slída zatřpytilo babí léto. Ze stromů nehlučně a pokorně opadávalo citrónově žluté listí.

Kněžna Věra Nikolajevna Šejinová, choť maršálka šlechty, nemohla odjet z letní vily, protože v městském domě nebyly ještě dokončeny opravy. A teď se velmi těšila z těch nádherných dnů, z ticha, osamění, z čistého vzduchu, ze štěbetání vlaštovek na telegrafních drátech – ptáci se houfovali k odletu – z vlídného, mírně slaného vánku, který lehce dýchal od moře.

II

Ještě navíc měla svátek – sedmnáctého září. Od dětství jí utkvěly v paměti milé vzpomínky na ten den – vždycky očekávala, že jí přinese nějaké šťastné, kouzelné překvapení. Muž odjel ráno kvůli nějakým spěšným záležitostem do města – před odjezdem jí položil na noční stůl pouzdro s nádhernými náušnicemi z perel ve tvaru hrušky, a ten dárek rozjasnil její náladu ještě víc.

Byla sama v celém domě. Její svobodný bratr, zástupce prokurátora, který zpravidla bydlíval s nimi, odjel do města také, k soudnímu zasedání. Manžel jí slíbil, že přiveze na večeři jen několik nejbližších známých. Bylo příjemné, že slavila svátek vždycky v období dovolených. Ve městě by museli vydat spoustu peněz za nákladný

slavnostní oběd, dokonce možná i za ples, kdežto na venkově se všechno dalo pořídit velmi lacino. Kníže Šejin sice zaujímal vysoké splečenské postavení, ovšem – snad právě díky tomu – se taktak držel nad vodou. Obrovské rodinné statky přivedli jeho předci málem na buben, ale zároveň musel žít nad poměry: musel přijímat společnost, konat dobročinné skutky, dobře se oblékat, držet koně a tak dále. Kněžna Věra, jejíž vášnivá láska k muži se dávno proměnila v pevné přátelství, se všemožné snažila, aby knížete zachránila před úplným fiaskem. Odříkala si leccos, o čem ani nevěděl, a snažila se omezit i vydání na domácnost.

Ted' se procházela zahradou a nůžkami opatrně ustríhávala květiny k slavnostnímu stolu. Záhony byly opuštěné a neúpravné. Velké karafiáty už odkvétaly, stejně jako fialy – z poloviny ještě kvetly, na zbývajících stoncích visely tenké zelené lustičky, vonící zelím – ale růže měly toho roku už potřetí květy i poupátka – ovšem daleko menší, drobnější, podivně degenerované. Ale rozkvetlé jiriny, pivoňky a astry stavěly na odiv svou vznešenou, chladnou krásu a vydechovaly tesknou podzimní vůni. Ostatní květiny po časech skvostného milování a bohatého mateřství tiše sypaly na zem nekonečné množství semen.

Na silnici se ozval klakson. Přijela sestra kněžny Věry, Anna Nikolajevna Friessová – hned ráno Věře telefonicky slíbila, že přijde, aby jí pomohla připravit stůl pro hosty.

Věru nezklamal dobrý sluch. Vyšla sestře naproti. Za pár minut zastavil před vraty přepychový automobil. Šofér vyskočil ze sedadla a otevřel dvířka.

Sestry se radostně políbily. Od útlého dětství je poutalo vřelé a pozorné přátelství. Zevnějškem byly až překvapivě rozdílné. Starší Věra zdělila podobu své krásné matky, Angličanky. Měla vysokou, pružnou postavu, jemný, ale chladný a pyšný obličej, nádherné, i když poněkud velké ruce a tak kouzelně svislá ramena, jaká vídáme jen na starých miniaturách. Mladší Anna naopak zdělila mongolskou krev

otce, tatarského knížete, jehož děd se dal pokřtít někdy na počátku devatenáctého století a jehož prastarý rod sahal až k Tamerlánovi nebo Lang-Temirovi, jak otec s pýchou tatarsky nazýval toho velikého krvežíznivce. Byla o půl hlavy menší než sestra, trochu rozložitá v ramenou, živé, lehkomyslné, posměvačné povahy. Měla nápadně mongolský obličej s vysedlými lícními kostmi a uzounkýma očima, které ještě navíc krátkozrace mhouřila, a s pyšným výrazem drobných, citlivých úst. Ale z jejího obličeje vyzařoval jakýsi nepochopitelný, neznatelný půvab – snad to byl úsměv, snad hluboká ženskost každého rysu, snad i pikantní, šibalská, koketní mimika. Její graciózní nehezčnost vzrušovala muže daleko víc než aristokratická krása sestry.

Provдалa se za velkého boháče a velkého hlupáka, který nedělal vůbec nic, ale byl veden jako pracovník kteréhosi dobročinného ústavu a měl hodnost kamerjunkera. Nesnášela ho, ale porodila mu dvě děti, chlapce a holčičku. Rozhodla se, že víc dětí mít nebude, a také neměla. Věra vášnivě toužila po dětech, ale marně, a tak chorobně zbožňovala hezké, chudokrevné děti mladší sestry; byly vždycky poslušné a úpravné jako panenky, bledounkých moučnatých obličejů a kudrnatých plavých vlásků.

Anna byla veselá a lehkovážná, plná příjemných, někdy zvláštních protikladů. Ochotně pěstovala odvážný flirt ve všech evropských velkoměstech a lázních, ale nikdy nebyla muži nevěrná. Ostatně posmívala se mu za zády i do očí. Byla rozhazovačná, milovala hazardní hry, tanec, silné dojmy, vzrušující podívanou, v zahraničí navštěvovala pochybné kavárny, ale zároveň vynikala štědrostí, dobrotou a hlubokou, upřímnou zbožností. Ta sahala tak daleko, že dokonce tajně přestoupila do katolické církve. Měla nádherná záda, prsa a ramena. Na velkých plesech nosila dekoltaže mnohem hlubší, než dovoľovala móda a mrav, ale říkalo se, že pod hluboce dekoltovanými šaty nosí zíněnou košili kajícnice.

Věra byla naopak přísná a jednoduchá, s lidmi jednala chladně, s lehce povýšenou laskavostí, byla nezávislá a královsky klidná.

III

„Bože, tady u vás je tak krásně! Tak krásně!“ opakovala Anna a rychlými, drobnými krůčky pospíchala za sestrou po pěšince. „Co kdybychom si sedly tady na lavičku pod srázem! Tak dávno už jsem neviděla moře. A ten vzduch! Člověku je hned veseleji. Loni v létě jsem v Mischoru udělala úžasný objev. Víš, jak voní mořská voda v příboji? Rezedou!“

Věra se vlídně pousmála.

„Bože, ty máš fantazii!“

„Ne, ne, také se pamatuju, jak se mi všichni smáli, když jsem říkala, že měsíční světlo má trochu narůžovělý odstín. A nedávno malíř Borickij, to je ten, co maluje můj portrét, víš, tak ten nedávno potvrdil, že jsem měla pravdu a že to všichni malíři dávno vědí.“

„Ten malíř je tvůj nový objev?!“

„Ty si vždycky vymýšlíš!“ zasmála se Anna, rychle přistoupila k okraji srázu, který prudce spadl do moře, podívala se dolů, ale náhle vykřikla hrůzou a bledá v obličeji uskočila zpátky.

„To je výška!“ zašeptala rozechvělým hlasem. „Když se dívám z takové výšky, vždycky cítím v prsou takové sladké a protivné šimrání... prsty na nohou se mi sevrou... A táhne mě to dolů...“

Chtěla se ještě jednou naklonit nad propastí, ale sestra ji zarazila.

„Anno, proboha, co to děláš! Mně samotné se z toho točí hlava! Prosím tě, sedni si!“

„Tak dobře, dobře, už sedím... Ale podívej se, jaká to je krása, to je takové potěšení, že se toho člověk ani nemůže nasytit. Kdybys věděla, jak jsem vděčná bohu za všechny ty zázraky, které pro nás stvořil!“

Obě se na okamžik zamyslely. Hluboko pod nimi se prostíralo moře. Z lavičky nebylo vidět na břeh, a tak se pocit nekonečných, majestátních mořských prostorů ještě znásoboval. Voda byla klidná, jásavě modrá – jen v místech, kudy procházely proudy, se táhly

hladší a světlejší pruhy – a na obzoru se měnila v sytou, temnou modř.

Rybářské lod'ky skoro nebyly k rozeznání, tak byly drobounké; nehybně podřimovaly na hladině blízko břehu. A ještě dál stála bez hnutí třístěžňová loď – zdálo se, že visí ve vzduchu. Shora až dolů ji pokrývaly elegantní bílé plachty, vzduté větrem.

„Já tě chápu,“ zamyšleně řekla starší sestra, „ale se mnou je to jinak, docela jinak. Když po dlouhé době znovu vidím moře, cítím vzrušení, radost i ohromení. Jako kdybych poprvé viděla obrovitý, slavnostní zázrak. Ale když si na ně za čas zvyknu, začne mne sklíčovat tou nekonečnou plochou a prázdnotou... Nudí mne to, a tak se na ně radši ani nedívám. Protiví se mi.“

Anna se usmála.

„Čemu se směješ?“ zeptala se setra.

„Loni v létě jsme se z Jalty vypravili koňmo na Uč-Koš. Je to tam za vodopádem. Nejdřív jsme procházeli skrze oblaka, bylo tam hodně vlhko a špatně vidět, ale pak jsme vyšli z mlhy. Představ si to: uzounká plošina na skále a pod námi propast. Vesnice maličké jako krabičky od sirek, lesy a zahrady vypadaly jako drobná travička. Celá krajina klesala k moři – vypadalo to jako zeměpisná mapa. A tam dál se prostíralo moře! Do dálky nějakých sto kilometrů. Měla jsem úplně dojem, že se vznesu do vzduchu. Byla to taková krása, takový úžasný pocit lehkosti! Obrátila jsem se na průvodce a nadšeně mu povídám: Je to ale krása, Seid-ogly, co? Ale on jenom zamlaskal jazykem a řekl: Á, milostpaní, já to všechno už mi zprotyvila, každý den vidým.“

„Díky za to přirovnání,“ zasmála se Věra, „ne, já si jen myslím, že my, kdo pocházíme ze severu, nikdy půvab moře dokonale nepochopíme. Já miluji lesy. Pamatuješ se na naše lesy v Jegorovském? Ty se přece nikdy nemohou omrzet. Borovice! A ten mech! A muchomůrky! Byly jako z červeného atlasu, vyšíváné bílými perličkami. A to ticho... a chládek.“

„Mně to nevadí, já mám ráda všechno,“ odpověděla Anna. „Ale nejvíc ze všeho mám ráda svou rozumnou sestřičku! Vždyť jsme na světě jenom my dvě!“

Objala starší sestru a přitiskla tvář na její. Ale náhle se vzpamatovala.

„Já jsem ale hloupá! Sedíme si tady jako hrdinky z románu a klábosíme o přírodě, a já úplně zapomněla na to, že jsem ti přivezla dárek. Podívej se. Jenom mám strach, jestli se ti bude líbit.“

Vytáhla z kabelky drobounký zápisníček v podivuhodné vazbě. Na starém modrém sametu, vybledlém stářím, se matně leskl filihránský zlatý ornament vzácného původu, jemnosti a krásy. Zřejmě práce velmi trpělivého a zdatného mistra. Knížečka byla připevněna na zlatém řetízku, tenounkém jako nitka, místo lístků byly obdélníčky ze slonové kosti.

„To je nádhera!“ zvolala Věra a políbila sestru. „Děkuji ti. Kdes objevila takový poklad?“

„V jednom starožitnictví. Vždyť víš, jak se ráda přehrabuji ve starém haraburdí. A tak jsem objevila tuhle modlitební knížku. Podívej, vidíš, jak tady ornament vytváří obrysy kříže? Pravda, našla jsem jenom tu vazbu, všechno ostatní se muselo dodělat – lístečky, sponka, tužtička, A Molline nebyl s to pochopit, co od něho chci, i když jsem mu to vykládala nahoru dolů. Ty spony měly být stejné jako ornament, matové, ze starého zlata, jemně tvarované. Udělal něco docela jiného. Ale ten řetízek je pravý, hodně stará benátská práce.“

Věra vlídně pohladila nádhernou vazbu.

„Jak je to strašně staré... Kolik let může být té knížečky, co myslíš?“ zeptala se.

„Přesně to těžko odhadnu. Bude tak z konce sedmnáctého století, z poloviny osmnáctého...“

„To je zvláštní,“ řekla Věra se zamyšleným úsměvem. „Držím v rukou věcičku, které se možná dotýkala markýza de Pompadour nebo snad dokonce i královna Antoinetta... Poslyš, Anno, to může

napadnout jenom tebe – předělat modlitební knížku na dámský zápisníček! Ale půjdeme se radši podívat dovnitř, co se tam děje.“

Vstoupily do domu po velké kamenné terase, hustě zarostlé šlahouny vína „izabela“. Bohaté černé hrozny, slabé vonící po jahodách, těžce visely mezi tmavým listím, tu a tam prozlaceným slunečními paprsky. Celou terasu zalévalo zelené pološero, v jehož odrazu obličej obou žen rázem pobledly.

„Necháš prostřít tady?“ zeptala se Anna.

„Ano, nejdřív jsem si to myslela také... Ale teď už jsou večery studené. Raději povečeříme v jídelně. Muži sem budou chodit kouřit.“

„Přijde někdo zajímavý?“

„To ještě nevím. Víím jenom, že tu bude náš dědeček.“

„Ach, to je skvělé! Dědeček je tak milý!“ zvolala Anna a zatleskala. „Už jsem ho neviděla snad sto let!“

„Přijde taky Vasjova sestra a myslím i profesor Spešnikov. Včera jsem úplně ztratila hlavu, Aněčko. Víš, jak si oba dva potrpí na jídlo, dědeček i profesor. Ale ani tady, ani ve městě nic neseženeš. Luka někde objevil křepelky, objednal je u jednoho svého známého lovce a teď s nimi kouzlí. Rostbíf jsem dostala slušný, ano, ano, bez rostbífu se člověk neobejde. A mám výtečné raky.“

„Tak vidíš, to je přece pěkné. Nedělej si starosti. Ale ruku na srdce, ty sama přece také máš ráda dobré jídlo.“

„Budeme mít i něco originálnějšího. Dnes ráno nám jeden rybář přinesl štítníka. Viděla jsem ho na vlastní oči. Strašná obluda.“

Anna, až chorobně zvědavá na všechno, ať se jí to týkalo nebo ne, okamžitě projevila přání, že chce rybu vidět.

Přišel Luka, vysoký, hladce vyholený kuchař nažloutlého obličej. V obou rukou nesl velký bílý škopek. Měl strach, aby nevyšplouchal vodu na parkety.

„Šest a půl kila, Vaše Excelence,“ řekl s odbornou pýchou. „Zrovna jsme ho zvážili.“

Pro rybu byl škopek příliš malý. Ležela na dně se svinutým ocasem. Šupiny se zlatě leskly, ploutve měly rumělkovou barvu a od obrovské dravé tlamy se táhly do stran dva bledé modré dlouhé paprsky, složené jako vějíř. Štítník byl ještě živý a usilovně pracoval žábami.

Mladší sestra se opatrně dotkla malíčkem jeho hlavy. Ale štítník prudce švihl ocasem a Anna s výkřikem ucukla rukou.

„Neračte mít starost, Vaše Excellence, všechno uděláme, jak nejlíp to půjde,“ řekl kuchař – zřejmě vytyšil Věřin neklid. „Za chvíli nám Bulhar přinese dvě dýně. Dají se připravit úplně jako kantalupy, ale voní mnohem příjemněji. A ještě bych se dovolil zeptat Vaší Excellence, jakou omáčku mám podat k rybě. Tatarskou nebo polskou? Anebo jenom toasty?“

„Udělej, jak uznáš sám. Jdi už!“ nařídila kněžna.

IV

Po páté hodině se začli sjíždět hosté. Kníže Vasilij Lvovič s sebou přivezl ovdovělou sestru Ludmilu Lvovnu, tělnatou, dobráckou a překvapivě málomluvnou ženu, a mladého, bohatého elegána Vasjučka, kterému tím familiárním jménem říkalo celé město. Ve společnosti se těšil velké oblibě, protože uměl zpívat a deklamovat, zároveň znamenitě organizoval živé obrazy, ochotnická představení a dobročinné bazary. Přijela také proslulá klavíristka Jenny Reiterová, přítelkyně kněžny Věry ze Smolného institutu, a kněžnin bratr Nikolaj Nikolajevič. Autem dorazili tři další hosté – Annin manžel, pak profesor Spešnikov, tlustý, nestvůrně ohromný muž, a místní vicegubernátor von Zekke. O něco později ještě přijel v pěkném pronajatém kočáru generál Anosov, doprovázen dvěma důstojníky – štábním plukovníkem Ponomarjovem, předčasně zestárlým, hubeným, žlučovitým mužem, a gardovým husarským

poručíkem Bachtinským, který byl znám v celém Petěrburgu jako skvělý tanečník a vynikající plesový pořadatel.

Generál Anosov, tělnatý, vysoký stříbrovlasý stařec těžce slézal ze schůdků – jednou rukou se držel opěradla, druhou kočáru. V levé ruce svíral naslouchadlo, v pravičce hůl s gumovým hrotem. Měl velký, hrubý, červený obličej s masitým nosem a ten vlídný, majestátní, lehce pohrdavý výraz v přimhouřených naběhlých očích, který mají stateční a prostí lidé, takoví, kteří často a zblízka vídali nebezpečí a smrt. Obě sestry ho poznaly už zdálky a rozběhly se ke kočáru právě ve vhodné chvíli, aby Anosova mohly podepřít – trochu žertem, trochu vážně.

„Jako... arcibiskupa!“ vlídným, chraptivým hlasem poznamenal generál.

„Dědečku, drahoušku!“ lehce vyčítavým tónem řekla Věra. „Každý den vás čekáme! Kdybyste se aspoň na chvilíčku ukázal!“

„Tady na jihu dědeček ztratil svědomí,“ zasmála se Anna. „Aspoň na kmotřenku by si mohl vzpomenout. Ale kdepak, hraje si na Dona Juana, prostopášník, a úplně zapomněl, že existujeme...“

Generál obnažil majestátní hlavu a nejdřív políbil ruce oběma sestrám, pak je políbil na tváře a znovu jim líbal ruce.

„Děvenky... počkejte... nezlobte se na mne,“ a za každým slovem těžce oddechoval – trápila ho stará záducha. „Čestné slovo – ti doktoři... nešťastní... celé léto proháněli ten můj revmatismus – samá koupel – v takové nějaké – odporné břečce – strašlivě to páchne... A nepustili mě – ani na krok – jste první – ke komu jsem přijel na návštěvu – jsem hrozně rád – že vás vidím... Jak vám tu je... Věročko – tys úplná lady – jsi hrozně podobná – nebožce mamince – kdypak mě pozveš na křtiny?“

„Ach, dědečku, mám strach, že nikdy...“

„Jen se neodříkej – všechno ještě bude – modli se k pánu bohu – ale ty ses vůbec nezměnila, Anno... I v šedesáti... budeš takové neposedné třestidlo! Počkejte, počkejte. Musím vám představit pány důstojníky.“

„Už dávno jsem měl tu čest!“ řekl plukovník Ponomarjov a uklonil se.

„Já byl kněžně představen v Petěrburgu,“ připojil se husar.

„Tak ti tedy představím poručíka Bachtinského, Aňo. Tanečník a fláma, ale prvotřídní kavalérista. Bachtinskij, buď tak hodný, vyndej z kočáru to... Pojd'te, děvenky... Čím nás pohostíš, Věročko? Já mám – po té – bahnité kůře – hlad jako – mladý praporčík.“

Generál Anosov byl frontovým kolegou a oddaným přítelem zesnulého knížete Mirzy-Bulata-Tuganovského. Své přátelství a lásku přenesl po smrti knížete na jeho dcery. Znal je od dětství, mladší Annu dokonce držel při křtu na rukou. Obě dívky ho zbožňovaly – rozmazloval je, vozil je po divadlech a cirkusech, nosil jim dárky. Nikdo si s nimi neuměl nikdy tak hrát jako Anosov. Ale nejvíc se jim líbila jeho vyprávění o vojenských pochodech, o bitvách a táboření, o vítězstvích a ústupech, o smrti, zraněních a krutých mrazech. Ty epicky klidné příběhy, které jim vyprávěl v oné nudné hodině mezi večerí a mezi chvílí, kdy děti musí do postele, si zapamatovaly navždy.

Generál Anosov byl postava velmi majestátní a neobyčejně malebná. Spojoval v sobě prosté, ale jímavé a hluboké rysy, které se i za jeho časů zpravidla vyskytovaly jen u obyčejných vojáků, nikoli u důstojníků. Byl to jasný a vlídný názor na život, nezáladnost a důvěra, chladná a věčná odvaha, trpělivost a neuvěřitelná tělesná a mravní vytrvalost.

Anosov začal svou kariéru za polské války a účastnil se všech tažení s výjimkou japonských. Byl by šel bez váhání i tam, ale nedostal předvolání – a sám měl skromné pravidlo: Nelez si pro smrt, dokud tě nezavolají. Za celou službu nikdy nevykonal, a také nikomu nedovolil vykonat na vojákově tělesný trest. Za polského povstání jednou odmítl postřílet zajatce, ačkoli k tomu měl výslovný rozkaz velitele pluku. Špióna klidně zastřelím, a nejen to, třeba ho zabiju vlastní rukou, prohlásil. Ale toto jsou zajatci, a to já nemohu. Řekl to tak prostě a uctivě, bez nejmenší vyzývavosti, a díval se jasněma

očima do velitelova obličeje tak nesmlouvavě, že ho nechali na pokoji, ačkoli sám za to měl být zastřelen.

Ve válce 1877–1879 se velmi rychle vyšvihl do hodnosti plukovníka, ačkoli neměl téměř žádné vzdělání a podle vlastních slov absolvoval jen akademii pro medvědy. Účastnil se přechodu přes Dunaj, prošel Balkán, bojoval na Šipce, byl při posledním útoku u Plevna. Jednou byl raněn velmi těžce, čtyřikrát lehce. Navíc ještě utrpěl vážnou kontúzi hlavy, když byl zasažen střepinou granátu. Raděckij a Skobelev ho znali osobně a chovali se k němu s mimořádnou úctou. Právě o něm Skobelev jednou prohlásil: Znam důstojníka, který je mnohem odvážnější než já – je to major Anosov.

Po kontúzi skoro ohluchl. Na jedné noze měl amputované tři prsty, které mu omrzly při balkánském tažení, a trpěl těžkým revmatismem – to byla památka na Šipku. Po dvouleté službě v zázemí měl být penzionován, ale postavil si hlavu. Velmi mu při tom zápase pomohl krajský velitel, který na vlastní oči viděl jeho chladnokrevnost a statečnost při přechodu Dunaje. V Petěrburgu tedy bylo rozhodnuto, že nebudou zasloužilého plukovníka trápit, a byl jmenován doživotně vojenským velitelem města K. Byla to funkce spíše čestná než skutečně užitečná.

Celé město ho znalo, malí i velcí, a dobrácky se bavilo jeho slabostmi, návyky i způsobem oblékání. Nikdy nenosil zbraň. Chodil oblečen ve staromódním plášti a ve vysokánské čepici s ohromným štítkem, v pravičce hůl, v levičce naslouchadlo, a vždycky v doprovodu dvou líných, tlustých, ochraptělých mopslů. Pokud Anosov na své ranní procházce potkal nějakého známého, slyšeli chodci už z dálky velitelův křik a družné štěkání jeho psů.

Jako většina hluchých vášnivě miloval operu a nejednou se stalo, že při nějakém kouzelném duetu zaburácel na celé divadlo jeho energický bas: To bylo céčko! Paráda! Jako když rozlouskne ořech! Diváci se tlumeně smáli, ale generál o tom neměl ani tušení. Ve své naivitě se domníval, že sousedovi šeptem sdělil svůj čerstvý dojem.

Jako velitel dosti často navštěvoval se svými mopsy hlavní vojenskou věznici, kde celkem příjemně – u karet, čaje a anekdot – odpočívali uvěznění důstojníci od potíží vojenské služby. Každého se pozorně vyptal na jméno, na výši trestu i na důvod uvěznění. Někdy naprosto nečekaně pochválil některého důstojníka za odvážný kousek, třeba byl proti vojenským předpisům, jindy mu vyčínil tak hlasitě, že to bylo slyšet až na ulici. Ale když se dosyta vykřičel, bez jakéhokoli přechodu se zeptal, odkud provinilec dostává obědy a kolik za ně platí. Někdy se stalo, že sem byl z nějakého zapadákova, kde neměli vlastní věznici, poslán k dlouhému „sezení“ nějaký ten pobloudilý podporučík, který neměl peníze a musel se z nouze stravovat s mužstvem. Anosov okamžitě zařídil, že chudý podporučík dostával obědy z velitelova domu – k věznici to bylo sotva dvě stě kroků.

V městě K. se Anosov sblížil s rodinou Tuganovských a tak hluboce přilnul k dětem, že je pro klid své duše musel vídat večer co večer. Když slečny někam odjely nebo se generál služebně musel pozdržet, upřímně se trápil a neklidně přebíhal rozlehlými pokoji velitelského domu. Každé léto trávil dovolené na statku Tuganovských v Jegorovském, vzdáleném asi padesát kilometrů od města K.

Všechnu skrytou něhu své duše i potřebu lásky soustředil na děti svých přátel, a nejvíc na dvě sestry, Annu a Věru. Kdysi dávno byl ženatý, ale to bylo opravdu tak dávno, že na to sám zapomněl. Už před válkou od něho žena utekla s hercem kočovné společnosti, okouzlena sametovým kabátkem a krajkovými manžetami. Generál jí až do smrti posílal penzi, ale do svého domu ji už nikdy nepřijal, ačkoli se kála a posílala mu lítostivé dopisy. Děti neměli.

V

Proti očekávání se vydařil tak tichý a teplý večer, že plamínky svíček na terase a v jídelně se ani nepohnuly. Hosty bavil kníže Vasilij Lvovič.

Uměl velmi originálně vyprávět. Za námět svého vyprávění si zvolil skutečnou epizodu. Za hlavního hrdinu si vybral někoho z přítomných nebo známých, ale podal příhodu tak barvitě a zaujatě a s tak vážným výrazem, že se posluchači prohýbali smíchy. Dnes vyprávěl o tom, jak se Nikolaji Nikolajeviči zhatila svatba s jednou bohatou a krásnou dámou. Základem příběhu bylo pouze to, že manžel oné dámy nechtěl dát souhlas k rozvodu. Ale v podání knížete se pravda obdivuhodně proplétala s výmyslem. O vážném a vždycky trochu nemotorném Nikolajovi si vymyslel, jak v noci utíkal ulicí jen v punčochách, s botami v podpaží. Někde na rohu ho zastavil strážník a teprve po dlouhém, bouřlivém vysvětlování se Nikolajovi podařilo dokázat, že není lupič, ale zástupce prokurátora. K svatbě málem došlo, ale v kritickém okamžiku banda divokých křivopřísežníků, která se celé záležitosti měla účastnit, vstoupila do stávky, protože požadovala ještě zvláštní příplatek. Pro své držgrešlovství (Nikolaj opravdu držgrešle byl), a také jako zatvrzelý nepřítel stávek a manifestací Nikolaj kategoricky odmítl něco připlácet. Odvolal se přitom na příslušný paragraf v zákoníku. Na obvyklou otázku, zda někdo z přítomných zná důvod, který by mohl být překážkou sňatku, rozzuření křivopřísežníci sborově odpověděli, že takový důvod znají a že všechno, co u soudu pod přísahou prohlásili, je jen a jen lež, ke které je násilím a pohrůzkami přinutil pan prokurátor. Jako svědomití lidé mohou o manželovi oné dámy prohlásit, že je to nejváženější muž na světě, muž moudrý, počestný jako svatý Josef a dobrý jako anděl.

Kníže Vasilij začal tedy s historkami kolem sňatků a neušetřil ani svého švagra, Annina manžela Gustava Ivanovice Friesseho. Vyprávěl, že hned druhý den po svatbě se objevil s policejním doprovodem a žádal, aby jeho manželka byla vypovězena z domu svých rodičů a dopravena do bydliště svého zákonitého muže. Na celé historce bylo pravdivé jen to, že hned v prvních dnech manželství musela Anna ošetřovat nemocnou matku, protože Věra odjela domů na jih a nešťastný Gustav Ivanovic se zoufale nudil.

Všichni se smáli. Usmívala se i Anna úzkýma přimhouřenýma očima. Gustav Ivanovic se chechtal hlučně a nadšeně, a jeho hubený obličej potažený lesklou kůží a hlava s ulízanými vlásky a propadlými očnicovými oblouky připomínala lebku s vyceněnými zuby. Dodnes Annu zbožňoval stejně jako v prvních dnech manželství, vždycky se snažil, aby seděl vedle ní, aby se jí nepozorovaně mohl dotýkat, a dvořil se jí s takovou zamilovaností a ješitností, že vzbuzoval soucit i nechuť.

Ještě než se zvedli od stolu, Věra Nikolajevna mechanicky spočítala hosty. Třináct. Byla pověřčivá a v duchu si vyčetla, proč ji nenapadlo spočítat je už dřív. Ale tím byl vinen Nikolaj, protože jí do telefonu nic neřekl.

Když se u Šejinových nebo Friessových sešli přátelé, zpravidla hrávali po večeři poker, protože obě sestry si strašně potrpěly na hazardní hry. Obě domácnosti proto zavedly i zvláštní pravidla: všichni hráči dostali stejný počet kostěných žetonů určité hodnoty a hrálo se tak dlouho, dokud všechny žetony nezískal jediný hráč. Tím hra pro ten večer končila, i kdyby někdo chtěl stůj co stůj pokračovat. Brát žetony z pokladny během jednoho večera podruhé bylo přísně zakázáno. Podobný drsný zákon si vynutila praxe – aby se kněžna Věra a Anna Nikolajevna ve své hráčské vášni krotily, protože jinak nebyly k zastavení. Prohra vzácně dosahovala sta nebo dvou set rublů.

Usedlo se k pokeru i tentokrát. Věra nehrála a chtěla odejít na terasu, kde už bylo prostřeno k čaji, ale vtom ji ze salónu vyvolala komorná. Tvářila se poněkud tajemně.

„Co se děje, Dášo?“ mrzutě se zeptala kněžna, když vstoupila do svého malého kabinetu vedle ložnice. „Proč se tváříte tak hloupě? A co to držíte v ruce?“

Dáša položila na stůl malý předmět čtvercového tvaru, pečlivě zabalený do bílého hedvábného papíru a převázaný růžovou stužkou.

„Já za nic nemůžu, Vaše Excellence,“ zadrmolila komorná a zrudla hněvem. „Přišel a říkal...“

„Kdo přišel?“

„Červená čepice, Vaše Excellence... Poslíček.“

„A proč?“

„Přišel do kuchyně a tohleto položil na stůl. Že to máme odevzdat naší milostpaní. Ale do jejích vlastních rukou. A když jsem se zeptala, od koho, tak říkal, že je tam všechno napsáno. A utekl.“

„Tak běžte za ním!“

„Toho nedohoníme, Vaše Excellence. Přišel, když jste už večeřeli. Nechtěla jsem vás rušit, Vaše Excellence. To bude jisté půl hodiny, co je pryč.“

„Tak dobře, jděte.“

Rozstříhla stužku a hodila ji do koše i s papírem, na kterém byla napsána její adresa. V balíčku byla malá krabička z červeného plyše – zřejmě docela nedávno koupená v klenotnictví. Věra zvedla víčko, vyložené bledé modrým hedvábím. Uprostřed černého sametu ležel zlatý náramek a dopis krásně složený do osmiúhelníku. Rychle rozvinula papír. Písmo jí připadalo povědomé, ale jako pravá žena odložila dopis stranou, aby si mohla prohlédnout náramek.

Byl velmi tlustý, ale dutý, z nízkokarátového zlata; celý povrch pokrývaly malé, velmi staré, špatně vybroušené granáty. Uprostřed náramku však vynikalo pět nádherných kamenů, každý velikosti hrášku. Obklopovaly zvláštní drobounký zelený kamínek. Když Věra několikrát pootočila náramek ve světle elektrické lampy, v hlubině pod hladkým, vejčitým povrchem vzplály nádherné, sytě rudé, palčivé plameny.

Jako krev, s náhlým nepokojem si pomyslela Věra.

Pak si vzpomněla na dopis a otevřela jej. Přečetla si řádky, napsané drobným, ale nádherným kaligrafickým písmem.

*„Vaše Excellence, vysoce vážená kněžno Věro Nikolajevno!
Uctivě si Vám dovoluji blahopřát k Vaším ctěným jmeninám
a troufám si nabídnout Vám svůj skromný, oddaný dárek.“*

Ach, to je ten! mrzutě si pomyslela Věra. Ale dopis dočetla.

*„Nikdy v životě bych si netroufl nabídnout Vám dar, který
bych sám osobně vybral. Nemám na to ani právo, ani jemný
vkus, a přiznám se – ani peníze. A myslím, že se na světě nenajde
poklad, který by byl hoden Vás ozdobit.*

*Tento náramek však náležel mé prababičce a naposledy ho
nosila má nebožka maminka. Uprostřed mezi velkými graná-
ty uvidíte zelený drahokam. Je to velmi vzácný druh – zelený
granát. Podle staré tradice, která se dědí v naší rodině, má prý
tento granát takovou vlastnost, že ženám, které jej nosí, dává
prorocký dar a zahání od nich trudnomyslnost, kdežto muže
ochraňuje před násilnou smrtí.*

*Všechny kameny byly přesazeny ze starého stříbrného ná-
ramku. Ujišťuji Vás, že tento zlatý náramek před Vámi nikdo
jiný nenosil.*

*Můžete tu směšnou věcičku vzápětí zahodit nebo někomu
darovat, ale já budu šťasten, že se jí dotkly Vaše ruce.*

*Pokorně Vás prosím, abyste se na mne nehněvala. Rudnu při
pomyslení, že jsem si před sedmi lety opovážil Vám, urozené
slečně, posílat hloupé dopisy, a dokonce očekávat, že na ně od-
povíte. Dnes už je ve mně pouze pokora, věčná úcta a otrocká
oddanost. Ted' Vám jen každou minutu přeji zdraví. A těší mne,
že jste šťastna. V duchu se hluboce klaním každému kousku ná-
bytku, kterého se dotknete, podlaze, po které chodíte, stromům,
o které letmo zavádíte, služebnictvu, se kterým rozmlouváte.
Necítím však závist – ani vůči lidem, ani vůči předmětům.*

Ještě jednou prosím za odpuštění, že jsem Vás obtěžoval tak dlouhým, nicotným dopisem.

Do smrti i po smrti Váš pokorný sluha.

G. S. Ž.“

Mám to ukázat Vasjovi, nebo ne? A kdy bych mu to měla ukázat? Ted', nebo až odejdou hosté? Ne, radši až potom, ted' by byl ten chudák jenom pro smích, a já s ním.

Tak uvažovala kněžna Věra, ale nebyla s to odtrhnout oči od pěti krvavě rudých plamenů, které se chvěly uvnitř granátů.

VI

Plukovníka Ponomarjova stěží přemluvili, aby zasedl k pokeru. Vymlouval se, že hru nezná, že vůbec žádný hazard neuznává, ani když jde o žert, že má rád vint – a jedině ten také dosti slušně hraje. Ale neodolal prosbám a nakonec souhlasil.

Nejdřív ho museli ostatní poučovat a radit mu, ale dosti rychle pravidla pokeru zvládl, a neuplynulo ani půl hodiny, a už měl před sebou na hromádce všechny žetony.

„Takhle to nejde!“ komicky dotčena řekla Anna. „Aspoň trochu rozčilení jste nám mohl dopřát.“

Tři hosté – plukovník, Spešnikov a vicegubernátor, těžkopádný, zdvořilý, nudný Němec, byli lidé takového druhu, že Věra skutečně nevěděla, jak je zabavit. Sestavila pro ně společnost na vint – jako čtvrtého k nim přidala Gustava Ivanoviče. Anna jí na dálku očima poděkovala a Věra jí hned porozuměla. Všichni věděli, že je to jediné východisko – když Gustav Ivanovič nehrál karty, chodil celý večer v blízkosti své ženy, cenil zuby a kazil jí náladu.

Večer ted' plynul pravidelně a nenuceně. Vasjučok polohlasně zpíval za doprovodu Jenny Reiterové italské canzonetty a Rubinštejnovy

orientální písni. Měl malý fond, ale hlas příjemné barvy, zpíval rytmicky a čistě. Jenny byla hudebnice velmi náročná, ale Vasjučka doprovázela ochotně. Dokonce se proslýchalo, že prý se jí Vasjučok dvoří.

V koutě seděla na pohovce Anna a zběsile koketovala s husarem. Věra přistoupila k nim a s úsměvem naslouchala.

„Ne, ne, jen se mi neposmívejte,“ vesele říkala Anna a šibalsky mhouřila tatarské oči. „Vy si prostě myslíte, že letět o zlomkrk před škadronou a přeskakovat překážky na dostizích je práce. Ale podívejte se na naši činnost. Zrovna nedávno jsme skončili tombo-lu. Myslíte si, že to bylo snadné? Kdepak! Zástupy lidí, nakouřeno, domovníci a drožkáři a já nevím kdo ještě... A všichni otravovali, každý si na něco stěžoval... Celý den jsem musela být na nohou. A to nás ještě čeká koncert ve prospěch chudých intelektuálních pracovníků, potom bílý ples...“

„Doufám, že na tom plese mi neodmítnete mazurku?“ ozval se Bachtinskij, lehce se uklonil a cvakl pod křeslem ostruhami.

„Děkuji... Ale nejbolavější místo pro mne je útulek. Chápete – útulek pro narušené děti.“

„Samozřejmě že chápu. Jistě to bude nějaká ohromná legrace?“

„Přestaňte. Že vám není hanba posmívat se takovým věcem. Ale chápete, v čem je celé naše neštěstí? Chceme poskytnout útočiště nešťastným dětem, jejich dušičkám, plným zděděných vad a špatných návyků, chceme je zahřát, potěšit...“

„Hm.“

„Chceme zlepšit jejich mravy, probudit v jejich duších vědomí zodpovědnosti... Chápete mě? Denně k nám přivádějí stovky, tisíce dětí, ale žádné z nich není narušené! Když se zeptáme rodičů, zda jejich dítě je narušené, představte si, že se dokonce urazí. A tak je náš útulek krásně zařízený, osvětlený, ale nemáme jediného chovance. Snad bychom měli vypsát odměnu za každé narušené dítě, které nám někdo přivede.“

„Anno Nikolajevno!“ vážně a lichotivě ji přerušil husar. „Proč odměnu? Můžete si mě najmout bezplatně. Ručím vám za to, že narušenější dítě, než jsem já, nenajdete.“

„Přestaňte! S vámi se nedá mluvit vážně!“ vybuchla Anna a se smíchem se zaklonila na opěradlo pohovky.

Kníže Vasilij Lvovič seděl u velkého kulatého stolu a ukazoval sestře, Anosovovi a švagrovi domácí humoristické album, vyzdobené jeho vlastnoručními kresbami. Všichni čtyři se srdečně smáli a jejich smích přilákal hosty, kteří se nevěnovali kartám.

Album bylo jakýmsi doplňkem, ilustrací toho, co kníže Vasilij vyprávěl. S neochvějným klidem ukazoval hostům „Historii milostných tažení odvážného generála Anosova do Turecka, Bulharska a dalších zemí“, „Dobrodružství šviháka, knížete Nikolaje Bulata-Tuganovského v Monte Carlu“ a tak dále.

„Teď uvidíte stručný životopis naší milované sestry Ludmily Lvovny, panstvo,“ říkal a kradmo pokukoval po sestře. „Část první – dětství. Děťátko dospívalo – začali mu říkat Lima.“

„Nikdy mi nikdo Lima neříkal,“ zasmála se Ludmila Lvovna.

„Část druhá. První láska. Junker jezdeckva přináší slečně Limě báseň vlastní provenience. Vyskytují se tam skutečné básnické perly. Například:

Tvá přenádherná noha —

jev nadpozemské slasti...

NÁSLEDUJE TAKÉ ZOBRAZENÍ NOHY.

A zde, prosím, junker přemlouvá nevinnou Limu, aby uprchla z otcovského domu. Rozhněvaný otec dohonil uprchlíky. Ale junker zbaběle svaluje vinu na skromnou Limu.“

Po historce slečny Limy následoval další příběh: „Kněžna Věra a zamilovaný telegrafista.“

„Tenhle jímavý příběh je zatím jen vykreslen perem a barevnými tužkami, text se teprve připravuje,“ oznámil Vasilij Lvovič.

„To je něco nového, že?“ poznamenal Anosov. „To jsem zatím neviděl.“

„Nejčerstvější vydání. Poslední novinka knižního trhu.“

Věra se mírně dotkla jeho ramene.

„Raději ne,“ řekla tiše.

Ale Vasilij Lvovič jí buď nerozuměl, nebo si její slova vyložil jinak.

„Počátek sahá do dob prehistorických. Jednoho krásného májového dne dostala slečna jménem Věra poštou dopis, v jehož záhlaví byli dva líbající se holoubci. Tady je dopis, zde jsou holubi.“

Dopis obsahuje vášnivé vyznání lásky, napsané podle všech stylistických pravidel. Začínal takto: Nádherná blondýnko, ty, která... moře plamenů, které šlehají v mé hrudi. Tvůj pohled jako jedovatý had se vpil do mé trýzněné duše a tak dále. V závěru skromná douška: Původem jsa jen pouhý chudý telegrafista, city bych překonal mylorda Jiřího. Netroufám si prozradit své plné jméno – bylo by to příliš neslušné. Podpisuji se pouze začátečními písmeny: P. P. Ž. Prosím, abyste mi laskavě odpověděla na poštovní úřad ‚poste restante‘. Tady vidíte portrét telegrafisty, pánové, velmi zdařile provedený barevnou tužkou.

Věřino srdce je probodnuto (zde je srdce, zde šíp). Věra jako dobře vychovaná, mravná slečna ukazuje dopis váženým rodičům a rovněž svému příteli z dětství a ženichovi, spanilému mladíkovi Vasjovi Šejinovi. Zde je ilustrace. Časem přibudou ještě verše, které vše vysvětlí.

Vasja Šejin s pláčem vrací Věře zasnubní prsten. Netroufám si bránit tvému štěstí, říká, ale proboha tě prosím, abys rozhodný krok nedělala ihned. Přemýšlej, rozvaž všechno, proveř sebe i jeho. Dítě, ty neznáš život a letíš k ohni jako motýl. Ale já, běda, já znám tento licoměrný svět. Věz, že telegrafisti jsou přitažliví, ale falešní. Oklamou oběť svou hrdou krásou a falešnými sliby, a pak se jí krutě vysmějou!

Uplynulo půl roku. Ve víru životního valčíku Věra zapomíná na svého ctitele a podává ruku krásnému, mladému Vasjovi, ale telegrafista na ni nezapomíná. Převleče se za kominíka a pomazán sazemi od hlavy až k patě zjevuje se ve Věřině budoáru. Jak vidíte, stopy pěti prstů a rtů zanechal všude: na koberci, na polštářích, na tapetách, a dokonce i na parketách.

Převlečen za vesnickou ženu pracuje v naší kuchyni jako myčka nádobí. Ale přílišná náklonnost kuchaře Luky ho donutí k útěku.

Je v blázinci. Tady zase vstupuje do kláštera. Dennodenně posílá Věře vášnivé dopisy. Tam, kde na papír dopadaly jeho slzy, prostírají se inkoustové kaňky.

Konečně umírá, ale před smrtí odkazuje Věře dva knoflíky z telegrafistické uniformy a voňavkový flakón, naplněný jeho slzami..."

„Pánové, kdo si přeje čaj?“ zeptala se Věra Nikolajevna.

VII

Podzimně dlouhý západ slunce dohořel. Pohasl poslední nachový proužek, uzounký jako škvíra těsně na obzoru mezi popelavým mračnem a zemí. Už nebylo vidět ani zem, ani stromy, ani oblohu. Jen nad hlavou se uprostřed černé tmy chvěly hvězdy a blankytný paprsek majáku stoupal kolmo vzhůru jako útlý sloupek – zdálo se, že se tříští v zamženém jasném kruhu o nebeskou báň. Do skleněných poklopů svícňů narážely noční můry. Hvězdicovité kvítky bílého tabáku ve tmě a chládku zavoněly ostřeji.

Spešnikov, vicegubernátor a plukovník Ponomarjov už dávno odjeli – slíbili, že od stanice tramvaje pošlou kočár pro velitele. Zbývající hosté seděli na terase. Generála sestry přinutily, aby si oblékl kabát, ačkoliv se bránil, a zabalily ho do teplého plédu. Měl před sebou láhev svého oblíbeného červeného vína Pommard, z každé strany seděla po jeho boku jedna sestra. Anna a Věra se

o něho pečlivě staraly, dolévaly mu do sklenice těžké víno, podávaly zápalky, krájely sýr. Starý velitel blaženě mhouřil oči.

„Ano, ano, panstvo... Podzim, podzim, podzim,“ mumlal, díval se do plamínku svíčky a zamyšleně pokyvoval hlavou. „Podzim. Už se také budu muset sbírat. A je to taková škoda! Teprve teď je tu krásně. Člověku by se chtělo žít v klidu, někde na břehu moře, a nezlobit se.“

„Tak u nás zůstaňte, dědečku,“ řekla Věra.

„Nejde to, má milá, nejde to. Služba je služba. Dovolená mi skončila... Copak o to, pěkně by tu bylo... Jen ty růže jak krásně voní... Cítím je až sem. Ale v létě, když byla taková vedra, žádné květiny nevoněly, jenom bílý akát... a ten voní jako cukroví.“

Věra vyndala z vázičky dvě drobounké růžičky, jednu světle růžovou, druhou karmínovou a zastrčila je do knoflíkové dírky generálského pláště.

„Děkuji, Věročko.“ Anosov sklonil hlavu, přivoněl ke květům a náhle se stařecky moudře usmál.

„Vzpomínám si, jak jsme se ubytovali v Bukurešti. Šel jsem tak jednou po ulici. Najednou odněkud zavanula úžasně silná vůně růží. Zastavil jsem se a vidím, že dva vojáci stojí u nádherného křišťálového flakónu s růžovým olejem. Namazali si s ním boty a uzávěry na puškách. Prý je to nějaký divný olej, řekli mi, když jsem se jich zeptal. Omastili si s ním kaši, jenže to nemělo žádnou chuť, jen prý se jim z toho stahovala huba, ale krásně voněl. Tak jsem jim dal rubl a vojáci mi olej s radostí darovali. Ve flakónu byla sotva polovina, ale musel mít cenu nějakých dvaceti rublů. Vojáci byli spokojení a ještě mi řekli: Vaše Vysokoblahorodí, taky jsme našli nějaký turecký hrách, ale ať jsme ho vařili, jak vařili, pořád byl tvrdý jako kámen. – Byla to káva. To víte, chlapi, řekl jsem, to se hodí pro Turky, pro vojáky ne. Opium našťestí neochutnávali. Také jsem ho viděl, oplatky byly zašlapané v blátě.“

„Dědečku, ale řekněte mi to otevřeně, bál jste se někdy v bitvě? Měl jste strach?“ zeptala se Anna.

„Je to zvláštní, Aněčko, bál jsem se i nebál. Nevěř nikomu, kdo ti bude tvrdit, že se nebál a že hvízdání střel je pro něho ta nejsladší hudba. Je to buď blázen, nebo chvastoun. Všichni se bojí stejně. Jenomže jeden ztratí rozum a druhý se naopak dovede ovládat. Strach je pořád stejný, děvenko, ale tahle schopnost ovládat se, ta praxí ještě roste. Proto jsou mezi lidmi hrdinové a odvážlivci. Ale jednou jsem se vylekal, div jsem z toho neměl smrt.“

„Vyprávějte nám to, dědečku.“ poprosily obě sestry.

Dodnes poslouchaly Anosovovy příhody se stejným zaujetím jako v dětství. V jeho klidném, naivním vyprávění tkvěl podivuhodný půvab. I jeho obraty měly zvláštní, poněkud knižní ráz. Jako by vyprávěl podle starého, milého stereotypu.

„Je to krátké povídání,“ odpověděl Anosov. „Stalo se to na Šipce, v zimě, to už bylo po té mé kontúzi. Žili jsme v zemljance, čtyři jsme byli. A zrovna tenkrát mě potkalo strašné dobrodružství. Jednou ráno, když jsem se vzbudil, se mi najednou zdálo, že nejsem Jakov, ale Nikolaj, a já nebyl s to uvěřit, že to tak není. Napadlo mě, že se mi kalí rozum, a tak jsem zavolaal, aby mi přinesli vodu, namočil jsem si hlavu, a rozum se mi vrátil.“

„Dovedu si představit, jaké jste tam měl úspěchy u žen, Jakove Michajloviči,“ poznamenala klavíristka. „Vy jste jistě byl v mládí krasavec!“

„Ó, náš dědeček je krásný muž dodnes!“ zvolala Anna.

„Krasavec jsem nebyl,“ s klidným úsměvem namítl Anosov. „Ale také se po mně ženské podívaly. Zrovna v té Bukurešti jsem prožil dojemnou příhodu. Obyvatelé nás na náměstí uvítali střelbou – hodně oken vzalo tenkrát za své. Ale tam, kde stály v okně sklenice s vodou, tam sklo nepopraskalo. Jak jsem se to dověděl? Jednoduše. V bytě, kde jsem se ubytoval, jsem zahlédl v okně nizounkou klíčku. Na kleci stála ohromná křišťálová láhev s průzračnou vodou. Ve vodě plavaly

zlaté rybky a mezi nimi seděl na bidýlku kanárek. Kanárek ve vodě! To mě překvapilo, ale pak jsem si všiml, že dno je široké a je vypouklé až doprostředka, takže tam kanárek klidně mohl vzlétnout a usadit se. Pak jsem si sám řekl, že jsem náramně nechápavý.

Vstoupil jsem do domu a vidím moc pohlednou Rumunku. Předložil jsem jí stvrzenku za nájemné a hned jsem se zeptal, jak to, že po kanonádě mají skla celá. Vysvětlila mi, že to je tou vodou. A také mi vysvětlila záhadu s kanárkem. A jak jsme se při řeči po sobě podívali, přeskočila mezi námi jiskra – jako elektrika – a já si uvědomil, že jsem se zamiloval – naráz, ohnivě a navěky.“

Stařec se odmlčel a opatrně nasál ústy tmavé víno.

„Ale pak jste jí to přece řekl, ne?“ zeptala se klavíristka.

„Hm... jistě, řekl... Ale beze slov. To se stalo tak...“

„Dědečku, doufám, že se nebudeme muset červenat?“ poznamenala Anna s šibalským úsměvem.

„Ne, ne, ten román byl náramně slušný. Víte, ať jsme se ubytovali nevím kde, všude měli obyvatelé své připomínky a výhrady, jenom v Bukurešti to bylo jednoduché. Když jsem tam jednou začal hrát na housle, vzápětí se objevila vyparáděná děvčata, a že se bude tančit. A tohle se tam potom opakovalo každý den.

Jednou večer, když se zrovna tančilo při měsíčním světle, jsem vstoupil do síně, kde se schovávala ta má milá. Když mě zahlédla, dělala, že přebírá suché růžové lístky – řeknu vám, že tam je obyvatelé sbírají na pytle. A já ji obejmul, přitiskl na srdce a několikrát políbil.

Od té doby jsem za ní pospíchal, sotva se na nebi ukázal měsíc a hvězdy, a zapomínal jsem u ní na všechny denní starosti. Když táhla naše vojska pryč, dali jsme si slib, že se navždycky budem milovat, a navěky jsme se rozloučili.“

„To je všechno?“ zklamaně se zeptala Ludmila Lvovna.

„A co byste ještě chtěli?“ namítl velitel.

„Nezlobte se, Jakove Michajlyči, ale to nebyla láska, to bylo jen takové vojenské rozptýlení!“

„Nevím, má milá, nevím, jestli to byla láska nebo nějaký jiný cit...“

„Vy jste opravdu nikdy nikoho doopravdy nemiloval? Přiznejte se! Víte, takovou láskou, která je... která je svatá, čistá, věčná... nadpozemská... Opravdu jste nikoho tak nemiloval?“

„Na to vám neumím odpovědět,“ zrozpačitěl stařec a zvedl se z křesla. „Asi ne. Nejdřív jsem na to pořád neměl kdy – to víte: mládí, flámy, karty, válka... Člověku se zdálo, že bude věčně mladý, zdravý. Potom jsem se vzpamatoval a viděl jsem, že jsem vlastně troska... Tak, a už mě nezdržuj, Věročko. Rozloučím se... Husare,“ obrátil se na Bachtinského, „noc je teplá, půjdem kočáru naproti.“

„A já půjdu s vámi, dědečku,“ řekla Věra.

„Já taky,“ přidala se Anna.

Před odchodem Věra přistoupila k manželovi a tiše mu řekla:

„Podívej se na něco... v mém stole je v zásuvce červená krabička. V ní je dopis. Přečti si ho.“

VIII

Anna a Bachtinskij šli vpředu, nějakých dvacet kroků za nimi se velitel vedl v podpaží s Věrou. Byla tak černá noc, že v prvních okamžicích, než si oči zvykly na tmou, museli všichni jít po hmatu. Anosov si na svůj věk zachoval mimořádně dobrý zrak, musel společníci vést. Chvillemi laskavě hladil velkou chladnou dlaní Věřinu ruku, která lehce spočívala na jeho rukávu.

„Ta Ludmila Lvovna je komická,“ pronesl náhle, jako by nahlas pokračoval ve svých úvahách. „Už jsem si toho v životě všiml vadit o lásku cizích lidí. Bud' slídí, dělá klepy a intrikuje, nebo se snaží napomáhat cizímu štěstí, anebo vede řeči o vznešené lásce. Ale já musím říct, že v naší době už lidé neumějí milovat. Žádnou opravdovou lásku neznám. A neviděl jsem ji ani za svého mládí.“

„Jak je to možné, dědečku,“ měkce namítla Věra a lehce mu stiskla ruku. „Proč tak pomlouváte? Vždyť vy sám jste byl ženatý! Tak jste přece miloval také, ne?“

„To vůbec nic neznamená, drahá Věročko. Víš, jak jsem se oženil? Všiml jsem si, že vedle mne sedí takové svěží děvčátko. Oddechovala a jen se jí takhle zvedala blůzička. Měla dlouhatánské řasy, ve tvářích úplně hořela. Ale pleť měla jako hedvábí, štíhlounký krček, bělounký, celá byla taková nevinná, andělská, ručičky hebounké a teplé. A, panečku! Tatíček s mamíčkou pořád jako kocour kolem horké kaše, poslouchali za dveřmi, dívali se na mne oddanýma, smutnýma, psíma očima. Na odchodu jsem jí vždycky za dveřmi ukradl pár takových rychlých polibků. Při čaji o mne jen tak zavadila nožkou... Jako náhodou... A bylo to. Drahý Nikito Antonyči, vypálil jsem, přišel jsem vás požádat o ruku vaší slečny dcery. Věřte mi, že tato posvátná bytost... Tatíčkoví až plavaly oči, a už se natahoval, že mne obejmě... A taky to ze sebe chrлил. Příteli drahý, už dávno jsem si všiml... Dej vám bůh... Chraň ten poklad... Ale za tři měsíce už ti pak tenhle poklad chodí v umolousaném županu, v pantoflích, řidounký drdol si ani pořádně nepročeše, věčně natáčky na hlavě, s vojenským sluhou se hádá jak domovnice, před mladými důstojníky se kroutí, vzdychá, ječí, koulí očima. Z neznámých důvodů nazývá svého muže ve společnosti ‚Jacques‘. S takovým nosovým přízvukem, víš, a hezky to protáhne... Komediantka, lhářka, nepořádná a chamtivá ženská. Oči má vždycky prolhané... Ted’ už je to všechno pryč, všechno mě dávno přestalo pálit. Já ti řeknu, že jsem v duchu tomu herci vděčný... Zaplať pánbů, že jsem neměli děti...“

„Odpustil jste jim, dědečku?“

„Odpustil? – Ne, to není to pravé slovo. První dobu bych je byl zabil. Ale pak mě to pomalu začlo přecházet, vyprchalo to, a nezbylo nic než opovržení. A bylo to dobré. Pánbůh mě ušetřil zbytečného krveprolití. Já se taky vyhnul osudu většiny mužů.“

Co by ze mne bylo, kdyby mě nebyla potkala taková ohavnost? Tahoun, zostuzený trouba, který kryje nevěru své ženy, dojná kráva, taková nezbytná věc do domácnosti, nic jiného... Ne! Tak to bylo nejlepší, Věročko!"

„Ba ne, dědečku, nezlobte se, ale z vás přece jenom pořád mluví ta stará urážka... A tu svou smutnou zkušenost jste rozšířil na celé lidstvo. Tak vezměte třeba mě a Vasju. Copak byste mohl tvrdit, že naše manželství je nešťastné?“

Anosov dosti dlouho mlčel. Pak mrzutě protáhl:

„No dobrá, dobrá... řekněme, že to je výjimka... Ale proč se ve většině případů lidé žení a vdávají? Vezměme ženy. Stydí se, že je svobodná, hlavně když všechny kamarádky už jsou vdané. Je to těžké postavení být v rodině přebytný krk. Touží, aby byla paní, hospodyně, aby rozkazovala v domácnosti a byla samostatná dáma... Navíc ještě potřeba mateřství, to je přímo fyziologický pocit... Mužové mají jiné důvody. Především jsou unaveni mládeneckým životem, nepořádkem v bytě, hospodskými obědy, špínou, rozházenými nedopalky, roztrhaným prádlem, dluhy, neomaleností kamarádů a tak dále a tak dále. Za druhé si uvědomují, že život v rodině je zdravější, pohodlnější a levnější. Za třetí si takový mužský říká: Budu mít děti, až umřu, přece jenom po mně na světě něco zůstane. Je to taková iluze nesmrtelnosti, víš? Za čtvrté se nechají oklamat nevinností, jako to bylo v mém případě. Leckterý také myslí na věno. A kam se poděla láska? Nezištná, obětavá láska, která netouží po odměně? Láska, o které se říká, že je ‚silná jako smrt‘? Víš, taková láska, pro kterou dokážeš vykonat hrdinský čin, položit život, jít na mučení. Žádná dřina, ale radost. Počkej, počkej, Věro, chceš mi zase povídat o svém Vasjovi? Mám ho rád, to je pravda. Je to hodný chlapec. Možná že v budoucnu se opravdu ukáže, že jeho láska je velmi krásná. Ale pochop mě, o jaké lásce teď mluvím. Láska má být tragédií. Největším tajemstvím na světě! Nemají na ni působit žádné kompromisy, žádné pohodlí a rozpočty.“

„Viděl jste někdy takovou lásku, dědečku?“ zeptala se Věra.

„Ne,“ energicky odpověděl stařec. „Dva podobné případy ovšem znám. Jeden podnítila hloupost, a ten druhý... ten způsobila... taková zvláštní omrzelost... lítost... soucit... Jestli chceš, povím ti to. Bude to krátké.“

„Bud'te tak hodný, dědečku.“

„Tak poslouvej. V jednom pluku u naší divize (ale v našem to nebylo) byla manželka plukovního velitele. Odporná ženská, Věročko. Ošklivá jak noc. Kostnatá, zrzavá, dlouhá, vychrtlá, ústa od ucha k uchu... Omítka se z ní sypala jak ze starého domu. Ale byla to taková plukovní Messalina, víš? Temperament, touha vládnout, pohrdání lidmi, vášnivá touha po změně. A ještě navíc morfinistka.

Jednou takhle na podzim dorazil k pluku novopečený praporčík, ještě takové vrabčí pískle, čerstvě vypadlé z vojenského učiliště. Za měsíc ho ta stará flundra měla v pařátech. Dělal jí páže, sluhu, věčného kavalíra při tanci, nosil jí vějíře a kapesníky, v uniformě klidně běhal na mraze, jen aby přivolal její kočár. Je to hrozné, když takový svěží, čistý chlapec složí svou lásku k nohám staré, zkušené a vládychtivé neřestnice. A i když se mu podaří vyklouznout, stejně to na sobě ponese celý život jako cejch.

Kolem Vánoc už ho měla až po krk. Použila jeden ze svých obvyklých vyzkoušených způsobů. Ale on se nepodřídil. Chodil za ní jako přízrak. Celý usouzený, hubený, přepadlý. Abych se vyjádřil literárně – ,na jeho vysoké čelo vtiskla už své znamení smrt'. Strašlivě na ni žárlil. Celé noci prostál pod jejími okny.

Jednou se takhle zjara konal u pluku nějaký piknik. Ji i jeho jsem znal osobně, ale na tom pikniku jsem nebyl. Jako vždycky při takových příležitostech se hodně pilo. V noci se společnost vracela pěšky po trati. Najednou proti nim vyjel nákladní vlak. Dost pomalu, bylo tam velké stoupání. Strojvůdce houkal. A zrovna když lokomotiva dojela k téhle společnosti, zašeptala ta ženská praporčíkovi do ucha: Pořád vykládáte, jak mně milujete. Ale kdybych vám poručila,

abyste skočil pod vlak, jistě to neuděláte. Neřekl ani slovo a rozběhl se k vlaku. Prý to měl vypočítané, aby padnul přesně mezi přední a zadní kolo. Ale nějaký chytrák mu bránil, chtěl ho zadržet. Nepovedlo se mu to, praporčík se rukama chytil kolejí, a tak mu to ujelo obě ruce v zápěstí.“

„To je strašné!“ zvolala Věra.

„Musel odejít ze služby. Kamarádi se na něho složili, aby mohl odjet z města. Zůstat tam nemohl – byla by to živá výčitka, pro ni i pro celý pluk... Chudák člověk... zničil se... dal se na pití... až někde na nějakém přístavišti v Petěrburgu zmrznul.

A ten druhý případ, ten byl úplně k pláči. Byla to stejná ženská jako ta první, jenomže tahle byla mladá a krásná. Chovala se pramizerně. Byli jsme tenkrát zvyklí na všelijaké ty domácí románky, ale z téhle ženské se i nám dělalo zle. Ovšem její muž ani necekl. Všechno viděl, všechno věděl, ale mlčel. Když se mu kamarádi o něčem zmínili, odbýval je, aby ho nechali na pokoji, že to není jeho věc... Jen ať je Lenočka šťastná... Takový trouba!

Nakonec si namluvila poručíka Višňakova. Žili ve třech, dva muži a jedna žena, jako by to bylo manželství podle zákona. Pak byl náš pluk odvelen na frontu. Naše dámy nás doprovázely, ona taky, samozřejmě, ale bylo hanba se na to dívat. Ani ze slušnosti se svému muži nevěnovala, pořád jenom objímala toho poručíka, visela na něm jak čert na suché vrbě. A když jsme nasedli do vozů a vlak už se rozjížděl, ještě ta nestyda křičela za svým mužem: Dávej pozor na Volodu! Jestli se mu něco stane, uteču z domova a děti vezmu s sebou!

Nemysli si, že ten její kapitán byl nějaký hadr, nějaký zbabělec, chudinka. Kdepak. Byl to statečný člověk. V Zelených horách šestkrát vedl svou rotu proti turecké redutě. Ze dvou set vojáků mu jich zbylo čtrnáct. Dvakrát byl raněn, ale odmítl odejít na obvaziště. Takový to byl chlap. Vojáci by za něho byli šli do pekla.

Ale velení měla *ona*. Ano, jemu velela Lenočka!

Staral se o toho odporného povaleče a zbabělce, o toho trubce Volodu jako rodná matka. V noci ho přikrýval vlastním kabátem. Ženijní práce dělal za něho. Ten se zatím válel v zemljance nebo hrál karty. V noci chodil místo něho kontrolovat stráž. A to bylo v době, kdy nám bašibuzukové podřezávali strážné tak jednoduše, jako když v Jaroslavli usekne ženská na zahradě zelný košťál. Hanba na to vzpomínat, ale řeknu ti, Věročko, že jsme tenkrát všichni měli radost, když jsme se dověděli, že Višňakov umřel v lazaretu na tyfus...”

„A poznal jste někdy v životě ženy, které uměly takhle milovat?“

„To víš, Věročko! A nejen to – řeknu ti jedno: jsem přesvědčený, že každá žena je kvůli lásce schopna nejvyššího hrdinství. Víš, žena muže objímá, líbá, vzdá se mu – ale zároveň je matkou! Pokud miluje, láska pro ni znamená celý vesmír, je smyslem života! Žena přece nemůže za to, že lidská láska má tak ohavné, banální formy a že klesla až k obyčejnému pohodlí a nepatrnému rozptýlení.

Vinni jsou muži, ze kterých jsou už ve dvaceti přesycení tvorové kuřecího těla a zaječí duše, muži, kteří už nejsou schopni žádného velkého citu, činu, něhy a zbožňování. Dřív prý tohle všechno bývalo. Ale i kdyby to nebyla pravda, copak o lásce nesnili ti největší géniové lidstva – básníci, spisovatelé, skladatelé, malíři? Nedávno jsem si znovu přečetl příběh Manon Lescautové a rytíře des Grieux. A věříš, že jsem plakal? Pověz mi upřímně, má drahá, jestli každá žena v nitru netouží po takové lásce – lásce jedinečné, vše odpouštějící a ke všemu ochotné, lásce skromné a obětavé?“

„Jistě, dědečku, určitě...”

„A když ji ženy nepotkají, tak se mstí. Uplyne ještě třicet roků... já se jich nedočkám, ale ty je ještě zažiješ, Věročko. Vzpomeň si na má slova – po těch třiceti letech zaujmou ženy ve světě všemocné postavení. S muži budou zacházet jako s opovrženými otroky. Ženské choutky a rozmary budou pro muže trýznivým zákonem. A to všechno jenom proto, že celé generace mužů neuměly cítit

pokoru a oddanost před láskou. Bude to msta. Znáš přece zákon, že akce budí reakci.“

Chvilí mlčel a pak se náhle zeptal:

„Poslyš, Věročko, jestli ti to není nepříjemné, pověz mi, co to je za historku s tím telegrafistou, jak o tom dnes vyprávěl kníže Vasilij? Co je pravda a co výmysl? Víš, jako to u něho zpravidla bývá.“

„Copak vás to zajímá, dědečku?“

„Jak myslíš, Věročko. Jestli ti to není příjemné...“

„Ale to vůbec ne. Ráda vám to povím.“

A vyprávěla starci do všech podrobností o jakémsi šilenci, který ji začal pronásledovat se svou láskou už dva roky před tím, než se provdala.

Ani jednou ho neviděla a neví, jak se jmenuje. V dopisech se vždycky podpisoval iniciálami: G. S. Ž. Jednou se podřekl, že je zaměstnán v nějakém státním úřadě jako bezvýznamný úředník – o telegrafu nepadlo ani slovo. Ale zřejmě ji ustavičně sledoval, protože v dopisech přesně zaznamenával, na jakém byla plese, v jaké společnosti a co měla na sobě. Zpočátku měly jeho dopisy dosti vulgární a podivně vzrušený ráz, ačkoli byly jinak naprosto mravné a cudné. Ale jednou ho Věra písemně požádala (nezmiňujte se o tom před našimi, nikdo to neví), aby ji už svými milostnými výlevy přestal obtěžovat. Od té doby už o lásce nepsal – psal vůbec velmi vzácně – jen o Velikonocích, na Nový rok a o jejím svátku. Kněžna Věra pověděla dědečkovi také o dnešní zásilce a téměř doslova tlumočila zvláštní dopis svého tajemného ctitele...

„Vida,“ podivil se generál. „Třeba to je jenom nějaký pomatený chlapec, ale kdoví? Co když tvou životní dráhu protne právě taková láska, o které ženy sní a které muži nejsou schopni?! Počkej. Vidíš ty lucerny? To asi bude můj kočár.“

V tu chvíli se za nimi na rozježděné silnici ozvalo zvučné rachocení automobilu a zaplavilo je bílé acetylenové světlo. Přijížděl Gustav Ivanovič.

„Anočko, vzal jsem tvé věci. Nasedni! Excellence, nechcete, abych vás odvezl?“

„Ne, ne, děkuji, chlapče,“ odpověděl generál. „Já tenhle stroj nemám rád. Jen se to celé třese a zapáchá, potěšení z toho není žádné. Tak zatím sbohem, Věročko. Budu teď jezdit na návštěvu často.“

Rozloučili se. Friesse zavezl Věru Nikolajevnu zpět k vratům vily, opsal kruh a jeho funicí, řvavý automobil zmizel ve tmě.

IX

Kněžna Věra s nepříjemnými pocity prošla terasou a vstoupila do domu. Už zdálky zaslechla hlučný hlas bratra Nikolaje a zahlédla jeho vysokou, hubenou postavu. Přebíhal z rohu do rohu. Vasilij Lvovič seděl u hráčského stolu a s hluboko skloněnou hlavou čmáral křídou po zeleném sukně.

„Už to říkám dávno!“ podrážděným hlasem vykřikoval Nikolaj. „Už dávno opakuji, že ty idiotské dopisy musí přestat. Věra ještě nebyla vdaná, když jsem vám vyčítal, že vy dva, ty i Věra, z toho máte zábavu a vidíte v tom jenom legraci... A tady zrovna jde Věra... Věročko, s Vasilijem Lvovičem probíráme případ toho tvého šílence, toho tvého PéPéŽet. Mně to dopisování připadá drzé a banální.“

„O žádné dopisování nejde,“ chladně ho zarazil Šejn. „Psal jenom on...“

Věra při jejich slovech zrudla a usedla na pohovku do stínu velké latanie.

„Omlouvám se za ten výraz,“ odsekl Nikolaj.

„Nechápu, proč o něm mluvíš, jako by byl můj,“ poznamenala Věra – manželova pomoc ji potěšila. „Je zrovna tak můj jako tvůj...“

„Dobrá, ještě jednou se omlouvám. Chci prostě jenom říct, že se mu tyhle hlouposti musí zatrhnout. Mám pocit, že už to překročilo mez – tady končí smích a zábavné kresbičky... Uvědomte si, proč

mě to rozčiluje – mám obavy, abyste si vy dva nepošpinili jméno a pověst. Ty i Vasilij Lvovič!“

„Ale to už opravdu přeháníš, Koljo,“ namítl Šejin.

„Dejme tomu, dejme tomu... Ale riskujete, že se můžete octnout ve velmi směšné situaci.“

„Není mi jasné, jak,“ poznamenal kníže.

„Představ si, že ten idiotský náramek...“ Nikolaj zvedl ze stolu červenou krabičku a ihned ji štítlivě odhodil zpět, „že tahle nevkusná ohavnost zůstane u nás. Nebo ji vyhodíme. Nebo darujeme Dáše. Tak za prvé – Pé Pé Žet se může vychloubat svým známým nebo kolegům, že kněžna Věra Nikolajevna Šejinová přijímá od něho dary, za druhé právě tento první případ mu dodá odvalu k dalším hrdinským kouskům. Zítra pošle brilantový prsten, pozitří perlový náhrdelník, pak bude sedět na lavici obžalovaných za defraudaci nebo krádež, a knížecí pár Šejinových bude předvolán ke svědecké výpovědi... Velice příjemná situace!“

„Ne, ne, ten náramek musíme poslat zpátky stůj co stůj!“ zvolal kníže.

„Já si to také myslím,“ souhlasila Věra. „A co nejdřív. Ale jak to provedeme? Vždyť neznáme ani jméno, ani adresu.“

„To je úplná maličkost!“ pohrdavě namítl Nikolaj. „Přece známe iniciály toho Pé Pé Žet... Jak je to, Věro?“

„Gé eS Žet.“

„Tak je to skvělé. Navíc přece víme, že je zaměstnán v nějakém úřadě. To úplně stačí. Hned zítra si vezmu adresář a vyhledám úředníka nebo zřízence s těmihle iniciálami. Pokud ho neobjevím, tak si zavolám detektiva a nařídím mu, aby toho člověka našel. Pro případ nějakých komplikací mám v ruce papír s jeho rukopisem. Zkrátka a dobře – zítra kolem druhé odpoledne budu přesně znát jméno a adresu toho výtečníka a také dobu, kdy bývá doma. A jakmile to všechno zjistím, okamžitě mu vrátíme jeho poklad, a nejen to, učiníme také opatření, aby nám už nikdy nemohl připomínat svou existenci.“

„Co chceš udělat?“ zeptal se kníže Vasilij.

„Pojedu za gubernátorem a požádám ho...“

„Ne, ke gubernátorovi v žádném případě. Víš, jaký je mezi námi vztah... To už by opravdu hrozilo nebezpečí, že se octnem ve směšné situaci.“

„Nevadí. Tak pojedu za policejním plukovníkem. Známe se dobře z klubu. Ať si toho Romea zavolá a pohrozí mu. Prstem před nosem. Víš, jak to dělá? Dá tomu člověku prst těsně k nosu a rukou vůbec ani nehne, jenom komíhá prstem a opakuje: Tohle já netrpím, vele-vážený!“

„Ale jdi! Žádat o pomoc policii!“ zamračila se Věra.

„Máš pravdu, Věro,“ přidal se kníže. „Nejlíp by bylo, kdybychom do toho nezatahovali žádné cizí lidi. Roznesou se všelijaké pomluvy... Přece dobře známe naše město! Každý tu žije jako ve skleněné báni... To radši půjdu já sám k tomu... k tomu mládenci... ale k doví, třeba mu je už šedesát... Odevzdám mu náramek a povím mu svoje.“

„Tak půjdu s tebou,“ rychle mu skočil do řeči Nikolaj. „Ty jsi moc měkký. Přenech to mně, já si s ním popovídám. A teď, přátelé,“ vyndal z kapsičky hodinky a podíval se na ně, „teď mé omluvte, odeberu se na chvíli do svého pokoje. Sotva se držím na nohou a musím se ještě podívat na dvě záležitosti.“

„Mně je toho chudáka najednou líto,“ váhavě řekla Věra.

„Proč by ti ho mělo být líto?!“ ostře pronesl Nikolaj mezi dveřmi. „Kdyby takový kousek s náramkem a dopisy provedl někdo z našich kruhů, vyzval by ho kníže na souboj. A pokud by to neudělal on, udělal bych to já. Za starých časů bych prostě jenom nařídil pacholkům, aby ho zavedli do konírny a vysekali pruty. Zítra na mne počkej ve své kanceláři, Vasiliji Lvoviči, podám ti telefonicky zprávu.“

X

Zaplivané schodiště páchlo myšinou, kočkami, petrolejem a výpary vyvařovaného prádla. Ve čtvrtém patře se kníže Vasilij Lvovič zastavil.

„Počkej chvilku,“ řekl švagrovi. „Musím se trochu vydýchat. Poslyš, Koljo, snad bychom přece jenom...“

Vystoupili ještě o patro výš. Na odpočívadle byla taková tma, že Nikolaj Nikolajevič musel dvakrát škrtnout sirkou, aby mohl přečíst číslo bytu.

Když zazvonil, přišla otevřít šedovlasá žena v brýlích. Trup měla lehce nakloněný kupředu – zřejmě trpěla nějakou chorobou.

„Je doma pan Žoltkov?“ zeptal se Nikolaj Nikolajevič.

Žena neklidně zatěkala očima od obličeje jednoho muže k druhému. Slušné vzezření obou ji zřejmě uklidnilo.

„Je doma. Prosím,“ řekla a otevřela dveře. „První dveře vlevo.“

Bulat-Tuganovskij třikrát krátce, energicky zatukal na dveře. Ozval se za nimi nějaký šramot. Zaklepal ještě jednou.

„Vstupte,“ řekl slabý hlas.

Pokoj byl nízký, ale velmi široký a dlouhý, měl téměř tvar čtverce. Dvě kulatá okna, velmi podobná lodním okénkům, vrhala málo světla. Celá místnost se podobala kajutě pro posádku nákladního parníku. U jedné zdi stála uzoučká postel, u druhé se prostíral ohromný, široký divan, přikrytý potrhaným, ale nádherným tekinským kobercem, a uprostřed pokoje stál stůl, prostřený barevným ukrajinským ubrusem.

Hostiteli nebylo zpočátku vůbec vidět do obličeje. Stál zády k oknům a rozpačitě si mnul ruce. Byl vysoký, hubený a měl dlouhé, hebké, kadeřavé vlasy.

„Pokud se nemýlím, pan Žoltkov,“ procedil Nikolaj Nikolajevič.

„Žoltkov. Velmi mě těší. Dovolte, abych se představil.“

S nataženou rukou udělal k Nikolaji Nikolajeviči dva kroky. Ale ten se v témž okamžiku otočil k Šejinovi, jako by nataženou ruku přehlédl.

„Říkal jsem ti, že to není omyl.“

Žoltkovovy hubené prsty se nervózně rozběhly po lemu hnědého sáčka. Chvilí zapínal a znovu rozpínal knoflíky, pak ukázal na divan, neobratně se uklonil a vykoktal:

„Prosím. Račte se posadit.“

Ted' si ho mohli dobře prohlédnout. Byl velmi bledý, měl jemný dívčí obličej, pomněnkové oči a nápadnou dětskou bradu s důlkem uprostřed. Mohlo mu být tak třicet pětáctilet.

„Děkuji vám,“ prostě odpověděl kníže Šejin. Prohlížel si Žoltkova velmi zkoumavě.

„Merci,“ krátce odpověděl Nikolaj Nikolajevič. A oba zůstali stát. „Přišli jsme jenom na pár minut. To je kníže Vasilij Lvovič Šejin, guberniální maršálek šlechty. Já se jmenuji Mirza-Bulat-Tuganovskij. Jsem zástupce prokurátora. Záležitost, kterou mám tu čest s vámi projednat, se dotýká stejnou měrou knížete i mne, přesněji řečeno manželky knížete a mé sestry.“

Žoltkov hluboce rozrušen klesl na divan a ledovými rty zamumlal: „Račte se posadit, pánové.“ Ale zřejmě si vzpomněl, že už to hostům navrhoval jednou, proto vyskočil, rozběhl se k oknu, vjel si rukou do vlasů a znovu se vrátil na své místo. A znovu se mu prsty nervózně rozběhly po knoflicích; chvilí se popotahoval za nazrzlé kníry a sahal si na obličej.

„Jsem vám k službám, Vaše Excellence,“ pronesl zastřeným hlasem a prosebnýma očima se zahleděl na Vasilije Lvoviče.

Ale Šejin mlčel. Promluvil Nikolaj Nikolajevič.

„Za prvé dovolte, abychom vám vrátili váš majetek,“ řekl, vyndal z kapsy červené pouzdro a pečlivě je položil na stůl. „Dělá sice čest vašemu vkusu, ale byli bychom vám velmi vděční, kdyby už se podobná překvapení neopakovala.“

„Odpustíte... Já vím sám, že to je má vina,“ zašeptal Žoltkov s očima upřenýma na podlahu a celý zrudl. „Mohl bych vám nabídnout šálek čaje?“

„Tak vidíte, pane Žoltkove,“ pokračoval Nikolaj Nikolajevič, jako by poslední slova úplně přeslechl. „Jsem velmi potěšen, že jste slušný člověk, gentleman, který rozumí pouhému náznaku. Myslím, že se dohodneme velmi rychle. Pokud se nemýlím, pronásledujete kněžnu Věru Nikolajevnu už nějakých sedm osm let?“

„Ano,“ tiše odpověděl Žoltkov a cudně sklopil řasy.

„Dodnes jsme proti vám neučinili žádná opatření, ačkoli jsme to mohli dávno udělat, a nejen to, dokonce jsme to dávno udělat měli! Nemám pravdu?“

„Ano.“

„Ano. Ale svým posledním činem, a především tím, že jste poslal právě tenhle granátový náramek, jste překročil hranice naší trpělivosti. Je vám to jasné? Všechno končí! Neskrývám před vámi ani skutečnost, že jsme se v prvním okamžiku chtěli obrátit na úřední místa, ale jsem velmi rád, že jsme to neudělali, protože – jak opakuji – jste slušný člověk.“

„Odpustíte. Jak jste to říkal?“ zpozorněl Žoltkov a rozesmál se. „Chtěli jste se obrátit na úřední místa? Tak jste to říkal?“

Strčil ruce do kapes a pohodlně se usadil na divan, potom vytáhl pouzdro s cigaretami a zapálil si.

„Vy jste tedy říkal, že jste se chtěli obrátit na úřední místa...? Omluvíte mne, kníže, že jsem si sedl?“ obrátil se na Šejina. „A co dál?“

Kníže si přisunul židli ke stolu a posadil se. Nechápatě, s lačnou a důraznou zvědavostí studoval obličej toho zvláštního muže.

„Tomu se nevyhnete,“ nenuceně pokračoval Nikolaj Nikolajevič. „Proniknout do cizí rodiny...“

„Promiňte, že vás přeruším...“

„Ne, promiňte, teď mluvím já!“ téměř vykřikl prokurátor.

„Jak je libo. Mluvte. Poslouchám vás. Ale rád bych řekl několik slov knížeti Šejinovi.“

A aniž si všímal Tuganovského, řekl:

„Teď nastal nejtěžší okamžik mého života. Musím s vámi mluvit naprosto upřímně, bez nějakých vytáček... Vyslechnete mne?“

„Poslouchám vás,“ odpověděl Šejin. „Koljo, tak proboha chvíli mlč,“ dodal netrpělivě, když si všiml švagrova zlostného gesta. „Mluvte.“

Žoltkov několik vteřin lapal po vzduchu, jako by se dusil, a náhle spustil. Artikuloval jen čelistmi, rty měl bílé a strnulé jako nebožtík.

„Špatně se říká taková věta... že miluji vaši ženu. Ale sedm let bezdějně, uctivé lásky mi k tomu snad dává právo. Přiznávám, že v době, kdy Věra Nikolajevna byla ještě svobodná, jsem jí psal ty hloupé dopisy a dokonce očekával, že mi odpoví. Přiznávám, že můj poslední čin, zejména ten náramek, byla ještě větší hloupost... Ale... dívám se vám zpřímá do očí a mám pocit, že mne pochopíte. Víím, že je nad mé síly, abych ji přestal mít rád... Povězte mi, kníže... i když vám to je nepříjemné... co byste udělal, abyste tento cit přerval? Nechal byste mě přeložit do jiného města, jak to měl na mysli Nikolaj Nikolajevič? I tam bych Věru Nikolajevnu miloval dál. Nechal byste mě zavřít? Ale i tam bych našel způsob, jak jí podat zprávu o své existenci. Zbývá pouze jediná věc – smrt... Pokud chcete, přijmu ji, v jakékoli formě.“

„Místo rozumného jednání se tu odbývá nějaký podivný melodram,“ prohlásil Nikolaj Nikolajevič a nasadil si klobouk. „Můj požadavek zní velmi stručně: buď okamžitě přestanete pronásledovat kněžnu Šejinovou, nebo sáhneme k takovým opatřením, jaké nám umožňuje naše společenské postavení, známosti a tak dále.“

Ale Žoltkov se na něho ani nepodíval, ačkoli slyšel, co prokurátor říká. Obrátil se ke knížeti a zeptal se:

„Dovolíte mi, abych se na deset minut vzdálil? Netajím se vám s tím, že půjdu zatelefonovat kněžně Věře Nikolajevně. Ujišťuji vás, že vám sdělím všechno, co bude možné vám sdělit.“

„Jděte,“ řekl Šejin.

Sotva Žoltkov odešel, vrhl se Nikolaj Nikolajevič na svého švagra. „To přece nejde. To je vyloučeno. Já jsem ti říkal, že celou věcnou část téhle rozmluvy беру na sebe. Ale tys mu dovolil, aby ti vykládal o svých pocitech. Já bych to vyřídil dvěma slovy.“

„Počkej,“ řekl kníže. „Teď se všechno vysvětlí. Hlavně že jsem ho viděl. Tenhle člověk není s to, aby nás vědomě oklamal a aby nám lhal. Koljo, copak může za to, že se zamiloval?! Copak člověk může působit na takový cit, který dodnes nenašel svého vykladače? Je mi ho líto. A nejen to – cítím, že v mé blízkosti došlo k nějaké obrovské duševní tragédii, a nedokážu se přetvařovat.“

„To je naprostá dekadence,“ prohlásil Nikolaj Nikolajevič.

Po deseti minutách se Žoltkov vrátil. Oči se mu leskly a byly tak hluboké, jako by tonuly v slzách. Bylo vidět, že naprosto zapomněl na nějaké společenské způsoby, na to, kde má kdo sedět, a přestal se chovat jako gentleman. S jakousi bolestnou jasnozřivostí si toho znovu všiml kníže Šejin.

„Jsem připraven,“ řekl Žoltkov. „Zítra už o mně neuslyšíte. Jako bych pro vás umřel. Ale mám jedinou podmínku – to říkám vám, kníže Vasiliji Lvoviči. Zdefraudoval jsem státní peníze a musím z tohoto města uprchnout. Dovolíte mi, abych ještě napsal poslední dopis kněžně Věře Nikolajevně?“

„Ne. Když konec, tak konec. Žádné dopisy!“ vykřikl Nikolaj Nikolajevič.

„Dobrá. Napište,“ řekl Šejin.

„To je vše,“ s pyšným úsměvem pronesl Žotkov. „Víc už o mně neuslyšíte, a také mě samozřejmě nikdy neuvídíte. Kněžna Věra Nikolajevna se mnou vůbec ani nechtěla mluvit. Když jsem se jí zeptal, jestli mohu zůstat ve městě, abych ji aspoň občas vídal, ačkoli bych se jí nikdy neukázal, řekla mi: Kdybyste věděl, jak už se mi celá ta záležitost protiví! Buďte tak laskav a ukončete to co nejdřív. Tak tedy celou tuto záležitost uzavírám. Myslím, že jsem udělal vše, co bylo v mých silách.“

Večer sdělil Vasilij Lvovič ženě všechny podrobnosti tohoto setkání. Měl pocit, že je to jeho povinnost.

Věru to sice rozrušilo, ale nedivila se a nebyla zmatena. Když si k ní v noci muž lehl do postele, obrátila se ke zdi a náhle řekla:

„Nech mě – já vím, že se ten člověk zabije.“

XI

Kněžna Věra Nikolajevna nikdy nečetla noviny – jednak proto, že se od nich černily ruce, jednak proto, že novinářskému žargonu nikdy dobře nerozuměla.

Ale osud způsobil, že otevřela právě ten list a narazila na ten odstavec, kde bylo napsáno:

„Záhadná smrt. Včera kolem sedmé hodiny večerní spáchal sebevraždu zaměstnanec kontrolního úřadu G. S. Žoltkov. Podle šetření vedla k nešťastníkově smrti defraudace státních prostředků. Tak to alespoň sebevrah vysvětluje ve svém dopise. Protože se šetřením a výpověďmi svědků zjistilo, že šlo o smrt z vlastní vůle, nebude tělo převezeno k pitvě do anatomického ústavu.“

Jak jsem to vůbec mohla tušit, říkala si Věra. Tak tragický odchod? A co to bylo? Láska, nebo šílenství?

Celý den se procházela zahradou a sadem. Ustavičně v ní rostl neklid – nevydržela na místě. V myšlenkách se nedokázala odpoutat od toho neznámého muže, kterého nikdy v životě neviděla a zřejmě už nikdy neuvidí, od toho komického Pé Pé Žet.

Kdoví, třeba tvou životní dráhu protne opravdová, hluboká, obětavá láska, vybavila se jí generálova slova.

V šest hodin přišel listonoš. Tentokrát Věra Nikolajevna okamžitě poznala Žoltkovův rukopis. S něhou, která ji samotnou překvapila, otevřela psaní.

„Není to má vina, Věro Nikolajevno, že se bohu zalíbilo, aby mi jako obrovské štěstí seslal lásku k Vám. Stalo se to, a mne už v životě nezajímá nic: ani politika, ani věda, ani filozofie, ani budoucí štěstí lidstva. Pro mne je život soustředěn ve vás. Odpusťte mi to – pokud můžete. Dnes odjízďím a už nikdy se nevrátím, a není nic, co by mne mohlo připomínat.

Jsem Vám nekonečně vděčen za to, že existujete. Zkoumal jsem sama sebe, ale není to choroba, není to myšlenka maniaka, je to láska, kterou se bohu zlíbilo mne odměniti, ačkoli nevím zač.

Ve vašich očích a v očích Vašeho bratra Nikolaje Nikolajeviče jsem snad byl směšný. Ale na odchodu nadšeně opakuji: Posvěť se jméno Vaše!

Před osmi léty jsem Vás zahlédl v cirkusové lóži a hned tenkrát, v první vteřině, jsem si řekl: Miluju ji, protože na světě neexistuje nic, co by se jí podobalo, nic není lepší než ona, ani rostlina, ani zvíře, ani hvězda, ani člověk, nic není nádhernější a něžnější. Ve Vás je ztělesněna veškerá krása země...

Co jsem měl dělat? Uprchnout do jiného města? Mé srdce stejně vždycky bylo vedle Vás, u Vašich nohou, každý okamžik dne byl zaplněn Vámi, byl naplněn myšlenkami na Vás, sněním o Vás... sladkým blouzněním. Hluboce se stydím a v duchu se červenám za ten hloupý náramek, ale co se dá dělat, byl to omyl. Dovedu si představit, jak to zapůsobilo na Vaše hosty.

Za deset minut odjízďím, stihnu jen nalepit známku a vhodit dopis do schránky, abych jej nemusel svěřovat nikomu cizímu. Vy tento dopis spalte. Roztopil jsem v kamnech a pálím teď všechno to nejcennější, co mám. Váš kapesník, který jsem

ukradl – k tomu se přiznávám. Zapomněla jste ho na židli, na plese Dobročinného shromáždění. Váš lístek (ó jak jsem ho zlíbal), kterým jste mi zakazovala, abych vám psal. Výstavní katalog, který jste jednou držela v ruce a pak zapomněla na židli u východu... Konec. Všechno jsem uzavřel – ale přece jen si myslím, a jsem o tom dokonce přesvědčen, že si na mne vzpomenete. Pokud si na mne vzpomenete – (vím, že jste velmi hudebně založena – často jsem Vás vídal na koncertech, nejčastěji na Beethovenových kvartetech) prosím Vás, pokud si na mne vzpomenete, zahrajte – nebo poproste někoho, aby vám zahrál jeho Sonátu D dur, číslo 2, op. 2.

Nevím, jak mám dopis uzavřít. Z hloubi duše Vám děkuji, že jste byla mou jedinou radostí v životě, jedinou útěchou, jedinou myšlenkou. Kéž Vám bůh dá štěstí a kéž nic všedního nezakalí Vaši nádhernou duši. Líbám Vám ruce.“

G. S. Ž.

Přišla za mužem s uplakanýma očima a naběhlými rty. Ukázala mu dopis a řekla:

„Nic před tebou nechci tajit, ale cítím, že do našeho života vstoupilo něco hrozného. Zřejmě jste s Nikolajem Nikolajevičem nejednali tak, jak jste jednat měli.“

Kníže Šejin si pozorné přečetl dopis, pečlivě ho složil, pak dlouho mlčel, až řekl:

„Nepochybuji o tom, že city toho člověka k tobě byly upřímné. Dokonce si ani netroufám uvažovat o jeho vztahu k tobě.“

„Zemřel?“ zeptala se Věra.

„Ano, zemřel. Miloval tě a nebyl to žádný blázen. Neodtrhl jsem od něho oči, viděl jsem každý pohyb, každé hnutí obličeje. Bez tebe by nedokázal žít. Měl jsem pocit, že se dívám na utrpení, na které lidé umírají, a dokonce jsem téměř cítil, že přede mnou stojí mrtvý člověk. Chápej, Věro, nevěděl jsem, jak se mám chovat, co mám dělat...“

„Poslyš, Vaseňko,“ přerušila ho Věra Nikolajevna, „mrzelo by tě, bolelo by tě, kdybych odjela do města a podívala se na něho?“

„Ne, ne, Věro, prosím tě, žádám tě o to. Jel bych sám, ale Nikolaj to všechno pokazil. Mám strach, že bych si připadal jako panák.“

XII

Věra Nikolajevna vystoupila z kočáru o dvě ulice blíž. Bez velkých obtíží našla Žoltkovův byt. Otevřela jí šedovlasá žena v brýlích a stejně jako předchozího dne se zeptala:

„Koho hledáte?“

„Pana Žoltkova,“ odpověděla kněžna.

Její oblek, klobouk, rukavice a poněkud pánovitý tón zřejmě udělaly na bytnou velký dojem. Rozpovídala se.

„Prosím, prosím, jsou to hned první dveře vlevo, jenže... Tak brzo od nás odešel. Říkali, že zpronevěřil peníze. Kdyby mi to byl řekl. Umíte si představit, jaký asi je člověk boháč, když pronajímá pokoje svobodným pánům! Ale nějakých šest set sedm set rublů bych byla sehnala a zaplatila je za něho. Kdybyste věděla, jaký to byl dobrák. Osm let jsem ho měla na bytě. Připadal mi jako vlastní syn.“

Věra usedla na židli v předsíni.

„Jsem dobrá známá vašeho zesnulého nájemníka,“ řekla; pečlivě volila slova, „povězte mi o jeho posledních minutách, o tom, co dělal a říkal.“

„Byli tady dva páni a moc dlouho s ním hovořili. Povídal mi, že mu nabízelí místo správce v jednom velkostatku. Potom pan Jerzy běžel telefonovat a vrátil se takový veselý.“

Když ti dva páni odešli, sedl si a začal psát dopis. Odešel, hodil psaní do schránky, a pak jsme najednou zaslechli takovou ránu, jako když se vystřelí z dětské pistolky. Vždycky v sedm hodin večerel. Naše služebná Lukerja klepala, ale neotevřel jí, potom jsme

klepali znova a znova. Tak jsme museli vylomit dveře, ale on už byl mrtvý.“

„Řekněte mi něco o náramku,“ poručila Věra Nikolejevna.

„Ach, pravda, na náramek jsem zapomněla. Jak to, že to víte? Ještě než dopsal to psaní, přišel za mnou a zeptal se, jestli jsem katolička. A potom mi řekl: Vy katolíci máte takový hezký zvyk, ano, paní, tak to řekl, máte takový hezký zvyk, že na obrazy Matky boží zavěšujete prsteny, náhrdelníky, dárky. Vyplňte mi jednu prosbu a pověste tenhle náramek na obraz Matky boží. Tak jsem mu to slíbila.“

„Mohu ho vidět?“ zeptala se Věra.

„Prosím, prosím, paní. Hned první dveře vlevo. Dneska ho chtěli odvézt do anatomického ústavu, ale jeho bratr je uprosil, aby ho pochovali jako křesťana. Prosím, prosím.“

Věra se vzmužila a otevřela dveře. V pokoji vonělo kadidlo. Hořely zde tři voskovice. Na stole, postaveném napříč, ležel Žoltkov. Hlava spočívala velmi nízko. V zavřených očích byl výraz hluboké vážnosti, ale rty se blaženě, bezstarostně usmívaly, jako by se nebožtík těsně před smrtí dověděl nějaké hluboké, sladké tajemství, kterým byl vyřešen celý jeho lidský život.

„Přežete si, paní, abych odešla?“ zeptala se stařena a Věra zaslechla v těch slovech jakýsi mimořádně intimní tón.

„Ano, potom vás zavolám,“ řekla a vzápětí vyndala z malé postranní kapsičky velkou červenou růži. Levičkou trochu nadzvedla nebožtíkovu hlavu a pravou rukou mu položila květ pod krk. V téže chvíli si uvědomila, že ta láska, o které každá žena sní, ji právě minula. Vzpomněla si na prorocká slova generála Anosova o věčné výjimečnosti lásky. Rozhrnula vlasy na nebožtíkově čele, pevně sevřela rukama jeho spánky a dlouze, přátelsky ho políbila na studené čelo.

Když odcházela, obrátila se k ní bytná se zvědavým dotazem.

„Paní, vy nejste jako ti ostatní, vy jste nepřišla ze zvědavosti. Nebožtík pan Žoltkov mi před smrtí řekl: Kdybych umřel a přišla se na mne podívat nějaká dáma, řekněte jí, že nejkrásnější skladba od

Beethovena je... počkejte, tadyhle mi to schválně napsal. Podívejte se..."

„Ukažte,“ řekla Věra Nikolajevna a náhle se rozplakala. „Promiňte mi, ten dojem ze smrti je tak skličující, že jsem se neovládla.“

Pak si přečetla slova, napsaná známým kaligrafickým písmem:
L. van Beethoven. Son. č. 2, op. 2. Largo appassionato.

XIII

Věra Nikolajevna se vrátila pozdě večer a byla ráda, že nezastihla ani muže, ani bratra.

Ale čekala na ni klavíristka Jenny Reiterová. Věra, rozrušená vším, co viděla a slyšela, se k ní vrhla, políbila jí krásné, velké ruce a vykřikla:

„Jenny, má drahá Jenny, prosím tě, zahraj mi něco!“ A vzápětí vyšla z pokoje do zahrady a usedla na lavičku.

Ani na vteřinu nezapochybovala o tom, že Jenny zahraje přesně to místo z druhé sonáty, o které ji žádal nebožtík.

Poznala to úchvatné, jedinečné dílo po prvních akordech. Měla pocit, jako by se jí duše rozdvojila. Myslela na to, že kolem ní prošla veliká láska, která se opakuje pouze jednou za tisíc let. Vzpomněla si na slova generála Anosova a ptala se sama sebe, proč ji ten člověk donutil, aby proti své vůli poslouchala právě tuto Beethovenovu skladbu. V její mysli se vynořovala slova a splývala s hudbou, jako by to byly písně, končící slovy: Posvěť se jméno tvé.

V něžných tónech hudby vám ukážu život, který se pokorně a s radostí odsoudil k mukám, utrpení a smrti. Neznal jsem ani výčitku, ani bolestnou samolibost. Před tebou jsem pouhá modlitba: „Posvěť se jméno tvé.“

Ano, tuším trýzeň, krev a smrt. A myslím, že tělo se bolestně loučí s duší, ale ty, Nádherná, budiž ti chvála, budiž ti vášnivá chvála a tichá láska. „Posvěť se jméno tvé.“

Vzpomínám na každý tvůj krok, na každý úsměv a pohled. Mé poslední vzpomínky jsou zastřeny sladkým smutkem, tichou a krásnou tesknoutou. Ale já ti nezpůsobím zármutek. Odcházím mlčky, jak si přál bůh a jak se zalíbilo osudu. „Posvět se jméno tvé.“

Ve smutnou předsmrtnou hodinu se modlím jenom k tobě. I já mohl žít nádherný život. Nereptej, ubohé srdce, nereptej! Duší přivolávám smrt, ale mé srdce chválí tebe.

„Posvět se jméno tvé.“

Ty, ty a lidé, kteří stáli kolem tebe, vy všichni jste nevěděli, jak jsi krásná. Odbíjejí hodiny. Je čas. I v hodině smrti, v tu tesknou chvíli, kdy se loučím se životem, zpívám – sláva tobě!

Přichází smrt, která všechno smíří, a já pravím: „Budiž sláva tobě!“

Kněžna Věra objala kmen akátu a rozplakala se. Zavanul lehký větřík a zašelestil v listí. Palčivěji zavoněly bílé hvězdy kvetoucího tabáku. A hudba pokračovala, jako by se podřizovala jejímu smutku...

„Upokoj se, má drahá, upokoj se. Vzpomeneš si na mne? Vzpomínáš? Vždyť jsi má jediná a poslední láska. Upokoj se, jsem s tebou. Mysli na mne a já budu s tebou navěky... Vzpomínáš na mne? Vzpomínáš? Cítím tvé slzy. Upokoj se. Spím tak sladce, tak sladce, tak sladce.“

Jenny Reiterová dohrála a vyšla z pokoje. Na lavičce zahlédla uplakanou Věru.

„Co je s tebou?“ zeptala se.

S očima lesklýma pláčem ji Věra rozčilené políbila na čelo, na obličej, na ústa a řekla:

„Ne, ne, teď už mi odpustil. Všechno je v pořádku.“

1911

Osamělost

Po poledni se udělalo takové vedro, že cestující první a druhé třídy jeden po druhém odcházeli na horní palubu. Bylo sice bezvětří, ale říční hladinu brázdilo drobné čerení, v němž se oslepivě odrážely sluneční paprsky; vypadalo to, jako by nízko nad vodou poskakovalo nekonečné množství stříbrných kuliček. Jen na mělčinách, tam, kde břeh jako protáhlý mys pronikal do řeky, se voda vinula jako nehnutý pruh, který se poklidně modral uprostřed stříbřitého jiskření. Nebe, vybledlé slunečním žářem a světlem, bylo úplně čisté, ale nad uprášeným obzorem, právě nad zubatou, popelavou stěnou vzdáleného lesa se tu a tam sunuly jemné bílé obláčky, hrající rtuťovým odleskem, jako by na okrajích zanechal obrovitý štětec stopu po roztaveném kovu. Černý kouř visel těsně nad očouzeným krátkým komínem a táhl se za parníkem jako dlouhý, špinavý ohon.

Manželé Pokromcevi rovněž vystoupili na palubu. Zalidněný prostor, hlučná společnost neznámých lidí je vůbec neskličovaly. Naopak, připadalo jim, že tak si jsou navzájem ještě blíží. Měli po svatbě už tři měsíce – to je přesně lhůta, po které novomanželé velice rádi navštěvují divadla, zábavy a plesy. Ztraceni v zástupu cizích lidí palčivě vychutnávali důvěrnou blízkost, která se po měsíčních líbáncích proměnila v návyk. Jen občas prohodili nějakou bezvýznamnou, stručnou poznámku, vyměnili si úsměv nebo dlouhý pohled. Oba prožívali to malátné, dokonalé, blažené štěstí, které člověku dává pouze cestování, mládí a bestarostná, uspokojená láska.

Ze strojovny s vlhou vůní nafty doléhaly ještě syčivé zvuky, tlumené nárazy pístů a jakési hluboké, rytmické vzdechy; ve stejném rytmu se otřásala i celá paluba „Jestřába“. Pod koly parníku bublala voda a zlostně vystřelovala chomáče bílé pěny. Za zádi spěchaly v dlouhých, širokých pruzích vlny, jako by loď doháněly. Na jejich kalně zelených vrcholcích

co chvíli vyvřely bílé hřebeny, pak plavně klesly dolů a rázem zmizely, jako by se potopily pod hladinu. Vlny se rozbíhaly do šířky i do dálky, dosahovaly až k břehům, rozhoupávaly řídké vrbové křoviny a ohýbaly je k zemi. S hlučným mlasknutím se pěnily nárazem o svah a ubíhaly nazpět – pokaždé odhalily písčitou mělčinu, rozleptanou příbojem.

Tu a tam byly na křoví rozvěšené rybářské sítě. Parníku vstříc letěli s pronikavým křikem rackové – široká, prohnutá křídla se jim při každém mávnutí zableskla v slunci. Občas se na bahnitém břehu vynořila šedivá volavka, vážná, zamyšlená, strnulá na dlouhých, narudlých nohou.

Ale ta jednotvárná podívaná se Věře Lvovně neomrzela, ani ji neunavila, protože na celý ten boží svět hleděla duhovým oparem tichého opojení, kterým přetékala její duše. Všechno jí připadalo milé a vzácné. Parník i kapitán, vypasený tlustoch v bílém plátěném obleku a kostkované blůze, s nachovým obličejem, prokvetlým nosem a s hlasem jako jerišská trouba, který už dávno navěky ochrapěl z věčného řevu, nepohody a chlastu, kormidelník, krásný chlapík s černým plnovousem a v červené košili, který stál ve skleněné budce a otáčel kormidlem, zatímco přimhouřenýma pichlavýma očima hleděl do dálky. Věra Lvovna se lehce opřela o síť a s blaženým zaujetím se dívala, jak na vlnách hraje bílá pěna; v hlavě jí do rytmu lodního stroje zněla jakási polka. S tou melodií podivuhodně ladilo šumění vody pod koly a cinkání šálek v jídelně...

Občas se proti „Jestřábu“ vynořil vlečný parník, který za sebou táhl na laně dlouhý řetěz neohrabaných, nízkých bárek. Při každém setkání oba parníky výhruzně bučely – Věra Lvovna polekaně přivírala oči a zacpávala si uši...

V dálce se vynořilo přístaviště. Byl to malý červený domeček na voru. Kapitán přiložil ústa k měděné rouři zavedené do strojovny a tuším hlasem, jako by volal do hlubokého sudu, hulákal povely. Plavčík na zadní palubě vyhodil lano – rozvinulo se ve vzduchu a s rachotem dopadlo na střechu přístaviště. Po rozkymáceném můstku

vynášeli námořníci na břeh obrovské rance a pytle. Ohýbali hřbety pod těžkým nákladem a přidržovali rance železnými háky. Na přístaviště se nahrnuly ženské i děvčátka v červených sarafánech. Dotěrně vnucovaly cestujícím ovadlé maliny, láhve s převařeným mlékem, nasolené ryby a skopové. Koně u povozů netrpělivě pocinkávali rolníčkami a zvonci. Vznášela se nad nimi mračna ovádů...

Vedro se zvolna mírnilo. Od vody zavanul lehký vánek. Slunce zapadalo do ohnivého jícnu, zaplaveného šarlatovými plameny a roztaveným zlatem. Když nápadné barvy pohasly, rozjasnil se celý obzor pravidelnou narůžovělou září. Konečně pohasla i tato zář a pouze nízko nad zemí, tam, kde zapadlo slunce, zůstal protáhlý růžový proužek, nahoře neznatelně přecházející v jemnou, bledou modř večerního nebe a dole v těžkou popelavou mlhu, která stoupala ze země. Vzduch prochladi. Palubou proběhla v lehkém závanu vůně medu a vlhké trávy. Za zvlněnou linií kopců na východě se šířilo sytě zlaté světlo vycházejícího měsíce. Zpočátku se ukázal jen nepatrný okraj, pak vyplul celý kotouč, ohnivě červený jako velká, svrchu trochu zploštělá mince.

Na parníku se rozsvítily elektrické žárovky, na bocích vzplály signální lucerny. Z komína se valily velké chomáče červených jisker. Rozplývaly se ve vzduchu a mizely za parníkem. Zdálo se, že voda je světlejší než obloha – teď už byla klidná a hladká, vlny, plynoucí od parníku, byly rovněž hladké a čisté, jako by byly z průhledného skla. Měsíc se zvedl ještě výš a zbledl. Kotouč byl pravidelný a leskl se jako naleštěný stříbrný štít. Dlouhý, chvějivý pruh sahal od břehu k parníku a hrál zlatými pablesky.

Pokromcev si všiml, že Věra už dvakrát zimomřivě pohnula rameny, proto se k ní naklonil a zeptal se:

„Není ti chladno, dušinko? Neměli bychom se vrátit do kajuty?“

Zvedla hlavu a zadívala se na muže. V měsíčním světle měl ještě bledší obličej než obvykle, kadeřavé kníry a špičatá bradka se nápadněji rýsovaly, oči jí připadaly protáhlejší a měly zvláštní, něžný výraz.

„Ne, ne... neměj strach, miláčku... Je mi moc dobře,“ odpověděla.

Nebylo jí zima, ale cítila tu příjemnou, svíravou hrůzu, jakou vnímají nervózní lidé za měsíčních nocí, kdy obloha vypadá jako obrovská studená poušť. Nízké břehy byly mlčenlivé a smutné, z lesů, zahalených oparem, na ni dýchal strach.

Zatoužila náhle, aby se co nejúžeji přimkla k muži, aby mohla ukrýt hlavu na jeho silných prsou, aby se zahřála jeho teplem...

Jako by uhodl její bezděčné přání, zvolna ji zahalil do svého širokého pláště a přitisknutí k sobě, dotýkající se navzájem hlavami, splynuli v jedinou půvabnou tmavou siluetu.

Ted' se parník sunul vpřed opatrněji, aby nenarazil na mělčinu... Námořníci na přídi měřili hloubku a vzduchem zřetelně zaznívaly jejich výkřiky: Šest – šest a půl – osm – akorát – sedm... Z těch vysokých, táhlých zvuků zněl stejný stesk, jaký zaplavil smutné tmavé břehy a studené nebe. Ale pod pláštěm jí bylo teplo, a tak se pevně přitiskla k muži a prožívala své štěstí ještě intenzivněji.

Na pravém břehu se vynořily obrysy vysoké hory s lehkým dřevěným vyřezávaným altánkem na vrcholku. Altánek zářil světlem, uvnitř se pohybovali lidé. Když zaslechli hluk parníku, přistoupili k zábradlí, opřeli se o ně lokty a hleděli dolů.

„Podívej, Volodě, to je nádhera!“ zvolala Věra Lvovna. „Ten altánek vypadá jako uháčkovaný... Tam kdybychom tak mohli nějaký čas být...“

„Já tam jednou strávil celé léto,“ řekl Pokromcev.

„Ano? Opravdu? Tam asi má někdo usedlost, vid'?“

„Knížata Širkovovi. Velcí boháči...“

Neviděla mu do obličeje, ale pocítila, že si manžel při těch slovech konečky prstů uhlazuje kníry a že z jeho hlasu zaznívá úsměvná vzpomínka.

„Kdys tam byl? Nic jsi mi o nich nepovídal... Co je to zač?“

„Jak bych to řekl... Lidé... Ani špatní, ani dobří... Zábavní...“

Odmlčel se a dál se tiše usmíval svým vzpomínkám.

„Ty se směješ?!“ řekla Věra Lvovna. „Vzpomněl sis na něco zajímavého?“

„Ale ne... Ne. Na nic zajímavého jsem si nevzpomněl,“ namítl Pokromcev a pevněji objal ženu kolem pasu. „Leda na pár hloupostí... Ani to nestojí za řeč...“

Věra Lvovna už se nechtěla dál vyptávat, ale Pokromcev se rozhovořil sám. Těšilo ho, že aspoň manželka pozná, v jakém bohatém, panském prostředí její muž žil. Celkem nicotně, ale dost příjemně to rozněcovalo jeho samolibost. Širkovovi žili v létě na svém venkovském sídle jako angličtí lordi. Pokromcev tam sice byl jen jako repetitor, ale uměl si to zařídit tak, že se k němu chovali jako ke členu rodiny, jako k někomu velmi blízkému. Lidé, kteří mají skutečnou úroveň, přece vynikají právě tou okouzující prostotou. Léto tenkrát uběhlo úžasně rychle a zábavně. Hráli tenis, pořádali pikniky a různé společenské hry, divadelní představení, projížd'ky na koních... K večeri se chodilo na zazvonění gongu, samozřejmě ve fraku a s bílým motýlkem. Bylo to prostě vytříbené spojení přísné etikety s jednoduchostí a skvostných způsobů s nenuceným veselím. Takový život sice jistě má své nedostatky, ale prožít takhle aspoň jedno jediné léto je určitě mimořádně příjemný zážitek.

Věra Lvovna manžela poslouchala, nepřerušila jeho vyprávění ani jediným slovem, ale měla jakýsi nepříjemný pocit, příliš podobný žárlivosti. Bolelo ji, že mu utkvěla v paměti třeba jediná šťastná chvíle z dřívějšího života, chvíle, kterou nevymazalo jejich nynější společné štěstí.

Altánek zmizel za zákrutem. Věra Lvovna mlčela a Pokromcev, pohlcen vzpomínkami, pokračoval:

„To se ví, na lásku jsme si hráli taky, to na letním bytě ani jinak nejde. A všichni! Počínaje starým knížetem a konče dvěma holobrádky, lyceisty, to byli mí žáci. A všichni jsme se navzájem kryli.“

„Ty – ty ses taky někomu dvořil?“ zeptala se Věra Lvovna nepřítulným hlasem.

Přešel si rukou kníry. To ješitné gesto, které tak dobře znala, jí náhle připadalo banální.

„Ano, ovšem, já taky. Prožil jsem si tam takový malý románek s kněžnou Kate. Byl to velmi legrační románek, možná dokonce i trochu nemravný. Představ si, ještě jí nebylo ani šestnáct, ale sebejistoty a rozpustilosti v ní bylo, že jsem žasl. Dokonce mi naprosto věcně vložila své názory. Prohlásila, že se nudí, protože každý den musí prostě strávit s vědomím, že celé okolí je do ní zamilované až po uši. A že já jediný se jí líbím, že jsem pohledný, dá se se mnou mluvit a tak dále. Upozornila mne, že se za mne provdat nemůže, což je mi jistě jasné, ale že to vůbec nebrání tomu, abychom zábavně a příjemně strávili léto.“

„No a co? Opravdu to bylo zábavné?!“ zeptala se Věra Lvovna. Snažila se mluvit lhostejně, ale sama se polekala, když zaslechla svůj zastřený hlas.

Pokromcev zbystřil pozornost, když zaslechl ten tón. Přitáhl si Věřinu hlavu, jako by se omlouval, že jí způsobil bolest, a přitiskl rty k její skráni. Ale v jeho nitru se probudila nezadržitelná, ohavná touha, nezřetelný a odporný pocit, podobný mladické chvástavosti, který ho nutil, aby ve vyprávění pokračoval.

„Tak jsme si s tím mládětem hráli na lásku, a koncem léta jsme se rozešli. Naprosto lhostejně, nevzrušeně mi poděkovala, že se nenudila, a litovala, že se se mnou nesetkala už jako provdaná žena. Ale z jejích slov jsem usoudil, že neztrácí naději a doufá, že se spolu ještě uvidíme.“

A s falešným smíchem dodal:

„Celá ta historka vlastně patří k mým nejnepříjemnějším vzpomínkám. Je to odporné, Věročko, vid’?“

Žena mu neodpověděla. Pokromcevovi jí bylo líto a už se kál za přílišnou otevřenost. Ještě jednou políbil ženu na tvář, aby zahladil nepříjemný dojem...

Věra Lvovna nekladla odpor, ale také na polibek neodpověděla... Zmocnil se jí podivný, skličující pocit, jaký dosud nepoznala. Byla

v něm žárlivost na to, co bylo – a to je ten nejstrašnější druh žárlivosti, – ale ta byla v onom pocitu přítomna jen *zčásti*. Věra Lvovna dávno věděla, že každý muž pěstuje před sňatkem podezřelou známosti a že to, co pro ženu je úžasný zážitek, je pro muže jen obyčejnou příhodou, a že nezbyvá, než se s tímhle strašným uspořádáním chtěj nechtěj smířit. Zlobilo ji, že v tom romáнку připadla jejímu manželovi úloha tak ponižující a nemravná, ale vzpomněla si, že ani jejich polibky před sňatkem nebyly zdaleka vždycky jen nevinné a čisté. Nejstrašnější na tom novém pocitu bylo, že se Vladimír Ivanovic své mladé manželce náhle odcizil a že jejich dřívější vztah, ta úžasná vzájemná blízkost obou, se už nikdy nevrátí.

Proč mi vyprávěl tu nechutnou historku, říkala si v duchu, a s bolestí svírala prochládlé prsty. Po tom vyprávění si připadám jako poplivaná, vyválená v blátě, ale jak mu mám odpovědět? Jak zjistím, *co vlastně prožíval*, když mi o tom vyprávěl?! Litoval, že všechno je pryč? Cítil odpor? Nebo vzrušení? Ne, odpor určitě necítil, protože jsem v jeho hlase slyšela ješitné tóny, i když se snažil to zakrýt... Naději, že se znovu setká s Kate?! A proč by ne? Kdybych se ho na to zeptala, určitě by se snažil, aby mě co nejrychleji uklidnil, ale jak mu proniknu až do srdce, do těch nejvzdálenějších, nejhlubších záhybů nitra? Mluví se mnou upřímně a pravdivě, dejme tomu, ale jak poznám, jestli zároveň – a možná docela bezděčně – neobelhává vlastní svědomí?! Co bych dala za to, abych aspoň na okamžik mohla žít jeho vnitřním životem, který je mi tak cizí, pochopit odstíny jeho myšlenek, nahlédnout, co se děje v jeho srdci...

To vášnivé přání duševně splynout, převtělit se v druhého partnera nabylo takové síly, že Věra Lvovna náhle přitiskla hlavu k manželovi, jako by chtěla skutečně proniknout do jeho bytosti. Ale muž ten bezděčný pohyb nepochopil a napadlo ho, že se s ním žena chce jen pomazlit jako zimomřivé kotě. Pošimral ji kníry na tváři, a jako by mluvil s rozmazleným dítětem, řekl:

„Věruška chce spinkat?! Věrušce je zimička? Půjdem do kajuty, ano?“

Mlčky vstala a zahalila se do šálu.

„Že se na nás Věruška nezlobí, vid?“ týmž mazlivým tónem pokračoval Pokromcev.

Věra Lvovna záporně zavrtěla hlavou. Ale když došli ke schůdkům do kajut, zastavila se a řekla:

„Poslyš, Volodo, tebe nikdy nenapadlo, že dva lidé si nikdy, rozumíš, nikdy dokonale neporozumějí? I kdyby byli spojeni nejtěsnějším svazkem?!“

Připadal si trochu provinile, proto jen se smíchem zamumlal:

„To jsou divné nápady, Věruško! Copak si my dva navzájem nerozumíme?!“

V kajutě brzo usnul zdravým, nerušeným spánkem. Jeho oddechování bylo téměř neslyšné, v obličeji měl výraz dítěte.

Ale Věra Lvovna nemohla usnout. V maličké kajutě jí bylo horko, a kdykoli zavadila o sametový potah na pohovce, měla pocit, že se spálila. Vstala a rozhodla se, že znovu vystoupí na palubu.

„Kampak, děťátko?“ zeptal se Pokromcev, kterého vzbudilo šustění šatů.

„Jen lež, za chvíli se vrátím. Posedím ještě chvilku na palubě,“ odpověděla a rukou mu dala znamení, aby nevstával.

Chtěla přemýšlet o samotě. V mužově přítomnosti to nešlo – i když spal. Na palubě bezděky usedla na totéž místo, kde seděla předtím. Obloha byla ještě studenější, voda ztmavla, ztratila průzračnost. Lehké mráčky, podobné chomáčkům vaty, se co chvíli přehrnuly přes jasnou tvář měsíce. Pokaždé lehce zezlátly. Podél parníku mlčenlivě ubíhaly tytéž smutné, nízké, tmavé břehy.

Cítila sklíčenost. Poprvé v životě narazila na hrozný poznaitek, který ovšem dříve či později objeví každá citlivější povaha – poznaitek, že mezi dvěma blízkými lidmi vždycky bude nepřekonatelná překážka, přehrada, kterou nelze obejít, kterou nelze proniknout.

Co vlastně o něm vím, říkala si. Co vím o muži, se kterým jím, piju a spím a se kterým mám strávit celý život? Dejme tomu, že je hezký, že je spokojen se svou fyzickou zdatností a že si pěstuje svaly, že je muzikální, vím dokonce i leccos jiného – znám jeho mazlivá slova, vím, jak líbá, znám nějakých pět nebo šest věcí, na které si potrpí... Ale co jiného? Víím vůbec, jaké stopy zanechaly v jeho srdci a v jeho rozumu předchozí lásky? Jsem vůbec s to, abych na něm poznala okamžiky, kdy se člověk směje, ale v touž chvíli vnitřně trpí nebo zastírá zlo vnějším licoměrným smutkem?! Jak se vyznat v těch jemných zákrutech cizího mozku, v tom nestvůrném víru přání a pocitů, které se ustavičně a nezachytitelně honí v nitru *cizího* člověka?!

Náhle se jí zmocnil tak hluboký smutek, tak bolavá jistota věčného osamění, že se málem rozplakala. Vzpomněla si na matku, na bratry, na mladší sestru. Copak i oni jí nejsou stejně cizí jako ten krásný brunet s něžným úsměvem a laskavýma očima? Copak je s to vidět svět právě tak, jak ho vidí oni, může cítit to, co cítí oni?

Kolem čtvrté ráno se Pokromcev probudil a velmi ho překvapilo, že na protějším lůžku nevidí svou ženu. Rychle se oblékl a vystoupil na palubu. Zíval a lehce se chvěl v jitřním chladu.

Slunce dosud nevyšlo, ale polovina nebe už byla zaplavena bleďým, narůžovělým světlem. Průzračná, klidná řeka se prostírala mezi oživlými, zarosenými lukami jako obrovité zrcadlo uprostřed provlhlého zeleného rámu. Brázdilo ji lehounké čeření, pěna pod koly parníku měla smetanový nádech. Mladý březový les, štíhlé, rovné bílé kmeny zastírala lehká mlha jako mušelinový závoj. Jen nízký, těžký popelavý mrak na východě dosud urputně zápasil s jásavou vítězoslávou skvostného letního rána. Ale i na něm už se objevily temně rudé čáry, podobné krvavým pruhům.

Věra Lvovna seděla na témž místě. Lokty se opírala o mříž, na nich měla složenou hlavu. Pokromcev přistoupil až k ní, objal ji a hlasem, odpočatým po zdravém spánku, zadeklamoval:

„I vystoupila z mlžných oparů růžovoprstá, mladá...”

Když spatřil Věřin uplakaný, vážný obličej, zarazil se.

„Věruško, co je s tebou? Co se ti stalo, miláčku?”

Ale Věra Lvovna s jeho otázkou počítala a byla na ni připravena. Tolik věcí promyslela během této noci, že došla k jedinému rozumnému, chladnému rozhodnutí: musí žít tak, jako žijou všichni, musí se podrobit okolnostem, a jestliže tedy nelze mluvit pravdu, musí lhát jako druzí.

A tak s provinilým, roztržitým úsměvem odpověděla:

„Vůbec nic mi není, můj milý. Jen jsem nemohla usnout...”

1898

Bez záhlaví

I

Před několika lety jsem trávil letní měsíce na venkově, daleko od zaprášeného, dusného, uchvátaného a rušného města. Žil jsem v zapadlé vesničce ztracené uprostřed hustého borového lesa, asi osm kilometrů od železniční zastávky. Tou dobou se teprve objevovaly první vlaštovky budoucí vilové kolonie, která teď vtiskla těm roztomilým, půvabným místům falešnou eleganci letních hostů a přinesla klepy, pohostinská divadelní představení a flirt. Po dřívější „láci“, stejně jako po dřívějším tichu a kouzelně prostých mravech nezbylo ani stopy.

Vstával jsem se sluncem, když tráva byla ještě bílá rosou a vysoké, holé, načervenalé kmeny vydechovaly silnou vůni pryskyřice. Ani jsem se nemyl, jen jsem si přehodil starý šedivý plášť a rozběhl se k řece. V běhu jsem se vysvlékl a zprudka skočil do studené vody, zarůžovělé odrazem červánků; byla dosud zastřena lehounkým oparem a hladká jako zrcadlo. Pokaždé jsem vyplašil kachní rodu, která se rozbíhala z rákosí u břehu do všech stran. Po koupeli jsem se třásl zimou, ale s pocitem zdraví a svěžesti, který se mi rozléval celým tělem, jsem pospíchal na snídani, ke stolu, prostřenému uprostřed hustě zarostlé zahrádky ve stínu šeříkových keřů, které se nad stolem spojovaly jako střecha vonného zeleného altánku. Na stole u lesklého samovaru stála nádobka s hustou žlutou smetanou, ležela tu velká skýva čerstvého domácího chleba, na lopuchovém listu kousek vlhké plástve s čerstvým medem a na talíři obrovské maliny, pokryté našedlým jíním. O samovar se starala černoooká, statná dcera domácího, šibalská a neposedná Hanusja. Jak radostně se rozléhal čistým ranním vzduchem její hlas, když vesele volala: „Přeju hodně zdravíčka pro našeho páníčka!“

Celé dny jsem se toulal se psem a s puškou na rameni po okolních lesích a bažinách, s plavovlasými kloučky jsem u potoků chytal raky, vytahoval s rybáři sítě a sedal s nimi pozdě v noci u kotlíku rybí polévky nebo s udicí v ruce, a s širokánským slamákem na hlavě jsem upřeně pozoroval splávek, který v tom chvějivém, rozplaveném stříbření řeky skoro nebyl k rozeznání. Domů jsem se vracel unavený a umazaný od hlavy až k patě, ale byl jsem šťastný, rozjařený a hladový jako vlk.

Když se pozdě večer vracelo do vsi stádo z pastvy, tlačilo se na silnici, až se vysoko zvedal prach, vzduch voněl trávou a teplým, čerstvě nadojeným mlékem. Bože, to byla slast sedět před vraty, naslouchat a pozorovat, jak zvolna utichá pokojný život vesnice. Vrzání kol, něžná ukrajinská píseň, hlučné zaržání, poslední zaštěbetání usínajících ptáků, to všechno povlovně umlkalo, znělo to stále vzdáleněji, až konečně utichly i ty tajemné, nádherné akordy noční harmonie, které slyšel každý, ale kterým nikdo neporozuměl a které nikdo nedokáže popsat... Světla pohasínají, na sytě modré obloze se rozsvěcují stříbrné hvězdy... Člověku bloudí hlavou sladké, ale mlhavé sny a tužby. Připadá si mladý, dobrý a hezký, cítí, jak mu z nitra vyprchává nuda a mrzutost, které se v něm za loňskou zimu ve městě nakupily...

V mém tehdejšími pokojném útulku už dnes není ani tuchy po „nepančovaném“ mléce, po másle bez margarínu, ani po kouzelných bukolických obrazech. Na stromech v lese visí tabulky s nápisy, které zakazují střílet zvěř a sbírat houby a jiné lesní plody, po cestkách se prohánějí nohatí kolaři, na řece se producírují chlapci v pruhovaných tričkách a dcerky domácích nosí háčkové rukavičky a místo něžných písní prozpěvují sladkobolné šlágry.

II

Když jsem přijel do vsi příštího léta a s Hanusjinou pomocí si zařizoval pokojík, vychrlila Hanusja kromě spousty novinek také to, že u Komarichy naproti jejich chalupě si pronajali pokoj „ňáký dva“, muž a žena.

„Osipovna říkala, že prej jsou spolu už ňákých dobrých deset roků. On že moc krásy nepobral, ale ona že je jako sluníčko, jako sluníčko, jako vlaštovička... Však ji poznáte sám. Říkala Osipovna, že on dělá ve městě učitele. Každý den dojíždí.“

Když jsem po nějakých dvou dnech vyhlédl z okna, zahlédl jsem novou sousedku. Chaloupka se čtyřmi okny a bílými zdmi vesele svítila v husté zeleni višní, švestek, jablek a hrušní. Sousedka seděla u otevřeného okna za lehce utaženými mušelínovými záclonkami. Měla bílou blůzičku s ažurovým vyšíváním na rukávech a na prsou. Lokty se opírala o předprseň okna a četla nějakou knížku. Její tvář patřila k těm prostým, jemným obličejům, které zpočátku míváme lhostejně, ale když si je prohlédneme bedlivěji a porozumíme jim, bezděčně nás okouzlí něhou, snivostí, a možná i skrytou vášní, která se v nich skrývá. Pochopitelně, že jsem na dálku nebyl s to hned napoprvé rozeznat všechny podrobnosti, ale všiml jsem si nádherných plavých vlasů – nebyly zapletené do copů, ale sčesané na záda, takže zřetelně vynikalo čelo, zarostlé po stranách nazlátlými hebkými chloupky. Všíml jsem si i velmi jemného obočí, které mělo podstatně tmavší odstín než vlasy, drobných růžových boltců a ironické, snad i trochu naivní vrásky v místech, kde se obočí spojovalo. Později jsem si ji prohlédl důkladněji. Nejkrásnější byly oči – měly mandlový tvar, tmavě šedé duhovky a nádherně se leskly.

Před šestou hodinou se vrátil sousedčin manžel, muž kolem čtyřiceti, na první pohled typický učitel. Měl rozcuchané vousy, černé vlasy, zlaté brýle, vychrtlou postavu a unavený, sympatický obličej. Přijel v obyčejné vesnické bryčce; aby se uchránil před mračny

prachu, zabalil se do bílého plátěného haveloku s kapucí. Žena mu vyběhla naproti ještě dřív, než se vyhrabal z nepohodlného povozu. Hodila si přes hlavu bílý šátek. Teď jsem si mohl prohlédnout i její postavu. Byla vysoká, štíhlá a pružná, trochu chlapecká, ačkoli podle obličeje jsem ji odhadoval na dobrých osmadvacet let. Muž nemotorně přehazoval naběhlé nohy přes vysoký bok bryčky a opatrně se spouštěl na zem, ale ona už mu se smíchem něco vykládala a vyndávala z povozu krabice a balíčky.

Za ní vyrazil z vrátek asi sedmiletý chlapec – byl jí nápadně podobný, ale byl bledý, zřejmě churavěl. S pištěním se vrhl otci kolem krku a zavěsil se naň – nohama, obnaženými až ke kolenům, komíhal ve vzduchu. Všichni tři pak zašli do chalupy.

Večer jsem je uviděl znovu. Muž, převlečený do volné modré blůzy, jakou zpravidla nosí malíři, seděl na bobku u maličkého záhůnku a soustředěně, trpělivě tam něco kutil. Domyslel jsem si, že asi seje květinová semena. Synáček stál vedle něho a s rukama založenými za zády otce soustředěně pozoroval. Blondýnka v bílých šatech se každou chvíli kmitla hned v domě, hned na zahradě, a já se bezděčně obdivoval jejím půvabným a hbitým pohybům. Jednou přistoupila k manželovi. Aniž vstal, zvedl k ní usměvavý, zpocený obličej, ukázal na svou práci a pronesl několik slov. Naklonila se k němu, sundala mu klobouk a kapesníkem mu otřela zpocené čelo. Uchopil ji za ruku a políbil na dlaň.

Díval jsem se na tu něžnou, naivní scénku a v duchu jsem se káral. Říkal jsem si, že na letním bytě sice mají sousedé jistá práva, aby bez zvláštních okolků navázali známost, ale já toho využívat nebudu. Nemohu přece vtrhnout do domácnosti tak sympatického člověka a okrádat ho o jeho rodinné radosti! Musel by nechat záhonků a vykládat si se mnou o kartách, o počasí, o novinách, o zdraví, o všech těch věcech, kterých už má z města určitě až po krk. A vůbec, co kdyby se z něho vyklubal pedant, mrzoutský smolař a snívá blondýnka se proměnila v drbnu nebo generálskou dcerku

s aristokratickým příbuzenstvem a škrobenými způsoby... Takové poměry nejsou nijak vzácné...

Učinil jsem tedy pevné rozhodnutí, a dál jsem se věnoval své obvyklé zábavě – lovu, rybaření, koupání, čtení, a v přestávkách mezi tím sladkému nicnedělání. Sousedé také neprojevovali žádnou zvláštní touhu, aby se se mnou seznámili – možná, že uvažovali stejně jako já.

Ale nicméně jsem se stal svědkem nejnicotnějších podrobností jejich života a musím se přiznat, že to v mé mysli probudilo neurčitou touhu po tichém koutku a vřelé, věrné ženské něze. Pokud bych měl na vybranou, určitě bych si nepřál lepší ženu než byla má plavovlasá sousedka. Bylo v ní tolik ženskosti, půvabu, čtveráctví i péče, kterou manželovi projevovala. Jedinou vlastnost bych byl u své manželky špatně snášel. Plavovlasá sousedka totiž ustavičně „ležela v knihách“. Sotva si odbyla nějakou práci, věnovala se knize, a kdykoli si na ni ještě dnes vzpomenu, vidím ji, jak sedí u otevřeného okna pod mušelinovými záclonkami nebo leží v houpací síti ve stínu starých jabloní s knížkou v ruce. Podle toho, jak četla, a také podle obálek, s jakými byly knihy vypraveny, jsem soudil, že čte přeložené romány. Kdykoli jsem se v noci vracel domů, vždycky jsem v jejím okně viděl světlo. Vstávala pozdě – to už její manžel po osamělé snídani odjížděl do města. Z jejího bledého, trochu vyčerpaného obličeje jsem usuzoval, že spí málo a špatně.

III

Uplynul asi měsíc. Školní rok skončil a sousedčin manžel byl teď doma nastálo. Celé dny trávil na zahrádce. Zaléval, plel, rýčem upravoval záhonky, přiřezával jakési tyčky, které zapichoval do země. Snad každý – ať vykonává jakékoli povolání, ať se zabývá čímkoli, vždycky má nějakou slabost, pošetilý zájem, koníčka, kterého miluje

víc než své skutečné zaměstnání. Jeden chodí na lov, druhý vyrábí krabice z překližky, třetí sbírá pивní tácky, čtvrtý něco po domácku kutí. K učitelovým vášním patřily zřejmě květiny. I v pokojích jsem zahlédl spoustu květináčů s vzácnými rostlinami, o které se pečlivě staral, často je otíral houbou, přiřezával a kropil.

Skoro každou sobotu přijížděli za učitelským párem přátelé z města, asi pět mužů, na první pohled to také byli učitelé, s manželkami a dětmi. Hosté i hostitelský pár zřejmě vytvářeli dávné a spolehlivé společenství. Všichni se k sobě chovali naprosto nenuceně. Hostitel obvykle pronajal pár povozů, celá společnost s hlukem a smíchem nasedla a jelo se do lesa – na houby nebo na maliny. Večer hrávali karty, zpívali, smáli se, a nakonec v chalupě zůstávali na noc. Všichni nocovali na seníku.

Vedli šťastný život – sice prostý a celkem chudý, ale plný radosti, svěžesti, počestnosti, a nebylo nic, co by jej v nejmenším zkalilo. Čím déle jsem manžele pozoroval, tím víc jsem nabýval přesvědčení, že jsem udělal dobře, když jsem se vyhnul bližšímu seznámení. Ostatně s učitelem jsme se na dálku uctivě zdravili. Oba jsme se totiž vmísili do ozbrojené srážky, ke které došlo na ulici mezi učitelovým synem a Hanusjiným bratrem. Ale ty pozdravy byly také to jediné – dál jsme nepostoupili ani o krůček.

Uplynula už dost dlouhá doba ode dne, kdy jsem přijel na venkov. Nejdřív odkvetly jabloně a višně, potom střemcha a šeřík. Slavíci už pomalu končili se svými nočními koncerty. Plavovlasá sousedka dál vedla domácnost a četla, její muž trávil celé dny na zahrádce, já chytal okouny a ježdíky. Má známost se sousedy nepokročila ani o píd'.

Jednou ráno zastavila před sousední brankou bryčka, ve které seděl statný, urostlý pán. Mezi hosty svých sousedů jsem ho nikdy nezahlédl. Podle zevnějšku jsem usoudil na herce nebo na zpěváka. Byl hladce vyholený, nad velkým obdélníkovým čelem se mu vlnily bohaté kadeře, podél úst měl hluboké vrásky, dolní ret nadutě

ohrnutý a pod těžkými, sešikmenými víčky oči plné pohrdání. V okolí nebyla živá duše, a tak zůstal chvíli sedět v povozu a mlčky se rozhlížel. Až za chvíli se vynořil učitel v modré blůze a s motýčkou v ruce. Zastřel si oči dlaní a dlouho si prohlížel návštěvníka. Pak se zřejmě oba poznali. Návštěvník pružně seskočil z vozu, učitel se mu rozběhl naproti, potom se políbili.

Učitel byl tou událostí úžasně rozrušen. Pobíhal z místa na místo, od přítele k sedláčkovi, který skládal z povozu kufr a další zavazadla, a zase zpět. Nakonec oba i s venkovánem vstoupili do domu. Učitel objímal přítele kolem ramen a s radostí mu pohlížel do očí. Neznámý byl o hlavu vyšší než učitel a kráčel lehkou, pružnou chůzí jako člověk, který je zvyklý na parket nebo na jeviště.

Plavovlasá sousedka je uvítala před dveřmi. Podle učitelových gest, podle ostýchavého pohybu, s jakým žena podala neznámému ruku, i podle zdvořilé úklony neznámého jsem poznal, že učitel manželce představuje svého přítele.

Takže učitel a herec se neviděli nejmíň deset roků, řekl jsem si. Když si někdo troufne přijet bez ohlášení do cizí domácnosti, musí být s hostitelem ve velmi přátelských, důvěrných vztazích. Zřejmě to bude kamarád z dětství nebo z mládí, kamarád tak blízký a důvěrný, že ani po sňatku jednoho z nich to přátelství neochladlo. Ale kde jsem toho herce už viděl?! Je to tak povědomý obličej! Možná že to vůbec herec není!

Ovšem hned nazítří jsem se přesvědčil, že můj první odhad byl správný. V podvečer pili sousedé a jejich host na zahrádce čaj. Host jim velmi živě, s krásnou, ušlechtilou gestikulací něco vyprávěl. Náhle uprostřed řeči vstal, zvolna zkřížil ruce na prsou a sklopil hlavu na prsa – v obličejí měl zamyšlený, tragický výraz. Zřejmě něco deklamoval – podle gest jsem usoudil, že jde o Hamletův monolog „Být či nebýt“. Učitel s manželkou hleděli na herce soustředěně a pozorně. Když skončil a s hraným vyčerpáním elegantně klesl na lavičku, učitel několikrát tleskl dlaní o dlaň, jako by aplaudoval. Plavovláska

se ani nepohnula. Těžko jsem mohl odhadnout, jak na ni přednes zapůsobil, ale její obličej – pokud jsem se na dálku nemýlil – nabyl ještě snivějšího výrazu.

Herec se u mých sousedů zabydlel zřejmě nadlouho, protože si přivezl několikero letních obleků a zásobu nejružnějšího módního prádla. Jeho příjmení jsem se nedověděl, ostatně ani příjmení svých sousedů. „Jsou to páni z města, no,“ naivně odpovídali Ukrajinci na mé dotazy. Ale jsem dodnes přesvědčen, že herce jsem vídal na scéně a že patří k největším hvězdám ruského hereckého nebe.

IV

Dva dny se učitel nemohl svého přítele nabažit, neopouštěl ho ani na okamžik, ustavičně si s ním povídal a ukazoval mu na zahrádce všechny své kytičky. Kvetly skutečně nádherně – poznal jsem, že učitel je opravdový mistr.

Ale po několika dnech radost z přítelova příjezdu poněkud vyprchala, to, že byl u nich na návštěvě, se stalo docela běžné, a učitelův život zapadl do starých kolejí. Stejně jako dřív vstával s východem slunce, nosil si v kropáčích vodu z nedaleké studně a až do oběda ve svém všedním úboru obřýval záhonky. Zato život jeho manželky se s hercovým příjezdem nápadně změnil. Místo bílé blůzky s ažurou nosila korzet a elegantní blůzky, zdobené kraječkami a výšivkami. Nádherné plavé vlasy, které dřív mívala tak roztomile sčesané nazad, poznaly účinek kulmy a proměnily se v kadeřavou hřívu. Četla nanejvýš hodinu denně, zbývající čas trávil s hostem. Buď se procházeli klikatými pěšinkami na zahrádce a vzrušeně rozmlouvali, nebo se lehce pohupovala v síti a se zakloněnou hlavou hleděla do nebe, zatímco host seděl vedle ní s knihou v ruce a předčítal jí, nebo se vydávali s udicemi na říční břeh. Často jsem je tam vídal, jak sedí těsně u sebe a povídají si, aniž se vůbec zajímají o splávek...

Hercovo vyprávění mladou ženu určitě velmi zaujalo. Nezasvěcené posluchače vždycky zajímá, co herci vyprávějí o zákulisních tajemstvích. Nejednou jsem je pozoroval, jak kráčejí vedle sebe a on mé plavovlasé sousedce se vzrušenou a krásnou gestikulací něco vykládá, pak se zastaví, přiměje ji, aby se také zastavila a obrátila k němu obličej, a zřejmě pro dokreslení svých slov jí nahlas recituje nějaký monolog. Kdykoli jsem pozoroval jeho krásnou, urostlou postavu, efektní gesta, vždycky jsem se víc a víc utvrzoval v přesvědčení, že to zdaleka není nějaký průměrný herec.

Jednou v podvečer jsem učinil závažný objev. Učil ji hereckému umění. Seděl na zahradě před kulatým dřevěným stolem, u kterého zpravidla svačili. Stála před ním jako žačka před učitelem, plná rozpaků a vzrušení, a něco z paměti přednášela. Herec ji poslouchal se sklopenou hlavou, lehce se pohupoval a plavně tůkal hřbetem pravé dlaně do stolu.

Když domluvila, vrhl se k ní, obě její ruce uchopil do svých, vášnivě je stiskl a začal mluvit. Zřejmě vyjadřoval své nadšení. Odvracela se a snažila se vyprostit ruce z jeho dlaní, ale nepustil ji a mluvil dál. Ustavičně se přitom nakláněl, aby jí viděl do obličeje.

Plavovlásce zřejmě zachutnal sladký jed hercovy chvály, protože od toho dne jsem byl večer co večer svědkem uměleckého přednesu. Nevím, zda to myslel upřímně nebo ne, ale v každém případě se svým lekcím věnoval s úžasnou energií. Manžel jim nepřekážel. Někdy během hodiny přistoupil k žačce a učiteli a s rukama v kapsách dobrých pět minut naslouchal, pak vlídně potřepal herce po rameni a vracel se ke svým kytičkám.

Koncem měsíce jsem učinil další objev – mnohem důležitější, než byl ten první. Došlo k tomu také večer, kdy průzračný vzduch už viditelně ztmavl a červencoví brouci poletovali s hlučným bzukotem. Plavovláska odpočívala v síti. Podle svého zvyku hleděla vzhůru k obloze a byla tak hluboce zamyšlena, že nezaslechla kroky. Herec se přikradl těsně k ní, rozhlédl se, aby se přesvědčil, že ho nikdo

nevidí, pak se rychle sklonil a políbil plavovlásku do vlasů. Škubla sebou, lehce se nadzvedla a k mému úžasu ho zlostně neokřikla, ale něžně objala kolem krku a přitáhla k sobě... Rychle jsem se odvrátil. To, co jsem viděl, se mne sice netýkalo, ale mé srdce zaplavila podivná závist a žárlivost.

Téhož večera učitel odjížděl do města. Plavovláska a herec ho vyprovázeli. Tiskli mu ruku na rozloučenou, smáli se na výsost přátelsky a klidně. Učitel se na ně usmíval a ještě dlouho pokyvoval hlavou na pozdrav manželce a příteli z dětství, kteří stáli u branky.

Když jsem druhý den časně ráno vstal a vykoukl z okna, užasl jsem tak, že jsem zpočátku ani nevěřil vlastním očím. Před sousedovou brankou stál naložený povoz, – mezi spoustou zavazadel jsem poznal i ta, která si přivezl herec. Zanedlouho vyšel z domu, doprovázen plavovláskou. Oba byli v cestovním oblečení. Plavovláska mi připadala unavená, měla pobledlý obličej a začervenálá víčka – celou noc asi nezamhouřila oka, ale zároveň vypadala jako člověk, který se rozhodl k osudovému a nenapravitelnému kroku. Herec ji podpíral, když nasedala do povozu. Nasedl hned za ní a řekl něco Ukrajinci, který seděl na kozlíku. Ukrajinec šlehl koně bičem, bryčka zarachotila, a vzápětí se zastavila.

Drobný učitýlek se zlatými brýlemi na nose stál uprostřed silnice, jako by spadl z nebe, a držel koně za udidla. Byl rozcuchaný a trochu komický, ovšem tvářil se velmi energicky. Něco křičel, ale slovům jsem nerozuměl.

Jako střela vpadl do bryčky, popadl herce za límec a smýkl s ním na zem. Přiznám se, že to byla strhující podívaná. Ale to, co se dělo dál, bylo ještě překvapivější. Předpokládal jsem, že se s ním herec začne prát – byl to přece takový urostlý, statný, pyšný a vznešený muž, že bude klást odpor nebo svému bývalému příteli poskytne aspoň nějaké vysvětlení. Ne! Překvapivě rychle se rozběhl kupředu, až ztratil klobouk, a cestou si ustavičně popotahoval kalhoty. Čekal jsem všeho, snad i krveprolití, ale takový divadelní efekt rozhodně ne.

Závěr celého příběhu mne ovšem nejen překvapil a dojal, ale téměř omráčil.

Oba dva, učitel i plavovláska přešli kolem mých oken doslova pár kroků ode mne. Viděl jsem, jak šťastně jí září oči a jak líbá jeho rozcuchanou kantorskou bradku, slyšel jsem, jak udýchaně říká:

„Ne, ne, ne! Už nikdy v životě se nic takového opakovat nebude! On si na pravého muže jen hrál, ale opravdový, odvážný, milovaný muž jsi ty! Jenom ty!“

Tehdy jsem zavřel okno a skončil s pozorováním svých sousedů.

1895

Had

*Ach, jenom ten, kdo lásku zná,
kdo poznal schůzek trýzeň,
jen ten snad pochopí,
jak palčivá je lásky žízeň...*

Stalo se to v Carském parku v Kyjevě, na rozhraní června a července. Právě se přehnal prudký, silný liják, ještě padaly poslední kapky... a já pořád čekal a čekal na ni. Seděl jsem pod ohromným kaštanem, který mne kryl jako stan. Kdesi v dálce zněl chromatický jakot tramvají. Drožky drnčely. A v kalužích se mihotal odraz luceren...

Ach, jenom ti, kterým bylo někdy dvacet let, pochopí mé rozčilení!

Jasně, pevně a nekompromisně řekla: brankou za Minerálními vodami, první lavička vpravo, přesně v devět hodin večer. Samozřejmě, že jsem přišel už v osm a dlouho se trápil pochybami, zda hodiny na městské Dumě nejdou nějak pomalu. Třeba se o ně nikdo nestará, kdoví? Několikrát jsem zaběhl na Kreščatyk a díval se na osvětlený číselník. Ale zdálo se, že čas se zastavil. Zastavil se mně na zlost. Třeba přišla zrovna v době, kdy jsem byl na Kreščatyku – nenašla mě tady, urazila se a odešla? Třeba mne minula a já si jí nevšiml? A šlo přece o otázku života a smrti! Chystali jsme se, že spolu půjdeme k mému příteli a já mu řeknu: jsem čestný muž. Miluji tvou manželku, ona miluje mne. Nechceme tě podvádět. Odcházíme společně.

Kapky dopadaly na zem stále pomaleji a řidčeji. Třeba se zmýlila? Třeba mi určila jinou branku? Jinou lavičku? Kapesním nožem vyrývám do shnilého dřeva: Byl jsem zde toho a toho dne toho a toho roku mezi devátou a desátou. Možná že se jen zalekla špatného

počasí, nebo zapomněla, kolik už je hodin, a klidně se pudruje před zrcadlem?

Konečně se v dálce objevila černá silueta. Ovšem, to je ona! Srdce mi na okamžik vynechalo, pak se zběsile rozběhlo; točí se mi hlava a před očima mi vyskakují ohnivé hvězdy. Ne, není to ona. Žena pronese hlubokým hlasem:

„Dušinko, pane civilisto, dal byste mi připálit?“

A muka trvají dál. Právě teď jsem mluvil s tou ženskou – co když mne zahlédla za mřížemi a štítivě odešla?!

Napadá mne myšlenka na sebevraždu. V mládí je to přece tak snadné! Skláním hlavu, svírám čelo v dlaních a kolébám se sem tam. Najednou se nade mnou ozve hlas:

„Ano, mladý muži, také jsem o tom uvažoval, když jsem byl ve vašich létech...“

Ani jsem nepostřehl, kdy si ten člověk sedl vedle mne, ale tušil jsem v jeho hlase smutek, a podle toho jsem si dokreslil celou podobu: vysoká postava, buřinka, unavené, zavhlé oči a dlouhé, svislé kníry.

„V Carském parku je spousta laviček,“ řekl jsem mu stroze. „Proč jste si vybral zrovna tu mou?“

Zapálil si cigaretu, odkašlal si a trochu nesmělým tónem začal:

„Abych řekl pravdu, vím, že určitě čekáte na ženu, která nepřijde, o tom jsem přesvědčen. Poznal jsem to podle vaší netrpělivosti a podle vašeho mládí. Promiňte, ale ona si z vás dělá dobrý den. A já docela jednoduše sleduji jednu dámu. S kým se tu bude procházet – jestli to bude civilista, nebo důstojník.“

„Pro mne za mne si sledujte koho chcete. Ale uvědomte si, že my dva se neznáme a že nejsem ochoten vás poslouchat. Je to snad vaše povolání – špehovat ženy?“

„Ale ne, to vůbec ne! Ta žena je má manželka. A já jsem – had.“

Představte si muka neukojené lásky, dvouhodinové čekání, z nedalekých Minerálních vod se nesou tóny přede hry ke čtvrtému

jednání Carmen. Představte si tmu v parku a na ulici kaluže, osvětlené lucernami... A muž, kterého neznám, kterého ve tmě jenom tuším, mi klidně oznamuje, že je „had“... Sune se po mně něco slizkého, protivného, studeného... Není to sen?

Ale muž pokračuje, jako by četl mé myšlenky:

„Vlastně, abych tak řekl – had, to je takové hloupé slovo... a bez vysvětlení vám nic neříká... Povoláním jsem věštec... prorok, tedy přesněji řečeno hadač... Hádám z karet i jinak. Tady jsou lidé hloupí, zbednění... Jsou zvyklí na hadačky, a tak mně jako mužskému klidně říkají ‚had‘. Nemyslete si, že to je lehké povolání. Dřív to ještě jakžtakž šlo. Dejme tomu, že člověk přijel do takového Proskurova nebo Kryžopole. Nejdřív ze všeho vykonal návštěvu. U koho? U policejního náčelníka, u okrskového policejního komisaře. Jasně, jasně, něco člověk podstrčit musel... Pak zaběhl do důstojnického klubu...

Samí mladí a veselí lidé... Stačilo předvést pár kouzel s kartami, polykání šavle, hru na xylofon s tužkou v ústech, kuplety a pár židovských anekdot, potom vrcholné číslo: kapitán s ohnivzdorným žaludkem – vypil jsem skleničku petroleje a zajedl to skleněným talířkem. Člověka tam nasýtili, napojili, ale co bylo hlavní – neptali se, odkud jde a kam má namířeno. Báječní mládenci. Protože oni sami měli tuláckou duši i povolání. V tom nejušlechtilejším smyslu slova. Inu, milovníci silných dojmů.

Ale pro naši branži bylo jaksi nejdůležitější, že už jsem se ‚uved‘. Zajel jsem do židovské tiskárny, kde se tiskl Kryžopolský kurýr v počtu patnácti exemplářů a vizitky, ty se tiskly ručně. Domluvili jsme se dvěma slovy. Otevřel jsem si úvěr u nich, pak u holiče, v lázních a v hotelu. A příštího dne byly na všech plotech vylepené plakáty:

Dvorní mág krále perského a dvorní věštec habešského císaře Ter Abram Chacharjanc uspořádá při své náhodné zastávce v městě několik představení. Na programu předpovídání a jasnovidectví podle vzoru proslulé chiromantky Madame Lenormanové, rovněž i Madame Tebouové a Monsieura Pannuse. Jde o věštbu z karet,

bobů, čar na ruce. Předpověď týká se budoucnosti, přítomnosti i minulosti. Osobní poděkování korunovaných osob. (Faksimile.) Soukromá slyšení denně od 11 do 3 odpoledne. Pracujícím, nižšímu úřednictvu a žákům se poskytuje velká sleva. Pozoruhodné! Nenechte si ujít! Jedinečná možnost, abyste celý svůj život spatřili ve sklenici vody!

S mužskými to byla celkem jednoduchá záležitost. Mužský, i když je pitomý sebevíc, má studené uši a vůbec je korunovaný osel, vždycky je přesvědčen, že má duši tygra a úsměv dítěte, a tudíž je krasavec. A tak mu klidně lžu do očí. Jste velmi prudký, velmi prudký, pane, a jenom bůh ví, co byste mohl v rozrušení provést, ovšem jinak jste velkorysý a zapomínáte na křivdy. To vám každý chlap spolkne i s navijákem. Žvaním dál. Dodnes nikdo nepochopil vaši povahu, vy jste prostě hádanka. Upřímně řečeno – o nějaké hádance nemůže být řeči. Je to nějaký obyčejný škrabal od policie, z městského úřadu nebo z pošty, postup žádný, bída s nouzí. Ovšem zabral, a vy máte lacinou chodící reklamu. Po něm vás navštíví i komisař, i policejní náčelník. Dělají, že zrovna nemají nic na práci. Ale vidím, jak se jim třese brada a jak mají ruce vlhké rozčilením.

Ovšem hlavní zákazník u naší branže – to je žena, a čím je její sociální postavení nižší, tím líp ji rozeberete...”

„Proč mi to vyprávíte?“ zeptal jsem se pln smutku.

„Ale bože můj, člověk si přece musí postěžovat, když pořád mlčí a mlčí... Jak vám říkám, ženská má vždycky v hlavě buď manžela, nebo ženicha, milence nebo bratra, syna či otce. Docela jednoduše jí řeknu: Vaše srdce je znepokojeno starostí o trefového krále. Na očích jí vidím, že ten její milán je kaštanový, kdežto muž je dědek s prošedivělými skráněmi, a tak se rychle opravuji: Promiňte, je to právě pikový král! Celá se třepe radostí. A pak začnu lhát, jen se mi od huby práší. Některé ženské dokonce brečí a prosí mě, jestli nemám nějaké čarovné koření nebo prostředek, který vrací mládí. Ovšem s takovým cajkem já neobchoduju. Copak o to, lákavé by to

bylo dost, ale když si člověk představí, že by pak taky moh pořádat koncert na okovy až někde u Sokolího ostrova! Žádná slast, že ano? Leckterý prevít na takovouhle slast zašel.

Obyčejná ženská, to je pro naši branži hotový zlatý důl. Vemte si takovou kuchařku. Husa hloupá, celý týden jenom tancuje kolem rozpálené plotny. Do koho se taková ženská může zamilovat, prosím vás? Jedině do kolegy ve zbrani, že ano – do hasiče. Na to vám dám jed – jak někde vypukne požár, seběhnou se vám tam kuchařky z celého města. Hasiči u proudnice, cválající koně, trubači, co to všechno je proti němu – tenhle fešák si sedí totiž pěkně na kozlíku a přidržuje grošáky, kterým kape od huby pěna. A když se ho někdo zeptá, ze kterého je útvaru, jen si odplivne a neřekne nic. Na přílbě má hořící pochodeň. Proto takové kuchaře rovnou vysypu: Vysoký, snědý (na tom nezáleží, stejně je každý umouněný od sazí). Hrdina, ale nenápadný. Ovšem větší hrdina než nějaký plukovník nebo Napoleon. Nosí šedivé oblečení a už zachránil mnoho lidských životů. Puntík. Všechny kuchařky jsou hypochondrické, ráno pijou moc kafe, mají slabé nervy a jsou strašně pověřčivé. Člověku je až hanba brát od nich tři ruble. Občas některé domlouvám, že je to moc.

Ale kdepak, jen prý si ho vem, Hade, vem si ho, zlatoušku, drmolí, patří ti to, však se ti to bude hodit. Tak co...

Ovšem ty inteligentnější se handrkují. Nakrucujou se, že byly tam a tam, v Paříži, už u paní Tebouové, a u monsieur Filippa, a žádný z nich že od ní honorář nevzal, protože byli nadšeni, když měli takovou čest věstit z její mimořádně dlouhé, štíhlé ruky... Jo, to jsou potvory...

A vezmem to dál. Taková panská. Celý její osud máte na dlani. Milostpaní je na ni jako saň. Milostpán za ní pálí. Student si s ní zalaškoval, a už ji mlátí. Nápadník jí slíbil, že se s ní ožení, ale zaručeně ji nechá, darebák.

Starší žena, ať je to kterákoli společenská vrstva, to je radost, tu rozlousknete jako ořech. Vždycky je to buď tchyně, nebo přestárlá

milénka, která má dceru a s tou dcerou se pak zaručeně ožení její milénec. Té musíte lhát o zrádných mužích, do alelujá! Jen vám bude přitakávat. Tak vy si myslíte, že je to darebák? řekne vám. Ale kde-pak, milostivá, spustíte, tak kategoricky bych si to netroufl říci, ale karty, karty hovoří, že to je člověk nejisté planety. Rozpláče se vám jako malé dítě a žasne, jak jste to mohl tak dobře poznat!

Promiňte, neotravuje vás to moje povídání?“

„Ne, proč? Poslyšte, nevíte náhodou, kolik je přesně hodin?“

Otevřel hodinky a posvítil si na ně ohýnkem cigarety.

„Tři čtvrtě na deset... Vidíte sám, že taky máme chleba o dvou kůrkách. Ale jinak chlebiček byl, to ano. Ať je to jak je to, pětku za den to hodilo.

Bývaly taky horší časy. Narazíte na mrtvé město, tůň, nic se tam nehne. Bodejt', přede mnou už tam bylo padesát lidí. Nedá se nic dělat. Smůla. Policie jako řemen. Obecnstvo nemá zájem. I žebrat jsem musel na ulici, ještě že mám hubu na pravém místě... Dělal jsem bývalého úředníka, politického studenta, vesnického učitele... Po hospodách jsem psal lidem žádosti. Ale vyskytovali se tam ještě jiní právní poradci, a to byli náramně nedůtkliví páni. Jak něco vyčmuchali, rovnou na mě, a hned byl nářez. A vždycky měli v zásobě plno svědků a ochránců. Tak člověku nezbylo, než aby si vylízal rány a jako černý pasažér odcestoval do jiného města. Vlakem. Anebo po svých.

Když takhle šlo do tuhého, občas se člověku povedlo přemluvit nějakou tu lehkou ženskou, aby vám dělala mluvící hlavu nebo předváděla pokusy s magnetismem a jasnovidectvím. To vy jistě sám víte, jak se to dělá. Ženská si lehne, loktem se opře o ostrů, tvář si podepře dlaní, a jinak leží bez podpory vodorovně ve vzduchu. Nic zvláštního. Anebo bodat jehlou podle systému doktora Shar-ka, to je taky legrace. Jehla je dvojitá. Vsune se dovnitř. Ovšem co je hlavní – pohodlně přejdete k jasnovidectví. Jmenujete různé předměty, které diváci vlastní: hodinky, přívěsky, leták, peněženky,

množství peněz, druh peněz, kukátko, vějíř, rukavice a podobně. Víc než třicet čtyřicet různých předmětů publikum nemívá. Vezměme to takhle: šest rovně, šest dolů, to máme šestkrát šest je třicet šest. Celkem třicet šest předem dohodnutých předmětů. Jednoduché jako pár facek. Jako věžeňská morseovka. A představte si, že to té huse do hlavy nenatlučete. Nejsnazší je, když ji to naučíte jako papouška. Máte šlágvort: A co teď? – Jaký předmět? – Co je to? – Co teď držím v ruce? a podobně. Ale jak je to něco extrovního, třeba stará platinová mince, tak řádíte jako tygr v kleci: drbete si hlavu, škubete vlasy, potíte se, hekáte, třesete se jako osika a štěkáte na ni nejrůznější slova. Jste jako v záchvatu... Říkáte jí... Počkejte... soustředte se... Je to tak těžké... Ted' už mi rozumíte?... Sugeruji vám... Ne, já vám poroučím! Pak si člověk vzdychne a ještě dodá, že ted' za nic neručí... Zkrátka, takové zábavné povídání pro nedělní přílohu. A to dřevo dubové tam stojí s hubou dokořán, civí na vás, husa jedna, a pak vás shodí před celým publikem, protože místo ,platinové mince' pípne: ,Ptáček! Pěkný ptáček, panečku, když baba váží hodně přes metrák. Víte sám, co naše publikum na venkově dovede. Peníze zpátky a řezat. To je u nich pravidlo. Čestné slovo – já nemám na těle místečka zdravého.

Zhasla vám cigaretka, neměl byste chuť na tuhle, z domácího tabáku, prosím, ale výborná!"

Ze stromů přestaly padat poslední kapky. Letní noc se náhle pousmála jako rozmarná krasavice, která už se nechce déle hněvat. Sladce, přesladce zavoněly růžové svíce kaštanů, zavoněly tak, jak voní jen po prudkém večerním dešti nebo za svítání, dokud město nepotlačilo jejich jemné aroma. Chtěl jsem odejít, ale nemohl jsem. V té nečekané zpovědi neznámého muže mi znělo tolik nekonečně protivných i blízkých tónů. Už jsem nečekal, mé rozčilení pominulo. A mužovo vyprávění plynulo dál, líně a nevzrušeně jako další kapitola nezáživného románu.

„Ale jednou jsem potkal svou budoucí manželku, nebo si tomu říkejte, jak chcete. Celý tenhle jasnovidecký systém pochopila mnohem rychleji než já. A ještě ho zdokonalila. Dosáhli jsme takové úrovně, že jsme dokonce dávali představení i v malých cirkusech. Ale po takových pěti šesti večerních představeních jsem přece jenom dal vylepit plakáty, že v hotelu tom a tom mezi druhou a pátou pořádám seance ve věštbě budoucnosti s jasnovidectvím pro přítomnost a minulost. Pokud to bylo povoleno úředně, bylo to výborné. Pokud ne, bylo to ještě lepší, protože tajemství víc láká. Člověk se bojí a klientům nažene strach taky... Tak si představte, že přišla kuchařka. V její přítomnosti jsem uspal Augustu a už to jelo – dověděli jsme se, že si kuchařka koupila nové boty, jak se jmenuje její pán, kolik je jí doopravdy roků, kolik má dětí, ze kterého újezdu pochází a z které gubernie, kolik procent jí platí hokynář (deset). Kuchařka mi to všechno pošeptala ve vedlejší místnosti a já to Augustě tlumočil hypnózou. Hypnóza!“ vykřikl náhle, přihrbil se a dlouho se chechtal a kašlal. Potom vyplivl cigaretu, narovnal se a pokračoval: „Dělali jsme parádní kousky. Představte si, že já dodnes nevím, z jaké rodiny Augusta vlastně pochází. Je vzdělaná, zná i cizí řeči – franštinu, němčinu, polštinu, angličtinu. Ale čert ví, kde se v ní bere ta náchylnost k dvojímu suknu. Ne že by šla po generálech nebo důstojnících, kdepak, musí to být obyčejný voják, ale vždycky kanonýr. Víte, já si myslím, že to snad je nějaká nemoc... Co tomu říkáte?“

„Já vážně nevím. Možná že máte pravdu.“

„Zkrátka, dopadne to vždycky tak, že najednou v nejlepším zmizí a sebere s sebou i kasu. A není po ní ani slechu ani dechu, vypaří se. A vždycky to je v době, když zrovna narazíme na zlatou žílu. Ale co můžu dělat? Já už bez ní ani lhát nedokážu. Nemám fantazii. Zvykl jsem si na ni... Tak ji hledám, a marně. Práce žádná. Kšefty nejsou, mizérie, publikum ztratilo zájem. Přijede nějaký nečekaný konkurent, chudák, žebrák, ale vám nezbyde nic jiného než nechat

kufry v hotelu, strčit legitimaci do kapsy a zdejchnout se v noci do jiného města.

První dobu jsem si pořád dělal starosti, že mě bude marně hledat, a psal jsem do starého hotelu, posílal lístky s novými adresami. Ale kdepak. Najde mě pokaždé jako pes, řeknu vám, má nějaký šestý smysl, a jen přijede, město máme v hrsti. Peníze se nám jenom hrnou. Vykoupím zpátky kufry, frak, řády Honolulského prince, denně si dávám biftek a pochutnávám si na anglickém ležáku. Když se vrátí, vypadá hrozně, celá taková vypelichaná, napůl opilá, kolikrát samá modřina, ale život má tuhý jako kočka, vylíže se, za chvíli chytí dech a pracuje jedna radost. Báseň! A tak to jde od města k městu.

Fiasko a úspěch! Bída a Baltazarova hostina! Nadšené publikum, a na druhé straně průšvih, ztrácíte se jako duch, hlavu schováte do límce a upalujete jako zajíc.

Zrovna teď se nám začalo náramně dařit. Všichni lidi se najednou zbláznili. Dřív člověk přijel do města v noci jako zloděj, nevěděl, komu se kde klanět, aby dostal povolení. Takový úředník zničehonic zčervená jako krocan a zařve na vás tak, že sotva stačíte zamumlat modlitbičku a jen koukáte, kde nechal tesař díru.

Ale najednou jako když mávne kouzelným proutkem – přijedete do města a jen žasnete, jak se k vám všichni mají. Komisař i rotmistr, a někdy i policejní náčelník, starosta a samozřejmě i maršálek šlechty. No, řeknete si, všichni tihle páni jsou obyčejní outratové, každý druhý má záduchu, vykládají si pasiáns a paničky je doma mlátí pantoflem po hlavě. Tak už to chodí. Šlechta.

Jen se ukážu a poprosím, jestli bych směl vylepit plakáty, už se můžou přetrhnout, jak prý jste spokojen, co obsluha, jak nocleh, co byste rád a kdesi cosi, skoro jako v té nesmrtelné hře od pana Gogola.

Já to prostě nechápu! Záhadná věc! Divná doba! Připravuju se na seanci – v cirkuse, v biografu, v některém soukromém domě, nevádí, na tom nezáleží. Pro všechny případy se vyptám vrátného

nebo posluhy na společnost ve městě. Všechno mi povědí náramné ochotně. Každý člověk je přece pověřivý, a tihle hňupové ve mně vidí nadpřirozenou bytost. A že si navíc všichni lidi potrpí na klevety, to je svatá a nezvratná pravda! Nalhal jsem jim takovou spoustu lichotivých a strašných věcí, že chodili jako pitomí. A jenom tak zdálky na mne civěli oddanýma, psíma očima, jako kdyby říkali – chlapče zlatý, buď té lásky a věsti nám ještě jednou! Ale kdepak! Já mám takovou zásadu, že v hotelích posloužím personálu věštbou zdarma, ovšem jenom jedenkrát. Ať z toho mají zamotanou palici, banda! Víte, obklopuju se takovým tajuplným oblakem, ale spropitné dávám slušné. Ono se to vyplatí.

Zrovna tak sedím – byly přesně dvě hodiny odpoledne – leštím si nehty a přemýšlím, jaký nový trik bych dal do oběhu. Vy sám víte, že každé umění potřebuje změnu, to je jasné.“

„Jak víte, že to vím?“ zeptal jsem se ostře.

„Milý pane, kdybyste se mě takhle nezeptal, tak bych si tím jistý nebyl,“ namítl vlídně. „Ale teď je mi jasné, že jste člověk... jak bych to řekl...“ Dvakrát luskl prsty. „Že... sloužíte umění. Široký klobouk, bílý motýlek, květina v klopě, nenucené držení těla... umíte poslouchat druhé... Na profesora jste mladý. Já bych řekl, že jste spisovatel nebo...“

„Na tom nezáleží,“ přerušil jsem ho. „Tak... leštil jste si nehty... umění potřebuje změnu... a co dál?“

„Ano. Najednou vpadne do pokoje sluha – a vychrlí: Jde k vám paní generálová, ptala se po vás! Jednou rukou jsem ho popadl za krk, druhou jsem mu vrazil pětirublovku do zubů. A ptám se: Co, jak, kam, kde, kolik, komu, kdy, děti, chyby. A chlapík to sype z rukávu. Seance. Hustý závoj. Prvotřídní parfém. Muškát, ambra, crème de vanille. Takových třiačtyřicet pětáčtyřicet, nanejvýš padesát... Ukláním se až k zemi. Promiňte, paní hraběnko, že nejsem oblečen, jak by se slušelo. Račte se posadit. Čím mohu sloužit?“

Vy mne ovšem neznáte, že ano?

Nikoli, paní generálová. Ale jestliže spojím své magnetické vlny s vašimi vlnami a s vlnami zemského poledníku, jestliže použiji své vůle a obestřu se magickým kuželem podle systému jogínů, pak budu určitě znát vaši minulost, přítomnost i budoucnost.

Ale jak jste mohl poznat, že jsem choť generála?

Promiňte, možná že jsem se spletl. Vyslovil jsem, co mi vytanulo na mysli.

Ach ne. Jste takový zvláštní. Cítím, že ve vaší přítomnosti začínám vibrovat. Doufám, že vše, nač se vás zeptám, zůstane jenom mezi námi.

Spolehněte se, milostivá! Já uchovám tajemství pečlivěji než lékař nebo advokát.

Pak vám tedy důvěřuji. Řekněte mi všechno, všechno... A hlavně vás prosím, abyste použil telepatie!

Promiňte, Madame. Nemohu upadnout do příslušného stavu bez pomoci svého média.

Přivolávám Augustu. Podle obvyklého systému, šestatřiceti, uhodnu všechny věci, které paní generálová má – skrze zavřenou koženou kabelku dokonce i monogram na kapesníčku. Augusta se překonává. Chvillemi mám sám dojem, že Augusta umře nervovým vypětím, nebo se ponoří do věčné letargie. Všechny odporné pomluvy, veškerou špínu maloměstské fantazie měním v nadýchaný kyprý pirožek. Paní generálová mi sama napomáhá vzdycháním a narážkami. Vzal to čert! Když chce být někdo klamán... Dílo dovrší blondýn, zástupce prokurátora. Chce žádat o přeložení, ale láska všechno překoná, a tak zůstane u nohou nádherné krasavice, okouzlující brunetky. Následuje několik menších triků. Augusta upadá do klidného, hlubokého spánku. Hraběnka vstává celá uplakaná, chvěje se, třesou se jí ruce, když mi strká storublovou bankovku, a mumlá:

Jste úžasný! To je něco nadpřirozeného! Prosím vás, řekněte mi otevřeně, jestli to je málo. Velice bych vás prosila, kdybyste mohl

provést několik takových nádherných pokusů v mém domě. Slibuji vám, že sezvu jen nejdůvěrnější přátele... Máme velice úzký, vybraný kroužek spiritistů.

Je vám jasné, že druhý den jsem pro celé město persona gratissima. Všechna šlechta a pološlechta, honorace a polohonorace, a za nimi nejružnější pakáž se táhne ve frontě od mého pokoje po schodech až k vratům. Strkají vrátnému do ruky třírublovky, aby se za ně přimluvil. Vrátný využívá situace, ale já mu nebráním. Víím, že večer za mnou přijde a bude poníženě prosit, abych věstil také jemu. A já mu věstit budu – povím mu o jeho nateklých nohou, nemocných játrech, povím mu o milovaném synovi, flamendrovi, který umí leda hrát kulečník, a povím mu také, že by si sám rád pronajal nějaký větší podnik a že mu doporučuji, aby to udělal, protože neprodělá. Půjde domů šťastný, a já na tom ještě získám, protože mi napovídá plno věcí o mých budoucích klientech.

Ksakru, jak je možné, že nastaly takové pohádkové časy?! Dones to nechápu. Ale věřte mi, že na mně lidi chtěli neuvěřitelné věci: abych léčil dotekem nemocné, ochrnuté po mrtvici, abych uzdravoval idioty, zaříkával syfilitickou vyrážku, div nechtěli, abych křísil mrtvé. Jak na to přišli?! Jako kdyby je ofoukl nějaký vítr... Jako to bývá v Novorossijsku... najednou přiletí bóra... vyvrátí telegrafní sloupy a naložené vagóny a stromy a kamenné zídky... Čestné slovo, já to nepochopím. Ale pro příklad nemusím chodit daleko. Měl jsem kamaráda, byl to pitomec, žvanil, ochlasta, rošťák. Nejradši ze všeho spal nebo chlastal, až viděl bílé myšky, anebo se porval s každým, kdo mu přišel do ruky. Ta jeho kariéra byla náramně prostá. Nejdřív dělal lázeňského, potom pasáka, pak vyhazovače a nakonec se z něho stal zpěvák. Jakživ žádný sluch neměl. Řval jako lev na poušti. A představte si, že tenhle chlap drží v rukou celou Kakujevskou gubernii. Vládne tam jako satrapa. Na tom nejparádnějším banketu, před všemi hodnostáři a dámami v dekoltážích si tenhle darebák umyje svoje špinavé chlupaté pazoury v misce a řekne: Vy samci

a vy děvky, vypijte tuto vodu, neboť pokora stojí nejvýše ze všeho! A víte, že to pijou? Jednoho policejního komisaře vyřídil během čtyřadvaceti hodin a vyhnal ho z gubernie. A víte proč? Že špatně vzdal čest. To jsou kousky, co?

Něco takového já jsem nedělal. Nejsem žádný anděl, ale tadyhle jednou jsem přece jenom křesťan, věřící člověk, že ano. Jen jsem cítil, že to nějak zavání. A hezky skromně jsem si říkal, sed', co by ses vytahoval, nebo se nenaděješ, a někdo tě vezme po hlavě. Budeš jenom koukat, jak vzít roha. Tak jsem si říkal, sakra, naškudlit nějakých deset dvanáct tisíc a otevřít si v nějakém zapadlém městečku vlastní biograf, to by bylo. Spolehlivý podnik člověka uživí, a nikomu by nevadil. Samozřejmě, je to podnik pro toho, kdo se vyzná.

A tak jsem pěkně kul plány o biografu, všechno běželo jako po másle, a najednou bác! Na scéně se objevil kanonýr! Copak – někdy to býval třeba zákopník, ale nejčastěji kanonýr. A všechno bylo v pekle. Nebyla pokladna, nebyla hypnotizovaná žena, zase už jsem stavěl na písku.“

„Tak si najděte jinou,“ poradil jsem mu lhostejně.

„Á, to vy nikdy nepochopíte... To je všechno zvyk... A vůbec... Počkejte...”

Náhle se vztyčil, jako by ho bodl šídlem, a dlouhou, úzkou, studenou rukou mne pevně uchopil za zápěstí.

Kolem nás prošel pár – ve tmě jsem je skoro nerozeznal. Vysoká mladá žena – podle chůze zřejmě tělnatější, a po jejím boku urostlý muž, aspoň o půl hlavy větší než ona, který při každém kroku cvakal ostruhami. Mlčeli jsme, dokud jejich obrysy nesplynuly s noční tmou.

„Ovšem, vždyť jsem to věděl,“ smutně řekl můj soused a zvedl se z lavičky. „Já to věděl! Bože, co bych já v tomhle městě dokázal! Já bych si tady žil jako lord... Ale co... Odpuště, že jsem vás obtěžoval, pane básníku, možná že jsem vám šel na nervy... Prosím vás, věřte mi, že jsem se takhle rozpovídal poprvé a taky naposled v životě...”

Zvedl buřinku, trochu přitom naklonil hlavu na stranu – a dlouhými, nezvučnými kroky se vzdálil. Po pěti minutách jsem odešel i já. Před Carským parkem jsem si najal drožku, odjel na nádraží a pak do Petěrburgu.

To všechno se stalo roku 1893, někdy na rozhraní června a července...

1915

Olga Sourová

Ten příběh z cirkusového života mi kdysi dávno a dávno, ještě před válkou a před revolucí, vyprávěl můj dobrý přítel, vynikající klaun Tanti Geretti. Tlumočím jej, jak mohu a umím. Dnes ovšem už nevzkřísím veselý, půvabný kolorit jazyka, kterým hovořil můj zesnulý druh, ani osobitou cirkusovou mluvu, ani klidný, neuspěchaný tón...

Signore Alessandro, vy jste jistě znal cirkus táty Soura? Cirkus byl proslulý po celém Rusku. Hodně let jezdil z města do města a stavěl šapitó na tržistiších, ale pak se natrvalo usadil v Kyjevě, v dřevěné budově na Vasilkovské ulici. To bylo ještě v době, kdy Krutikov dosud nestavěl velký zděný cirkus a měl soukromou manéž, kde přátelům předváděl své koně, byli výborně zaježdění, jeden jako druhý v barvě hodně slabé bílé kávy a se stříbrnými hřívami a ocasy.

Starý Soure se ve svém oboru vyznal a měl šťastnou ruku. Proto bývalo v jeho cirkuse vždycky nabito. Uměl taky angažovat prvotřídní artistry. Stačí, když budu jmenovat Marii Godefroyiovou, Jamese Cooka, Antónia Fosse, oba Durovy a další. A taky celá jeho rodina vynikala velikým nadáním. Olga byla okouzlující krasojezdkyně, Marta předváděla vysokou školu, mladší syn Rudolf pracoval vynikajícím způsobem jako „malabrista“ – při jízdě na koni žongloval s nejrůznějšími předměty, dokonce i s hořícími lampami. Nejstarší syn Albert se výlučně věnoval drezúře koní. V mládí býval fantastický žokej. Někteří znalci tvrdili, že se vyrovná Cookovi. Ale potkalo ho neštěstí, nešikovně skočil z koně za bariéru a zlámal si nohu. Žádný velký malér to není, to je jasné, ale měli ho léčit našinci, lidi od cirkusu, vždyť tahle léčba se u cirkusů provozuje dobrých tisíc let. Ale mamá Sourová měla své předsudky. Objednala nějakého proslulého lékaře z města, a jak se dalo čekat, kost srostla křivě a Albert byl nadosmrti

mrzák. Ale marná věc, signore Alessandro, když veliký malíř oslepne, veliký skladatel ohluchne, veliký pěvec ztratí hlas – copak ti všichni nezůstanou ve svém srdci velikými umělci? A s Albertem Sourem to bylo zrovna tak. Kulhal, ale zůstal pravou duší cirkusu. Když na zkouškách nebo při představení pajdal s šambriérou uprostřed manéže, tak se artistům i koním dobře pracovalo, poněvadž cítili, že Albert pevnou rukou udržuje tempo. Mrknutím oka poznal, že drát je natažený šikmo a že hrazda visí nakřivo. A navíc uměl sestavovat tak nádherné pantomimy, jaké už dneska nikdo nevymyslí. Tahle krásná podívaná pomalu vychází z módy.

Měl andělskou povahu. Miloval ho celý cirkus – koně, artisti, stájníci, osvětlovači i všechna cirkusová zvíř. Byl to vždycky spolehlivý kamarád a dobrý pomocník a často hájil drobné lidičky před tátou Sourem – on starý Soure býval držgrešle a chlap jako řemen. Vykládám to všechno tak podrobně jenom kvůli tomu, abych se za chvíli přiznal, že jsem jednou chtěl Alberta probodnout kapesním nožem...

Albert platil za duši celého cirkusu, ale popravdě jeho největší okrasou a kouzlem byla mladší sestra Olga. Starší Marta byla možná krásnější, byla to vysoká, urostlá žena božské konstituce a také prvotřídní umělkyně. Ale z její práce dýchal chlad, matematická přesnost, a své ctitele od sebe vždycky držela na devatenáct kroků – to je celý poloměr cirkusové manéže. Byla pyšná, vznešená, strohá a nemluvná. Zato Olga, to byl vtělený půvab – od vlasů v barvě lískového oříšku až po špičku krasojezdeckého střevíce. Vy jste vlastně Olgu viděl – a každý, kdo ji viděl, jistě nikdy nezapomněl na její jemný obličej, vlídný pohled, veselý, nevinný úsměv a něžnou graciéznost pohybů. My jsme v cirkuse dobře věděli, jakou má přívětivou, dobrou povahu.

Pak se nikdo nemohl divit, že jsme byli do Olgy zamilováni všichni až po uši, i já. Bylo mi tenkrát třináct a vystupoval jsem s rodinou hudebních klaunů Gerettiových, hrál jsem na pět nástrojů.

Na to ráno se dobře pamatuju. V prázdném cirkuse bylo šero. Světlo sem dopadalo jenom zasklenou kopulí. Olga v jednoduché sukýnce a šedých punčochách zkoušela s Albertem. My jsme seděli v první řadě křesel a čekali, až se manéž uvolní.

Olze se pořád nedařilo jedno číslo. Vstojе na panó měla udělat dvě piruety a potom proskočit obručí. Všechno na čtyři doby krátkého cvalu – pirueta, pirueta, výdrž, skok. Ale člověk mívá takové nešťastné dny, kdy se mu nepovede ani ta nejjednodušší věc. Olga pořád nebyla s to vystihnout správný okamžik ke skoku, pořád to chtěla provést buď o něco dřív, nebo o něco později, ale rytmus koně, to je nezvratný zákon. Přikrčila se ke skoku, už dokonce ohnula nohy v kolenou, ale vzápětí viděla, že to nepůjde, a hned dala štolbovi znamení, aby uhnul s obručí.

A tak se to opakovalo několik okruhů. Albert se nerozčiloval ani nezlobil. Věděl, že číslo se dodělat musí. To je taky takový cirkusový zákon. Napříště už by se to dělalo desetkrát hůř. A tak jenom zvučněji praskal šambriérou a hlasitě povzbuzoval Olgu: Allez! Kůň zase oběhl pár okruhů, ale Olga stále víc a víc ztrácela jistotu a klid... Bylo mi jí líto až k pláči. Albert mi připadal jako tyran.

A pak naráz přišla taková chvíle. Zaslechl jsem pobídku, ostrou jako úder: Allez! A najednou vidím, jak se tenký konec šambriéry ovinul Olze kolem lýtky a škulbl zpět. Olga krátce vykřikla, jen tak vyjekla, a vzápětí mrštně proskočila obručí. Zrovna v té chvíli jsem vytáhl z kapsy nůž. Koupil jsem si ho docela nedávno za peníze, které jsem naškudlil s velkým úsilím. Ale nebyl jsem s to nůž otevřít, dokonce jsem si v úzké štěrbíně ulomil nehet na palci. Pero bylo nové, ještě neoběhané, a nechtělo povolit. A tak jenom tohle zdržení zachránilo život milému, hodnému Albertovi. Má třináctiletá italská krev při té marné potyčce s nožem přestala klokotat a vřít. Vrátilo se mi vědomí. Musím se přiznat, že jsem už od nejranějších dětských let znal chuť, barvu a vůni takových lahůdek, jako je šambriéra neboli dlouhý cvičitelský bič. Ale je to chyba, když si

obecenstvo nebo autoři románů z cirkusového prostředí myslí, že u nás učitelé své žáky mrzačí. Pro chlapce neexistuje nic lákavějšího než skákat, přeskakovat, metat kozelce, zápasit a vůbec překonávat zákon zemské tíže. Ale při cirkusových číslech se občas vyskytne i nějaký prvek, který nahání strach. Musíte udělat to či ono. Okamžik nerozhodnosti, zakolísání... a najednou vás to přiškrtní... Bolest okamžitě potlačí strach. Zůstane jenom rozkaz a chuť podřídít se příkazu. Číslo provedete tak snadno, jako byste rozlouskl ořech. Učitel vás celou dlaní hladí po mokrému obličejí a hned ve třech jazycích na vás pokřikuje:

„Bravo, schön, bambino!“

Celou tuhle moudrost jsem ovšem znal jako svých pět prstů, ale vžijte se do mé situace. Zbožňovanou, nedosažitelnou bohyni švihne někdo bičem po noze. Které mladé srdce by to vydrželo? Radši kdyby spráskal mne!

Olga už zatím objížděla jeden kruh za druhým, dělala piruetu za piruetou, skok za skokem, stále volněji, lehčeji a veseleji a teď už ta vyjeknutí při každém skoku zněla radostně jako zpěv ptáka. Byl jsem u vytržení. Neudržel jsem se a začal jsem tleskat. Ale Albert po mně zašilhal a na dálku mi ukázal bič. Při zkouškách musí být všichni přítomní zticha. Tleskat je povinností obecenstva.

Potom zavelel: Basta!

Veliký bílý grošák první uposlechl jeho povelu a přešel do volného kroku. Olga, celá zpocená, seděla bokem na čabrace.

Albert k ní rychle přikulhal, oběma rukama ji uchopil kolem pasu, lehounce ji zvedl a postavil do písku. S radostným smíchem uchopila jeho ruku a políbila ji. Byla to vděčnost žákyně učiteli.

Už jsem vyprávěl o tom, jaká byla Olga Sourová báječná artistka, ignore Alessandro. Ale nedovedu popsat, jak byla příjemná, hodná a krásná. Teprve dnes chápu, proč byl do ní každý zamilován – všichni zaměstnanci cirkusu, všichni návštěvníci, celý Kyjev, zkrátka

všichni, všichni, i já. Ale na lásce takového třináctiletého jelimánka není nic špatného. Tak miluje bratr svou starší sestru, syn mladou a krásnou matku, žák nejnižší třídy studenta před maturitou, který už nebojácně kouří a popotahuje se za jemný knírek.

Ale jak mě mohlo napadnout, že se do Olgy zamiloval i Monsieur Pierre, bezvýznamný artista, vlastně člen personálu, zřízenec? V cirkusové hierarchii to byla naprostá nula. Občas se jeho číslem prodloužil program. Orchestr v šíleném tempu vyhrával kvapík a Monsieur Pierre chodil po provaze. Vždyť to znáte, poslední číslo, to už obecenstvo vstává, obléká si kožichy, nasazuje klobouky, všichni se tlačí ven. Kdopak by se díval na závěrečné číslo! My jsme všichni dobře věděli, že Monsieur Pierre pracuje přesně a odvážně, ale obecenstvo, signore Alessandro, obecenstvo, s prominutím, našemu umění vůbec nerozumí.

Taky někdy v pondělí, ve středu nebo v pátek, když byly takzvané „jalové“ dni, pracoval Pierre na pevně nataženém lodním laně. Takové staré číslo, které by nikdo neobdivoval ani v Itálii, kde je kolébka cirkusu a kde si lidé na naši práci potrpí a taky jí rozumějí. Ale my jsme si tohle číslo nikdy nenechali ujít. Desetkrát salto mortale na provaze s tyčí v rukou, to opravdu není legrace. Kromě Pierra to snad nedokázal na světě nikdo.

Občas – zpravidla o Vánocích a o Velikonocích – se jen tak pro potěšení cirkusu konala všeobecná soutěž ve skocích. Účastnili se jí snad všichni artisti, personál, klauni, štolbové, každý, kdo uměl skočit salto mortale. Ve výšce prvního patra se před vchodem upevnilo dlouhé pružné prkno místo trampolíny a doprostřed manéže se položila velká žíněnka. Skákali jsme jeden za druhým, po každém kole se žíněnka popotáhla o kus dál od trampolíny a pokaždé také odpadl nějaký soupeř, který neměl odvahu nebo svaly. A představte si, že Pierre vždycky zvítězil a byl jediný, kdo přeskočil málem celou manéž.

Ted' vidíte, že to byl prvotřídní artista a pro cirkus člověk náramně cenný a užitečný. Ale osud mu přisoudil, aby byl provždycky

nepopulární. Vždyť se často stává, že slávu si nezískáte prací, ale šťastnou náhodou. Ještě dodám, že Pierre byl nesmírně hodný, skromný a úslužný člověk a byl vždycky v dobré náladě. V cirkuse ho všichni měli rádi, ale každý ho vždycky odstrčil až na poslední místo.

Říkám vám, že jsem byl tenkrát ještě takové neopeřené mládě. Ani mi nepřišlo na mysl, že ten bezbarvý starý Pierre (tenkrát mu mohlo být takových třicet let, ale mně, podle mých tehdejších šteněcích měřítek, připadal ohromně starý), že tenhle všední Pierre si troufá milovat první artistku našeho cirkusu, světově proslulou krasojedkyni Olgu Sourovou, dceru hrozného, všemocného ředitele, nad něhož ve světě nebylo člověka strašlivějšího a bohatšího. S údivem jsem si všímal jeho nadšených pohledů, když při zkouškách a o představeních sledoval Olgu.

Ale ostatní lidi v cirkuse už zřejmě dávno věděli o té Pierrově chorobě. Leckdy se mu dobrácky posmívali. Dobírali si ho, že po takovém večeru, kdy se mu poštěstilo přidržet Olze obruč nebo jí pomoci na koně nebo jí podržet ruku, když po čísle utíkala z manéže a přeskakovala pomyslnou bariéru, chodí prý Pierre do kostela a pln díky pokleká před sochou Madony.

Tenkrát mi Pierre připadal směšný a ubohý. Zato teď, v pokročilém věku, už chápu, že Pierre byl nesmírně statečný muž. Jednoho rána se při zkoušce nakvap pokřižoval a zamířil do ředitelské pracovny: „Pane řediteli,“ řekl, „mám tu čest požádat vás o ruku a srdce vaší mladší dcery, Mademoiselle Olgy.“

Starý Soure byl tak překvapen, že naráz upustil pero, kterým se čítal příjmy, i dlouhý smradlavý rakouský doutník, který právě držel v ústech. Zavolal manželku a řekl: „Poslechni si, Mariechen, slyšíš, to si nenech ujít, poslechni si, co říká tenhle mladý pán, Monsieur Pierre... Tak opakujte to, mladý muži, opakujte to...“

Starý Soure tomu nicotnému Pierrovi vykal! To bylo zlé znamení. Nikomu na celé zeměkouli starý Soure jakživ nevykal – s výjimkou

místního policejního komisaře. V Pierrovi byla malá dušička, ale přitiskl si ruku na prsa a tiše řekl:

„Madame Sourová, měl jsem právě čest a štěstí požádat pana ředitele o ruku a srdce vaší krásné...”

Maman Sourová okamžitě vybuchla:

„Co si to ten žebrák dovoluje? Okamžitě ho vyžeň, ať táhne z cirkusu, ať už ho tady nevidím!“

Ale starý Soure jen malinko zvedl dlaň, aby ji uklidnil.

Madame Sourová okamžitě pochopila, že se chce pan manžel trochu pobavit, a odmlčela se.

Starý Soure pomalu zvedl z podlahy černý doutník a pečlivě jej znovu rozdýmal. Když zmizel v oblacích štiplavého kouře, pustil se do Pierra vzteklými, jízlivými slovy.

Jako když si zkušený, sytý kocour pohrává s myší, polomrtvou strachem.

Jak vůbec mohlo Pierra napadnout, že by se mohl oženit s dcerou ředitele tak prvotřídního cirkusu? Nebo snad neví, že k rodině Sourových má dál než od Země na Měsíc? Nebo je snad maskovaný baron, hrabě nebo princ a má vlastní palác? Nebo je převlečený Hagenbeck? Nebo snad má v Americe vlastní cirkus pro dvacet tisíc osob a nikdo o tom ještě neví?

A nepošoupl se mu náhodou mozek při nějakém nevydařeném skoku a neměl by raději navštívit psychiatra? Jenom šílenec nebo dokonalý blb by mohl do takové míry zapomenout, kde je jeho místo. Co je zač? Bezejmenný sluha, který uhrabává manéž a smetá po koních trus. Tady si klidně přijde nějaký mladík, který má jednu kapsu prázdnou, druhou vysypanou, a řekne: Pane Soure, chci se oženit s vaší dcerou, protože ji mám rád a protože jí dáte pěkné věno a také proto, že díky své ženě získám v cirkuse vynikající postavení. To se tedy povedlo! Ještě by chybělo, aby starý Soure předal tomu povaleči celý cirkus!

Takhle ten vzteklý starý Soure velmi dlouho jedovatě týral ubohého Pierra. A nakonec řekl:

„Pochopil bych to, kdybys měl věhlasné cirkusové jméno nebo kdybys vymyslel takové číslo, které artistovi vynese slávu a peníze. Ale na to máš moc hloupou palici. Táhní!“

A to poslední slovo starý Soure tak zařval, že vedle v konírně se koně polekali a zběsile zadupali kopyty.

Ubohý Pierre vyběhl z ředitelny. Ale v tmavé chodbě se jeho ramene náhle dotkla jemná ženská ruka.

„Všechno jsem vyslechla,“ zašeptala Olga. „Nezoufejte, Pierre. Lásky prý dělá zázraky. Vymyslete si nějaké nové číslo, tatínkovi nazlost, nějaké báječné číslo, a pak s vámi bude mluvit jinak. Sbohem, Pierre!“

Po této příhodě Pierre z cirkusu zmizel. Žádnému ze svých přátel nepsal. Pomalu upadal v zapomenutí. Stále vzácněji se vyslovovalo jeho jméno, ale pokud se o něm mluvilo, to tedy musím potvrdit, byla to vždycky jen srdečná slova.

Ale po roce uprostřed zimní sezóny přijel Pierre do Kyjeva znovu a nabídl starému Sourovi nové číslo, kterému dal název Lehčí než vzduch. Ale teď už neměl takové matné jméno Pierre, teď už si říkal Nicanoro Nanni, a tohle jméno se v zahraničí psalo na plakátech velkými písmeny a v albech s výstřižky z cizích novin se skvělo tučným písmem. Ohlas byl tak nadšený, že mazaný Soure podlehl a s Nannim uzavřel smlouvu. Jak také nepodlehnout, když nejproslulejší znalci cirkusového umění v Itálii, ve Španělsku, ve Vídni, v Berlíně, v Paříži i v Londýně psali, že taková cirkusová čísla se vyskytují pouze jednou za sto let a svědčí o vytrvalém, dlouholetém, takřka nemožném tréninku.

Výsledek té dábelské dřiny jsme viděli na zkoušce. Byla to neobyčejná podívaná. Sám starý Soure se neudržel a řekl:

„To je zázrak! Kdybych to neviděl na vlastní oči, v životě bych tomu nevěřil!“

Pro nezkušené oko to byla zdánlivě jednoduchá věc. Ve výšce kolem čtyř metrů se postavila úzká plošina pro rozběh. Uprostřed manéže končila americkou trampolínou, a na opačné straně manéže se upevnila obyčejná plošina, potažená sametem a velká jen tak, že se na ni po doskoku vešla pouze dvě chodidla. A víte, co dělal Nicanoro Nanni? Do každé ruky uchopil patnáctikilové závaží, pak následoval krátký, ale rychlý rozběh, Nanni se strašlivou silou odrazil od trampolíny a letěl rovnou na plošinku...

V jakémsi vrcholném, nepostřehnutelném okamžiku však obě závaží upustil, překonal zemskou tíži – byl totiž naráz o třicet kilogramů lehčí – nečekaně se vznesl vzhůru a pak dopadl na plošinku. A tenhle nepředstavitelný let, signore Alessandro, přísahám, signore Alessandro, ten let na nás, kdo už jsme v cirkuse viděli všelicos, zapůsobil tak, že nás zaplavil pocit zvláštního jasu a radosti. Takový pocit jsem pak zažil mnohem později, když jsem viděl letadlo, které se ploužilo po zemi, ale najednou se odlepilo a vzneslo do výšky.

Ano, slibovali jsme si od toho čísla hodně, ale přepočítali jsme se, protože jsme zapomněli na obecenstvo. Při prvním představení sice nepochopilo vůbec nic, ale aspoň trochu zatleskalo, ovšem po pátém představení už starý Soure zrušil s Nannim smlouvu. Až po dlouhé době jsme se dověděli, že v cizině to bylo zrovna tak. Znalci se zalykali nadšením. Obecenstvo zůstávalo chladné a netečné.

Právě tak jako před rokem Pierre beze stopy z Kyjeva zmizel a víckrát už jsme o něm neslyšeli.

Olga Sourová se provdala za Lapiardiho, Řeka, který nebyl ani král železa, ani atlet, ani zápasník, ale docela obyčejný řecký šejdří, co pašuje kokain.

1929

Allez!

Toto prudké, panovačné zvolání bylo první vzpomínkou Mademoiselle Nory – první vzpomínkou neradostného, jednotvárného, tuláckého dětství. To slovo pronesl její slabý dětský jazýček mnohem dřív než kterékoli jiné, a pokaždé, i ve spaní, se v Nořině paměti vynořil chlad nevytápěné manéže, pach koníren, těžký cval koně, suché práskání dlouhého biče a palčivá bolest, která utlumila okamžitý nápor strachu.

„Allez!“

V prázdném cirkuse je ticho a chladno. Paprsky zimního slunce namáhavě pronikají skleněnou kopulí a jako matné skvrny uléhají na malinově červený samet a zlato lóží, na štíty s koňskými hlavami a na vlajky, kterými je ozdobeno sloupoví. Slunce hraje na mléčných sklech elektrických lamp, a ve strašlivé výšce, tam, kde se proplétají kladky a lana, klouže jeho odraz po ocelových hrazdách. Oko mlhavě rozezná jen první řady křesel – sedadla za lóžemi, a galérie tonou ve tmě.

Odbývá se každodenní práce. Pět nebo šest artistů v kožiších a čepicích sedí v první řadě křesel, hned vedle vchodu do koníren, a pokuřují páchnoucí doutníky. Uprostřed manéže stojí podsaditý muž s krátkýma nožkama, cylindrem, posazeným až v týle, a s černými kníry pečlivě nakroucenými do tenounké nitky. Drobounké pětileté holčičce, která stojí před ním a chvěje se rozčilením a zimou, uvazuje kolem pasu dlouhý provaz. Obrovský bělouš, kterého štolba vodí sem a tam podél bariéry, hlučně odfrkuje, pohazuje prohnutým krkem a z nozder mu prudce tryská bílá pára. Kdykoli mívá muže v cylindru, zašilhá po bičíku, který muž drží v podpaždí, neklidně zachroptí a táhne za sebou štolbu, který se vzpírá. Maličká Nora vnímá za svými zády nervózní pohyby koně a chvěje se ještě víc.

Dvě mohutné ruce ji uchopí kolem pasu a zlehka ji usadí na širokou koženou žíněnku na běloušově hřbetu. Vzápětí už splývají židle,

bílé sloupy a pruhované závěsy u vchodů v jediný pestrý kruh, který se prudce řítí proti cválajícímu koni. Holčička křečovitě svírá drsnou hřívu, až jí trnou ruce, a zavírá oči, oslepené zběsilým kmitáním mlžného kruhu. Muž v cylindru chodí manéží, násadu dlouhého biče drží koni u hlavy a ohlušivě praská...

„Allez!“

Vidí se v krátké tylové sukýnce s obnaženými polodětskýma rukama – ozářena elektrickým světlem stojí na rozhoupané hrazdě vysoko až pod šapitem. U jejích nohou, hlavou dolů, je na téže hrazdě zavěšen za kolena jiný podsaditý muž v růžovém trikotu, zdobeném zlatými plíšky a třásněmi. Má nakadešené vousy, napomádované vlasy, ale krutou tvář. Zvedl ruce, rozpřáhl je, zadíval se Noře do očí ostrým, hypnotizujícím pohledem akrobata – teď tleskl do dlaní. Nora udělá prudký pohyb vpřed, aby se vrhla dolů, rovnou do těch silných, nelítostných rukou – ó, stovky diváků teď vyjeklo úlekem, ale srdce se jí náhle sevře ledovou hrůzou, zastaví se a Nora pevněji stiskne tenké provazy. Nelítostné ruce se spustí, pak se zvednou znovu, akrobat se dívá ještě soustředěněji. Prostor, který má Nora pod nohama, vypadá jako propast.

„Allez!“

Sotva popadá dech, ale balancuje až na vrcholu „živé pyramidy“ ze šesti lidí. Prohýbá se pružně jako had a klouže mezi příčkami vysokého bílého žebříku, který kdosi dole drží na hlavě. Vyhozena silnými nohama žongléra v „ikarských hrách“, nohama strašlivými jako ocelové pružiny, dělá přemet ve vzduchu. Kráčí vysoko nad zemí po tenkém, rozhoupaném drátěném laně, které nesnesitelně řeže do nohou... A vždycky jsou kolem tytéž tupé krásné obličejy, pěšinky v napomádovaných vlasech, vysoké účesy, nakroucené kníry, vůně doutníků a pach zpoceného lidského těla, a vždycky ji provází stejný strach a stejný osudný výkřik, který rovnou měrou patří lidem, koním i cvičeným psům:

„Allez!“

Bylo jí teprve šestnáct a byla velmi hezká, když jednou při představení spadla z visuté hrazdy, v letu minula síť a spadla do písku manéže. V bezvědomí ji druzí okamžitě odnesli do zákulisí a podle starého cirkusového zvyku jí vši silou trásli za ramena, aby ji přivedli k vědomí. Probrala se a zasténala bolestí, protože měla vykloubenou ruku. „Obecenstvo je rozčilené a chce se rozejít,“ říkali artisté kolem ní, „jděte se jim ukázat!“ Poslušně uvolnila ústa v naučeném úsměvu „půvabné krasojezdkyně“, ale udělala dva kroky a zapotácela se nesnesitelným utrpením. Desítky rukou se jí v té chvíli chopily a násilím ji vystrčili za závěs před obecenstvo:

„Allez!“

V té sezóně hostoval v cirkuse klaun Menotti – nikoli obyčejný, laciný chudák, který se válí po písku, dostává políčky a s hladovým břichem baví obecenstvo nevyčerpatelnými vtipy, nýbrž klaun proslulý, osobnost, první sólový klaun a první imitátor na světě, proslulý drezér, kterému byly uděleny čestné ceny, a tak dále a tak dále. Na prsou nosil těžký řetěz ze zlatých medailí, za vystoupení dostával dvě stě rublů, chlubil se, že už pět let nosí pouze mohérové obleky, po každém představení se cítil „jako zbitý“ a s falešnou trpkostí o sobě prohlašoval: Ano! Jsme šašci a musíme bavit syté publikum. V manéži falešně prozpěvoval prastaré kuplety nebo deklamoval vlastní verše, kritizoval parlament nebo kanalizaci. Na obecenstvo, které sem přilákala bezuzdná reklama, to všechno působilo jako nudné, přehnané a nemístné pitvoření. Mimo manéž se tvářil unyle a protektorsky a rád s tajuplným, nedbalým výrazem pronášel poznámky o svých stycích s neobyčejně krásnými a strašlivě bohatými hraběnkami, které ho ovšem naprosto nudí.

Když si Nora vyléčila pohmožděnou ruku a poprvé se objevila v manéži na dopolední zkoušce, podržel Menotti při pozdravu její dlaň ve své, unaveně k ní obrátil vlahé oči a malátným hlasem se otázel, jak se jí daří. Zrozpačitěla, zrudla a stáhla ruku zpět. Ten okamžik rozhodl o jejím osudu.

Když ji Menotti po týdnu vyprovázel z velkého večerního představení, pozval ji, aby s ním povečeřela v restauraci onoho skvělého hotelu, kde tento světově proslulý sólový klaun bydlel.

Oddělené kabinety byly v horním patře. Když sem Nora došla, na chvíli se zastavila – únavou, rozrušením, ale také z posledního zbytku zdravé nerozhodnosti. Menotti jí však pevně stiskl loket.

V jeho hlase zazněla zvířecí vášeň a krutý rozkaz bývalého akrobata:

„Allez!“

A Nora šla... Viděla v něm neobyčejnou, téměř nadpřirozenou bytost... Skočila by do ohně, kdyby jí to přikázal.

Rok s ním jezdila z města do města. Při představení opatrovala Menottimu brilianty a medaile, oblékala ho a svlékala, pomáhala mu cvičit krysy a prasata, zatírala mu obličej krémem, a co je nejdůležitější – vášnivě, jako modloslužebnice, věřila v jeho světovost. Když byli sami, neměl s ní o čem mluvit a její vášnivé laskání přijímal s přehnaně unuděným výrazem jako člověk, který je sice přesycen, ale milostivě dovolí, aby byl zbožňován.

Za rok se mu omrzela. Jeho malátný zrak se upřel na jednu ze sester Wilsonových, které vystupovaly ve „vzdušných letech“. Teď už s Norou zacházel zcela neomaleně a za utržený knoflík ji leckdy zpolicčkoval v šatně před očima artistů a zřízců. Snášela to se stejnou pokorou, s jakou starý, moudrý, oddaný pes přijímá rány od svého pána.

Jednou v noci, po představení, v němž byl první drezér světa vypískán za to, že příliš silně švihl bičem psa, řekl Noře rovnou, aby okamžitě táhla ke všem čertům. Podřídila se, ale u dveří hotelového pokoje se zastavila a s prosebným výrazem se obrátila. Menotti se rozběhl ke dveřím, divokým kopnutím je otevřel a zařval:

„Allez!“

Ale po dvou dnech ji to jako zbitého, vyhnaného psa znovu táhlo za pánem. Zatmělo se jí před očima, když jí hotelový sluha s drzým

pošklebkem řekl: „Nemůžete za ním, prosím, je v separé, baví se s dámou.“

Vystoupila nahoru a neomylně se zastavila před dveřmi téhož salónku, kde před rokem s Menottim večeřela. Ano, byl tam, poznala unavený hlas příliš vyčerpané osobnosti, který byl jen zřídka přehlušován šťastným smíchem zrzavé Angličanky. Prudce otevřela dveře.

Sytě červené a zlaté tapety, jasné světlo dvou svícnů, třpyt křišťálu, hora ovoce a láhve ve stříbrných vědérkách, Menotti, ležící bez vesty na pohovce, Wilsonová s rozepnutou šněrovačkou, vůně parfémů, vína, doutníků, pudru – to všechno ji nejdříve omráčilo. Pak se vrhla na Wilsonovou a několikrát ji udeřila do obličeje. Angličanka zaječela a vypukla rvačka...

Když se Menottimu podařilo odtrhnout ženy od sebe, vrhla se před ním Nora na kolena, líbala mu boty a prosila, aby ji neodháněl. Menotti ji odstrčil, silnými prsty jí sevřel krk a řekl:

„Jestli okamžitě neodtáhneš, děvko, tak zavolám sluhy, aby tě odtud vyvedli!“

Vstala a se zalknutým dechem zašeptala:

„Aha! Tak tedy... tak tedy...“

Povšimla si otevřeného okna. Rychle a lehce jako dobrá akrobatka se vyšvihla na okno, oběma rukama se přidržela rámů a vyklonila se ven.

Hluboko pod ní rachotily na dlažbě kočáry, které shora vypadaly jako podivná drobounká zvířátka, chodníky se leskly po dešti a v kalužích se chvěl odraz pouličních světel.

Noře zledovatěly prsty, srdce se jí zastavilo v náporu hrůzy... Zavřela oči, zhluboka se nadechla, pak zvedla ruku nad hlavu, a aby přemohla slabost, ze zvyku jako v cirkuse vykřikla:

„Allez!“

Lolli

*Věnováno krasojezdci
Henrymu Utsonovi*

„Mister Charlie,“ obrátil jsem se jednou ke starému krasojezdci, se kterým jsme večer co večer popíjeli u téhož stolu pivo, „už jste mi vyprávěl spoustu příhod z vašeho cirkusáckého života. Víte, co mě na každém tom vyprávění překvapuje? Že v něm osud nehraje ani nejmenší roli. Kolikrát už vy sám jste stál na krůček od smrti, ale kdybych se vás zeptal, co vás zachránilo, určitě byste řekl, že jste náhodou zůstal viset nohou ve smyčce nebo jste spadl na svinutý koberec nebo se splašený kůň zastavil, protože někdo otevřel deštník, a to ho polekalo... Ale je možné, že v tom nepřeborném množství povídek, které vaše paměť uchovala, by se nenašla ani jediná, kde by do lidského života nezasáhl sám osud, nebo dejme tomu prozřetelnost?! (Mluvím, pochopitelně, jen o životě cirkusových artistů.) Viděl jste někdy – nebo snad slyšel o nějakém případě, kdy jste musel uvěřit v nějakou nepostižitelnou sílu – ať šlo o tajemný řetězec událostí, mlhavou představu nebo prorocký sen?! Nebo dokonce o záhadné sympatii lidských duší?! Rozumíte mi, Mister Charlie?!“

Mister Charlie byl nejstarší stájník v cirkuse, který u nás po hostinsky vystupoval. Trénoval mladé artisty, učil děti „pracovat“ a pomáhal řediteli při drezúře koní. Když občas cirkus potřeboval zaplnit mezeru v programu, vystupoval i tento sešlý, obtloustlý stařec v růžovém trikotu, s nabarvenými kníry a s žalostnými zbytky vlasů, pečlivě sčesanými a nakroucenými do ruličky; své artistické vystoupení vždycky uzavíral tím, že neodhadl rytmus cválajícího koně, skočil a padl zády do písku manéže. „Galérie“ pokaždé propukla v krutý smích. Ale přitom ještě před dvaceti roky (stařec si

dosud schovával všechny novinové výstřižky) nebyl v celé Evropě odvážnější, elegantnější a vynalézavější jezdec a skokan nad pana Charlieho. Jeho čísla jsou dodnes vrcholem artistické dokonalosti. Byly to dávné a slavné časy a Mister Charlie o nich rád hovořil, když jsme v zimě vysedávali po večerech v pivnici proti cirkusu, popíjeli a pokuřovali. Já kouřil cigarety s dutinkami, on rakouské doutníky – byly dlouhé, černé a neuvěřitelně páchly.

„Velice dobře vám rozumím,“ odpověděl Mister Charlie na mou otázku, „ale – abych vám řekl po pravdě – těžko vám to mohu vysvětlit... Lidi od cirkusu moc málo věří na nějaký osud. My totiž musíme každý večer spoléhat na *vlastní* nervy, na *vlastní* obratnost, na *vlastní* sílu, takže prostě věříme jenom sobě a spoléháme sami na sebe. Proto se u nás zřejmě nevyskytují takové případy, o které se zajímáte... Ale – na jeden si přece jenom vzpomínám... Jenže v něm měl stejný podíl osud i cvičený slon, který se jmenoval Lolli... Bylo to nádherné, úžasné zvíře! Povím vám to od začátku, chcete?!“

Projevil jsem hluboký zájem a poručil sklepníkovi, aby přinesl dvě holby piva.

„Stalo se to v roce tisíc osm set šedesát jedna,“ začal Mister Charlie svou typickou lámanou mluvou správného mezinárodního artisty. „Právě v tom roce, když jsem jezdil s cirkusem signora Paoliho, to býval moc proslulý pán, po maďarských městech; byly to spíš vesnice, roztažené na desítky kilometrů. Měli jsme tenkrát ansámbl z nejrůznějších národností, ale prvotřídní úroveň! Artisté jako břišníci, každý kurážný, mrštný, mistr svého oboru... Obecenstvo se chovalo ohromně pěkně, každé představení dalo plnou kasu.“

V Erlau se k nám připojil jeden takový ohromně záhadný pán s pěti cvičenými slony. Na plakátech se jmenoval Enrico, ale to bylo zřejmě vymyšlené jméno. Jeho skutečné jméno, stejně jako původ, neznal nikdo. Podle zevnějšku jsme odhadovali, že mu v žilách teče dost arabské nebo černošské krve. Byl to hodně vysoký a neuvěřitelně silný muž, skoupý na slovo a vždycky zamračený, k lidem i ke zvířatům

se choval panovačně, ale v žádné nebezpečné situaci neztrácel klid a jistotu... Měl krásnou vizáž, obrovské černé oči, které se strnule dívaly na svět, ale byl to obličej zlý a panovačný. Vždycky mi připadalo, že tomu chlapovi leží na duši nějaký hrozný kámen, o kterém se nikdy nikomu nezmíní, možná že ho dokonce tíží nějaký krvavý zločin... Nikdo z celé grupy mu nestál za slovo. Ale řeknu vám, že se mu všichni vyhýbali a nikdo o to ani nestál, byl to takový instinkt. I ti jeho chytří sloni ho zřejmě hluboce nenáviděli – tak jak to dovedou právě tahle velkorysá, trpělivá, ale hrozně mstivá zvířata. Při zkouškách s nimi Enrico zacházel tak drsně a troufale, že jsme si říkali, ten chlap nevyjde živý z manéže. Za každou nepatrnou chybičku je nemilosrdně mlátil po hlavě a po chobotu. Byla to hrozně zvláštní podívaná, když jsme viděli, jak se ti obři děsí pidimužíka, který je mučí!

Ale náš ředitel si ho náramně považoval, protože sloni lákali publikum. Nejvíce se líbila pantomima Perla Indie. Už si dneska přesně nepamatuju, jak to bylo, ale šlo o to, že syn bohatého rádži se zamiloval do zajaté princezny jiného kmene, která byla odsouzena k smrti. Poslední scéna představovala náměstí, zaplněné lidmi. Vojáci přivlekli Indku se spoutanýma rukama. Za ní jel Enrico, převlečený za kata. Seděl na největším slonu – to byl Lolli. Vojáci položili Indku na zem a slon na katův rozkaz zvedl obrovskou nohu nad princezninu prsa, ale vtom se nečekaně objevil na scéně nešťastný rádžův syn a popravu zrušil. Nastoupil balet a za všeobecného tance a jásotu došlo k zasnoubení prince a princezny.

Indku hrála hvězda našeho cirkusu, Mademoiselle Lorencitta.

Starší artisti na ni vzpomínají dodnes. Byla to geniální krasojezd-kyně a nepředstavitelně krásná žena. Po matce byla ruská Polka, po otci Italka. Spojovala v sobě kouzlo obou národností. Byla bezmezně odvážná a život pro ni neměl cenu zlámané grešle. Publikum pokaždé trnulo strachem a nadšením a bez dechu sledovalo její jízdu, když tryskem vpadla do manéže na svém obrovském černém hřebci Vulkanu. Bylo to šílené zvíře, které nerespektovalo nikoho kromě své

paní. Lorencitta se nebála žádných skoků a každý sebemenší kiks ji ještě podněcoval k větší odvaze, víc než alkohol... Dneska už artistky ani neumějí padat. Sletí při obyčejné piruetě a hned narazí hlavou do bariéry... Kdepak, dneska už slušnou krasojezdkyni nenajdete!

Ale já vám o Lorencittě povím jednu příhodu. Když měla angažmá v Budapešti, stalo se jednou, že před posledním číslem krotitel nějak nedával pozor a z klece mu vyběhl tygr. Dovedete si představit tu hrůzu. Ženské ječely, obecnstvo se tlačilo, křik, rámus. Dokonce i pár artistů se pomátlo strachem a rozběhlo se k východu. Lorencitta měla už tou dobou dávno po vystoupení a jen se dívala v parteru na poslední číslo. Skočila do manéže a začala prudce šlehat tygra bičem, sem a tam, sem a tam, bič se zmítal jako blesk. Tygr úplně ztuhl úlekem a bolestí. Krotitel se zatím vzpamatoval, hodil mu na krk smyčku a s dalšími artisty ho vtáhl do klece. Co vám mám povídat, všechno se odehrálo tak rychle a tak úžasně, že očitý svědek, který mi to všechno vyprávěl, a byl to vynikající a nebojácný artista, se ještě nevzpamatoval z úleku, když už tygr seděl znova v kleci.

Tak takováhle ženská byla Lorencitta. Ale vy jste o ní určitě taky slyšel! Víte, její život tak překypoval nejrůznějšími vzrušujícími příhodami, že jich řada spisovatelů použila za námět pro své romány z cirkusového prostředí – musím podotknout, že to šmahem byly romány, které velmi zkreslovaly skutečnost. Nejbouřlivějším zážitkem byl její sňatek s rakouským bankéřem, hrabětem Z. Tehdy během dvou let rozházela kolem dvou milionů guldenů. Ale jednoho dne manžela opustila, i když to byl takový pohádkový boháč, protože se zamilovala do potulného komedianta, majitele psího cirkusu, drsného, sprostého chlapa, ochlastu, který prý jí ustavičně zahýbal, a když se ožralý vracel domů, dokonce ji mlátil řemenem. Umřela na souchotě v pětadvaceti letech v jednom petěrburgském špitálu.

Nemusím se jistě zmiňovat o tom, že Lorencittu ustavičně obklopoval houf ctitelů. Ale nicméně její první láskou se stal náš člověk, artista, a žádný bohatý dědek nebo důstojnický švihák.

Možná že mi to nebudete věřit, ale já jsem skutečně neměl ve svém oboru konkurenta. Byl jsem zrovna tak dobrý při práci ve vzduchu jako při saltu mortale. Ale mé nejlepší číslo, to byl přece jen skok z manéže na koně, a v tom mě dodnes nikdo nepřekonal. Snad starý Cook by byl mohl... ale ani ten... Než bych se vám takhle vychloubal, to vám radši ukážu, co se o mně psalo v novinách..."

Sáhl do postranní kapsy pro náprsní tašku, nabitou novinovými výstřižky, které jsem už četl přinejmenším osmdesátkrát. Rychle jsem ho ujistil, že jeho sláva ještě nadlouho přežije jeho artistickou kariéru.

„Navíc,“ pokračoval Mister Charlie, polichocen mou poklonou, „navíc jsem v té době býval docela pohledný mužský, měl jsem pěknou postavu, byl jsem odvážný a silný. Dodnes si uchovávám pěknou hromádku psaníček od ctitelek cirkusového umění, které... Jistě... ano... dostával jsem po beneficích i prsteny a manžetové knoflíčky, ale... brisons... Nebylo to zkrátka vůbec divné, že jsem Lorencittu upoutal.

Začalo to tím, že jsem jí podepřel nožku, když nasedala na koně, držel jsem jí stuhy a balóny, odevzdával kytice a dárky, které jí obecnstvo posílalo. A pak jsme si jednou vyznali lásku – právě když Lorencitta v dlouhé bílé pláštěnce vykukovala před vystoupením do manéže. Tenkrát jsem se dověděl, že mne Lorencitta už dávno miluje.

Byl to nejkrásnější čas mého života. Lorencitta se ke mně chovala jako ta nejbáječnější, nejněžnější žena na světě a jako ten nejvěrnější přítel, jakého si člověk může přát. Připadalo mi, že má blaženost nikdy neskončí.

Tou dobou se na nás štěstí jen smálo. Obecnstvo nás milovalo, ředitel nás uctíval a královsky nám platil... Rozhodli jsme se, že budeme žít skromněji, našetříme nějaké peníze a pronajmeme si cirkus, pro začátek docela malý, jen s plachtou, šapitó, jak se tomu u nás říká.

Když jsem se jednou vracel s Lorencittou po večerním představení domů, zdálo se mi, že je nějak rozčilená nebo nahněvaná, neměla náladu, a když jsem se jí zeptal, hned se svou obvyklou vznětlivostí

vychrlila, že při mém čísle stála v postranní lóži a dívala se, ale vtom se k ní zezadu přikradl ten zatracený Enrico a obejmul ji.

‘Už dřív jsem si všimla, že ze mě nespouští oči,’ dodala, ‘ale nepřikládala jsem tomu žádnou důležitost. Jak vidět, tohle zvíře ke mně chová něžné city.’

Její vyprávění mě dovedlo do stavu nepříčetné zuřivosti – byl bych se nejraděj i hned rozběhl za Enricem a přerazil mu o hlavu hůl, ale Lorencitta mě objala kolem krku a úpěnlivě mě prosila, abych ji ušetřil skandálu, který by jenom zaval podnět ke špinavým klepům. Byl jsem nucen s ní souhlasit, ale rozhodl jsem se, že si dám na Enrica dobrý pozor.

Uplynulo čtrnáct dní a já nepostřehl nic zvláštního. Už jsme na to s Lorencittou málem zapomněli, když došlo k ohavné a strašné události.

Lorencitta úžasně přilnula k Lollimu – už jsem vám přece říkal, že to byl největší slon toho darebáka Enrica, že? Každé ráno při zkoušce, když ještě Enrico nebyl v cirkuse, zaskočila za svým miláčkem (byl umístěn jinde než ostatní sloni) s plnou náručí housek, zavařenin a bonbónů. Bonbóny se jí protivily, a přitom jich dostávala spousty od nesčetných ctitelů – proto si na nich pochutnával Lolli. Někdy strávila u svého miláčka třeba hodinu, mazlila se s ním, dávala mu spousty nejněžnějších jmen. Musel byste vidět, jak ten ‘drobeček’, vysoký dva sáhy – takové dvě a půl tuny živé váhy – jak mou Lorencittu zbožňoval. Sotva zaslechl zdálky její kroky, troubil radostí. Jemňounce se třel chobotem o její ruce a opatrně jí dýchal do obličeje. Tím vyjadřoval tu nejněžnější lásku k mé ženě.

Když jednou Lorencitta jako obvykle zašla za svým miláčkem, našla tam ke svému překvapení Enrica, který s Lollim prováděl jakousi podivnou drezúru. Kdykoli Enrico zahvízdal, Lolli se těžkopádně zvedl na zadní a seděl na nich tak dlouho, dokud ho Enrico nešlehl bičem po břicho. Pak zprudka, celou váhou dopadl na přední. Opakovalo se to asi dvakrát nebo třikrát. Lorencitta už chtěla

nepozorovaně zmizet, když se Enrico náhle obrátil jejím směrem, zahlédl ji a rychle k ní zamířil.

„Tak konečně jsi přišla!“ zvolal a napřáhl k ní ruce.

Když poznal, že před ním utíká, pevně ji objal a políbil.

Lorencitta se mu vyškubla, vytrhla mu z rukou bič, několikrát ho silně švihla přes obličej a vrhla se do chodby. Rozzuřený Enrico ji dohonil před vchodem do manéže a popadl ji podruhé. Lorencitta vykřikla bolestí a urážkou.

Sotva jsem ji zaslechl – tou dobou jsem právě trénoval v sedle salto mortale – sklouzl jsem na zem a rozběhl se do zákulisí. Zahlédl jsem Lorencittu v Enricově náručí – skočil jsem po něm, popadl ho za krk a už jsme se rvali. Byl aspoň čtyřikrát silnější než já, ale zuřivost mi dala strašlivou sílu. Už si nevzpomínám, co jsem s ním prováděl, ale když mě od něho ostatní odtrhli, byli jsme zakrvácení oba dva...

Večer jsme ovšem všichni tři museli účinkovat, to byl a je nevratný cirkusový zákon.

Všechno celkem klapalo. Několikrát jsme se během dne potkali s Enricem v zákulisí, ale jen jsme oba křečovitě svírali pěsti a čelisti, aniž jsme se po sobě podívali. Ale připadalo mi, že se Enrico zlověstně usmívá.

Konečně přišla chvíle, kdy začala Perla Indie. Já hrál rádžova syna, Lorencitta zajatou Indku, Enrico jako obvykle kata.

Přiblížil se poslední výjev. Stál jsem za portiérou a všechno jsem viděl zřetelně jako na dlani. Vojíni přivedli Lorencittu, která měla ruce spoutané za zády. Když ji pokládali na červený koberec, prostřený na pilinách, zahlédla mě za portiérou a usmála se na mne.

Za ponurých zvuků smutečního pochodu vkročil do manéže Enrico. Za sebou vedl obrovského, neohrabaného Lolliho. Lolli se zastavil na krok od mé ženy a ihned ji poznal – natáhl k ní dlouhý chobot a něžně jí foukl do obličeje.

Na ředitelovo znamení se kapela odmlčela. Vzápětí Enrico hvízdal a Lolli se zvedl na zadní. Celou horní částí trupu visel nad ležící

Lorencittou. Enrico se lehce naklonil k Lorencittě a zřejmě se jí na něco zeptal. Odmítavě zavrtěla hlavou.

V cirkuse se rozhostilo nezvyklé ticho. Takové ticho, že jsem zřetelně zaslechl, jak Enrico švihl slona po bříše... Lolli škuibl celým tělem. Zdálo se, že se vzápětí zřítí na ležící Lorencittu... Enrico udeřil Lolliho ještě jednou, tentokrát mnohem silněji.

Rázem jsem pochopil jeho strašlivý plán. Chtěl, aby obrovité zvíře Lorencittu rozdrtilo. Ale dřív než jsem vyrazil Lorencittě na pomoc, odehrálo se něco neuvěřitelného.

Slon odmítl poslušnost. Opatrně se spustil na všechny čtyři, aniž o Lorencittu zavadil – ta klidně ležela na koberci. Rozzuřený Enrico začal vši silou mlátit slona po chobotu. Hvízdal, aby ho podruhé donutil zvednout se na zadní. Slon neposlechl. „Už dost, už dost!“ křičelo rozrušené obecenstvo.

Tehdy Enrico zvolil poslední, nejdůraznější prostředek, a vbodl Lollimu do chobotu dlouhý špendlík... Vzápětí se kolem Enrica ovinul strašlivý chobot, Lolli zvedl krotitele do výšky a vši silou jím mrštil do písku manéže... Enrico zůstal ležet v bezvědomí...

Ostatně druhý den se probral...

„A co Lorencitta?“ zeptal jsem se Mistera Charlieho, když se ponuře odmlčel.

Mlčel dlouho, pak si začal pohvizdovat jakýsi veselý pochod, až nakonec zasmušile pronesl:

„Všechny ženské jsou stejné, sir, protože všechny jsou nevyzpytatelné. Pokud jde o tu mou – tak ta za měsíc na to ode mne utekla s tím darebákem Enricem.“

1895

Spalničky

I

Doktor Iljašenko a vysokoškolák Voskresenskij se před obědem vykoupali. Moře se silně čeřilo v horkém jihovýchodním větru. Voda u břehu byla kalná a štiplavě voněla rybami a chaluhami. V rozhoupavých teplých vlnách se tělo neosvěžilo, ani doktor, ani student necítili uspokojení, naopak, zmocnilo se jich ještě větší podráždění a únava.

„Pojďte z vody, kolego,“ řekl doktor. Plnými dlaněmi si poléval tučné bílé břicho. „Nebo tu ještě omdlíme.“

Od kabin se zvedala úzká pěšinka, která se klikatila v sypké černé břidlici, porostlé křivolakým doubím a bledě zelenými hlavičkami čepelatky. Voskresenskij stoupal lehce, dlouhýma, svalnatýma nohama dělal dlouhé kroky. Ale tělnatý doktor, který si místo klobouku přikryl hlavu mokrým ručníkem, se díky vedru a záduše sotva vlekl. Nakonec se úplně zastavil, zavrtěl hlavou a chytil se za srdce.

„Nejde to, nemohu dál... To aby člověk vlezl do vody znova... Chvilku si odpočineme...“

Zastavili se na plošince mezi dvěma zákruty a oba se obličejem obrátili k moři. Míhalo se jako pestré záplaty – místy bylo zčeřené větrem, místy ozářené sluncem, místy zastřené stínem. U břehu se bělal široký pruh pěny – na písku se rozplýval jako mušelínová krajka, pak se táhla špinavá stuha světle čokoládové barvy a ještě dál slabý pruh zeleně, svraštělý a zbrázděný vlnami, a až za ním se konečně prostírala klidná, sytě modrá hladina hlubokého moře s neuvěřitelně zářivými skvrnami sytě fialové a jemně malachitové, které se střídaly s překvapivě jasnými bílými ploškami – jako by kusy ledu zapadaly sněhem. Celá ta živoucí mozaika byla na obzoru přepásána nehybným, klidným černým pruhem bezbřehé dálky.

„Ale pěkné to je, co?“ řekl doktor. „Krása, vidíte?“

Napřáhl ruku s krátkými, dětsky baculatými prsty a širokým, afektovaným pohybem se rozmáchl k moři.

„Ano... pěkné,“ lhostejně odpověděl Voskresenskij a poněkud přehnaně zívá. „Ale brzy se to okouká. Dekorace.“

„Táák! My jsme je jedli. Víte, to je taková anekdota,“ vysvětlil Iljašenko. „To se vrátil voják z války do vsi a samozřejmě, lhal jako když tiskne. Celá vesnice zírala s hubou dokořán. Byli jsme na Balkáně a abyste chtěli vědět, tak jsme vylezli až do oblak, úplně doprostřed, vykládal voják. Prokristapána, divili se krajani, až do oblak? A voják jen tak opovržlivě utrousil: Bože to je toho. Oblaka! My jsme je jedli. Mají stejnou chuť jako sulc.“

Doktor Iljašenko vášnivě rád vyprávěl anekdoty, zejména z venkovského a židovského prostředí. V hloubi duše byl přesvědčen, že jen nepřízní osudu se z něho nestal herec. Ženu a dceru doma otravoval Ostrovským, na návštěvách u pacientů s oblibou deklamoval Nikitinova Vozku – recitoval vstoje u obrácené židle a ruce držel před sebou tak, jako by svíral opratě. Přednášel verše nepřirozeným hrdelním hlasem, který zněl jako hlas břichomluvce. Byl přesvědčen, že jedině tak hovoří ruský venkovan.

Anekdote o vojákovi se ihned rozchechtal první. Voskresenskij se nuceně usmál.

„Víte, doktore, abych se vám přiznal...,“ začal mdle, jako by namáhavě hledal slova, „já jih nemám rád. Všechno je tady takové přeslažené... nevím jak bych... takové přemrštěné. Vemte si třeba takovou magnólii... dovolu, prosím, copak to je vůbec nějaká rostlina? Člověku připadá, že ji někdo schválně zhotovil z kartonu, nabarvil zelenou olejovou barvou a navrch ještě přetřel lakem. Příroda! Ráno vyleze slunce nad mořem a žhne, večer žuchne za hory, a hned je noc. Nejsou tady ptáci. Chybí tady naše severské červánky, kdy voní mladá travička, chybí tady poezie soumraku, brouci, slavíci, stádo, které se brouzdá prachem. To je taková dekorace pro operu, a ne příroda!“

„V tom nááášem domě,“ chraptivým tenorkem zanotoval Voskresenskij – zjevně ožil těmi úvahami, nad kterými až dosud hloubal o samotě. „To jsou muka! Moře se leskne, kamení se leskne, stromy se lesknou. Barvotisk! Cikády řvou jako pomínuté a před měsícem člověk neuteče. Je to protivné, dráždí mě to, jako kdyby mě někdo šimral v nose slámkou.“

„Barbare! Ale zato, když je u vás pětadvacet pod nulou a dokonce i strážníci jsou zmrzlí jako střechýly, kvetou u nás růže a klidně se můžeme koupat.“

„A ty lidi tady na jihu taky nesnáším,“ zatvrzele pokračoval student. „Odporná sebranka! Líná, požívačná, mazaná, špinavá sebranka s úzkými lebkami. Spolykají to nejhorší svinstvo. A ta jejich poezie je taky taková přeslazená, barvotisková... Zkrátka – nemám to rád!“

Doktor se zastavil, rozhodil rukama a užasle vyvalil oči.

„Ale ale ale,“ protáhl. „Et tu, Brute?! Z vašich slov mi zaznívá idea našeho váženého dobrodince. Ruská píseň, ruská rubaška, co? Ruský bůh a ruská kuchyně? Židé, Poláci a další všiví ptáci?“

„Dejte pokoj, Ivane Nikolajeviči. Nechte toho,“ ostře řekl Voskresenskij. Zbledl, obličej se mu nepěkně stáhl. „To není k smíchu. Vy znáte dobře mé názory. Pokud jsem ještě dodnes neutekl od toho papouška, od toho komedianta, tak jen proto, že jít se musí, ale to všechno je spíš k pláči než k smíchu. Stačí, že za pětadvacet rublů měsíčně si musím odepřít tu radost, abych od plic řekl, co mě tlačí... co mi svírá hrdlo... co sráží mou mysl!“

„Ale hochu, proč tak silné výrazy!“

„Á! Já bych mu pověděl všelicos!“ vztekle vyjekl student a potřásl si před obličejem křečovitě sevřenou, bledou pěstí. „Já bych... fuj, takový šarlatán!... no dobře, nejsme si souzeni navěky!“

Doktorovi se náhle zúžily oči a zaleskly se. Uchopil Voskresenského za ruku, mazlivě mu přitiskl hlavu k rameni a zašeptal:

„Poslyšte, drahoušku, nač se tak vztekat? Co z toho budete mít, když se se Zavališinem pohádáte? Vy vynadáte jemu, on vám, bude

z toho skandál ve slušné rodině, a víc nic. Raději spojte sladkou pomstu s příjemností lásky. Kdybyste Annu Georgijevnu... Co? Nebo už se stalo?!"

Student se odmlčel a snažil se vyprostit z doktorových rukou, ale ten si ho přitáhl ještě pevněji, šibalsky zamrkal rozesmátýma očima a šeptal dál:

„Jste blázínek, nemáte vkus. Žena v pětatřiceti, to je oheň, to je nejkrásnější rozkvět... Hory masa! Přestaňte se kroutit! Vždyť ona na vás kouká jak kocour na smetanu! Co byste se ostýchal, zůstane to v rodině. Zapamatujte si tenhle aforismus: zkušená žena se podobá třešni, naklované vrabcem. Je vždycky sladší. Ach, kde je mých dvacet roků?“ pronesl teatrálně, vysokým rozechvělým hlasem. „Kam se podělo mé mládí! Kde jsou mé sličné kadeře, můj kompletní chrup, můj...“

Voskresenskij se mu konečně vytrhl, ale udělal to tak neomaleně, že měli oba nepříjemný pocit.

„Odpusťte, Ivane Nikolajiči, ale já... já takové ohavnosti nemohu poslouchat... To není stud ani cudnost, ale... prostě je to ohavné... já prostě nemohu... nesnáším to...“

Doktor posměšně rozpřáhl ruce a pleskl se po stehnech.

„Lásko moje, tak vy nerozumíte legraci? Já osobně si velmi vážím každého cizího přesvědčení a ujišťuji vás, že jsem šťasten, když vidím, že i naše dnešní mládež má tak čisté a ušlechtilé názory na tyto věci. Ale proč bych si nemohl zažertovat? Vy se hned naježíte... a není s vámi řeč. Proč?“

„Promiňte,“ zastřeným hlasem řekl student.

„Ale můj drahý, o tom já přece vůbec nemluví! Vy jste teď všichni takoví poděsové. Třeba zrovna vy! Zdravý chlap, urostlý jako zápasník, a nervy máte jak slečna z penzionátu. Víte, co bych vám radil,“ věcně dodal doktor. „Neměl byste se tolik koupat, zlato. Hlavně ne v takových vedrech. Nejste na to zvyklý, ještě si uženete pořádnou nemoc. Měl jsem jednoho pacienta, ten z přemíry mořských koupelí dostal nervový ekzém.“

Kráčeli posledním zákrutem pěšiny, už po rovině. Napravo se prudce svažovala hora a prostíralo se vzrušené moře, nalevo se tlačily ke svahu šípkové keře, obsypané něžnými růžovými květy; ze žlutočervené půdy trčely velké, omšelé šedivé balvany jako hřbety ležících zvířat. Student se rozpačitě a zlostně díval do země.

Dopadlo to tak hloupě, říkal si. Je to k vzteku. Doktor je přece hodný člověk, je vždycky pozorný, snášenlivý a přímý. Sice ze sebe rád dělá šaška a ustavičné žvaní, nechte, rád mluví sprostě, zpohodlněl, to dělá ta snadná lázeňská praxe... Ale je to slušný chlap, a já se k němu choval tak hrubě!

Iljašenko klidně srážel holí jemné bílé kvítky kokotice, silně vonící po hořkých mandlích, a polohlasně si prozpěvoval:

*V tom našem domě jsem poprvé
blaženost lásky měl znát...*

II

Došli k silnici. Nad kamennou bílou zídkou, masivní jako pevnostní val, se tyčila vila, nápadně připomínající ruský palác, s koníky a draky na střeše, s vikýři, pečlivě pomalovanými ruským svérázem – květinami a bylinkami, s vyřezávanými rámy a vyřezávanými sloupky na balkonech, podobnými lahvím. Na pozadí zářivé krymské oblohy a vzdušných modrošedých hor, uprostřed půvabných, zádumčivých cypřišů a mohutných platanů, ovinutých břečťanem, v blízkosti nádherného, radostného moře působila ta vyumělkovaná budova skličujícím, nepříjemným dojmem. Ale Pavel Arkadjevič Zavališin, bývalý jízdní kornet, později agent s realitami, ještě později notář ve velkém přístavním městě na jihu Ruska a nyní proslulý naftový král, majitel lodí a předseda burzovního výboru, tento rozpor vůbec nevnímal. „Já jsem Rus, a proto mám právo na to, abych pohrdal

všelijakou tou renesancí a rokokem a gotikou!“ řval občas a bušil se do prsou. „Cizina nám nebude diktovat! Už toho bylo dost, poklonkovali jsme dost dlouho! My máme svou vlastní tvorbu a já jako ruský šlechtic na všechno zahraniční zvysoka kašlu!“

Na rozlehlém přízemním balkonu už bylo prostřeno. Čekalo se na Zavališina, který se právě vrátil z města a teď se ve svém pokoji převlékal. Anna Georgijevna, roztoužená a unavená vedrem, ležela v houpacím křesle. Měla lehký župan z moldavského plátna, vyšíváný zlatem, s širokými rukávy, rozstřiženými až k podpaží. Byla ještě velmi krásná – krásná tím skličujícím, sebejistým, nádherným půvabem plnoštíhlé, pěstěné brunetky jižního typu.

„Dobrý den, doktore,“ řekla hlubokým hlasem, s lehkým ráčkováním. „Jak to, že jste nepřišel včera? Měla jsem tak děsnou migrénu!“

Malátně podala doktorovi ruku, aniž se zvedla z křesla – rukáv sklouzl a odhalil oblé, plné rameno s bílou stopou po očkování proti neštovicím, bledě modré žilky na vnitřní části lokte i rozkošné tmavé mateřské znamínko o něco výš. Anna Georgijevna (ze záhadných důvodů si přála, aby jí ostatní říkali Nino) o půvabu svých rukou věděla a ráda je ukazovala.

Iljašenko přitiskl rty k její ruce tak uctivě, že ji musela násilím odtrhnout.

„Vidíte, jakého mám galantního doktora,“ řekla a obrátila k Voskresenskému rozesmáté vlídné oči. „Vy nikdy dámám ruce nelíbáte. Jste medvěd! Pojd'te sem, opravím vám uzel na kravatě! Já nevím, jak vy se to oblékáte!“

Voskresenskij nemotorně přistoupil a sklonil se k ní. Silným parfémem pronikala vůně jejích vlasů. Na krku cítil dotek obratných, něžných prstů.

Voskresenskij byl cudný mladý muž v přesném smyslu tohoto slova. Z doslechu ovšem věděl už od prvních tříd gymnázia všechno, co souviselo s nejintimnějšími vztahy mezi mužem a ženou, ale nikdy netoužil chovat se tak, jak se chovali a čím se vychloubali

jeho spolužáci. Byla v něm klidná, zdravá krev vyrovnané duchovní rodiny. Ale na druhé straně necítil ani falešnou nelibost a pohoršení nad „nemravý“. Lhostejně poslouchal, co se o takových věcech říká, a nebyl pobouřen, když před ním někdo vykládal otřepané choulostivé anekdoty.

Dobře rozuměl, co znamená ta věčná hra Anny Georgijevny. Když se s ním vítala nebo loučila, dlouho držela jeho ruku ve svých měkkých, pěstěných, ale zároveň silných dlaních. Ráda mu – jakoby žertem – čechrala vlasy, někdy mu protektorsky říkala zdrobněnými jmény, mluvila před ním odvážně a dvojsmyslně. Pokud se oba náhodou sklonili nad jedním albem nebo se opírali o zábradlí na balkonu, když se dívali za odplouvajícím parníkem, vždycky se k němu tiskla velkými prsy, horce mu dýchala na krk a lokny tuhých, kadeřavých vlasů ho šimrala na tváři.

I ona probouzela ve Voskresenském podivné, smíšené pocity. Bázeň, ostych, vášnivou touhu i odpor. Když na ni myslel, připadala mu stejně neúměrná a nepřirozená jako jižní příroda. Zdálo se mu, že má příliš výrazné a vlahé oči, příliš černé vlasy a jasně červené rty. Každým pohybem, každým úsměvem prozrazovala línou, hloupou, bezzásadovou, požitkářskou jižanku. Pokud přistoupila k Voskresenskému zvlášť blízko, vnímal i skrze oblek teplo, které vyzařovalo její plné, velké, tloustnoucí tělo.

Dva výrostci, gymnazisté, které Voskresenskij učil, a tři mladší děvčátka seděli u stolu a kývali nohama. Voskresenskij se po nich úkosem podíval a náhle ho zaplavil stud. Zastyděl se za sebe i za ně, a nejvíc za nahé, teplé ruce jejich matky, které se pohybovaly tak blízko před jeho ústy. Prudce se narovnal, celý zrudlý v obličeji.

„Dovolte, prosím, udělám to sám,“ řekl chraptivým hlasem.

Na balkoně se objevil Zavališin ve fantastickém ruském kroji. Měl bledě modrou hedvábnou rubašku, vesnický střižený kabát z čínského hedvábí a vysoké lakové boty. V tom obleku, který zásadně nosil doma, se podobal provinciálnímu divadelnímu řediteli,

který si potrpí na to, aby se před maloměstskou honorací blýsknul širokou povahou a oblekem v ruském stylu. Podobu ještě zdůrazňoval tlustý zlatý řetěz s desítkami cinkajících přívěsků, který se mu houpal na břiše.

Vstoupil rychlým, těžkým krokem, hlavu měl vysoko zvednutou a oběma rukama si majestátně rozčesával lehce prošedivělý, nakadeřený plnovous. Děti vyskočily. Anna Georgijevna zvolna vstala z křesla.

„Dobrý den, Ivane Nikolajeviči. Dobrý den, Cicerone,“ řekl Zavališin a nedbale podal ruku studentovi a doktorovi. „Čekáte na mě? Borjo, modlitbu!“

Borja vylekaně zadrmolil:

„Oči všech doufají v Tebe, Hospodine...“

„Prosím,“ řekl Zavališin a krátkým gestem ukázal ke stolu. „Dáte si vodku, doktore?“

Studené občerstvení bylo vedle na malém stolku. Doktor k němu přitančil komediantským krokem, podupával podpatky a mnul si ruce.

„Jednomu fešákovi nabídl kdysi vodku,“ spustil doktor jako obvykle. „Ale on řekl: Ne, děkuji vám. Za prvé nepiju, za druhé je na pití ještě moc brzy, a za třetí už jsem se opil.“

„Vydání dvacáté,“ poznamenal Zavališin. „Vezměte si kaviár.“

Přistrčil k doktorovi lakovaný dřevěný škopíček s ledem, ve kterém stála stříbrná nádobka s kaviárem.

„Nemohu pochopit, jak v takovém vedru můžete pít vodku,“ řekla Anna Georgijevna a zamračila se.

Zavališin se na ni vážně podíval – právě zvedal k ústům stříbrný tepaný pohárek.

„Rusovi vodka neublíží,“ prohlásil důrazně.

Doktor už zatím obsah svého pohárku vypil. Hlučně si odfoukl a diákonským basem dodal:

„Aj, v příznivý to čas...! Tak co, Pavle Arkadjeviči? Otec Meletí radí nám ke třetí?“

Sluha byl oblečen ve fraku. Dřív také chodil v „kroji“ ruského vozky, ale jednoho krásného dne Anna Georgijevna usoudila, že je trapné, když se panstvo i služebnictvo obléká skoro stejně, a trvala na evropském oblečení personálu. Ale nábytek a nádobí mělo pochopitelně ten nesmyslný, neúpravný styl, kterému se říká „ruská dekadence“. Místo stolu zde stála dlouhá truhla, obedněná ze všech stran. Kdo u ní seděl, nemohl natáhnout nohy kupředu. Musel je mít přikrčené a přitom si je ustavičně otloukal o rohy nebo výstupky vyřezávaných ornamentů. Když chtěl dosáhnout na talíř, musel strašně daleko natahovat ruce. Těžké, nízké židle s vysokými lenochy a široce roztaženými opěradly se podobaly dřevěným divadelním trůnům. Tlačily a sedělo se na nich nepohodlně. Džbány na kvas a vodu a ploché láhve na víno měly tak nestvůrné tvary a rozměry, že se z nich dalo nalévat jen vstoje. Všechno bylo zdobeno vypalováním a řezbou a pestře pomalováno pávy, rybami, květinami a nezbytnými kohouty.

„Nikde se nejlí tak jako v Rusku,“ sytým hlasem pronesl Zavališin a chlupatýma bílýma rukama si zastrkával cíp ubrousku pod límec. „Ano, ano, pane studente, já vím, že vám to není po chuti, ale je to tak, prosím, nedá se nic dělat! Tak za prvé ryby. Kde najdete na světě něco takového jako astrachaňský kaviár?! A co sterledě z Kamy, jeseteři, dvinský losos, korjuška z Bělozerska? Buďte tak hodný, najděte mi někde ve Francii ladožského síha nebo pstruha z Gatčiny? Jen to zkuste! Byl bych vám velice vděčen. A teď vezměte divočinu! U nás je všechno, a v jakém množství! Jeřábci, tetřevi, kachny, sluky, kavkazští bažanti. Dále tady máme maso z Čerkas, rostovské vepře, něžinské okurky, moskevská telátka, vykrmená smetanou. Jedním slovem, máme tady všechno, všechno... Sergeji, přilej mi ještě polévku!“

Pavel Arkadjevič jedl hodné, lačně a nehezky. Ten asi v mládí vytrpěl hladu, pomyslel si student, když ho kradmo pozoroval. Zavališin si občas při řeči strčil do úst velký kus, a pak to chvíli trvalo, než kvapně a nedbale sežvýkal potravu. Cívil přitom na svého spolustolovníka vyvalenýma očima, funěl, cukal obočím a netrpělivě škubal hlavou, někdy celým trupem. V takových okamžicích se Voskresenskij raději díval do talíře, aby neprozradil svůj odpor.

„Dáte si víno, doktore?“ s nedbalou vlídností prohodil Zavališin. „Doporučuji vám tohle bílé. Je to Oreanda, ročník devatenáct set tři. Podejte mi svou sklenici, Démosthene!“

„Nepiju, Pavle Arkadjeviči. Promiňte.“

„To je po-di-vu-hodné! Mladík, který nepije ani nekouří! Moc špatné znamení! Kdo nepije a nekouří, ten je mi vždycky nějak podezřelý. Bud' je to mamonáš, nebo hráč nebo zhýralec. Pardon, vás se to netýká, pane Empedokle! Doktore, dáte si ještě? Je to opravdu slušné vínečko, co? To bych rád věděl, proč mám pořád u těch našich hokynářů objednávat všelijaké ty ‚mozely‘ a jiné kyseláče, když se v naší matičce Rusi pěstuje tak vynikající nektar. Co? Co o tom soudíte, profesore?“ vyzývavě se obrátil k studentovi.

Voskresenskij se nuceně, ze zdvořilosti usmál.

„Každý má svůj vkus...“

„De gustibus... Znáám, znám, vážený. Také jsem se to kdysi učil... Všelicos a všelijak, jak pravil veliký Dostojevskij. Víno je maličkost, hloupost, dětinskost, samozřejmě, ale důležitý je princip. Princip je důležitý, že ano?!“ vykřikl nečekaně. „Jestliže jsem skutečně Rus, tak všechno kolem mne musí být ruské! Na Němce a na Francouze se vykašlu! A na židáky taky! Tak co, mám pravdu, doktore, nebo ne?!“

„Ano... abych pravdu řekl... princip... ano, s tím souhlasím...“ neurčitě prohlásil doktor a rozhodil rukama.

„Já jsem pyšný na to, že jsem Rus!“ vášnivě vykřikl Zavališin. „Ano, ano, je mi úplně jasné, že panu studentovi připadají mé názory

směšné, ba dokonce barbarské, že ano? Ale nedá se nic dělat! Berte mě takového, jaký jsem! Já se netajím se svými názory, já je prohlašuji přímo, protože jsem přímý člověk, pravý Rus, a nejsem zvyklý brát si nějaké servítky! Ano, klidně si troufnu říkat všem do očí: toho poklonkování před Evropou už bylo dost! Ať si Evropa uvědomí, co znamená náš veliký, slavný, zdravý ruský národ! Nám, a ne jim, té odporné sebrance, patří rozhodné slovo! Sláva bohu!“ Zavališin rozmáchle přežehnal strop a vzlykl. „Sláva bohu, že dnes stále přibývá těch, kdo chápou, že německý fráček praská ve švech na bohatýrských ruských plecích. Těch, kdo se nestydí za svou vlast, za svou víru, za svůj jazyk! Přibývá těch, kdo důvěřivě podávají ruku moudré vládě a říkají: ved’ nás!“

„Paule, proč se rozčiluješ?“ líně poznamenala Anna Georgijevna.

„Já se vůbec nerozčiluju,“ zlostně se utrl Zavališin. „Říkám jen to, co si musí myslet a co musí cítit každý čestný ruský poddaný. Třeba se mnou někdo nesouhlasí?! Prosím, vyslechnu námitky! S potěšením vyslechnu opačný názor. Tak například panu Vozdviženskému připadá směšné...“

Student nezvedl sklopená víčka, ale zbledl a chřípí se mu zachvělo.

„Jmenuji se Voskresenskij,“ pronesl tiše.

„Omlouvám se, přesně tak jsem to chtěl říci, Vozněsenskij. Promiňte. Tak prosím, buďte tak laskav. Proč se jen tak ušklíbat, radši mě rozdrťte na prášek, dokažte mi, že se mýlím, že nemám pravdu. Řeknu vám jenom jedno: že plivem do vlastní kaše. Svou svatou, velikou, zbožňovanou vlast prodáváme všelijakým šejdířům. Kdo má v rukou naši naftu? Židé, Arméni, Američané. Kdo má v rukou uhlí, rudu, parníky, elektřinu? Židé, Belgičani, Němci. Komu patří cukrovary? Židům, Němcům, Polákům. Hlavně jsou všude židi, židi a zase židi! Jak se jmenují naši doktoři? Samý Šmul! Lékárníci, bankéři, advokáti? Samí Šmulové! Čert aby je všechny vzal! Celá ruská literatura tancuje majafes! Co na mne vyvaluješ oči, Anočko?

Nevíš, co to je? Tak já ti to potom vysvětlím. Nedávno si někdo dělal legraci, že každý židák je rozený ruský literát! Takoví ubožáci, představte si to! Židi, Izraeliti, sionisti, utlačená nevinnost, posvátné plémě! Ale já říkám jedno!“ Zavališin zvučně udeřil prstem do stolu. „Já říkám jedno: kam se u nás dneska podíváte, tam vystrkuje tlamu nějaký ublížený, ušlechtilý národ. Všichni chtějí svobodu, jazyk, právo. A my se před nimi tetelíme. Ubohé kulturní Finsko! Nešťastné, utlačené Polsko! Ach, ten ubohý, zmrzačený židovsky národ! Jen nás bijte, miláčkové, pohrdejte námi, dupejte po nás, sedněte si nám na hřbet a povozte se! Ale to ne! Ne!“ zařval Zavališin, zrudl a vyvalil oči. „To ne!“ opakoval a vší silou se pěstí udeřil do prsou. „S tímhle nepořádkem je konec! Ruský lid se zatím jen tak trochu škrábe, jako ze spaní, ale už zítra, zítra se probudí, buď za to bohu chvála! A pak setřese všechny ty bláznivé radikální inteligenty, jako když pes vyklepává blechy, a zmáčkne v dlani všechna ta ublížená neviňátka, všechny ty židáčky a Ukrajince a Poláky, že z nich jenom šťáva vystříkne na všechny strany. A Evropě klidně řekne: Uhni, stará...“

„Bravo, bravo, bravo!“ zvolal doktor, jako by mluvil z gramofonové desky.

Gymnazisty zpočátku vyděsil otcův křik, ale po jeho posledních slovech se rozchechtali. Anna Georgijevna se zatvářila trpitelsky a řekla:

„Paule, proč tak mluvíš před dětmi?“

Zavališin jedním douškem vypil sklenici vína a rychle si nalil další.

„Pardon. Vyklouzlo mi to. Ale říkám jenom jedno: já jsem vyjádřil své názory. Aspoň jsem se zachoval čestně a upřímně. A teď oni, chtěl jsem říci, tady pan student – ať mě přetrumfne, ať vyvrátí mé argumenty. Poslouchám. Přece jenom to bude charakternější než všelijaké ty divné úsměvy.“

Voskresenskij pokrčil rameny.

„Já se vůbec neusmívám.“

„Aha! Nechcete se vůbec obtěžovat?! No ovšem! To je přece to nejlepších. Vy jste povýšen nad všechny hádky a důkazy?!“

„Ne... to vůbec ne... Ale my dva se nemůžeme dohovoreit. Proč bychom se zbytečně rozčilovali?“

„Táák! Chápu. Já vám za to prostě nestojím?!“ Zavališinovi rychle stoupalo víno do hlavy. Mluvil přehnaně nahlas. „Ale to je mi velice líto, velice líto, milý jinochu! Kterak by mne potěšilo, kdybych se mohl opájet mlékem vaší moudrosti!“

V té chvíli Voskresenskij poprvé zvedl oči k Zavališinovi, a vzápětí ho zaplavila tak palčivá nenávist k jeho kulatým, světlým, vyvaleným očím, k masitému červenému nosu s ostře vykrojeným chrípím, k nízkému, bílému, olysalému čelu a beztvaré bradě, že k vlastnímu překvapení slabým, podivně cizím hlasem promluvil:

„Vy mne chcete stůj co stůj přinutit k hádkce? Ale já vás ujišťuji, že to nemá smysl. Všechno, co jste tady s takovou vehemencí přednesl, už jsem slyšel a četl stokrát. Nenávist ke všemu evropskému, zatvrzelé pohrdání příslušníky jiných národů, nadšení nad silou ruské pěsti a tak dále a tak dále... To všechno se vykládá, tiskne, hlásá na každém kroku. Ale co s tím má náš lid společného?! To je věc, které nerozumím, Pavle Arkadjeviči. Nemám teď na mysli vašeho sluhu, vašeho domovníka nebo řemeslníka, ale ten lid, ze kterého se skládá Rusko – zabeďněné venkovany, troglodyty, jeskynní lidi! Proč jste je připoutal ke svým nacionálním snům?! Bud' mlčí, nebo si šťastně žijou! Tak je radši nechte na pokoji. Nám nepřisluší, aby-chom vysvětlovali jejich mlčení...“

„Račte dovolit, já znám prostý lid zrovna tak dobře jako vy...“

„Ne, teď račte dovolit vy mně,“ troufale ho přerušil student. „Před chvílí jste mi vyčetl, že se posmívám vašim proklamacím... Ale teď vám řeknu, že směšného je na nich pramálo... a strašného jakbysmet... Vaše ideální ruská pěst, která vyždímá z ostatních národů šťávu, není vůbec nikomu nebezpečná, je jen neslýchaně

odporná, jako symbol každého násilí. Nejste ani choroba, ani vřed, vy jste prostě jen taková nepříjemná a nevyhnutelná vyrážka, něco jako spalničky. Ovšem to, jak si hrajete na širokou ruskou povahu, celý ten ruský svéráz, vaše oblečení a vaše vlastenecké slzy, to je opravdu směšné, ano, to přiznávám.“

„Tak, výborně. Pokračujte, mladý muži! Ve stejném duchu,“ pro- nesl Zavališin a jízlivě zkrivil ústa. „Nádherný způsob polemiky, že ano, doktore?!“

Voskresenskij si uvědomoval, že mluví mlhavě, hrubě a nesys- tematicky. Ale už se nemohl zastavit. V hlavě cítil zvláštní chlad a prázdnotu, ruce a nohy měl těžké a bezvládné, ale srdce mu prud- ce bušilo – cítil je kdesi hluboko.

„Ale co, kašlu na nějaké způsoby polemiky!“ vykřikl. Zaznělo to tak překvapivě energicky a silně, že se ho v té chvíli zmocnila vztek- lá, bujná radost. „Až příliš často jsem ty dva měsíce musel mlčet, než abych teď uvažoval o nějakých způsobech. Ano. Ostudná, směšná, ubohá podívaná je ta vaše hra, Pavle Arkad’jeviči. Připomíná mi to kuplety, které zpívají mizerní komedianti v maloměstských parcích.

*Šel Váňuška pěšky domů,
tohle mi sám povídal,
nedivte se, lidé, tomu,
že tam Duňu uhlídal...*

Falešné, drzé, pitomé! Právě tak je to s vámi. Ruské šči a ruská kaše, to je pravá matka naše! Viděl jste vůbec někdy šči?! Ochut- nal jste je? Dneska s něčím a zejtra s ničím? Jedl jste někdy jejich chleba? Viděl jste jejich děti s nafouklými břichy a rachitickýma nohama? Váš kuchař dostává šedesát rublů měsíčně, sluha nosí frak! Sterledě vařené v páře! To jste celý vy! Ruská trpělivost! Ne- zdolná ruská vytrvalost! Ale jestlipak si uvědomujete, jakou hrůzou, jakými krvavými způsoby byla vykoupěna tahle vytrvalost? Vždyť

je to směšné! Nezdolné ruské zdraví, bohatýrská síla! U těch lidí, ztrhaných dřinou a hladem, zničených alkoholem? A k dovršení všeho ještě to afektované pokřikování: pryč s frakem! Vrátime se k dobrému, slavnému, pohodlnému, malebnému ruskému oblečení! Vaše služebnictvo se vám směje, ano, je mu k smíchu váš venkovský kabát ze sukna po sedmi rublech za metr a s mohérovou podšívkou! Panebože, a ty vaše řeči o ruské písni, to už je úplně k zbláznění! Všude slyšíte moře a vidíte step a šumící lesy, a k tomu nějakou neslýchanou statečnost... Vždyť je to všechno lež! Nic neslyšíte a nevnímáte, leda bolestné sténání nebo pijáckou škytavku. Žádnou širokou step nevidíte, protože vůbec žádná není, jsou jen zpocené obličejy, zkřivené utrpením, naběhlé žíly, krví podlité oči, otevřená, zkrvavená ústa..."

„Ovšem, ovšem, duchovenstvo má větší rozhled, kouká na svět ze zvonice,“ pohrdavě odfrkl Zavališin, ale student jen mávl rukou a pokračoval:

„A teď, jak račte vidět, přišlo do módy i ruské stavitelství. Vyřezávání kohouti, dřevěné naběráky, křesla a lavice, na kterých se nedá sedět, všelijaké pitomé poklopy... Panebože, copak si vůbec neuvědomujete, že to všechno ještě víc zdůrazňuje strašlivou ubohost národního života, omezenou a skromnou fantazii našeho lidu? Šedivá dekadentní tvorba, architektura Papuánců... Hra, jen a jen hra! Odporná hra, jestliže se všechno dělá záměrně, abyste hlupáky a zvědavce mohl vodit za nos, a ubohá hra, jestli je to jenom módní opičení. Nejapná maškaráda! Je to stejné, jako kdyby si lékaři v nemocnici oblékli nemocniční pláště a začli tancovat kankán. To je ten váš ruský styl s mohérovou podšívkou!“

Sevřelo se mu hrdlo, odmlčel se. Teprve teď si uvědomil, že při svém nesouvislém projevu stál a bušil pěstmi do stolu.

„Nechcete ještě něco dodat, mladý muži?“ s přehnanou zdvořilostí a vlídností se zeptal Zavališin. Byl bílý jako papír, rty se mu cukaly, konečky bohatého plnovousu se třásly.

„To je všechno,“ zastřeným hlasem odpověděl student. „Víc už nic...“

„Pak mi tedy dovolte, abych i já řekl poslední slovo.“ Zavališin vstal a mrštil ubrouskem o stůl. „Zásady jsou pěkná věc, a zásadovost je vlastnost chvályhodná, ale za své děti přece jen odpovídám před státem a církví já! Ano. Je mou povinností, abych je chránil před škodlivými, rozvratnými vlivy. A proto, když dovolíte, jeden z nás dvou se bude muset vzdát jejich výchovy...“

Voskresenskij mlčky přikývl. Pavel Arkad'jevič se prudce obrátil a dlouhými kroky se vzdálil od stolu. Ale mezi dveřmi se zastavil. Dusil se vztekem. Cítil, že v tom nesmyslném sporu nad ním student mravně zvítězil a že nad ním zvítězil nikoli přesvědčivými myšlenkami, nikoli důvody, ale mladou, neukázněnou, snad překotnou, ale nicméně krásnou zaujatostí. A chtěl svému protivníkovi ještě před odchodem zasadit poslední urážku, urážku nejtěžší a nejpřiléhavější...

„Sluha vám přinese peníze, které vám náleží,“ řekl nadutým nosovým tónem. „A také cestovné, jak bylo dohodnuto.“

Na odchodu tak silně práskl dveřmi, že křišťálové nádobí na stole zacinkalo.

Balkon se vyčkávavě, rozpačitě odmlčel. S hluboko skloněnou hlavou kutálel Voskresenskij studenými, třesoucími se prsty chlebovou kuličku po stole. Připadalo mu, že všichni, dokonce i šestiletá Vavočka, se na něho dívají zvědavě, se štítivou útrpností. Mám jít za ním a dát mu políček? honilo se mu v hlavě. Vyzvat ho na souboj? Všechno to dopadlo tak ohavně, tak nechutně, radši bych se neviděl. Mám mu vrátit peníze? Hodit mu je do obličeje. Všechno je to odporné...

„Sášenko, jen to, prosím vás, nezveličujte!“ oslovila ho Anna Georgijevna vlídně jako malé dítě. „Nemá to smysl, drahoušku! Za hodinu sám pozná, že nebyl v právu, a omluví se vám. Ale vy jste mu taky napovídal pěkné věci, jen co je pravda.“

Neodpověděl. Nejvíc ze všeho teď toužil, aby mohl odejít někam daleko, schovat se do nějakého chladného, stinného koutku, ale trýznivá nerozhodnost ho držela na místě. Doktor o něčem vyprávěl – mluvil příliš hlasitě, s přehnanou rozverností. To je kvůli tomu, že se za mne stydí, řekl si Voskresenskij a zaposlouchal se, ačkoli zpočátku vůbec nic nevnímal.

„Jeden můj známý umí dobře arabsky a porovnával arabská a ruská přísloví. A našel ohromné paralely. Tak třeba Arabové říkají: Čest je démant, který žebráka činí rovným sultánovi. Kdežto Rusové říkají: K čemu je čest, když je v hubě vymeteno. O pohostinství také. Arabové říkají...”

Voskresenskij náhle vstal. Aniž se na někoho podíval, se sklopenými očima nemotorně obešel stůl a rychle seběhl z balkonu do zahrady, kde sladce jako parfém voněly růže. Za zády zaslechl rozčilený hlas Anny Georgijevny:

„Sášenko, Alexandře Petroviči, kam jdete? Ještě bude ovoce!“

III

Ve svém pokoji se Voskresenskij převlékl, pod postelí vytáhl starý, nazrlý kufr, křížem krážem polepený nálepkami z úschoven, a začal balit. Vztekla házel do kufru knihy a sešity, s přehnanou energií dovnitř namačkal nedbale složené prádlo, pak zuřivě utahoval tkanice a řemen. Ale tím, že uplatňoval fyzickou sílu, kterou v něm probudil hněvivý spor, se pomalu uklidňoval.

Když zavřel kufr, rozhlédl se kolem sebe. Bylo mu najednou líto toho pokoje, jako by v něm zanechával část své bytosti. Když se ráno probouzel, nemusel ani zvednout hlavu z polštáře, aby viděl přímo před sebou tmavě modrý pruh moře, zabírající polovinu oken. Lehké, narůžovělé, průhledné záclony se houpaly ve větru a celý pokoj byl ráno tak přeplněn světlem, tak příjemně a zdravě

zde voněl mořský vzduch, že v prvních dnech po příjezdu se ráno často musel rozesmát bezděčnou radostí a nadšením.

Vyšel na balkon. Daleko před ním se v moři rýsoval podlouhlý, úzký výběžek. Končil pravidelným zaoblením, kterému se tady říkalo baterie. Za baterií vyplouval malý parníček. Až sem doléhalo jeho snaživé odfukování – funěl jako udýchaný pes. Pod plátěnou střechou bylo vidět lidské postavy. Lod' se houpala, ale statečně plula z jedné vlny na druhou, a když zvolna překonala jednu, odvážně se zabořila přídíl do další, ačkoli se voda pokaždé zvedla až k palubě. Ještě dál, někde v půli mezi obzorem a břehem se elegantně vznášel mohutný černý parník se zakloněnými komíny. S lehkým obláčkem smutku pronikla do studentova srdce i blažená radost, kterou vždycky prožíval, sotva pomyslel na daleké cesty, na nové dojmy, na nové lidi, na nekonečný široký život, který ho očekával.

Zítřka se budu tlačit na parníku mezi ostatními cestujícími, poznám nové lidi, budu se dívat na pobřeží, na moře, řekl si v duchu.

„Sášenko, kde jste? Pojd'te ke mně,“ zaslechl hlas Anny Georgijevny.

Rychle se vrátil do pokoje – v chůzi si zapnul límeček červené košile a přihladil vlasy. Jeho nitrem se kmitl neurčitý úlek, jakási mlhavá, dráždivá předtucha.

„To jsem unavená!“ řekla Anna Georgijevna trochu zadýchaně. „U vás je krásně. Chládek.“

Usedla na okno. Nahoře zářilo blankytné nebe, dole se houpala sytá mořská modř. Na jejich pozadí se jemně, půvabně a měkce rýsovala její vysoká postava v bílém županu a narezlé tuhé vlasy se v slunci zlatě rozzářily.

„Tak co, načepýřený vrabečku,“ zeptala se ho s něžnou familiárností. „Ještě jste nevychladl?“

„Vychladl. Odjíždím,“ zachmuřeně odpověděl student.

„Sášo!“

Pronesla jeho jméno tak tichým, tak zvláštním, vzrušujícím tónem, jakým ho dosud v životě nikdo neoslovil. Zachvěl se a upřeně se na ni zadíval. Ale seděla obrácena zády k jasnému světlu, takže výraz jejího obličeje nerozeznal.

„Sášo, můj drahý, vy neodjedete!“ promluvila udýchaně. „Ne, ne, neodjedete. Slyšíte? Pojd'te sem, sem, sem, ke mně... Bože, vy jste takové zlaté nemehlo, Šášo... Slyšíte, nesmíte odjet. Já si to nepřeju. Můj drahý, zůstaňte tady...“

Uchopila ho za ruce, sevřela je a položila na kolena, takže na vteřinu ucítil pod šustivou lehkou látkou její pevné a podivně hladké tělo.

„Zůstanete, ano?“ zašeptala rychle a zblízka mu nahlédla do očí. Ze srdce mu vytryskla prudká radost, rozlila se v prsou, rozbušila se mu v hlavě, ve spáncích. Rozpaky a neobratnost zmizely. Naopak, cítil jen děsivou, omamnou blaženost, že se tak beze studu, tak zblízka může dívat do těch nádherných očí, pomatených vášní, očí, v nichž se ještě leskly slzy. Téměř instinktivně si uvědomil, že se ona dívá níž, než jsou jeho oči, a zadíval se také na její jasná, pootevřená ústa, za nimiž se leskly vlhké bílé zuby. Náhle mu připadalo, že je v pokoji vedro. V ústech mu vyschlo, těžce dýchal.

„Zůstanete? Ano? Opravdu?“

Objal ji a vzápětí si uvědomil, jak její velké, pěstěné tělo se poslušně přizpůsobuje každému hnutí, každému doteku jeho rukou. Horký vítr v jediném okamžiku zmátl jeho vůli, rozum, jeho pyšné a cudné myšlenky. Náhle se mu v mysli vynořila vzpomínka na dopolední koupel, na teplé, rozhoupané, nenasytné vlny.

„Opravdu, opravdu, můj milý?“ opakovala Anna Georgijevna nesmyslně.

Hrubě ji uchopil do náruče a zvedl. Slyšel jako v horečce, že mu říká:

„Dveře... proboha... dveře!“

Mechanicky se podíval za sebe, na otevřené dveře a tmavou chodbu za nimi, ale neporozuměl jí, nepochopil, co dveře znamenají, a vzápětí na ně zapomněl. Přivřené černé oči se náhle octly tak blízko jeho obličeje, že se jejich obrysy rozmazaly – připadaly mu nehybné, ohromné, podivně lesklé a neznámé. Horké vlny ho zatopily – rázem v nich utonulo jeho vědomí.

Když se vzpamatoval, s úžasem si uvědomil, že slyší její hlas.

„Zbožňuju tě... Můj silný... Můj mladý, krásný...”

Seděla vedle něho na posteli, pokorně tiskla hlavu k jeho rameni a snažila se zachytit očima jeho pohled. Ale Voskresenskij se díval stranou, mračil se a roztřesenou rukou nervózně cupoval třásně plédu, který visel přes postel. Rostl v něm nepřekonatelný odpor k té ženě, která se mu vzdala. Chápal, že to je sobecký pocit, ale nedokázal jej přemoci ani vděčností, ani soucitem, ani zdvořilostí. Cítil fyzický odpor z její blízkosti, z jejího doteku, dráždilo ho její rychlé oddechování, a třeba za všechno dával vinu jen a jen sobě, jeho duši zaplavila slepá, nerozumná nenávist a opovržení.

Jsem darebák! Jsem darebák! říkal si a současně se bál, aby mu z obličeje nevyčetla, co si myslí a cítí.

„Můj milý, můj zbožňovaný,” dojatě opakovala Anna Georgijevna. „Proč ses otočil? Ty se zlobíš? Protivím se ti? Můj drahý, copak jsi nepoznal, jak tě miluji? Od samého začátku, od prvního dne... Ale ne, ne! Když jsi k nám v Moskvě přišel poprvé, nelíbil ses mi. Říkala jsem si, to je nějaký morous... Ale potom... Můj milý, podívej se na mne!”

Přemohl se a nemotorně, ze strany se na ni podíval. Až se mu sevřelo hrdlo – tak strašně se mu protivil její zarudlý obličej se stopami pudru u chřípí a na bradě, drobné vrásky kolem očí a nad horním rtem, kterých si dřív nevšiml, a hlavně její prosebné, rozčilené oči, plné provinilé, psí oddanosti. Po zádech mu štítivostí přejel mráz. Odvrátil se.

Ale proč se jí já neprotivím? pomyslel si zoufale. Proč? Jsem darebák! Jsem strašný mizera!

„Anno Georgijevno... Nino,“ vykoktal neohebným, falešným hlasem. „Odpusťte mi... Promiňte mi to, prosím vás, jsem rozčilený a nevím, co mluvím... Pochopte mě a nezlobte se... Musím být sám... Točí se mi hlava.“

Udělal bezděčný pohyb, jako by ji chtěl odstrčit, a Anna Georgijevna mu porozuměla. Bezmocně spustila ke kolenům ruce, kterými ho objímala kolem krku, a sklopila hlavu. Ještě chvíli tak seděla, potom mlčky, s pokorným výrazem vstala.

Chápala líp než on, co se s ním děje. Věděla, že u mužů je takový krok stejný jako první vdechnutí opia, jako první cigareta, první opilost. Věděla, že před ní žádnou ženu neměl – poznala to z jeho divoké, drsné plachosti i z toho, jak neobratně a hrubě s ní zacházel.

Byla by ho ráda utěšila, uklidnila, vysvětlila mu, v čem je podstata jeho utrpení. Věděla, že trpí. Ale nenalézala slov, ostýchala se jako děvčátko, vyčítala si jeho pád i mlčelivý neklid, vyčítala si svých pětatřicet let i to, že ho neumí uklidnit, že mu neumí pomoci.

„To přejde, Sášo,“ pronesla sotva slyšitelné. „To přejde, uklidněte se, věřte mi. Ale neodjedete, vidíte? Řekl byste mi to, vidíte, řekl byste mi, že chcete odjet?“

„Ano... jistě... ano... ano...,“ opakoval netrpělivě a ustavičně se ohlížel na dveře.

Povzdechla si a tiše opustila pokoj. Voskresenskij si vjel rukama do vlasů a se zasténáním padl obličejem na polštář.

IV

Dalšího dne už jel parníkem Xenie do Oděsy. Hanebně, zbaběle uprchl od Zavališinových – nepřekonal krutý nápor výčitek a nenalezl dosti odvahy, aby se tvář v tvář znovu setkal s Annou

Georgijevnou. Až do soumraku ležel v posteli, a když se setmělo, kradmo jako zloděj odešel zadním vchodem na vinohrad a odtud seskočil na silnici. Celou tu dobu, než dorazil k poště, celou jízdu dostavňkem, nabitým mlčenlivými Turky a Tatary, celou tu dobu, kdy se v jaltském hotelu chystal k noclehu, neopustil ho ani na okamžik palčivý stud a krutý pocit zhnusení nad sebou i nad Annou Georgijevnou, nad vším, co se předchozího dne přihodilo, i nad vlastním klukovským útekem. Vypadá to, jako kdybych ze msty po té hádce Zavališinovým něco ukradl a zmizel, říkal si a vztekle skřípal zuby.

Byl horký bezvětrný den. Moře bylo klidné a laskavé, podél břehů hrálo jemně smaragdovým odstínem, uprostřed bylo světle modré a jen tu a tam bylo lehce zčeřeno nafialovělými vráskami. Pod parníkem bylo jasně zelené, průzračné a lehké jako vzduch – jako by nemělo dno. Podél parníku plulo hejno delfínů. Shora bylo dobře vidět, jak v hlubině protínají vodu prudkými rozmachy těl, pak jeden za druhým vyskakovali nad hladinu a opisovali rychlý černý půlkruh.

Břeh se pomalu vzdaloval. Vynořovaly se husté parky, paláce, vinohrady, těsně seskupené tatarské vesnice, bílé zdi vil, utopené ve zvlněné zeleni, a v pozadí blankytné hory, poseté černými skvrnami lesů, pak všechno znovu zmizelo.

Cestující se nahrnuli na pravý bok, obličejem k břehu. Hlasitě jmenovali místa a majitele. Uprostřed paluby, vedle vchodu do podpalubí, vyhrávali dva hudebníci valčík – na harfu a na housle; banální zpěv zněl v mořském vzduchu svátečně a krásně.

Voskresenskij netrpělivě hledal očima známou vilu v ruském slohu. A když se konečně vynořila z husté zelené knížecího parku, když se objevila mohutná pevnostní stěna, dech se mu zrychlil; přitiskl ruku k sevřenému srdci.

Měl dojem, že na dolní terase rozeznal bílou skvrnu. Zatoužil uvěřit tomu, že tam sedí ta zvláštní žena, která se pro něho stala tak tajemná, tak nepochopitelná a přitažlivá, a že se jako on dívá očima

plnýma smutku a slz. Představil si sebe, jak stojí na balkoně vedle ní, ale neviděl se takový, jaký byl dnes – viděl toho mladíka, jakým byl před dvěma dny, před týdnem, toho mladíka, jaký už nikdy nebude. Zmocnila se ho lítost nad tou částí života, která se už nikdy nevrátí... V duhové mlze slz se mu neobyčejně výrazně zjevila podoba Anny Georgijevny, ale nebyla to sebejistá, vítězoslavná tvář – viděl provinilý, skromný, prosebný obličej. Náhle mu i ona sama připadala nevýslovně slabá, malá, zranitelná, bolestně blízká, jako by navěky přirostla k jeho srdci.

K těm něžným, smutným pocitům se jako aroma jemného vína přidružila vzpomínka na obnažené teplé ruce, na hlas, který se chvěl skrytou vášní, na nádherné oči, které se dívaly na jeho rty...

Ruský zámek se schoval za vesnicemi a vilkami, pak se znovu objevil, byl stále vzdálenější a vzdálenější, až náhle zmizel docela. Voskresenskij přitiskl obličej ke kovovému sloupku zábradlí a ještě dlouho se díval tím směrem. „Všechno pominulo, jako stín a jako rychle pronesené slovo,“ vybavil se mu náhle smutný verš Šalomounův. Rozplakal se. Ale byly to blahodárné slzy a jeho smutek byl mladý, jasný a lehký.

V salóně zazněl gong, svolával k svačině. Hovorný, hlučný student, se kterým se Voskresenskij seznámil už na přístavišti, k němu zezadu přistoupil, popleskal ho po zádech a radostně zvolal:

„Já vás hledám, kolego... Máte přece jízdné se stravou?! Tak pojďte, dáme si vodku...“

1904

Podzimní květy

Můj rozmilý a zlostný příteli! To slovo „zlostný“ jsem napsala jen proto, že si už předem umím představit váš úžas – ten nejdřív ze všeho –, a potom nelibost, až totiž dostanete tento dopis a dovíte se, že jsem nedodržela slovo, že jsem vás podvedla, protože jsem předčasně odjela, místo abych na vás zítra večer čekala v hotelu, jak jsme se původně dohodli.

Počkejte ještě chvíli s tím jizlivým úsměvem a neobviňujte mě z nějaké spásné rozvahy a zmoudřelosti. Vy přece víte líp než kdokoli jiný, jak mě právě v těch nejkritičtějších okamžicích rozvaha dokonale opouští. Bůh je mi svědek, že jsem do poslední chvíle nevěděla, zda skutečně odjedu, nebo zůstanu. Ani teď si ještě nejsem zcela jista, že odolám nepřekonatelnému pokušení, abych vás ještě jednou, jen koutkem oka, jen zdálky zahlédla.

Dokonce ani nevím, zda se ovládnou, abych po třetím zazvonění nevyskočila z vagónu, – proto jsem se rozhodla, že dopis předám nosiči, (pokud ten dopis vůbec dopíšu), a požádám ho, aby obálku hodil do schránky přesně v okamžiku, kdy se vlak rozjede. Budu se dívat z okna, abych to viděla – a bude mi, jako bych se s vámi loučila...

Odpusťte mi. Všechno, co jsem vám napovídala o zálivech a mořském vzduchu, a o lékářích, kteří mne sem z Petěrburgu poslali, byla čiročirá lež! Přijela jsem jen proto, že jsem po vás zatoužila, že jsem chtěla znovu okusit alespoň nepatrnou, žalostnou částičku onoho vášnivého, omamného štěstí, kterým jsme se kdysi tak marnotratně a lhostejně těšili jako pohádkoví vladaři.

Myslím, že jste si z mého vyprávění mohl udělat dosti jasnou představu, jaký život vedu uprostřed toho obrovitého zvěřince, kterému se říká petěrburská společnost. Návštěvy, divadla, plesy,

čtvrtky, kdy „přijímáme“, dobročinné bazary a tak dále a tak dále, a na všech těchto podnicích musím účinkovat jako krásná vývěska nad úředními a obchodními záležitostmi svého manžela. Neočekávejte, prosím, že spustím nějaké žalostné tirády nad ubohostí, prázdnotou, malicherností, lživostí a banalitou takového života. Je pohodlný, přepychový, zapadla jsem mezi ty lidi dobrých způsobů, styků a vlivu, a nikdy bych nenašla dost síly, abych takovému životu cílevědomě unikla. Ale mé srdce k němu nepřilnulo. Pohybují se kolem mne lidé, říkají všelicos, já je poslouchám, také něco pronáším, ale ani lidé, ani slova se nedotknou mého nitra, a chvílemi mně připadá, že se to všechno odehrává někde daleko ode mne, jako v knize nebo v biografu...

A uprostřed toho bezbarvého, lhostejného života mne náhle jako vlna zaplavila vzpomínka na naši milou, blaženou minulost. Stalo se vám někdy, že jste se náhle probudil, ovlivněn podivným snem, který byl tak prodchnut radostí, že pak celý den trávíme v sladkém opojení, ale zároveň byl prost jakéhokoli děje, že bychom stěželi někomu vypověděli obsah – i kdyby šlo o člověka nejbližšího. Bylo by to komicky prázdné. Ti, kdo dobře vyprávějí své sny, zpravidla lžou, říká Shakespeareův Mercutio. Bože můj, v tom je hluboká pravda!

I já jsem se jednoho rána probudila po takovém snu. Zdálo se mi, že jsme spolu v člunu kdesi daleko na moři. Seděl jste u vesel, já ležela na zádi a dívala se do modrého nebe. A to je vše. Člun se lehounce pohupoval a obloha byla tak sytě modrá, že mi chvílemi připadalo, jako bych se dívala do bezedné propasti. Mé duše se zmocnila radost, zaplavila ji taková něha, že se mi chtělo smát se i plakat. Probudila jsem se, ale ten sen mi utkvěl v duši – jako by se mnou srostl. Stačil jen nepatrný podnět fantazie, aby se mi znovu vynořil z paměti – pokaždé na mne dýchl týž lehký opar radosti.

Občas mne ta nálada přepadla v salónu – při bezvýznamném a prázdném rozhovoru, který jsem ani nevnímala, a pak jsem si pokaždé musela dlaní zastřít oči, abych ani zábleskem neprozradila

jas, který se ve mně rozprostřel. Jak silně, jak nezadržitelné mne to k vám táhlo. Tak živě se vzkřísila v mém srdci nádherná pohádka, v níž se před šesti lety pod vlídným jižním sluncem odehrávala naše láska. Vybavilo se mi vše – naše kratinké rozepře, ošklivá žárlivost a komické podezření, veselé usmiřování, po němž naše polibky měly půvab, jako bychom se líbali poprvé. Netrpělivé čekání na místě schůzek. Pocit tesknoty a prázdna v okamžicích, kdy jsme se večer rozloučili, než se znovu sejdem příštího dne, tisíckrát jsme se za sebou otáčeli uprostřed davu, na který dopadaly narůžovělé paprsky zapadajícího slunce, naše oči se setkávaly nad rameny zástupu. Vybavil se mi onen třpytivý život, zaplněný po okraj obrovitým štěstím.

Byli jsme neposední jako děti. Dychtili jsme po nových místech a po nových dojmech. Jak byly krásné ty naše projížďky v předpotočních, dusných dostavnících – ve společnosti zasmušilých Němců; měli šlachovité, krevnaté šíje a obličej jako vytesané z lipového dřeva – a jejich energické, hubené manželky udiveně vyvalovaly oči, když slyšely, jak bláznivě se chechtáme. A co ty svačiny ve stínu rozkvetlých akátů, na maličkých, čistých dvorcích, vysypaných mořským pískem a obehnaných nízkou bílou zídkou? Jak úžasné nám chutnala pečená makrela a nakyslé víno. Ale přitom jsme pokračovali v našich něžných a směšných hloupostech – co třeba ten historický, drzý polibek, po kterém se k nám znechucení letní hosté obrátili zády. A co teplé červnové noci blízko rybářských lovišť? Vzpomínáte si na to úžasné měsíční světlo – bylo tak jasné, že mi připadalo nepřírozené – jako na divadle. To klidné, osvětlené moře, které hrálo stříbrnými pablesky, a tmavé postavy rybářů na zářivém pozadí. Vytahovali sítě a všichni se pohybovali ve stejném rytmu...

Ale občas nás přepadla touha po městském hluku, po ruchu ulic, po neznámých lidech. Utonuli jsme v davu, přitisknutí k sobě jsme bloudili ulicemi a ještě víc jsme poznávali, jak jsme si navzájem blízcí. Pamatujete se na to, můj drahý? Já si pamatuju každou podrobnost a chráním si ji. To všechno je přece mé, to všechno ve

mně žije a bude žít až do smrti. I kdybych chtěla, nikdy nebudu s to, abych tu vzpomínku vykořenila ze svého nitra... Ale zároveň přece nic z toho už neexistuje a já se trápím tím pomyslením, že to všechno nemohu prožít a procítit ještě jednou. Bůh nebo příroda, nevím, daly člověku téměř božský rozum, ale zároveň naň vymyslely dvě trýznivé pasti – to, že neznáme svou budoucnost, a že nejsme s to vrátit minulost.

Rozběhl jste se za mnou, sotva jste dostal můj krátký písemný vzkaz, který jsem vám poslala z hotelu. Spěchal jste a byl jste rozčilen. Poznala jsem to už na dálku podle rychlé, nervózní chůze a také proto, že jste dlouho stál na chodbě před mými dveřmi, než jste zatůkal. Byla jsem v tu chvíli rozčilená stejně jak vy – představovala jsem si, jak stojíte za dveřmi, vzdálen jen pár kroků ode mne, jak jste bledý a držíte si ruku na srdci, jak zhluboka a těžce oddechujete... A zároveň mi v tu chvíli připadalo úplně nemožné a nesmyslné, že vlastně vzápětí uslyším váš hlas. Prožívala jsem náladu, jako by šlo o jakýsi polospánek, kdy jasně vidíme různé výjevy, ale aniž se probudíme, ustavičně si opakujeme, že to není pravda, že to je pouhý sen...

Změnil jste se za tu dobu, zmužněl jste, a mně připadalo, jako byste ještě vyrostl. Černý kabát vám sluší daleko víc než studentská blůza, máte zdrženlivější chování, v očích chladnější a sebejistější výraz, ta špičatá módní bradka vám vysloveně prospěla. Shledal jste, že i já jsem zkrásněla, a já věřím, že jste to myslel upřímně – vyčetla jsem to ostatně z vašeho prvního, zběžného a poněkud užaslého pohledu. Každá žena – pokud to není beznadějná husa – se nikdy nezmylí, pokud jde o dojem, jakým zapůsobil její zevnějšek...

Cestou jsem si ve vlaku ustavičně představovala, jak bude vypadat naše setkání. Rozhodně mě ani nenapadlo, že bude tak zvláštní, tak nepřírozené a pro oba tak nepříjemné. Vyměnili jsme si jen pár všedních slov o cestě, o Petěrburgu, o zdraví, ale očima jsme pátrali, jaké nové rysy zaznamenal obličej toho druhého. Naše rozmluva

vázla. Začali jsme si vykat a hovořili jsme násilným, vzrušeným tónem, ale brzy jsme oba vycítili, že bude stále obtížnější takový tón udržet. Jako by mezi námi čněla chladná a ohavná překážka – jenže jsme nevěděli, jak ji odstranit.

Jarní večer zvolna pohasínal. V pokoji se setmělo. Chtěla jsem zazvonit na pokojskou, aby přinesla lampu, ale požádal jste mne, abych to nedělala. Snad tma zapůsobila tak příznivě, že jsme si nakonec troufli zavadit o minulost. Rozpovídali jsme se s vlídnou a pohrdavou ironií, s jakou dospělí hovoří o svých dětských neplechách, ale čím víc jsme se jeden před druhým i před sebou pitvořili a tvářili se veseleji a lhostejněji, tím smutněji zněla naše slova... Nakonec jsme se odmlčeli docela a dlouho jsme seděli bez hnutí – já v koutku pohovky, vy v křesle. Snad jsme ani nedýchali. Otevřeným oknem k nám pronikal hluk města, znělo klapání kol, chraptivé tóny tramvajových trumpet, prudké cinkání velocipedů a jako vždy za podobných jarních podvečerů zněly ty zvuky měkce, smutně a neklidně. Oknem bylo vidět úzký pruh oblohy – měla bledou barvu jako zašlý bronz. Rýsoval se proti ní obrys jakési střechy s komíny a požární věžičkou. Ve tmě jsem vaši postavu nerozeznávala, ale viděla jsem, jak se vám lesknou oči. Upíral jste je do okna a mně připadalo, že jsou plné slz.

Víte, jaké přirovnání mne napadlo, když jste mlčel a přemítal o našich milých a dojemných vzpomínkách? Jako bychom se po létech setkali u hrobu člověka, kterého jsme kdysi oba se stejnou vášní milovali. Tichý hřbitůvek, jaro, všude kolem mladá zelená tráva, kvete bez, ale my stojíme nad hrobem a nemůžeme odejít, žádný z nás nedokáže zahnat ty zamžené, nekonečně milé a smutné vidiny. Ten nebožtík, to byla naše stará láska, můj drahý!

Náhle jste přerušil mlčení, vyskočil jste z křesla a prudce je odstrčil.

„Ne, tak to nejde! Vždyť se utrápíme!“ vykřikl jste. „Pojďte na vzduch, proboha, jinak se tady rozpláču nebo snad zešílím!“

Vyšli jsme z hotelu. Ve vzduchu se zatím rozplynula poloprůzračná, měkká, nazlátlá tma jarního večera, v níž se velmi působně a lehce rýsovaly budovy, větve i lidské postavy. Přešli jsme bulvár a vy jste přivolal kočár, ale já už tušila, kam mne chcete odvézt.

Tam bylo všechno při starém. Ohromná udusaná plocha vysypaná žlutým štěrkem, jasné namodralé světlo elektrických lamp, různé, veselé tóny vojenské kapely, dlouhé řady lehkých stolků s mramorovými deskami, u kterých seděli muži a ženy, cinkání příborů, jednotvárný, nesrozumitelný hovor, pobíhající číšníci – nezměnná, lákavá atmosféra velkého restaurantu... Panebože! Jak rychle se mění člověk, a jak neměnné je prostředí a předměty, které jej obklopují. V tom kontrastu je vždycky hodně smutku i tajemna. Poznala jsem v životě pár ohavných bytů, nejen ohavných, ale přímo odpuzujících, k nimž se pojila spousta nepříjemných zážitků, zármutků, chorob. Když se člověk přestěhuje, připadá mu, že se dostal do ráje. Ale pak za nějaký týden náhodně míjí onen dům, a když zvedne oči k prázdným oknům, sevře se mu nitro trýznivou lítostí. Ano, sice to tam bylo hrozné, ohavné, těžké, ale navěky zde zůstal kus našeho života.

Stejně jako dřív sedí před vchodem do restaurantu květinářka s koši květin. Vždycky jsi pro mne vybíral dvě růže, vzpomínáš si? Temně rudou a čajovou. Když jsme teď procházeli kolem, zahlédla jsem, žeš cukl rukou, a poznala jsem, že i tentokrát chceš udělat totéž, ale vzpamatoval ses včas, a já ti jsem za to vděčná, můj milý.

Před stovkami zvědavých očí jsme zašli do lehkého altánu, který se troufale vznáší nad strašlivým přímořským srázem. Pod nohama nám šumělo moře. Shora bylo tak černé a hrůzostrašné!

Stále víc, stále intenzivněji nás skličoval tíživý pocit nudy, něčeho nepřírozeného, vztah, do něhož jsme se nutili... Když nám číšník přinesl šampaňské, nalils mi víno do poháru a s pochmurným humorem jsi mi řekl:

„Pokusíme se pozvednout si náladu aspoň uměle! Napijem se toho kurážného a dobráckého vína, jak o něm říkají Francouzi.“

Ne, ne, můj drahý, ani to kurážné a dobrácké víno nám nepomohlo! Ty sám jsi to vytušil, protože sis povzdechl a dodal:

„Vzpomínáte si, jak jsme bývali opilí od rána do večera, ale bez vína, opilí láskou a radostí z toho, že žijeme?!“

Hluboko dole se na moři objevil člun. Velká, bílá, elegantní plachta se krásně houpala na vlnách. Z člunu zazněl ženský smích a nějaký muž – zřejmě cizinec – velmi pěkně hvízdal melodii Straussova valčíku.

Sledovals očima plachetnici a aniž jsi odtrhl pohled, zasněně jsi pronesl:

„To by bylo krásné, kdybychom teď mohli nasednout do člunu a odplout daleko, daleko na moře, tak daleko, abychom nedohlédli na břeh... Vzpomínáte si? Jako kdysi...“

„Ano – naše ‚kdysi‘ zemřelo...“

Pronesla jsem tu větu úplně bezmyšlenkovitě, a vzápětí jsem se polekala účinku, jakým na tebe má slova zapůsobila. Tak silně jsi zbledl a tak rychle ses zaklonil na opěradlo, že jsem měla dojem, jako bys klesal k zemi... Za okamžik jsi pronesl zastřeným, téměř chraptivým hlasem:

„Jak podivně se naše myšlenky shodly! Právě teď jsem myslel na totéž. Připadá mi úplně zruďné, že právě my dva, a ne nějakí cizí lidé, se před šesti lety tak šíleně milovali a tak hluboce, tak dokonale se opájeli životem. Ti dva už dávno nežijí. Zemřeli... zemřeli...“

Rozjeli jsme se zpátky do města. Projížděli jsme vilovými čtvrtěmi. Míjeli jsme elegantní kovové mříže a vysoké kamenné zdi, ohromná zdobená vrata, zahrady ověšené girlandami barevných lampiónů, ozářené přepychové terasy, záhony s exotickými rostlinami, vily, podobné pohádkovým palácům. Bílé akáty voněly tak silně, že jsem tu sladkou cukernatou vůni cítila i na rtech a v ústech. Tu a tam na nás dýchl zavlhlý chlad, ale vzápětí nás znovu zaplavilo voňavé dusno tiché jarní noci.

Koně běželi rychle, podkovy vytukávaly pravidelný, zvučný rytmus. Pohupovali jsme se na měkkých pérech a mlčeli. Když jsme se blížili k hotelu, cítila jsem, jak mne tvá ruka opatrně objala kolem pasu a jak mne zvolna, ale naléhavě k sobě tiskneš. Nekladla jsem odpor, ale také jsem se tvému objetí nepoddala. Pochopils a zastyděl ses. Nechals mne tedy, a když jsem potmě našla tvou ruku a chápavě ji stiskla, odpověděls přátelským, omluvným stiskem...

Ale věděla jsem, že se v tobě ještě ozve poraněná mužská ješitnost. A nemýlila jsem se. Než jsme se rozloučili u vrat hotelu, požádals mne o dovolení, abys mě mohl navštívit. Stanovila jsem den schůzky – a pak jsem tajně před tebou uprchla. Odpusť mi, můj drahý! Možná za dva dny, možná za týden by v nás znovu propukl cit, před kterým jsou čest, vůle i rozum bezmocné. Okradli bychom ty dva zesnulé – kdybychom tajně učinili takový falešný a směšný podvrh bývalé lásce. A ti nebožtíci by se nám krutě pomstili – zasedli by do našich srdcí nedůvěru, hašteřivost, chlad a hlavně to, že bychom ustavičně srovnávali minulost s přítomností. A to by bylo to nejhorší.

Sbohem. V rozrušení jsem ani nepostřehla, že jsem vám v dopise znovu začala tykat. Jsem přesvědčena, že po několika dnech, až ve vás utichne první nápor uražené ješitnosti, budete se mnou souhlasit a přestanete se na mne zlobit, že jsem tak nečekaně uprchla.

Právě vstoupil do dveří zřízenec a ozvalo se první zvonění. Ale teď už jsem přesvědčena, že pokušení odolám a z vagónu neutechu...

A přece jen už to naše kratinké setkání v mé mysli zvolna zastírá clona něžného, mírného, poetického smutku. Znáte tu nádhernou Puškinovu báseň:

„Milejší nežli jarní kvítí jsou často květy podzimní... A leckdy chvíle rozloučení žhne více nežli shledání...”

Ano, můj milý, jde právě o ty podzimní květy! Zašel jste někdy na sklonku podzimu za pošmourného, deštivého rána do zahrady? Stromy jsou skoro holé, kolébají se ve větru, na pěšinkách hnije

opadálé listí, všude vládne smrt a zpustošení. Jen na záhonech pod skleslými, zažloutlými lodyhami odumřelých květín ohnivě kvetou podzimní astry a jiřiny. Vzpomínáte si na jejich ostré aroma? Člověk se zimomřivě schoulí u záhonu, vdechuje tu melancholickou, hluboce podzimní vůni a je mu smutno. V tom smutku je vše – stesk nad létem, které uplynulo tak rychle, čekání na studenou zimu, na sních, na kvílení větru v komínech, je tam i zármutek nad vlastním létem, které se kmitlo jako sen... Můj milý, můj drahý, můj jediný! Stejný pocit teď prožívá má duše. Uplyne kratinký čas, a vzpomínka na naše poslední setkání bude i pro nás dva stejně sladká, něžná, dojemná a teskná. Bud'te tedy sbohem. Líbám vás na moudré, krásné oči.

Vaše Z.

1901

Strašná chvíle

Rozlehlou, novou terasu velmi jasně osvětlovala lampa a čtyři svícny, umístěné na podlouhlém stole. Byl červenec a rychle se stmívalo. Starý lipový park, který obklopoval vilu ze všech stran, tonul v teplém přitnutí. Ve tmě vynikalo jen nehybné, hladké listí šeříkových keřů; dopadala na ně zář lampy, takže se lesklo, jako by bylo vystříháno ze zeleného plechu. Z usínajícího parku nedolehl jediný zvuk, jediný šramot. Plátěné závěsy byly rozhrnuté, ale plamínky svíček se ani nezachvěly. Bylo dusno, rozehrátý, zelektrizovaný vzduch naznačoval, že v noci přijde bouřka. Voněl v něm med, kvetoucí lípy a černý bez.

Varvara Michajlovna Rjazancevová chystala s panskou na terase studené pohoštění pro hosty, kteří se u nich toho večera sešli. Ani po odjezdu na letní byt nepřerušili s manželem přátelské úterní večírky; účastnilo se jich méně lidí a konaly se v prostředí stísněnějším. Přicházeli pouze známí, kteří tu rovněž trávili léto. Přátelům z města nestálo za to, aby urazili nějakých patnáct kilometrů pro těch pár hodin, které s nimi ve vile mohli strávit.

Varvara Michajlovna veselýma, vzrušenýma očima prohlížela stůl, nový ubrus, na jehož sněhobílém, jiskřivém povrchu vynikaly stříbrné košíčky na pečivo, nádobky na mléko, lžičky i třpytivé křišťálové misky se zavařeninou, bonbony a s ovocem. Po celá ta čtyři léta, co byla provdána, se s upřímným a živým zaujetím věnovala své jednoduché domácnosti, jak to ostatně dělá většina mladých žen, které rády obklopují manžela něžnou péčí.

Zbožňovala svého muže, ačkoli byl mezi nimi rozdíl dvaceti let. Její manžel proslul ve vědeckém světě jako významný bakteriolog, ale doma to bylo jenom velké dítě, trochu churavé a neduživé, ale nekonečně dobrácké, zapomnětlivé tak, že se o něm mohly vyprávět

anekdoty, a taktní do té míry, že to hraničilo s ostychem. Varvara Michajlovna byla pyšná, že nosí proslulé jméno neúnavného vědce a čestného muže, ale byla ještě víc hrdá na to, že pro něho vytvořila veškeré pohodlí domácího života a že se pro něho nepozorovaně stala nepostradatelnou bytostí. Byla jeho chůva, paměť, přítelkyně. I teď se co chvíli laskavýma očima zadívala pootevřenými dveřmi do salónu, kde se nad šachovou deskou skláněla manželova velká, charakteristická hlava s vysokým čelem myslitele a s dětsky jasnýma, pomněnkovýma očima.

Když bylo všechno připraveno, svolala hosty na terasu. V salónu zůstal jen Rjazancev a jeho stálý protihráč, starý profesor Ilčenko. Dohrávali partii. Přistoupila k nim, zezadu se opřela o manželovo křeslo a zeptala se, kde si vypijí čaj. Ilčenko už prohrál dvě partie a viděl, že ani ve třetí svého krále nezachrání před Rjazancevovou věží, proto se zvedl od stolu.

„Dneska absolutně nedokážu vykombinovat ani dva nejjednodušší tahy,“ prohlásil zlostně. „Mám hlavu jako z olova. V noci asi přijde bouřka.“

Odešel na terasu. Rjazancev se celý večer s ženou neviděl; lehce ji uchopil za ruku a přitáhl k sobě.

„Dnes ti to tak sluší, má děvenko,“ řekl a vlídně se pousmál.

Stála před ním, štíhlá a půvabná, v nádherném rozkvětu svých osmadvaceti let, s pevnými prsy a štíhlým pasem. Lehká blůzka z tenkého bílého krepu neskrývala půvabné obrysy mladého těla a odhalovala až po loket pevné, oblé, trochu kypré ruce. Varvara Michajlovna měla něžnou, nazlátlou pleť brunetky. Ústa malá, plná a výrazně prohnutá – taková ústa mají jen ženy na Rubensových obrazech. Velké oči s rozšířenými panenkami; proto se večer zdálo, že má oči úplně černé. Bohaté, trochu tvrdé vlasy měly narezlý odstín a na spáncích a v týle vytvářely drobné kudrnky.

„Líbím se ti, tatíčku?“ zeptala se a něžně se dotkla prsty jeho drobné žilnaté ruky.

„Někdy se mi zdá, žeš až příliš krásná pro takového starce, jako jsem já,“ řekl a s potěšením se díval na ženu.

Varvara Michajlovna se začervenala. Nerada a s bolestí poslouchala ta slova od muže, kterého milovala s tak hlubokou oddaností. Často mívala dojem, že se mu příliš uboze odměňuje za tak dojemnou a důvěřivou lásku. Zprudka zatoužila pokleknout před ním a obejmout mu nohy.

„Takhle nikdy nesmíš mluvit,“ zašeptala.

A jako dítě, které chce potají něco uzmut, rychle zvedla k ústům jeho ruku a dvakrát ji políbila – na hřbet a do dlaně.

Pak se vrátila na terasu. Obsluhovala hosty a poslouchala, o čem se baví, připravena zasáhnout, kdyby hovor nějak ochabl. Ale rozhovor vázl, všichni si naříkali na vedro a na únavu před bouřkou. Někteří už uvažovali, že se rozloučí, aby se dostali domů, než se rozprší.

„Co že tady dnes není váš Andrej Lukič?“ zeptala se Varvary Michajlovny Ilčenkova žena, tělnatá, přísná dáma, která milovala vint a klepy a manžela držela pod pantoflem.

„Nevím, proč se ještě neukázal,“ odpověděla Varvara Michajlovna. „Slíbil, že přijde, a dokonce ne sám. Přivede s sebou přítele... Promiňte, jak že se jmenuje? O jeho hlase už vypráví kdekdo! Á, už si vzpomínám, Rževskij.“

„Copak vy se s ním ještě neznáte?!“ udiveně se zeptala Ilčenkova.

„Ne. Ale zato jsem o něm hodně slyšela.“

Ilčenkova se zatvářila šibalsky a prstem Varvaře pohrozila.

„Dejte si pozor, abyste se do něho nezamilovala. Ten pán je velmi nebezpečný pro mladé manželky a staré chotě.“

Paní Ilčenkova patřila k tlupě oněch privilegovaných drben, které pod záminkou „říkám pravdu do očí“ kdekoho napadají, chrlí drzosti a sprostoty a zanechávají po sobě jen bláto, kal a nenávist. Nikdo ji neměl rád, většina lidí ji nemohla vystát, ale všichni se jí báli.

Varvara Michajlovna neodpověděla na to cynické varování a jen se trochu pohrdavě, z vysoka pousmála – byla si vědoma vlastní čistoty a dokonalé pověsti. Ale slova Ilčenkové mimořádně zaujala Marii Fjodorovnu Tiljovou, Varvařinu spolužačku z gymnázia, krásnou, hloupou a sentimentální vdovičku; pár jejích flirtů vstoupilo ve všeobecnou známost.

„A je opravdu ten Rževskij tak moc hezký?!“ zeptala se.

Většina hostů se pousmála. V jistém směru se Rževskij těšil značné proslulosti. Ilčenkova vychrlila všechno, co o něm věděla. Jestli je hezký?! To záleží na osobním vkusu, ale podle jejího mínění má obličej až příliš „hezounský“. Mravní zásady nemá vůbec žádné, a právě to k němu snad jako můry ke světlu přitahuje ženy, které touží po dobrodružství, ačkoli na druhé straně dlužno přiznat, že o svých milostných vztazích nikde nemluví. Pokud jde o jeho zpěv, prosím, zpívá opravdu fantasticky. Určitě by ho angažovala každá scéna, kdyby projevil zájem. Ale vede raději prázdný a lehkovážný život, protože je velmi situovaný a nechce se omezovat nějakými podmínkami...

Varvara Michajlovna její informace ani nedoposlouchala. Měla vycvičené ucho pečlivé matky, a tak přes dvojí zeď zaslechla hluk; bylo to obvyklé – její čtyřletá dcerka se ukládala k spánku. Omluvila se hostům a spěchala do dětského pokoje.

V zešeřelé místnosti, nepatrně osvětlené rozkmitaným plamínkem, který hořel pod ikonou, klečela Alja ve své postýlce s vysokou sítí. Měla na sobě jenom košilku, která odhalovala krček a milé dětské ručky. Stará chuva, která kdysi houpávala na klíně už jejího otce, se s mírumilovnou stařeckou trpělivostí půl hodiny pokoušela Alje domluvit, aby se domodlila Zdrávas. Alja nechtěla a bránila se chůviným rukám, zakláněla hlavu a zvonivě se smála. Když zahlédla matku, rychle vyskočila a napřáhla k ní ruce s roztaženými prstíky.

„Pomodli se, Aljenko, pánbíček by se zlobil,“ falešně přísným tónem pronesla Varvara Michajlovna a vyprostila se z Aljina objetí.

„A povíš mi pak pohádku, maminko?!“ zeptala se Alja a šibalsky se zdola podívala matce do očí.

„Povím, to víš, že povím, ale musíš být hodná holčička.“

Varvara Michajlovna polohlasem předříkala modlitbu, kterou po ní děvčátko opakovalo. Legračně komolilo slova a rychle se přežehnávalo – stále jedním směrem, od ramen k bříšku. Když se pomodlily, Alja hned sama od sebe dodala obvyklý závěr – opatruj tatínka, maminku, chůvu, babičku, maličkou Jelenu a všechny mé drahé – ulehla na pravý bok a položila hlavu na semknuté dlaně, „jak to dělají způsobná děvčátka“.

„A teď tu pohádku, mami,“ přihlásila se.

Kdykoli Varvara Michajlovna vyprávěla dcerce nějakou pohádku, nezatěžovala se výběrem. Vždycky začala úvodní větou „před dávnými a dávnými lety žil“ – a větu doplnila slovem, které ji právě napadlo; buď to byl staříčkový král s dlouhým šedivým plnovousem, nebo strašlivý vlk, který si troufal až do vesnice a loupil bílé ovečky.

Teď ji kupodivu napadlo, že by mohla mluvit o čarodějnici, a tak začala vyprávět trochu tajuplným hlasem a přitom Alju hladila po odhalené hebounké hrudi.

„Žila byla jedna čarodějnice. Byla veliká, vyšší než zvonice a v ústech měla ve dvou řadách ostré bílé zuby a dlouhatánský červený jazyk, zakončený šípem...“

„Takže jedla malé holčičky, mami?!“ zachmuřeně se otázala Alja.

„To ano, ale ne všechny, jenom ty neposlušné a nepořádné. Měla sovu, velikánskou sovu s ohromnými očima, která nic ve dne nevidí a sedí na stromě, zato v noci pořád lítá a houká a shání si potravu. Pak měla černou kočku. A ta čarodějnice měla jenom jedno oko. Ale hodná byla, a kdo k ní přišel kvůli nějaké dobré věci, tomu vždycky pomohla. Jednou tak seděla ve své chaloupce na muří noze a slyší, že se od lesa někdo blíží...“

Varvara Michajlovna vyprávěla ještě chvíli, co ji napadlo, dokud neslyšela, že Alja hluboce, pravidelně oddechuje. Přežehnala ji,

pečlivě zastrkala pokrývku kolem Aljina těla, zmalátnělého spánkem, a tichým, neslyšným krokem, jakým chodí jen matky, opustila pokoj.

Právě ve chvíli, kdy se vracela, vystupovali na terasu ze zahrady dva muži. První byl Andrej Lukič Norič, Rjazancevův bratranec, starý mládenec, úslušný a starostlivý přítel, který vyučoval na gymnáziu řečtinu. Hned za ním lehce a sebejistě kráčel velmi vysoký, urostlý a statný muž kolem třicítky. Jeho krása bila do očí – byl to zdravý, nápadně hezký a sebevědomý brunet s tmavýma očima a vlahými, vášnivými, krásně formovanými ústy, způli zastřenými černým knírkem. Byl to dokonalý vzor italského krasavce.

Varvara Michajlovna na něm bezděčně utkvěla pohledem. Poprvé v životě se setkávala s mužem, který měl tak banální, nebezpečnou, ale pro ženy tak přitažlivou pověst. Vzápětí si uvědomila vlastní zvědavost, znejistěla a rozzlobila se na sebe. Co je jí do toho donchuána, do toho hrdiny letní sezóny?! Přece se nesníží k povrchní a nejapné zvědavosti jako Ilčenkova nebo jako vyjevená Marja Fjodorovna?! – A vzápětí srovnala manžela s tímto mužem. Tenhle hejsek je určitě omezený, to se pozná na první pohled, je sice krásný, ale v takovém tom holičském smyslu slova, kdežto její manžel je inteligentní, prostý, upřímný a velkorysý muž. A navíc ta floutkovská pověst Rževského! To je jasné, že je to jenom řetěz laciných flirtů a povrchních postelových známostí...

Když tedy k ní Andrej Lukič přivedl Rževského a představil ho, pozdravila ho dosti chladně. Uklonil se jí velmi zdvořile, ale s oním sebejistým úsměvem krasavce, který si je vědom, že jeho zevnějšek je zcela bezúhonný, že je znamenitě oblečen a že je ženami zbožňován.

Pak si uvědomila, že se na Rževského všichni doslova vrhli a že to bylo neslušné, skoro podlé, protože hovořil daleko skromněji, než se na první pohled dalo předpokládat. Někdo se ho zeptal, zda se skutečně osobně zná s Mazzinim, a Rževskij velmi zajímavě a prostě vyprávěl o svém přátelství s pozoruhodným pěvcem.

„Poznal jsem se s ním před jedním vystoupením na soukromém večírku. Pořádal ho pro velmi uzavřenou společnost známý pan Mejerovskij, který ovšem po hudební stránce vyniká kolosální nevzdělaností. Zpíval jsem jako poslední, protože jsem se trochu pozdržel. Bylo tam nějakých deset umělců, ale nikoho z nich jsem neznal. Dneska už si přesně nevzpomínám, co jsem zpíval, snad árii od Donizettiho. Dozpíval jsem a odcházím od klavíru, když ke mně přistoupil nějaký pán střední postavy, urostlý brunet s efektně rozčuchanými vousy a vlasy. Energický, krásný obličej, výraz lupiče, pod očima velké váčky. Přistoupil ke mně – to jsem ho skutečně viděl poprvé v životě – a lámánou franštinou mi začal sdělovat poznámky o mém zpěvu. Byly to poznámky velmi břitké, ale pravdivé a trefné. Připadalo mi to poněkud nemístné, a navíc, jak sami víte, každý umělec je ješitný. Skočil jsem mu do řeči, řekl jsem, že je mi líto, ale že bohužel nemám čas znát ho osobně. Usmál se a s dokonalou sebejistotou mi řekl: Naopak, jsem přesvědčen, že mě znáte velmi dobře. Jsem Mazzini. Poskytl mi skutečně několik velmi přesných rad, které mi nikdy neřekl žádný profesor zpěvu. Myslím, že všechny ty zvěsti, které o něm mezi lidmi kolují, o tom, jak je hrubý a drzý, jsou naprosto neopodstatněné. Zapůsobil na mne velmi sympaticky. Mluví úžasně obrazně a vzrušeně, svou řeč ustavičně prokládá italskými výkřiky a slovy. K publiku, a především ke svým dotěrným ctitelkám se chová trochu povýšeně a opovržlivě, to je pravda, ale takovou vadu mu rádi odpustíme, když uvážíme, jak je úžasně proslulý, rozmazlený a samolibý.“

Dodal ještě několik vzpomínek na operní velikány. Varvara Michajlovna se k němu sice chovala od první chvíle velmi ostražitě, ale musela ocenit, že ve všech příbězích, které vyprávěl, vždycky stál stranou – jeho sebejistému zevnějšku to absolutně neodpovídalo. Vyprávěl navíc velmi poutavě, tlumočil právě ty podrobnosti ze života v zákulisí, které jsou sice bezvýznamné, ale charakteristické, příhody, které už jeho dávno nudily, ale kterými byli jeho posluchači určitě vzrušeni.

Varvaru Michajlovnu dráždil a rozčiloval jeho pohled – ustavičně se obracel k ní, jako by vyprávěl pouze pro ni. Neotočila se, ale cítila ty pozorné a něžné pohledy, vnímala je na obličejí, na těle, na rukou, vycítila to oním zvláštním a delikátním odhadem, kterým většina žen přesně pozná, zda se tomu či onomu muži líbí. Neměla důvod k nepřátelství vůči Rževskému – byla si své antipatie vědoma; zaujata vyprávěním se přece jen několikrát střetla s jeho očima, ale v rozpacích je vždycky znovu sklopila.

Musím to zařídit tak, aby se u nás už nikdy neobjevil, blesklo jí náhle hlavou, ale ihned se vzpamatovala. Copak se doopravdy bojím toho neodolatelného krasavce?! Jestli tu budu sedět pořád jako zařezaná, tak si to doopravdy může myslet. Musím se chovat přirozeně a aspoň ze slušnosti mu něco povědět.

V tu chvíli paní Ilčenkova s naprostou sebejistotou prohlásila, že Rževskij jistě společnost potěší svým zpěvem.

„Zpívám velmi rád,“ prohlásil Rževskij upřímně, „ale nejsem si jist, zda o můj zpěv skutečně všichni stojí?!“

Při tom už se nepokrytě obrátil na Varvaru Michajlovnu.

„Jste příliš skromný,“ řekla Varvara Michajlovna – snažila se vypadat nenuceně, ale promluvila s úžasným ostychem. „Už jsem vyslechla o vašem zpěvu tolik chvály, že snad ani odmítnout nemůžete.“

Při těch nezávazných slovech se jejich oči znovu setkaly. Byl to jeden z těch zvláštních pohledů, které jsou psychologům tak nepochopitelné a které přítomní zpravidla vůbec nepostřehnou, ale které řeknou víc než slova. Mezi lidmi, kteří si až dosud jsou cizí a potkají se vůbec poprvé, probudí takový pohled i proti jejich vůli pocit důvěrnosti a odhrne konvenční zástěnu společenských zdvořilostí. Muži a ženy, kteří se až dosud neznali, leckdy ten pohled neomylně naznačí, že si dřív nebo později budou náležet.

„Tak dobře, ale doufám, že mě doprovodíte?!“ zeptal se Rževskij.

„Obávám se, že nebudete příliš spokojen. Pokusím se...“

„Jak vidím, příliš skromná jste vy! Pokud nemáte námitek, můžeme začít.“

Zamířili do salónu ke klavíru, na kterém ležely hory not.

„Znáte romance Čajkovského?“ zeptala se Varvara Michajlovna. Probírala se v notách, ale vnímala, že Rževskij stojí velmi blízko za jejími zády.

„Samozřejmě.“

„A máte je rád?“

„A vy?“

„A vy?!“

Zasmála se, vytáhla tlustý svazek v safiánové vazbě, položila ho na stojan a usedla ke klávesám.

„Vyberte namátkou,“ poradil jí Rževskij. „Všechno, co Čajkovskij napsal, je krásné.“

Otevřela sešit uprostřed a ihned poznala romanci „Strašlivá chvíle“; vždycky ji dojímalá originální melodií, z níž tryskala vášeň i ostych.

„Znáte to?“ zeptala se Rževského a zvedla hlavu, aby se na něho podívala a zároveň si upravila židli.

„Ano. Můžeme začít.“

Lehce a muzikálně zahrála obtížné úvodní takty a udělala krátkou pauzu před nástupem pěvce. Rozhovor na terase a v salóně ztichl.

*Nasloucháš mi a tklivé hlavu skláníš,
máš oči k zemi upřené...*

zazpíval sametově hebký, krásný a svěží baryton.

*Tak v tichém zatrnutí
tvé srdce netuší, jak strašná je to chvíle
pro mou duši...*

Varvara Michajlovna si znovu uvědomila, že Rževskij neodtrhuje vášnivé oči od jejího obličeje a že zpívá jen pro ni, že i u stolu vyprávěl jen pro ni. Proč to dělá? Každý si toho přece musí všimnout, pomyslela si vylekaně. Zároveň sledovala velmi pozorně doprovod, a ač je to zvláštní, nikdy dřív klavír pod jejími prsty nesloužil zpěvu tak krásně a poslušně jako tentokrát.

Zvolna se nořila do podivného zapomnění. Pokoj, hosté, manžel, Alja, to všechno zmizelo v nekonečné dálce, všechno zahalila mlha, všechno přestalo existovat. Na celém světě byli jen oni dva – *on*, ten neznámý krasavec, tak cizí a zároveň tak blízký, a ona – vzrušená a vyděšená, jako by se dopouštěla zločinu.

*Proč vyznání mé, plné ostychu
přec ve tvém srdci klíčí...
Jen vzdycháš, mlčíš, usedavé pláčeš...*

zpíval Rževskij a z jeho hlasu zněla tak vřelá a teskná prosba, touha po vzájemné lásce, tak naléhavá výzva, že jí marně odolávala.

V tu chvíli oba zvedli ruce, aby obrátili stránku, a jejich prsty se setkaly. Varvara Michajlovna ucítila něžný stisk, který nepostřehl nikdo – jen oni dva. Rychle odtáhla třesoucí se ruku a rozpačitě naklonila zrudlý obličej k notám. Nad hlavou jí dál zněly nádherné tóny, které ji hypnotizovaly, vybízely ji, útočily na ni.

*Snad láskou ústa tvoje oněměla,
snad jenom soucit, něha v tobě dříme!*

To je tím, že přijde bouřka, nalhávala si a cítila, jak se jí po celém těle rozlévá horká blaženost a jak těžce, přerývaně dýchá.

Poslední slova „Čekám tvůj rozsudek, ó rci ta slova,“ zazpíval Rževskij s tak hlubokým vzrušením a s takovou prosbou a vřelostí, dokonce zlehka napřáhl ruce k Varvaře Michajlovně, že bezděčně

zavřela oči. Cítila, jak se jí zprudka rozbušilo srdce. Dohrála a zaklonila se na opěradlo, rozechvělá, unavená, s očima lesklýma rozčilením. Hosté vytrvale prosili Rževského, aby ještě něco zazpíval, ale Varvara Michajlovna se rychle zvedla od klavíru.

„Už doprovázet nemohu,“ řekla, „je tu strašně dusno.“

Přemlouvali ji dlouho, ale neobměkčila se. Nechtěla, protože se bála těch vášnivých očí a toho kouzelného, panovačného hlasu, a zahanbeně si přiznávala, že ty obavy už ji neskličují tak jako dřív. Doprovodu se ujala Marja Fjodorovna, ale hned po prvních taktech Rubinsteinovy „Azry“ se spletla, zmátla i pěvce a znejistěla. Druhou romanci znala ještě méně, a tak nakonec prohlásila, že dnes není disponována.

Ke klavíru usedl Rževskij sám. Chvilí roztržitě preludoval, jako by se chtěl rozpomenout na jakousi skladbu. Varvara Michajlovna stála mezi dveřmi na terasu – viděla, jak mu na rtech bloudí neurčitý úsměv. Ale náhle zvážněl, snad dokonce zbledl. Pomalu zvedl nádherné oči k Varvaře Michajlovně a aniž je odtrhl, obrácen výslovně k ní, zazpíval proslulou romanci Tarnovského:

*Jak mámíš mne, jak lákáš k sobě,
ó dej mi štěstí, dej mi rozkoš sladkou,
pak spočinout chci třeba v hrobě,
jen okusím-li blahost lásky vratkou...*

Z ohebného, měkkého hlasu zněla divoká, nezkrotná vášeň i prosba a Varvara Michajlovna nebyla s to odpoutat se od toho soustředěného, výmluvného pohledu, jako by byla očarována. Točila se jí hlava, páliło ji v očích, zhluboka oddechovala, jako by se dusila, ve spáncích jí bušila krev. Pootevřela oschlé rty. Připadala si jako v snách nebo v lehkém opojení. Během jediného večera ten krásný, silný a vášnivý muž s hroživou, okouzlující samozřejmostí překročil všechny překážky, které mezi nimi ležely. Cítila, že

s každou minutou roste hříšná a nebezpečná moc, kterou nad ní má a které není s to se vzepřít.

Zpíval dál, stále odvážněji a výrazněji:

*Ó miluj mne, ó měj mne ráda,
už neváhej a klesni v náruč mou!
Má láska žhne jak rudá láva,
ó dej mi poznat néhu svou!*

Dívala se na jeho mužsky statnou postavu, na výrazný obličej s nervózním chřípím a citlivými ústy, na široká prsa, silná ramena a ruce, a vzrušující slova cikánské romance ji naplňovala stejnou touhou po vášni, kterou jí nabízela jeho slova i zevnějšek. Toužila po smyslných polibcích, po dlouhých objetích, ze kterých se tají dech, toužila po tom všem, s čím se až dosud setkávala jen v románech a co jí připadalo vymyšlené, exaltované, a dokonce i směšné. To všechno se v ní teď probudilo. Oči se jí zaleskly, srdce se svíralo blaženým pocitem, který znala z dětství, když se houpala na vysokých houpačkách a s lodičkou klesala dolů ze čtyřsáhové výše.

Když Rževskij dozpíval, nad zahradou se ve velké dálce zablesklo. Dámy se polekaně zvedly a kvapně shledávaly klobouky a šály. Nevnímaly, že je Rjazencev zve na večeři, rychle se oblékaly, líbaly na rozloučenou Varvaru Michajlovnu a se vzdechy a výkřiky spěšně odcházely – jako to vždycky dělají ženy, když se blíží bouřka.

Varvara Michajlovna se roztržitě loučila s hosty. Trápila ji myšlenka, že manžel určitě nabídne Rževskému a Andrejovi Lukičovi nocleh, protože ti dva přijeli z Moskvy. Ani za nic, říkala si netrpělivě. Jestli ji manžel o to požádá, neřekne ani slovo, ale Rževskij snad nebude mít tolik odvahy, aby zůstal. Nejasná předtucha jí napovídala, že stačí, aby Rževskij strávil pod touž střechou s ní tuto jedinou noc, a celé její rodinné štěstí, které nastřádala během čtyř let klidného, nezkaleného života, bude obráceno vniveč, v trosky.

Když se všichni hosté rozešli, Rževskij zvedl z okna svůj slamák, ačkoli až do této chvíle váhal. Ale Rjazancev ihned prohlásil:

„Snad nechcete jet do města?! To vás nesmí ani napadnout. Vždyť teď neseženete ani drožku!“

Rževskij obrátil hlavu k Varvaře Michajlovně. Viděla, že ji očima prosí a zároveň vyjadřuje pokornou ochotu, že se podřídí jejímu rozhodnutí. Rychle se od něho odvrátila, jako by mužova slova přeslechla, a vyšla na terasu. Ale tváří v tvář hrůznému mlčení stromů, které strnuly v tíživém úleku, obklopeny dusnou tmou, ji pojal strach a zároveň i soucit se Rževským. Vrátila se do pokoje.

„Za půl hodiny začne strašná bouřka,“ pronesla chladně a vyhnula se pohledu na Rževského. „Musíte u nás zůstat.“

Mlčky se jí uklonil a odložil klobouk. Varvara Michájlovna se rozhodla, že s hosty už nezůstane ani vteřinu. Toužila, aby byla ve svém pokoji, aby si mohla lehnout, uklidnit se, ponořit do spánku.

„Ty nebudeš večeřet?“ zeptal se jí manžel, když k němu přistoupila, aby ho políbila na dobrou noc, jak to dělala vždycky.

„Ne,“ odpověděla mírně, „jsem unavená.“

Ale když muže líbala, jako by si poprvé v životě všimla velké pleše, prokrvené slabounkými červenými žilkami, hlubokých vrásek v obličeji i stařecky povadlých, zažloutlých tváří. Vždycky jsem se na něho dívala jako na otce, pomyslela si smutně.

Ve svém malém budoárku s veselými tapetami a s úzkou dívčí postelí (od samého počátku spali Rjazancevovi odděleně) rozsvítila před zrcadlem dvě svíčky a zvolna se svlékala. Pomalým, lenivým pohybem si svlékla šaty, pak si rozepla korzet, z účesu vytáhla vlásenky a rychlým, navyklým pohybem ruky si rozpustila po ramenou a po zádech vlny hustých černých vlasů.

Pevně přitiskla dlaně k prsům, zaklonila hlavu a přivřenýma očima si dlouho prohlížela v zrcadle svou krásnou poloobnaženou postavu; v duši se jí poprvé v životě ozval pocit neurčité lítosti. Za nějaké čtyři roky, možná za pět, a to nanejvýš – povadne to hladké,

narůžovělé tělo, na obličeji se ukážou vrásky, známky stárnutí, rty poblednou... A dá se říci, že alespoň hodinu v životě milovala tou omamnou láskou, kterou jí Rževskij nabízel?! Zнала ten blažený pocit, který prožívá žena, když odevzdává své nádherné, kvetoucí tělo sladkému laskání?! Ne. Na ty občasné chvíle tělesného sblížení s manželem vzpomínala s ledovým odporem. Bylo to, jako by vykonávala tíživou povinnost, a manžel se před ní vždycky ostýchal, bylo mu trapně, a když odcházel, vždycky ji prosil za odpuštění – domýšlel se, co asi jeho žena prožívá.

„Pomine mládí, pomine krása,“ trpce si zašeptala Varvara Michajlovna a hleděla na svůj odraz v zrcadle očima, zamženými tesknoutou. „Ale proč?! Proč?!“

Náhle ji zaplavil stud. Panebože! Co se to se mnou děje?! proletělo jí hlavou. Je to možné, že bych byla tak nemravná, tak zkažená?! Jsem opravdu tak neřestná a nikdy dřív jsem o tom ani nevěděla?! Ach, bože, bože, veď mě! Panebože, pomoz mi!

Klesla na kolena před malou ikonou, zavěšenou v záhlaví postele. Ale ústa bezmyšlenkovitě opakovala dávno známá slova, její mysl bloudila kdesi jinde, mimo okruh modlitby. Pomine mé mládí i má krása, myslela si smutně, a nikomu nepřinesou blaženost.

Domodlila se, zhasla svíčky a ulehla. Dotek studených polštářů a prostěradel ji poněkud uklidnil, ale za pár minut už se převracela v posteli s rozpálenou hlavou a ustavičně obracela polštáře, aby našla chladnější místočko. Sladké a hříšné snění, které večer zaháněla, se teď uprostřed ticha a tmy zmocnilo jejího vědomí a rozněcovalo je. Ono fantastické snění, které aspoň jednou v životě přepadne za noci každého smrtelníka, snění, ke kterému se nelze přiznat a které ráno připadá člověku jako obludná noční můra. Ted' už ji chování Rževského nepobuřovalo, neuráželo její čistotu. Naopak, celou duší toužila po tom, aby ten opojný večer trval donekonečna. Už litovala, že Rževskij nebyl ještě odvážnější a ona ústupnější. Zadýchána dusnou, němou tmou jako pomatená svírala polštář a tiskla se k němu.

Chvílemi jí připadalo, že se v pokoji ozývají kradmé, zvláštní zvuky a opatrný dech. Kladla si ruku na ústa a naslouchala, ale pokaždé se přesvědčila, že je to jen její vlastní srdce.

Co když se opováží vniknout až sem, říkala si. Co by vůbec mohlo toho troufalého, vášnivého muže zastavit? A co když sem vstoupí?! Bože můj, jediná noc, jediná noc v životě, která bude naplněna štěstím... Nestojí za to, aby pak byla zaplacená dlouhými roky pokání a odříkání?!

Blesky se kmitaly stále častěji a zářivěji, burácení hromu splývalo v jediný táhlý zvuk, jako by se k domu blížilo hladové zvíře, ale déšť se dosud nespustil, jako by nabíral sílu, než se vyřine na zem. A náhle Varvara Michajlovna zřetelně zaslechla z parku, přímo proti svému oknu – sotva deset kroků od domu – opatrný, něžný zpěv:

*Proč vyznání mé, plné ostychu
přec ve tvém srdci klíčí?*

Okamžitě rozeznala slova i náпев. Rychle usedla na posteli a jako by šeptala někomu do ucha, řekla:

„Neví, které okno je mé. Otevřu.“

Ale spoutala ji podivná tíha, že se ani nepohnula – jen obemkla rukama kolena a znehybněla.

*Jen vzdycháš, mlčíš, usedavě pláčeš...
Snad láskou ústa tvoje oněměla?*

– sotva slyšitelně, ale stále stejně neústupně pokračoval hlas pod oknem.

„Otevřu,“ zašeptala znovu – rozšířenýma očima se dívala do tmy a naslouchala, jak jí horečně buší srdce.

Snad jenom soucit, něha v tobě dříme?

Hlas se vzdaloval... Odejde, napadlo ji, bosýma nohama se rozběhla od postele k oknu, rozhrnula záclony a co možná tiše pootevřela okenice.

Strašlivý nápor větru jí vyrval rámy z nejistých rukou a třískl s nimi o zeď. V témž okamžiku nebe zářivě zmodralo a na jeho pozadí vynikly černé koruny stromů. Přimhouřila oči a uskočila zpět, omráčena hřměním, které zaburácelo vzápětí po záblesku.

„Varvaro Michajlovno! Barbe! Proboha! Jen pár slov...“ zaslechla ze zahrady vzrušený šepot Rževského.

Rozechvělá a vyděšená, s vyprahlými ústy nerozhodně stála uprostřed pokoje a neodpovídala.

„Nádherná, kouzelná!“ tichounce ji přemlouval mužský hlas pod oknem.

Vždyť na tom nezáleží, rozhodla se náhle a sevřela hlavu v dlaních. Je to osud!

Udělala dva kroky k oknu a náhle ztuhla hrůzou a hanbou.

„Maminko! Mami! Mami!“ zazněl za zdí netrpělivý, naříkavý dětský hlas. „Mami, já se bojím! Kde jsi?“

Rázem zapomněla na otevřené okno a na Rževského, i na své noční vzrušení, a rozběhla se do dětského pokoje. Bylo tu tma, lampička nesvítla, chuva spala tichým stařeckým spánkem a Alja se zalykala pláčem.

Varvara Michajlovna se sklonila nad postýlkou, objala drobné, teplé a voňavé tělíčko, a s vášnivou láskou je k sobě přitiskla.

„Co je s tebou, dcerunko? Co je ti, děťátko?“ vyptávala se a líbala dcerku na krk, na ruce, na nožičky.

„Maminko, já se bojím, je tu tma a pánbůh na nebi rámusí,“ postěžovalo si děvčátko a přimklo se k matce. Rázem se utišilo.

„Neboj se, ty hloupoučká. Vždycky jsem u tebe, děťátko, ty má hvězdičko, srdíčko moje. Lehnu si k tobě, ano? Chceš? Tak vidíš, jaká jsi moudrá holčička!“

Dlouho jí říkala něžná a prostá slova. Dívenka přestala plakat a jen chvílemi se ještě křečovitě, zalykavě nadechla. Pak se ztišila docela.

Varvara Michajlovna jí ještě dlouho dávala něžná a sladká jména, ačkoli děvčátko spalo, – a z očí jí přitom proudily slzy čisté radosti, první slzy člověka, který se uzdravil z těžké choroby.

V náporu bouře se spustil liják a osvěžil vyčerpanou zem.
Strašná chvíle pominula.

1895

Obraz

I

Po večeři u jednoho proslulého spisovatele vypukl mezi hosty překvapivý spor, zda se v naší době, tak chudé na ušlechtilé city, vůbec ještě vyskytuje opravdové a neochvějné přátelství. Všichni jednomyslně prohlásili, že nic takového neexistuje a že současné přátelství mnohdy ani není s to obstát ve zkouškách, které mu doba klade. Při určování důvodů, které skutečnému přátelství brání, se však hosté rozcházel. Jeden říkal, že zpravidla peníze ničí přátelství, druhý namítal, že to jsou ženy, třetí uváděl spřízněnost povah, měl na mysli naše časy a starosti rodinného života, a tak dále.

Když se odpůrci dosyta vykřičeli a unavili, aniž ovšem došli k nějakému závěru, jeden vážený muž, který se až dosud sporu neúčastnil, pronesl:

„Všechno, co jste zde, vážení pánové, uvedli, je velmi závažné a pozoruhodné. Ale zažil jsem jeden případ, kdy přátelství překonalo všechny překážky, které jste zde citovali, a přece zůstalo nedotčeno.“

„Takže to skutečně bylo přátelství až za hrob?“ zeptal se hostitel.

„Ne, až za hrob nesahalo. Ale jeho zánik měl skutečně prazvláštní příčinu.“

„A jakou?“

„Velmi prostou a zároveň neuvěřitelnou. To přátelství zpřetrhala svatá Barbora.“

Protože nikdo z hostů nebyl s to pochopit, jak v tomto obchodnickém věku mohla svatá Barbora zlikvidovat nějaké přátelství, požádali všichni Afanasije Silyče (tak se onen vážený muž jmenoval), aby jim svá záhadná slova vysvětlil.

Afanasij Silyč se pousmál a prohlásil:

„Nic záhadného na tom není. Je to docela obyčejný, smutný příběh, příběh velkého, trpícího srdce. Pokud si to opravdu chcete poslechnout, prosím, s radostí vám to povím.“

II

Na začátku devatenáctého století se v celé zemi těšila značné proslulosti – pro své bohatství, starý rod a velkou rodovou pýchu – rodina knížat Bělokoň-Bělonogových. Ale osud ji odsoudil k vymření, takže dnes už po ní není slechu. Poslední levoboček – a to nemyslím jako příhanu – ukončil nedávno pozemskou pouť v Aržanovově noclehárně mezi pobudy, opilci a lupiči. Ale jeho se mé vyprávění týkat nebude, protože jde o knížete Andreje Lvoviče, s nímž vymřela přímá linie rodu.

Za otcova života – a to bylo ještě za nevolnictví – sloužil kníže Andrej u gardy a platil za jednoho z nejskvělejších důstojníků. S penězi si hlavu nelámал, byl krasavec, prvotřídní tanečník, miláček žen, miloval souboje – co bych o něm ještě dodal? Ale po otcově smrti opustil vojenskou službu. Tvrdil, že chce poznat všechno, co mu osud uchystal.

Byl to zvláštní muž, velmi originální a řekl bych dokonce až trochu fantastický. Potrpěl si na to, aby každé přání na místě uskutečnil. Hned po otcově pohřbu se rozjel do zahraničí. Bůh sám ví, kde všude se toulal. Agentury a bankovní domy mu poukazovaly peníze do Paříže, do Kalkaty, do New Yorku, do Sydneye. Znovu zdůrazňuji, že to všechno znám naprosto věrohodně, protože můj otec byl u něho zaměstnán jako správce velkostatků, které zabíraly dvě stě tisíc děsatin.

Po čtyřech letech se kníže Andrej vrátil – vyhublý, vousatý a snědý jako Indián. Byl k nepoznání. Přijel, usadil se na svém pniščevském panství, oblékl se do županu a nevystřčil nos. Zoufale se nudil.

Tou dobou jsem knížete často navštěvoval; potrpěl si na mě, protože jsem měl veselou náuru a obstojné vzdělání, takže se mohl se mnou aspoň bavit. Navíc jsem byl svobodný člověk, otec mě vykoupil z nevolnictví ještě za života starého Lva Andrejeviče.

Kníže Andrej mě pokaždé přívětivě uvítal a vyzval, abych se posadil. Dokonce mi nabízel i doutníky. Na to, že jsem v jeho přítomnosti sedal v křesle, jsem si zvykl brzo, ale doutníky jsem nesnášel – dělalo se mi zle, jako bych měl mořskou nemoc.

Rád jsem si prohlížel věci, které kníže přivezl z cest. Tygří a lví kožešiny, zakřivené šavle, sošky bohů, různá vycpaná zvířata, drahokamy a vzácné látky. Kníže zpravidla lehal na své obrovské pohovce, pokuřoval, a třeba se mým zvědavým otázkám posmíval, vždycky mi hned všechno vysvětlil. Když se rozohnil a začal vyprávět o různých dobrodružstvích, která zažil, řeknu vám, kolikrát mi vstávaly vlasy na hlavě. Ale najednou se zničehonic třeba zamračil a odmlčel se. Mlčel jsem taky.

„Nudím se tady, Afanasiji,“ říkal často. „Vidíš, projel jsem celý svět, viděl jsem kdeco, v Mexiku jsem krotil divoké koně, v Indii jsem lovil tygry, topil jsem se, zasypal mě písek – a co teď? Nic na světě už mě nepřekvapí.“

Nebyl jsem žádný mudrc, a tak jsem mu prostoduše radil:

„Měl byste se oženit, kníže.“

Pokaždé se jenom zasmál.

„Já bych se oženil, copak o to, ale musel bych najít ženu, které bych si vážil, kterou bych ctil. Já poznal ženské všech možných národností, všech možných společenských vrstev, chlapče, ošklivý nejsem, hloupý taky ne, peněz mám dost, tak mi všechny prokázovaly náramnou přízeň, ale takovou ženu, jakou bych já chtěl, takovou jsem nepoznal. Buď byly prodejné, nebo zkažené, nebo hloupé, nebo až příliš dobrosrdečné a byla s nimi hrozná otrava. Něco jiného by bylo, kdybych měl nějaké nadání, talent pro něco...“

„Jaký talent byste ještě chtěl, kníže, prosím vás?!“ říkal jsem mu. „Takový pohledný člověk, pozemků máte víc než nějaký německý korunní princ, to jste říkal sám, sílu vám pánbůh taky dopřál, já bych ani o žádný talent nestál!“

Kníže se pokaždé jen ušklíbl.

„Jsi hloupý, Afanasiji, a teče ti mléko po bradě. Jen počkej, až ti nějaký ten rok přibude, ty si na mě ještě rád vzpomeneš!“

III

Kníže Andrej ve skutečnosti talent měl, a podle mého značný. Uměl malovat, a tohle nadání se v něm projevilo už v dětství. Na zahraničních cestách strávil skoro celý rok v Římě, učil se malovat a jednu dobu prý dokonce uvažoval o tom, že se dá na uměleckou dráhu, ale z pohodlnosti toho nechal, nebo si to možná rozmyslel. V Pniščích si znovu vzpomněl na svá studia a začal malovat. Namaloval krajinu kolem řeky, mlýn, obraz svatého Mikuláše – všechno to bylo moc pěkné.

Kromě malování měl ještě jednu velkou zálibu – hon na medvědy. U nás jsou medvědů spousty. Na lov chodil vždycky jako naši sedláci, jen s vidlemi a nožem, a jako doprovod si bral Nikitu Natrženého. Ten dostal tohle přízvisko, když mu při jednom lovu strhl medvěd z hlavy kus kůže.

K prostým lidem se kníže choval nenuceně a vlídně. Tak vlídně, že každý, komu padl kůň nebo kdo potřeboval dříví na novou chalupu, šel rovnou za knížetem. Věděl, že ho pán neodmítne. Zato podlézavost a službičkování kníže nenáviděl, a také to nikdy nikomu neodpustil.

Nevolnická vesnice ho měla ráda i proto, že nechával ženské na pokoji – odpusťte mi, že se o tom zmiňuju. V našem kraji jsou krásná děvčata, krev a mléko, páni statkáři si pěstovali celé harémy – pro

sebe i pro hosty. U nás nic takového nebylo, kdepak. To se ví, člověk je křehká nádoba, to je pravda, taky se stalo leccos, ale všechno proběhlo vždycky v klidu a míru, a jakživ z toho nikdo neměl žádnou škodu.

K lidem nižšího původu se kníže Andrej choval pěkně, všichni ho měli rádi, zato k těm, kdo mu byli rovni, anebo k úřadům, na ty byl ostrý a choval se pyšně, i když nemusel. Vůbec nejmíň si potrpěl na úřednictvo. Když přijel někdo kvůli obchodu nebo od policie nebo z berního úřadu (tenkrát ještě mezi šlechtou platilo, že kromě služby v armádě je každé zaměstnání ponižující) a začal se nakrucovat, proč je tohle tak a ne onak, správce mu obvykle hned zdvořile ohlásil, že to je příkaz knížete, na kterém se nic nedá měnit. Znamenalo to – vem si, co ti patří, a koukej zmizet! Ale nové koště dobře mete, a takový ouředníček se nechtěl dát. Já jsem tu jako představitel zákona, vykřikoval, co je mi do knížete, a tak všelijak. A hned ať prý mu knížete zavolají. Kolikrát můj otec takovým bláznům z dobrého srdce radil, aby toho nechali, že kníže má náramně těžkou ruku, ale kdepak, ani ho nevyslechli. Když se přihrnuli ke knížeti a spustili, co všechno se jim nelíbí, kníže chvíli stál a mlčel, pak se mu vztekem podlily oči a zařval: Do konírny s ním! A už to bylo! Tenkrát to takhle dělala většina statkářů – a vždycky v konírně. Zřejmě to byla taková rodová tradice. Za pár dní pak zajel můj nebožtík táta do města, aby to kníže nevěděl, a odevzdal postiženému bolestné – pěkný svitek bankovek. Občas jsem si troufl a zeptal se knížete rovnou, proč to dělá, co když si takový úředník bude na něho stěžovat?! Ale kníže jen mávl rukou a řekl: No a co?! Na mě platí jen pánbůh a car! Takovouhle drzost si odskákat musel!

To vám ještě povím, co jednou provedl gubernátorovi. Přiběhl převozník, že prý na opačném břehu stojí gubernátor.

„A co má být?“ zeptal se kníže.

„Chce, abysme mu poslali přívoz, Vaše Excellence.“

Byl to chlapík všemi mastmi mazaný a dobře znal knížecí náтуру.

„Jak to víš?“

„Policejní náčelník nám poručil, abysme hned jeli.“

Ale kníže nařídil, že se s žádnou pramicí nepojede.

Stalo se. Gubernátor se dovтіpil a poslal tedy lístek veleváženému a drahému Andreji Lvoviči (a to byli, prosím, bratřanci z druhého kolena!), aby mu prokázal laskavost a poslal přívoz. A podepsal se plným jménem. Tenkrát ho uvítal na břehu sám kníže Andrej a uspořádal pro gubernátora takový banket, že se pan bratránek nedostal z Pniščí celý týden.

Pokud mezi ním a jiným šlechticem – a to mohl byt' třeba šlechtic chudý jako kostelní myš – došlo k nějaké rozepři, vždycky byl kníže Andrej ochoten k satisfakci. Ale všichni si dávali náramný pozor, znali jeho nezkrotnou povahu a věděli, že už tenkrát měl za sebou osmnáct soubojů.

IV

Takhle žil kníže Andrej na své Pniščevské usedlosti něco přes dva roky. Potom vyšel carský manifest o zrušení nevolnictví a mezi statkáři propukl zmatek. Někteří se dokonce mrzeli, zalezli na své statky a psali různá odvolání a protesty. Ti, kdo byli opatrnější na rublík a viděli třošku dál než na vlastní špičku nosu, ti hleděli, aby na tom „trhli“. A byli i takoví, kteří se v těch dobách náramně báli, aby se venkov nevzbouřil, a žádali úřady, aby jim vyslaly k osobní ochraně aspoň pár místních válečných invalidů.

Kníže Andrej svolal své poddané a nehledanými slovy jim řekl: „Teď jste svobodní lidé jako já. K tomu to jednou dospět muselo. Radím vám, abyste své svobody nezneužívali, protože úřad vás vždycky může vyplatit na ta místa, na která sedáte! Pamatujte si, že vám budu i dál pomáhat stejně, jako jsem to dělal dřív. Každý si může koupit tolik půdy, na kolik bude sám stačit.“

A zničehonic odjel do Petěrburgu.

Myslím, že dobře víte, pánové, co se tenkrát v obou sídelních městech dělo. Šlechtici měli plné hrstě peněz a začali je pěkně roztáčet. O bankéřích a obchodnících se už dávno vykládalo po celém Rusku, jak umějí rozhazovat, ale proti pánům statkářům to byli břídilové! Hrůza! Kolikrát při jediné večeři proletěl komínem celý velkostatek.

Kníže Andrej zapadl do toho víru a bylo to. Ke všemu se ještě potkal s kamarády od pluku, a pak už vůbec nebyl k udržení. Ale dlouho nevlámoval, protože zakrátko musel Petěrburg proti své vůli opustit. A všechno jenom kvůli koním.

V

Večeřel jednou se svými kamarády od pluku ve velkém restaurantu. Hodně pili, a hlavně šampaňské. V řeči se najednou dostali na koně. Umíte si představit, o čem se tak nejvíc baví důstojníci! Kdo prý má nejohnivější koně z celého Petěrburgu! Jeden kozák – na příjmení už si nevzpomínám, ale vím, že byl z rodu vládnoucích kavkazských knížat – prohlásil, že nejohnivější koně má ten a ten – a řekl jméno jedné osoby z carské rodiny.

„To nejsou koně,“ prohlásil kozák, „to jsou ďáblové. Nikdo s nimi nic nepořídí, jediný Ilja. Tyhle lupiče nepředběhne nikdo!“

Kníže Andrej se jen zasmál.

„Ale moji bělouši to dokážou!“

„Nedokážou,“ namítl kozák.

„Dokážou,“ trval kníže Andrej na svém.

„Tak se vsadíme!“ řekl kozák.

Vsadili se, že v případě prohry daruje kníže Andrej kozákovi pár běloušů, k nim saně a kočár se stříbrným kováním, ale jestli kníže Andrej vyhraje, musí kozák skoupit všechny vstupenky na

operní představení, až bude zpívat Madame Barbeauová, sednout si na galérii a nikoho do divadla nepustit. A Madame Barbeauovou tenkrát zbožňoval celý „beau monde“.

Výborně. Plácli si. Druhý den se kníže probudil a poručil, aby zapřáhli bělouše. Na pohled nevypadali valně, měli takovou drsnou stepní srst, ale byli živí a hlavně vytrvalí, a měli mimořádně dlouhý dech.

Když kamarádi viděli, že to kníže se sázkou myslí doopravdy, začali ho přemlouvat, ať toho nechá, aby se pro ty své nápady nakonec nedostal do náramně nepříjemné situace. Ale kníže neposlechl a dal si zavolat kočího Bartoloměje.

Bartoloměj byl mužský věčně zamračený a tak trochu praštěný. Sílu měl strašlivou, pánbů na něm nešetřil – v největší rychlosti zadržel trojku koní. Jen se zvedli na zadních. Chlastal hrozně, na žádné řeči si nepotrpěl, knížete zbožňoval, ale mluvil s ním jako s podomkem, utrhoval se na něho tak, že kolikrát za to dostal výprask.

„Dokázal bys předběhnout s našimi bělouši jeden pár, Bartoloměji?“ zeptal se kníže.

„Který?“ stručně se otázal Bartoloměj.

Kníže mu pověděl co a jak. Bartoloměj se podrbal v týle a řekl:

„Já ty koně znám, Ilju taky, až moc dobře. Je to prevít nebezpečná. Když si to Vaše Excelence přeje, tak je předběhnem. Ale jestli o bělouše přijdem, tak se na mě nesmíte zlobit.“

„Dobře,“ souhlasil kníže. „Kolik vodky si proleješ hrdlem?“

Ale Bartoloměj vodku odmítl.

„Když jsem ožralý, tak mě koně neposlouchají.“

Nasedli a jeli. Zastavili na konci Něvského prospektu a čekali. Věděli už předem, že vysoce postavená osobnost tudy v poledne pojede. Dočkali se. V pravé poledne se objevil pár vraníků, na kozlíku Ilja, v saních vysoce postavená osobnost.

Kníže je nechal přejet a pak dal povel.

Když Ilja zaslechl za zády dusot koní, otočil se – a vznešená osoba taky. Ilja přitáhl opratě, Bartoloměj také zrychlil běh. Majitel vraníků byl vášnivý a nebojácný muž a pro koně měl velkou slabost.

„Ten drzý chlap nás nesmí předhonit!“ řekl Iljovi.

Co se dál dělo, to vám ani nemůžu povědět. Kočí i koně si vedli jako zběsilí. Od saní se valila mračna sněhu. Nejdřív se zdálo, že zvítězí vraníci, ale nevydrželi dlouho a odpadli. U nádraží vyrazil kníže Andrej kupředu, muž v saních mu jen pohrozil prstem.

Příštího dne si knížete Andreje předvolal petěrburský gubernátor, nejjasnější kníže Suvorov.

„Odjedte z Petěrburgu, kníže, a hodně rychle! Nebyl jste exemplárně potrestán jen proto, že vznešená osoba, ke které jste se včera tak drze zachoval, má velké pochopení pro odvážné a nebojácné lidi. O vaší sázce ví vše. Víckrát do Petěrburgu nevklečíte. A poděkujte pánubohu, že jste vyklouzl tak lacino!“

Tak vidíte, pánové, povídám o knížeti Andrejovi, a k tomu, proč to vlastně všechno vykládám, k tomu jsem se ještě nedostal. Ale za chvíli budu se svým povídáním hotov. Sice to bylo tak napřeskáčku, ale myslím, že jste aspoň dobře poznali, jakou měl kníže Andrej povahu.

VI

Po té proslulé sázce odjel kníže Andrej do Moskvy a tam vedl stejný život jako v Petěrburgu, jenže ve větším měřítku. Jednu dobu se po městě nemluvalo o ničem jiném než o jeho výstřelcích. A tady ho potkalo to, čemu se v Pniščích tak posmíval. Do cesty mu vstoupila žena! Ale to nebyla obyčejná žena, pánové, to byla královna! Teď už takové ani nejsou. Krásná, že se nad tím rozum zastavoval! Bývalá herečka, která se provdala za milionáře. Po manželově smrti prohlásila, že už se nevďá, že si příliš váží vlastní svobody.

A právě proto, že o nikoho nestála, právě proto se do ní kníže tak zbláznil. Nestála o žádné boháče, o žádné významné osobnosti, a na vlastním majetku jí taky nezáleželo. Kníže Andrej se do ní zamiloval na první pohled. Byl zvyklý na to, že mu ženy samy padaly kolem krku, a tak k nim žádnou zvláštní úctu nechoval. A najednou jako kdyby ani nebyl na světě. Sice se k němu chovala roztomile, dárky ani květiny neodmítala, ale když začal o svých citech, jen se smála. To se knížete dotklo.

Jednou jel s Marjou Gavrilovnou – tak se ta krasavice jmenovala – do Jaru, aby si poslechli cikány. Doprovázela je velká společnost, takových patnáct lidí. Kolem knížete se pořád motala spousta všelijakých příživníků – říkalo se jim štáb knížete Bělonogova. Seděli u stolu, popíjeli víno, cikáni pro ně zpívali a tancovali. Marja Gavrilovna dostala chuť na cigaretu. Tenkrát se kouřily takové tenounké cigaretky se slaměným náústkem. Když to kníže zahlédl, vytáhl z kapsy tisícirublovku, připálil ji o svíčku a podal oheň Marje Gavrilovně. Všichni jen hekli, cikáni dokonce přestali zpívat. A vtom u vedlejšího stolu pronesl do ticha mírný, ale výrazný hlas:

„Hlupáku!“

Kníže vyskočil, jako by ho bodl šídlem. U sousedního stolu seděl drobný človíček a klidně hleděl knížeti do očí.

„Co si to dovolužete – říkat, že jsem hlupák?! Co jste zač?“

Mužiček mu chladnokrevně odpověděl:

„Jsem malíř Rozanov. A hlupák jste proto, že za ty peníze, které jste z tak nejapného fanfarónství spálil, se mohli v nemocnici léčit čtyři pacienti celý rok.“

Všichni seděli bez hnutí a jen čekali, co se bude dít. To, jak nezdrotnou má kníže povahu, to věděl kdekdo. Bud' toho človíčka zmlátí, nebo ho vyzve na souboj, nebo ho nechá vyplatit rákoskou. Kníže chvíli mlčel, pak se obrátil k malíři a řekl:

„Máte naprostou pravdu, pane Rozanove. Skutečně jsem se před těmi nevzdělavci projevil jako hlupák. Jestli mi nepodáte ruku

a nevezmete teď ode mne pět tisíc rublů pro Marjinskou nemocnici, budu se cítit hluboce uražen.“

„Velmi rád,“ odpověděl Rozanov. „A velmi rád vám stisknu ruku.“

Marja Gavrilovna pošeptala knížeti, aby malíře pozval k jejich stolu a „štáb“ poslal domů.

Stalo se. Kníže se uctivě obrátil k Rozanovovi, požádal ho, aby přisedl, a pak drsně odeslal „štáb“ domů.

VII

Od té chvíle se z knížete Andreje a malíře Rozanova stali nejdůvěrnější přátelé. Jeden bez druhého neudělal krok. Buď byl malíř na návštěvě u knížete, nebo kníže u malíře. Rozanov tenkrát bydlel ve Třetí měšťanské, měl dva pokoje ve třetím patře. V jednom byl ateliér, v druhém ložnice. Kníže mu nabízel, aby se k němu přestěhoval, ale malíř nechtěl ani slyšet. Neměl bych tě rád o nic víc, říkal knížeti, a v bohatství bych jenom zlenivěl a zapomněl bych malovat.

Pořád si měli o čem povídat. Když začal Rozanov vyprávět o obrazech a o malířích, o životech velikých mistrů, kníže ani nedutal. A když kníže vykládal o cizích zemích, které poznal, leskly se Rozanovovi oči vzrušením.

„Chystám se, že brzo namaluju velké plátno,“ říkal. „Dostanu pěkné peníze a pak si spolu vyjedeme do zahraničí.“

„Nač bys čekal?“ divil se kníže. „Můžem jet třeba zítra, mám peněz dost. Rozdělím se s tebou o všechno.“

Ale malíř trval na svém.

Byli to skuteční přátelé. Rozanov měl nad knížetem takovou moc, že ho uchránil před lecjakým zbrklým, nepromyšleným skutkem, ke kterým měl kníže – díky své vznětlivé povaze – odjakživa velký sklon.

VIII

Láska knížete Andreje k Marje Gavrilovně nepolevila, naopak, rozhořela se ještě víc, ale byla stále neúspěšná. Několikrát kníže svou krasavici na kolenou žádal o srdce a o ruku, ale odpovídala mu stále stejně: Co mám dělat, když vás nemiluju?

Dnes možná ještě ne, ale třeba si mě zamilujete později, namítal kníže. Bez vás se utrápím. Ale třeba už jste do někoho zamilovaná? Marja Gavrilovna se smála a říkala: Možné je všechno.

Kníže se trápil. Obrácen ke zdi lehal doma na pohovce, mračil se, mlčel, nejedl. Všichni chodili kolem po špičkách. A zrovna když měl jednou takovou náladu, přijel za ním na návštěvu Rozanov. Vstoupil do pokoje, pozdravil a mlčel. Mlčeli oba. Nakonec si malíř dodal odvahy a řekl:

„Poslyš, Andreji Lvoviči, strašně mě mrzí, že ti jako přítel musím zasadit takovou ránu.“

Kníže, obrácen ke zdi, zamumlal:

„Nech zbytečných okolků a mluv rovnou.“

Malíř tedy promluvil k věci.

„Ode dneška žijeme s Marjou Gavrilovnou jako manželé.“

„Ty ses snad zbláznil, ne?!“ zeptal se kníže.

„Ne, vůbec ne. Marju Gavrilovnu jsem miloval dávno, ale nikdy jsem si netroufl povědět jí o svém vztahu. Až dneska ráno mi sama řekla, proč bychom si zastírali pravdu. Že už dávno o mé lásce ví a že ona sama mě miluje také. Jenže se nevezmeme a budeme spolu žít jen tak...“

Malíř domluvil a kníže Andrej dál ležel bez hnutí, aniž pronesl slovo. Rozanov ještě chvíli poseděl, rozhlédl se a pak pomalu vyšel z pokoje.

IX

Ale asi po týdnu se kníže Andrej znovu vzpamatoval. Stálo ho to hodně přemáhání, za ten týden dokonce zešedivěl. Přijel k Rozanovovi a řekl mu:

„Vidím, že násilím člověk lásku nezíská, a kvůli ženské nechci ztratit jediného přítele, kterého mám.“

Rozanov ho objal a rozplakal se. Marja Gavrilovna podala knížeti ruku a řekla:

„Velmi si vás vážím, Andreji Lvoviči, i já budu vaší dobrou přítelkyní.“

Kníže dostal lepší náladu a tvář se mu rozjasnila.

„Jen se přiznejte, že byste se do něho určitě nebyla zamilovala, kdyby mi byl tenkrát v Jaru neřekl, že jsem hlupák, co?!“ zeptal se se smíchem.

Marja Gavrilovna se usmála.

„Možné to je.“

Co se po dalším týdnu nestalo! Kníže přijel na návštěvu, ale byl mrzutý a sklíčený. Mluvil o všem možném, myslí ovšem bloudil bůhví kde. Malíř knížete Andreje dobře znal, a tak na něho udeřil, co se stalo.

„Ale nic, taková hloupost,“ vykrucoval se kníže.

„Jaká hloupost?“

„Říkám ti, že to nestojí za řeč. Ta banka, kde jsem měl peníze, se položila...“

„A co dál?“

„Jsem na mizině. Ted' mi patří jen to, co mám na sobě.“

„Tak to byla opravdu hloupost,“ prohlásil Rozanov, zavolal Marju Gavrilovnu a požádal ji, aby upravila horní patro jako příbytek pro knížete.

X

Tak se kníže Andrej usadil u Rozanova. Celé dny proležel na pohovce, četl francouzské romány a leštil si nehty. Ale brzo ho to omrzelo, a tak jednou řekl Rozanovovi:

„Poslyš, já se taky učil kdysi malovat.“

„To snad ne?!“ podivil se Rozanov.

„Opravdu. Mohu ti dokonce pár obrázků ukázat.“

Rozanov si prohlédl jeho práce a pak řekl:

„Máš velké nadání, ale mizernou školu.“

Kníže radostí pookřál.

„Co myslíš, kdybych se teď začal učit znova, mohl bych namalovat něco kloudného?!“

„Samozřejmě.“

„I když jsem se celý život jen povaloval?!“

„Nevadí. To všechno překonáš.“

„I když mám šedivou hlavu?!“

„Na tom taky nezáleží. Byli takoví, co začali ještě později. Jestli chceš, budu tě učit já sám.“

Malovali tedy ve dvou. Rozanov žasl, jaký talent pro výtvarné umění kníže měl. A kníže se tak zabral do práce, že ho malíř musel násilím odhánět.

To trvalo nějakých pět měsíců. Jednou přišel Rozanov za knížetem a řekl mu:

„Tak, milý kolego, už jsi dozrál a máš představu, co je kresba a škola. Dřív jsi byl primitiv, teď sis vypracoval dokonalý vkus. Pojď se mnou, ukážu ti obraz, o kterém už jsem se ti zmínil. Dodnes to pro všechny bylo tajemství, ale tobě ten obraz ukážu, povíš mi, co o něm soudíš.“

Zavedl knížete do ateliéru, postavil ho tak, aby měl správný zorný úhel, a sundal roušku, kterou byl obraz zahalen. Obraz znázorňoval svatou Barboru, omývající nohu malomocnému.

Kníže dlouho stál před obrazem. Obličej se mu chmuřil víc a víc.
„Jak se ti to líbí?“

„Líbí se mi to tak, že už nikdy v životě nevezmu štětec do ruky!“
vztekle odsekl kníže.

XI

Rozanovův obraz byl namalován s velkou inspirací a zaujetím. Svatá Barbora klečela před malomocným a omývala mu strašlivé rány na noze. Obličej jí zářil jasem, radostí a nadpozemskou krásou. Rozanov chtěl obraz poslat na výstavu, ale novináři o něm napsali už mnohem dřív. Dveře Rozanovova ateliéru se netrhly. Každý chtěl vidět svatou Barboru a malomocného. Postál – někdo mlčky, někdo se slzami v očích – a znovu odešel. Jakýsi Angličan, který byl právě tou dobou v Moskvě, nabízel Rozanovovi patnáct tisíc. Ale Rozanov odmítl obraz prodat.

S knížetem se v té době dělo cosi podivného. Zhubl, mračil se, na nikoho nemluvil. Dal se na pití. Rozanov se pokoušel mu domluvit, ale kníže ho drsně odbyl. Každý den, když návštěvníci opustili ateliér, usadil se kníže před stojanem se svatou Barborou a celé hodiny obraz bez hnutí pozoroval...

Trvalo to aspoň čtrnáct dní, až se stala skutečně hrozná věc.

Když se jednou Rozanov vrátil domů a ptal se po knížeti, řekl mu sluha, že kníže odešel hned po ránu, ale nechal pro malíře dopis.

Když Rozanov roztrhl obálku, přečetl si:

„Odpusť mi, co jsem spáchal. Udělal jsem to v pomnutí smyslů, vzápětí jsem toho litoval. Odcházím navždycky, protože nemám dost sil, abych spáchal sebevraždu.“

Teprve tehdy Rozanov pochopil. Rozběhl se do ateliéru a zjistil, že jeho božské dílo leží na zemi zohavené, podupané, rozřezané nožem...

Rozplakal se a řekl:

„Obrazu mi není líto, je mi líto jeho. Proč mi nepověděl, že se tak trápí. Byl bych sám ten obraz prodal nebo ho někomu daroval.“

Kníže Andrej jako by se propadl do země a nikdo netuší, co asi prožil, když spáchal ten šílený čin.

1895

Marianna

„Je pozoruhodné, jak neuvěřitelně hloupé může být neopeřené mládí,“ zamyšleně pronesl náš hostitel. „Panebože! Kdybychom teď ke zkušnosti starých hříšníků mohli přidat tehdejší sílu, odvahu, tehdejší vznětlivost a vášeň! Co bychom dokázali! Když si člověk pomyslí, jak často z hlouposti ztékal pevnostní zdi, zatímco brána byla pohostinně otevřena dokořán! Kolikrát se nám stalo, že ty nejenergičtější nabídky jsme pokládali za přísné odmítnutí! Nepochybuji o tom, že každý z nás s ústy dokořán míjel desítky a desítky příjemných, veselých dobrodružství, která by v nás až do smrti zanechala spoustu něžných vzpomínek!“

Při řeči zvolna pohupoval v křesle masivní tělo s ohromným břichem a oči, které mhouřil před kouřem doutníku, se mu snivě a úsměvně leskly při vzpomínce na dávno vyhaslé představy.

Všichni jsme dobře věděli, že Lev Maximovič, proslulý petěrburský gourmet, hráč, geniální žertýř a likvidátor všech anonymních akcionářských společností, býval kdysi také znamenitý odborník na „ženskou“ otázku.

Proto jsme očekávali, že nám poví nějakou tu pikantní historku, kterými nás často obšťastňoval po svých báječných obědech.

Před strašnou spoustou let jsem právě absolvoval univerzitu a nastoupil vojenskou službu. Měl jsem štěstí, dostal jsem se k výbornému pluku, důstojníci se ke mně chovali zdvořile, a pokud to nenarušovalo disciplínu, dokonce i přátelsky. Dodnes mám na ně ty nejlepší vzpomínky.

Pluk sice ležel ve městě M., ale nebyl to celý pluk. Každý ze čtyř praporů střídavě odjížděl na zimu do špinavého haličského městečka. Jeho jméno už mi dávno vypadlo z paměti. Bylo to na hranicích a po hrázi, která spojovala oba státy, přecházeli ve dne v noci dva strážní.

Velitel mé roty působil sice napohled značně drsným dojmem, ale byl to velký dobrák. Jednou mě pozval, abych prý k němu denně chodil na obědy, ovšem své pozvání vyslovil velmi originální formou. Jednou po zaměstnání na mě vztekle vyvalil oči a zařval:

„Svobodníku Lavriščeve! Po zaměstnání přijdeš ke mně do bytu!“

Vyděsil jsem se, ztuhl v pozoru, zasalutoval a odpověděl:

„Podle rozkazu, Vaše Vysokoblahorodí!“

Přiznám se, že jsem čekal důtku za špatný stoj, za výpad bodákem, který „nešel od srdce“ nebo za nějakou jinou záludnost vojenské vědy. Ale mýlil jsem se. Kapitán mne přijal velmi vlídně, ačkoli koulel očima stejně jako obvykle.

Sotva jsem usedli, vstoupila kapitánova manželka.

„Tak, Máněčko,“ zvolal kapitán, „tady ti představuji našeho svobodníka!“

Bože, jak rozkošné stvoření byla jeho Marianna Fadějevna! Obličej měla bílý – skutečně bílý v pravém smyslu slova, rámovaný nádhernými vlnitými vlasy. Měly barvu – nevím, jak bych to vystihl co nejpřesněji – měly barvu narezlého sobola. Pleť pod jemným, ale hustým obočím byla lehce zarůžovělá, asi tak, jako bývá na okraji dlaně – tím prý se vyznačují nervózní povahy. Oči tmavě hnědé, jedni takovému odstínu říkají oříškový, druzí zlatý. Byly vlídné a koketní... A ta ústa! Právě v nich podle mého soudu tkvělo kouzlo její osobnosti. Takové rty už jsem snad nikdy v životě nespatriil. Byly oblé, krásně tvarované, svěží a výrazné.

Podala mi ruku. Je to zvláštní, ale stisk ruky zpravidla řekne o člověku víc než jeho obličej, chůze, hlas nebo písmo. Znam stisky lhostejné, pohrdavé, odmítavé i pyšné. Mariannina ruka byla teplá a něžná, snad trochu dlouhá a pevná. „Jsem žena,“ řekla mi ta dlaň, „jsem žena a je mi příjemné, když se na mne někdo dívá jako na ženu. Abych řekla pravdu, je mi to dokonce příjemnější!“

Hned od prvního dne Marianna mezi námi zavedla vztah lehce koketní a nenucený. Při obědě mi uvázala kolem krku ubrousek – přitom

mi říkala „batolátko“, pleskala mě přes ruce a podobně. Šibalskýma očima se na mě smála a její nápadné rty mě uváděly do rozpaků.

Denně jsem obědval u Zavilkovských a stal jsem se brzy členem rodiny. Chovala se ke mně naprosto nenuceně. Musel jsem jí při navíjení držet přadenu vlny, posílala mě s různými vzkazy, trpně jsem ji provázel po nákupech jako dobrovolný nosič. Trávil jsem v její blízkosti celé dny. Kdykoli se kapitán vracel domů ze služby a zastihl nás vedle sebe (ví bůh, že na tom nic špatného nebylo), pokaždé jsem vyskočil jako malý kluk a celý rudý jsem zvýšeným hlasem vykládal o nepodstatných a nesmyslných věcech. Pofrkával, cukal kníry a vztekle koulel očima.

Když jsme večer hrávali preferans, vždycky mi šlapala na nohu špičkou střeвиčku. Vzrušoval mě troufalý lesk jejích očí. Pohrávala si se mnou a činilo jí to stejné potěšení, jako když si kočka hraje s myší. Měla plno „kočičích“ vlastností – půvab, pružnost, šibalství, zimomřivost i opatrné, pomalé pohyby.

Zřejmě si byla vědoma toho, že si ke mně může dovolit všechno, proto na mně beztrešně zkoušela drápky... A já?! Já jen umdlával a trápil se...

Pochopte to, pánové, – když je člověku dvaadvacet a v žilách mu proudí žhavá krev, je náramně těžké snášet den co den takové útoky krásné ženy. Když jsem pozdě v noci odcházival od Zavilkovských, často jsem se potácel jako opilý a trpce jsem přemýšlel o tom, že Marianna, zelektrizovaná tou divokou hrou, zůstává s manželem sama...

Když jsem ji občas uchopil za ruku a pevně ji sevřel s nějakým vášnivým zvoláním – vydrážděn až k bezvědomí její rafinovanou kočičí hrou, okamžitě mne „stáhla na zem“.

„Co je s vámi?“ zeptala se. „Co je to s vámi, Lve Maximoviči?! Není vám špatně? Nechcete se napít vody? Hned zavolám na Fomiče, aby přinesl sklenici...“

Uplynula zima. V květnu měl náš prapor opustit město a odejít do letního tábora, aby se spojil s plukem.

Mám dojem, že to bylo třetího května. Časně ráno, v době, kdy už kapitán nadával a vztekle řval na kasárenském dvoře na vojáky, kteří ukládali majetek roty, jsem zašel za Mariannou, abych se s ní rozloučil. Věděl jsem, že příští den odjíždí na venkov k příbuzným.

V bytě zůstaly jen holé zdi. Všechny věci už byly časně ráno odvezeny na nádraží. Marianna seděla na podlaze pod oknem na velké otepi slámy.

„Přišel jsem se s vámi rozloučit, Marianno Fadějevno. Už se nikdy neuvidíme,“ pronesl jsem smutně.

Naznačila mi rukou, abych usedl vedle ní.

„Vzpomenete si na mě občas?“ zeptala se.

„Že se můžete tak ptát?! Samozřejmě. Vždycky na vás budu vzpomínat!“

„Samozřejmě že ve zlém, co?!“

„Marianno Fadějevno!“

Uchopil jsem ji za ruku. Nebránila se. Přitáhl jsem ji k sobě, ačkoli to bylo dost namáhavé, protože jsem oba měli natažené nohy. Sklopila řasy, pootevřela ústa, dýchala rychle a namáhavě.

Byl jsem jako šílený – začal jsem ji divoce líbat na tváře, na čelo, na vlasy...

Odstrkovala mě, ale nebral jsem to na vědomí. Konečně mi šepetem řekla:

„Nechte mě... Budu křičet... Zavolám sluhu... Nechte mě...“

Vzpamatoval jsem se. Hořel jsem v obličeji, ale vstal jsem a setřepal z obleku stébla slámy. Rozloučili jsme se velmi chladně. Když jsem opouštěl kasárna, vyčítal jsem si, co mě to popadlo... Zbytečně jsem urazil takovou báječnou, roztomilou ženu! Kapitán se o té příhodě určitě doví. Byl bych se nejraději propadl hanbou.

Opouštěli jsme město, provázeni houfem otrhaných kluků. Byl horký slunný den. Když jsme po čtyřech hodinách dorazili k místu odpočinku, byli už všichni vyčerpaní a mrzutí.

To místo leželo uprostřed stinného, vlhkého habrového háje, který se táhl po dlouhém, táhlém svahu. Očekávalo nás velmi milé překvapení. Dámy našeho praporu se domluvily a před naším příchodem uchystaly malé pohoštění.

Nevzpomínám si, že bych byl někdy prožíval takové veselí jako tenkrát uprostřed zeleně, v trávě, kterou ještě tu a tam pokrývalo loňské listí... Konečně se ozvaly bubny – znamení, že pokračujem v pochodu. Rychle jsem se chopil pušky, ale než jsem se vrátil ke své četě, ještě jsem přistoupil k Marianně a provinilým hlasem řekl:

„Odpustte mi to, Marianno Fadějevno, byl bych nerad, abyste na mne měla ošklivou vzpomínku.“

Vrhla na mne šibalský pohled a odpověděla:

„Ale já se na vás vůbec nezlobím...“

Strnul jsem. Čekal jsem, že mne zaplaví výčitkami, hněvivými slovy, dokonce mi možná pohrozí...

„Vy se nezlobíte?!“ vykřikl jsem. „Ale já si – já si dovolil příliš... Byla jste tak rozhorlená...“

Nervózně a hlučně se rozesmála.

„Ne, ne, to vy jste byl tak nerozhodný... Hochu zlatý, vy se v ženách vůbec nevyznáte...“

Blížil se k nám kapitán. Rozčileně jsem zašeptal:

„Ale co dřív, Marianno? Co dřív; v zimě?“

„Ano. V zimě taky,“ odpověděla a troufalýma lesklýma očima mi zpříma pohlédla do obličeje.

„Nástup, svobodníku! Co tady máte za řeči?! Co je to za pořádek?!“ zařval kapitán.

Vyrazili jsme na další cestu. Zvedla se oblaka prachu. Zpěváci si odpočinuli a teď spustili rozjařenou píseň.

Dlouho jsem se ohlížel zpátky, kde se v mračnech prachu bělal krajový slunečník s růžovou podšívkou. V duši mi hlodala pozdní lítost...

Svatá láska

„Vy jste vážně ještě neslyšel, co se stalo? Ne?! To je zvláštní! Dnes se ve městě o ničem jiném nemluví! Pokud byste o to stáli, pánové, mohl bych vám povědět některé podrobnosti.“

Malá skupinka se okamžitě shlukla kolem vypravěče, redaktora místních novin. Šlo o dvojnásobnou sebevraždu soudního úředníka a jeho milenky, dívky asi devatenáctileté.

Muž, který si už jako novinář dávno zvykl zachycovat ve vyprávění každý detail, přesně popsal svým posluchačům s protokolární důkladností všechny charakteristické a možná i nicotné podrobnosti nešťastné lásky, která se skončila tak tragicky. Milenci nemohli uzavřít sňatek, protože byli chudí a protože rodiče obou milenců se stavěli na odpor, poměr se vlekl a časem se citový vztah proměnil v lhostejný návyk bez perspektivy. Vypravěč uzavřel zmínkou o dojemně prostých dopisech obou sebevrahů, kterými žádali, aby byli pochováni společně, a ještě dodal informaci o strašlivé smrti na společné posteli.

Novinářovo vyprávění vyvolalo spoustu námitek. Někteří tvrdili, že sebevražda jako taková je projev slabosti, druzí prohlašovali, že v daném případě nešlo o dvojnásobnou sebevraždu, ale o vraždu a sebevraždu, a konečně třetí si vzpomněli na další případy, které vyčetli z novinových zpráv.

Jedna z přítomných žen, která naslouchala s leskem v očích a s bledou tváří (tak ženy vždycky reagují na historky o obětavé nebo velmi nešťastné lásce) se snivým výrazem a s nadějí v hlase pronesla:

„Říkejte si co chcete, ale byla to nesmírně hluboká láska! Jaké podstoupili utrpení a jaké blažené chvíle strávili, než došli k tak hroznému rozhodnutí! V skrytu duše sní o takové lásce každá žena!“

Její slova vzbudila všeobecnou pozornost. Všichni se na chvíli odmlčeli. Hostitel, starší muž, jehož vrásčitá tvář a šedivé vlasy působily zvláštním kontrastem vedle krásných, živých, téměř jinookých očí, konečně porušil mlčení.

„Samozřejmě, všední láska to jistě nebyla,“ pronesl tichým prsním hlasem. „Velmi výstižně jste poznamenala, milostivá, že tento cit přinesl oběma mrtvým mnoho silných dojmů. Ale myslím, že v životě velmi často dochází k příhodám, které jsou zdánlivě maličké, a přece se v nich skrývá mnohem víc utrpení a radostí než v této strašlivé události. V podobné příhodě jsem sám vystupoval, abych tak řekl, a kdybych se nebál, že budu společnost nudit...“

Společnost prohlásila, že si jeho vyprávění poslechne s neobyčejným potěšením, a tak hostitel začal.

Před pětadvaceti roky jsem se zapsal na univerzitu v N. Město jsem vůbec neznal, ale šťastnou náhodou jsem objevil velmi slušný a poměrně levný byt v tiché a klidné ulici blízko univerzity.

První čas jsem se cítil jako na křídlech. „Alma mater“, nekonečnost a majestát věd, oddaná služba lidstvu – všechna tahle slova, která v dnešní době zní tak komicky, rozechvívala mé nitro blažeností a pýchou. Rozvrhl jsem si denní program přesně podle přednášek, hodně jsem četl, důsledně jsem navštěvoval přednášky a semináře a každý večer jsem kontroloval své denní záznamy.

Začalo jaro, teplé, vonné, opojné jaro, o jehož půvabech nemají lidé na severu ani ponětí. Rozkvetly střešnice, pak šeříky a bílé akácie, vzduch omamně voněl. Nastaly něžné stříbřité noci – nebyl jsem s to zamhouřit oko a celá má bytost nyla v neklidném a radostném očekávání.

Za jedné takové kouzelné noci mi do srdce pronikl obraz ženy.

Když jsem se jednou kolem jedenácté večer vrátil domů od přítele, usedl jsem potmě k otevřenému oknu, které vedlo do zarostlé, opuštěné zahrady.

Svítil měsíc a mně připadalo, že kopule stromů jsou zahaleny průzračným bělavým oparem. Zdálky zvučně zněl zmatený žabí koncert.

Náhle zavržala vrátka, pak se hlučně zaklapla a ozval se veselý ženský smích. Na pěšince pod mým oknem se vynořily dvě ženské postavy, na okamžik zmizely ve stínu objemné lípy, ukázaly se ve skvrně měsíčního světla a zmizely znovu. Objímaly se kolem pasu. Obě byly urostlé a vysoké. Nevzpomínám si, o čem hovořily, snad probíraly nějaké malicherné ženské záležitosti, mluvily o kloboučnici nebo o společných známých, ale jejich svěží mladé hlasy a bezstarostný smích mě úžasně vzrušily. Co bych byl dal v těch chvílích za to, abych mohl jít také v objetí s jednou z nich tou tajuplnou zahradou, zaplavenou vlhkým teplem a prostríbranou měsíčním světlem, jít mlčky a zvolna, jen cítit v ruce drobnou dlaň a naslouchat tlukotu milovaného srdce.

Bylo mi sice dvacet, ale byl jsem cudný jako Josef Egyptský. Dnešní mládeži, která poznává pozemské slasti ve dvanácti, v patnácti stůně neopětovanou láskou a ve dvaceti je láskou dokonale přesytená, té to musí znít podivně. Vyprávění mých kamarádů o různých přechodných známostech mě děsila, cítil jsem strach i odpor. Mou duši vzrušovaly sny o čisté a ušlechtilé lásce krásné dívky.

Neznámé ženy odešly, ale já ještě dlouho seděl u okna a nezavřel jsem ho dřív, dokud jsem se neroztřásl zimou v čerstvém předjitřiném vánku. Pořád mi připadalo, že i ve spaní slyším ten zvonivý ženský smích...

Když jsem příštího rána odcházel z domova na fakultu – právě toho dne jsem skládal zkoušku z všeobecného práva –, zahlédl jsem v protějších dveřích ženu v hladké černé vlněné blůze a slaměném kloboučku s dlouhým bílým pérem. V chůzi se obrátila a ještě na někoho zavolala: „Počkej na mě, nechod’ pryč, vrátím se za půl hodiny...“ Podle hlasu jsem poznal jednu ze včerejších žen. Měla velmi půvabný obličej. Trochu pohublý, ale plet’ lehce snědou a narůžovělou,

veliké černé oči, ve kterých probleskovaly jiskřičky veselí, kulatou energickou bradu a pod pravým koutkem úst mateřské znamínko. Když mne mījela, lhostejně a vesele mi pohlédla do očí, pak vyšla ze vrat a odbočila vpravo. Dlouho jsem se za ní upřeně díval, obdivoval jsem její lehkou chůzi, při které se mírně pohupovala v bocích, až neodolala mému pohledu a dvakrát se otočila. Ale netroufal jsem si jít za ní, ačkoli jsem měl tutéž cestu. Raději jsem udělal velkou okliku, aby se neznámá neurazila, že ji sleduji.

Vídal jsem ji pak téměř denně, pochopitelně, že jsem podobné příležitosti vyhledával. Za pár dní už jsme si vyměňovali lehká pousmání...

Její obraz zaplnil celé mé nitro. S myšlenkou na ni jsem se probouzel, při přednáškách jsem si črtal na papír její profil, snil jsem o ní za dlouhých průzračných večerů a za bezesných teplých nocí. Ale vůbec mi ani nepřišlo na mysl, že bych se aspoň nesměle mohl pokusit o seznámení. Při myšlence, že by ji má dotěrnost třeba urazila, jsem málem omdléval.

Láska poskytuje nejrůznější slasti. Ale nikdy, nikdy nebývá tak palčivá, tak jemná, tak něžná jako tehdy, kdy o ní nepadlo slůvko a dosud není opětována. Nikdy v životě už mi ani to nejvášnivější laskání žen, které mne milovaly, nepřineslo tak vzrušující, čistou radost jako ty letmé úsměvy mé neznámé.

Jednou na ulici upustila maličkou pompadúrku ze žluté kůže. Rychle jsem kabelku zvedl a podal dívce. Prohodili jsme spolu několik slov – nepamatuju se, o čem, protože se mi tak rozbušilo srdce, že jsem se sotva udržel na nohou.

Příštího dne jsme se potkali jako dva staří známí a já už si troufl kousek ji vyprovodit.

Když jsme se měli rozejít, podala mi ruku a já měl v tu chvíli dojem, že lehce zrudla.

Jmenovala se Jelena (bože, s jakým opojením jsem o samotě nahlas opakoval její jméno!). Nemohla dostudovat gymnázium,

protože začala postonávat s očima, a teď byla zaměstnaná jako modistka. Žila s matkou, tělnatou, jednoduchou a dobromyslnou paní.

Občas ji navštěvovaly přítelkyně a jednou týdně k nim jezdil na návštěvu ve vlastním kočáru strýček. „Je ohromně bohatý a zastává vysoké postavení,“ řekla mi Jelena, „ale přesto je moc hodný a mně i mamince hodně pomáhá.“ Zahlédl jsem toho strýčka asi třikrát, a zanechal ve mně ohavný dojem. Byl mrňavý, šedivý, olysalý, pod očima měl černé pytlíky a spodní ret tak červený, masivní a mokrý, že mi připadalo, jako by byl ohrnutý naruby. Ale když jsem si pomyslel, že Jeleně a její matce pomáhá, byl bych ho snad na ten ret i políbil.

Za několik dní mě Jelena pozvala na kratinkou návštěvu, a od těch dob jsem byl stálý host v jejich dvou pokojících – sice malých, ale čistých, světlých a útulných. Když jsem tak večer sedával vedle Jeleny – zpravidla se věnovala nějakému šití – a kradmo pozoroval její jemný profil, ozářený lampou, představoval jsem si, že jsme manželé. Stačilo, aby o mne Jelena náhodou zavadila rukou, abych zaslechl zašustění jejích šatů, aby se na mne usmála, a zachvěl jsem se blažeností. Zbožňoval jsem ji, ale nikdy jsem si netroufl jedinou zmínku o svých citech. Bylo by mi to připadalo jako svatokrádež. Pouze jediná okolnost mne rmoutila – že mne nechtěla seznámit se strýčkem.

„Je strašně vážný a nemá rád studenty,“ dobrácky mi vysvětlila Jelenina matka.

Několikrát ke mně obě ženy zašly na šálek čaje. Jelena si nadšeně prohlížela různé drobnůstky na mém psacím stole, sbírku mincí, alba a knihy.

Jednou se mne zeptala, kolik peněz mi rodiče posílají, a když jsem řekl, že mi otec poukazuje každý měsíc sto rublů, nejdřív mlčela a pak zamyšleně protáhla: „Tak vida, vy jste – boháč!“ Nebyla hovorná, ale ráda poslouchala, když jsem jí předčítal.

Když jsem jednou ležel doma na pohovce a probíral nahlas látku z přednášek, má mysl se povlovně odpoutala a já mechanicky donekonečna opakoval stále totéž slovo. Přemýšlel jsem o Jeleně, představoval jsem si její postavu, chůzi, křivku jemného, černého obočí...

Stmívalo se. Zdálky zněl radostný, rozechvělý hlas zvonů, vzduch voněl jarem a lepkavými pupenci topolů.

V Jelenině pokoji byly staženy záclony, v šeru jsem ji téměř nerozenal. Seděla až u okna, skloněna nad jakousi prací.

„Dobře, že jste přišel,“ řekla mi. „Ráda bych se s vámi poradila. Podívejte se na tohle ,Z‘, myslíte, že bych je mohla předělat na svůj monogram?“

Přejela kolem vzorku špičkou kostěného háčku. Jednou rukou jsem se opřel o opěradlo její židle, druhou o stůl, a zahleděl se na pěšinku v jejích hebkých černých vlasech. Připadalo mi, že i Jelenino tělo vydechuje stejnou vůni jako topoly.

„Tak co je s vámi, proč mlčíte?“ zeptala se.

Zaklonila hlavu a přimhouřila velké, zářivé oči. Přepadly mne rozpaky – zahleděl jsem se na její rty a sklonil se. Zatočila se mi hlava z topolové vůně. Zdálo se mi, že se její ústa přibližují k mým – objal jsem ji kolem krku a přilnul k jejím ústům v dlouhém polibku.

Vytrhla se mi z náruče, červená jako pivoňka a s lesklýma očima.

„Proboha, nechte mě, nechte mě,“ šeptala zmateně.

„Jeleno,“ pronesl jsem prosebně, „neodhánějte mě, buďte můj dobrý anděl, buďte štěstí mého života, staňte se mou ženou!“

Zdálo se mi, že ji má slova vyvedla z míry, namítala, že je chudá a že ani nedostudovala gymnázium, že se jí možná jen posmívám a podobně. Ale byl jsem tak výmluvný a vytrvalý, že nakonec ostýchavě šeptem vyslovila souhlas. Hned téže noci jsem napsal otci dlouhé psaní, překypující nadšením, vylíčil jsem, k čemu došlo, a požádal jsem ho o požehnání. Už předem jsem ostatně věděl, že otec bude souhlasit, protože mi odjakživa dopřával ve všem na-prostou svobodu.

Té noci jsem nebyl s to usnout. Leckteří ženatí muži mi později vyprávěli (a já to sám později také poznal na vlastní kůži), že od chvíle, kdy muž požádá dívku o ruku – byť to byla ta nejmilovanější dívka na světě – přepadne ho vzápětí jakýsi stesk po ztracené svobodě.

Ale tenkrát jsem nevnímal nic jiného než pýchu a radost, kterou překypovala celá má bytost. Byly chvíle, kdy jsem ani nevěřil svému úžasnému štěstí.

Nevydržel jsem v pokoji, a tak jsem se kolem druhé hodiny zase oblékl a vyšel ven. V Jeleniných oknech bylo tma. Díval jsem se na ně a do očí se mi nahrnuly blažené slzy.

„Spi, mé dítě, spi, mé drahé stvoření,“ říkal jsem v duchu s úsměvem a měl jsem oči plné těch čistých, radostných slz, „spi a věz, že teď budu jen já sám střežit tvůj nevinný spánek...“

Dlouho jsem bez cíle bloudil opuštěnými, ztichlými ulicemi. Celou tu dobu mne provázela Jelenina tvář. Kreslil jsem si obrazy našeho budoucího života – jeden pestřejší než druhý. Bylo to naivní, opojné snění. Věřte mi, že ani na okamžik nebylo poskvrněno stínem nějaké smyslnosti.

To zvláštní, tajemné, osobité kouzlo jarní noci nabývá ve velkém městě, ve chvílích, kdy ustane všechen ruch, podivuhodného odstínu. Hluboké ticho působí děsivě. Kroky se dunivě rozléhají na míle daleko. Jedna strana ulice je utopena ve stínu, na druhé se ostře bělají masivy domů s blyskotavými okenními skly. Střechy se lesknou a odrážejí pruhy měsíčního světla, jako by byly z naleštěného stříbra. Výrazné bledé světlo, nehybné, mrtvé modré stíny, němé ticho všude tam, kde ještě nedávno vřel život – to všechno je podivně nezvyklé a pohádkové. Občas přes měsíc přelétne obláček, lehounký jako pavučina, a pak na obloze zazáří oranžové prohlubně. Hvězdy, až dosud neznatelné v té studené, modré výšce, nápadně zjasní, bílé masivy domů pohasnou a z oken zmizí stříbrné blyskotání... Když se obláček rozplyne, hvězdy znovu potuchnou, kámen se nápadněji zabělá a stíny na dlažbě se protáhnou a zmodrají.

Ani jsem nevěděl, jak jsem se octl na bulváru, úzkém, dlouhém a rovném jako šíp. Po obou stranách se táhly řady obrovitých topolů, obehnaných lehkými mřížemi.

Nikdo tu nebyl, jen na lavičce zády ke mně seděl nějaký pár. Tiskli se k sobě, zahaleni v jediném širokém plášti. Měsíc jim svítil do obličeje, proto jsem rozeznával jen tmavé obrysy sedících postav a jakési světlé záblesky po stranách.

Vytvářeli krásné seskupení – nechtěl jsem rušit dva milence, a tak jsem je opatrně míjel trávou, když jsem náhle zaslechl cosi strašlivého, takže jsem na místě ztuhl jako socha.

„Opravdu to myslíš vážně, Leljo?“ pronesl sytý a sebejistý baryton.

„Naprosto vážně. Ty jsi opravdu k smíchu. Jsem snad horší než ty druhé, abych se nemohla provdat?!“

A zasmála se tichým, vášnivým smíchem zamilované ženy, která se jako rozmazlená kočka tiskne ke svému milenci.

Poznal jsem ten něžný hlas, poznal jsem ten stříbrný smích. Nemohl jsem se mýlit. Na lavičce seděla Jelena.

„Tak dobrá, dejme tomu, že to skutečně berete vážně,“ pokračoval muž. „Ale snad si nemyslíš, že se nikdy nedoví, cos prováděla?!“

„Tak ať se to doví,“ bezstarostně odpověděla Jelena. „Před svatbou se to rozhodně nedoví. Vždyť je to jelimánek, ten věří všemu, co mu řeknu. Představ si to! On dokonce věří, že dědek je můj strýc! Pořád chce, abych ho s ním seznámila!“

„A co tvá matka?“

„Ta se zlobí. Tvrdí, že je pitomost, abych se zbavovala takového pokladu, jako je dědek. Dejte mi svatý pokoj! Takový břicháč odporný! Už ho mám plné zuby! Poslyš, zlatoušku,“ a znovu začala příst jako rozmazlená kočička, „nepotřebuješ peníze? Dědek mi včera dal.“

„Pár rublů by se mi možná hodilo,“ řekl muž a líně zívł. „Půjdem ke mně, za chvíli se rozední.“

Odešli. Dopadl jsem na lavičku, ztuhlý hanbou, zoufalstvím a podivným, šíleným smutkem. V těch strašlivých okamžicích jsem

neměl v hlavě jedinou určitou myšlenku, neuvědomoval jsem si jediný určitý pocit. Jako bych se ponořil do strašlivého, bezejmenného chaosu...

„A to je všechno, panstvo,“ uzavřel vypravěč. „Je to prostinký a jednoduchý příběh. Ale už nikdy v životě jsem neprožil tak čistou radost ani taková muka jako onoho jara, kdy jsem na rozhraní svého růžového mládí a dospělosti složil opravdovou maturitu.“

1895

Sentimentální román

Můj drahý příteli!

Stejně jako loňského jara jsem znovu přijela do našeho sanatoria na mořském pobřeží. Mám dokonce i tentýž pokoj. Jenom ho v zimě vylepili novými tapetami, takže se tu dodnes vznáší lehký pach klihu. Nevím, jak to působí na jiné lidi, ale ve mně to vzbuzuje sladkou a tichou tesknotu, která se tak nerozlučně pojí ke vzpomínkám z dětství. Možná že ten pocit ve mně utkvěl z dob, kdy jsem studovala. Vzpomínám si, jaké to bylo, když mne rodiče přivázeli do školy po dlouhých letních prázdninách. Procházela jsem se ložnicemi, třídami, chodbami, kde jsem všechno tak dobře znala, a všude jsem cítila pach klihu, vůni čerstvých barev, vápna a laku. A s podivným nepokojem a smutkem jsem si vždycky uvědomovala, že znovu překračuji jakousi novou životní mez, a mlhavě jsem tesnila po tom, co minulo, co zůstalo za touto hranicí, co bylo všední, šedivé, nepříjemné, ale neuvěřitelně milé – snad právě proto, že už to patřilo minulosti a nikdy víc se to opakovat nemohlo... Ach, ta minulost! Jak tajemným půvabem okouzluje naši duši! I vám, i vám, můj drahý, jsem se odhodlala napsat jen proto, že dnes už od rána prodlévám v zajetí předloňských vzpomínek.

Sedím v této chvíli u psacího stolu, ale stačí, abych zvedla oči, a vidím moře, právě to moře, do něhož jsme oba dva (vzpomínáte?) byli tak poeticky zamilováni. Ale ani se na ně nemusím dívat – a vnímám je. Zabírá snad polovinu mého okna, otevřeného dokořán – jako rovná tmavě modrá pokrývka. Nad ním se prostírá blankytná obloha – bez jediného mráčku, plná slavnostního smíření. Pod oknem kvetou jabloně. Jedna větev, obsypaná nádhernými květy – na slunci jsou průzračně bílé, ve stínu mají narůžovělý nádech – nakukuje do mého pokoje. Když od moře dýchne lehký vánek, větev se

slabounce rozhoupe, jako by se mi s tichým, přátelským pozdravem ukláněla, a téměř neslyšně drhne o zelenou mříž okenice. Dívám se na ni a nemohu se nasytit pohledu na ty elegantní pohyby bělostné větve, obsypané květy, když se tak něžně a půvabně rýsuje na pozadí mohutného, přívětivého mořského blankytu... A pak téměř pláču dojetím nad tou nevtíravou, nenápadnou krásou.

Naše sanatorium tone (odpusťte mi to vousaté přirovnání) v bílých vlnách rozkvetlých hrušní, jabloní, mandloní a meruněk. Staří Čerkesové prý té přímořské vesničce říkali „Bílá nevěsta“. Jak milé a výstižné jméno!

Pěšinky našeho parku jsou zasypané bílými plátky, které padají ze stromů, a když se zvedne vítr, vypadá to, jako by se ze stromů zvolna snášely na zem velké sněhové vločky. Zalétají až do mého pokoje, usedají na psací stůl, na mé šaty a vlasy... a já nejsem s to, a ani nechci zahánět vzpomínky, které mne vzrušují a opájejí jako silné aromatické víno...

Bylo to loni zjara, asi třetí nebo čtvrtý den po vašem příjezdu. Bylo stejně tiché, chladné, zářivé ráno. Seděli jsme na jižní terase – já v houpacím křesle, potaženém bledě modrým kretonem – pamatujete se? – a vy jste seděl na zábradlí, opřen o rohový sloupek. Objímal jste ho jednou rukou. Panebože! Musela jsem odložit pero a na pár vteřin si zastrít oči rukou – znovu se přede mnou vynořil úžasně zřetelně váš tehdejší výraz – pohublý, bledý obličej, jemné, půvabné tahy, pramen tmavých vlasů a hluboké, posmutnělé oči. Vybavil se mi dokonce i váš roztržitý, zamyšlený úsměv, kterým se lehce zachvěla vaše ústa, když jste se zasněně díval na opadávající jabloňové květy a přitom jste říkal:

„Tak vidíte, padají jablka... A jaro přece sotva začalo... Proč ve mně ten čas prudkého a nádherného rozkvětu jižní přírody probouzí tak chorobný pocit smutku a neuspokojení?! Jako bych teprve včera viděl nalité pupence. Dnes už opadávají květy a zítra nastane studený podzim. Připomíná to náš život, nemyslíte?! V mládí člověk žije

nadějemi, pořád si myslí, že nastane něco velkého a úžasného, pak se náhle probudí a shledává, že nezůstalo nic než pár vzpomínek a stesk pro to, co minulo. Ale sám přitom nedokáže říct, kdy vlastně minul ten skutečný život – ten plný, zralý, uvědoměle krásný život.

Vidíte, jak dobře se pamatuju na vaše slova. Všechno, co se poji k vám, mi utkvělo v mysli jako výrazné a plastické obrazy, kterými se těším a kochám, jako se lakomec opájí svým zlatem. Přiznám se vám, že jsem právě do těchto míst přijela záměrně, že jsem si aspoň jednou chtěla ještě zopakovat ten pohled z okna na kousek našeho moře a našeho nebe, cítit jemnou vůni rozkvetlých jabloní, poslouchat po večerech vyzvánění cikád – a donekonečna vyvolávat ve své fantazii ty naivní, pobledlé vzpomínky, nad jejichž nicotností by se zdravý člověk rozesmál. Ach, ti zdraví lidé! Jejich vulgární chuť k životu, hlubina mocných dojmů, které prožívají jejich statná těla a lhostejné, marnotratné duše! Neumějí si ani představit ty nezachytitelné, jemné a neuvěřitelně složité odstíny nálad, které ustavičně prožíváme my, kdo jsme téměř od prvního dne zrození odsouzeni k jednotvárnému, zimomřivému pobytu v nemocnicích a sanatoriích.

Tady je všechno při starém. Chybíte tady jen vy, můj drahý příteli a učiteli! Jistě tušíte, že jsem se v novinách dočetla, jak jste se znovu ujal katedry, protože se vaše zdraví výrazně zlepšilo. Náš roztomilý lékař – optimista jako vždy – mi to potvrdil. Zářil ješitností, protože vaše uzdravení nepochybně přisuzuje svému systému teplých koupelí a jídelníčku. Jak víte, nevěřím ani jednomu, ani druhému, ale za tu zprávu o vašem zdraví bych byla toho dobráckého sobce a naivního kariéristu nejraději políbila.

Zato se mnou nebyl spokojen vůbec. Poznala jsem to podle toho, jak pokyvoval hlavou, špulil ústa a hlučně, zasmušile a důležitě funěl, když mě proklepával. Na závěr mi poradil, abych se odebrala někam na jih, na „skutečný“ jih, do Mentonu, nebo dokonce až do Káhiry. Snažil se být vtipný, ale neobratně skrýval neklid, který jsem

mu vyčetla z očí. Má zřejmě strach, že má smrt zapůsobí na jeho pacienty velmi špatným dojmem, a chce tu nepříjemnost zažehnat co nejrychleji. Bude mi velice líto, že nechtíc poškodím reputaci jeho ústavu, ale přece jen se domnívám, že mám právo, abych zemřela právě v těchto místech, projasněných půvabem časného jara.

Už proto, že se to stane mnohem dříve, než chudák doktor předpokládá. Možná ještě dříve, než opadají poslední bílé kvítky z mé jabloně. Tajně se vám svěřím s tím, že už sama dojdu nejdál na terasu, a i to mne strašně vyčerpává, ale stále ještě mám dost statečnosti, abych na doktorovy rozčilené a tázavé pohledy odpovídala klidným úsměvem. Ale nemyslete si, nestěžuji si vám v nějaké sebelítostivé naději, abych vzbudila váš soucit. Ne, ne, chci jen využít práva umírajícího, který smí vyslovit to, o čem z konvenčního ostychu zdraví lidé mlčí. Navíc bych vám ještě ráda řekla, že ze smrti vůbec nemám strach a že jenom vám, vám, můj drahý příteli, děkuji za ten filozofický klid. Ted' už dokonale chápu vaše slova, že smrt je nejjednodušší a nejnórmálnější životní jev. „Člověk se zrodí do tohoto světa a žije v důsledku pouhých náhod, ale umírá podle nevyhnutelného zákona.“ Ted' jsem ten nádherný aforismus pochopila dokonale.

Ano, naučil jste mne leccemu. Nebýt vás, nikdy bych nebyla pochopila všechna ta něžná blaha, která může poskytnout kniha, vytříbená a hluboká myšlenka tvůrčího ducha, okouzlující hudba, krása zapadajícího slunce, vůně květiny, a hlavně – a to především – duchovní splynutí dvou zjemnělých povah, u nichž díky těžké chorobě dosahuje vnímavost téměř vrcholné exaltace a jejich vzájemné pochopení má ráz jakési mlčenlivé jasnozřivosti.

Vzpomínáte si ještě na naše dlouhé, neuspěchané procházky po mořském břehu v šikmých slunečních paprscích, procházky v oněch lenivých parných hodinách, kdy všechno odumírá sladkým vyčerpáním a pouze vlny s tichým šelestěním zaplavují rozpálený žlutý písek, aby se znovu vrátily do třpytivého moře? Zanechávají

za sebou jen zubatý vlahý den, který mizí stejně rychle jako stopa dechu na skle. Vzpomínáte si, jak jsme chodili za teplých měsíčních nocí na terasu, ačkoli doktor nikomu nedovoloval, aby po západu slunce byl na čerstvém vzduchu? Měsíční světlo pronikalo hustými šlahouny planého vína a dopadalo na podlahu a na bílou zeď jako kouzelné, lehké černé krajkoví. Ve tmě jsme na sebe neviděli, ale tušili jsme jeden druhého. Bázlivý šepot, kterým jsme z opatrnosti rozmlovali, vtiskoval i těm nejprostším slovům hluboký, intimní, vzrušující význam. Vzpomínáte si, jak za deštivých dnů, kdy moře po celé dny zastírala mlžná clona a vzduch voněl mokřým pískem, rybinou a zvlhlým listím, jsme odcházeli do mého přívětivého pokoje a předčítali si Shakespeara, četli jsme zvolna, jen po několika verších jako skuteční labužníci, zamyšleně jsme se opájeli každou stránkou, každou jiskřičkou toho úžasného génia, který se mi po vašich duchaplných komentářích jevil ještě hlubší. Ty knížky ve vazbách z měkké zelené kůže mám s sebou i tentokrát. Na některých stránkách jsou stále ještě vaše „poznámky ostrého nehtu“ – a kdykoli dnes zahlédnu tento symbol, jenž mi tak živě připomíná vaše něžné žasnutí před bezednou krásou Shakespearova génia, zaplavuje mne tiché, melancholické opojení.

Vzpomínáte si... Mohla bych tu otázku opakovat donekonečna, ale už cítím únavu, a ještě bych vám ráda pověděla tolik věcí!

Vždyť právě vy si umíte představit, že jsem tady v sanatoriu odsouzena k věčnému mlčení. Šílím z těch stereotypních a všedních frází, které mezi sebou tu a tam prohodí naši pacienti u snídáně, oběda nebo večeře. Hovoří ustavičně o stejných věcech. A všichni. Jeden byl ráno v koupeli a voda byla o dva stupně studenější než předchozího dne, další snědl o čtvrt kila vína víc, třetí vystoupil bez odpočinku na příkrý sráz nad mořem a ani se nezadýchal, představte si to! O svých chorobách vyprávějí zdouhavě a se sobeckým uspokojením, leckdy s odpornými podrobnostmi... Každý se snaží přesvědčit ty druhé, že tak úžasné komplikace a tak krutá muka,

jakými trpí on, nemá nikdo druhý. Když se setkají dva konkurenti, je to strašné...

Nedivte se, že mne těší, když zůstanu sama ve svém útulném a nepřístupném koutku. Ale já vlastně nejsem sama – ustavičně zde se mnou prodléváte vy a má láska. Pronesla jsem to slovo, a nesžehlo mi ústa, jak se tvrdívá v románech.

Já vlastně ani sama nevím, jestli ten klidný, bledý, polomystický cit mohu vůbec nazývat láskou.

Nebudu vám nalhávat, že dívky z našich kruhů mají o lásce přesnější a konkrétnější představy, než si to jejich rodiče představují. Ve škole se na toto téma mezi děvčaty mluvilo dlouho a dlouho. Z románů a z vyprávění provdaných přítelkyň se dovídáme o šílených, divokých polibcích, o vášnivých objetích, o nocích blaženosti a bůhví o čem dalším...

V tomto smyslu tedy u mne o žádnou lásku nejde – je to jen sentimentální a komická hra fantazie. Od dětství jsem byla neduživá, nemocná a slabá a cítila jsem odpor ke všemu, kde se nějak projevuje tělesná převaha, drsné zdraví a dychtivost po životě. Kdykoli jsem zahlédla jezdce na koni, dělníka, který nesl na rameni ohromné břemeno, kdykoli jsem slyšela rámus, cítila silnou voňavku, vždycky jsem se roztrásla strachem nebo štítivostí. Tytéž pocity mám i v případech, kdy v mysli náhodně zavadím o skutečně smyslný projev lásky u zdravých lidí, o ty tíživé, nejasné a nestoudné detaily.

Ale jestliže lze nazvat láskou ono mimořádně jemné, duchovní splynutí dvou lidí, při němž pocity a myšlenky jednoho tajemnými cestami přecházejí i na druhého, kdy slova mohou být nahrazena mlčelivými pohledy, kdy téměř nepostřehnutelné zachvění víček nebo slabý náznak úsměvu v očích řeknou víc než dlouhá vyznání, jestliže tedy takový vztah lze nazvat láskou, pak odvážně prohlásím, že nejen já, ale my oba jsme se navzájem milovali...

A nebyla to ta láska, o níž se ironicky říká „láska sesterská“. Jsem si tím jista proto, že ve mně utkvěla vzpomínka na jednu příhodu –

jedinou příhodu, na kterou vzpomínám s ostychem. Stalo se to nad srázem v besídce, které se tady letos stejně jako loni s falešným sentimentem říká „altánek lásky“. Bylo tiché, nesmírně tiché ráno a moře mělo bledounce zelený odstín a podivný lesk. Tu a tam po klidné hladině přeběhla nepravidelná fialová skvrna – stín nějakého mráčku. Předchozí noci jsem špatně spala – probudila jsem se s bolestí hlavy a předrážděnými nervy. U snídaně jsem se pohádala s doktorem – snad ani ne proto, že mi zakázal koupat se v otevřeném moři, ale spíš pro jeho sebevědomý výraz člověka, kypícího zdravím. Když jsme spolu byli v besídce a já si vám na něho stěžovala, rozplakala jsem se. Vzpomínáte si?! Rozrušilo vás to, řekl jste mi spoustu zmatených, ale něžných a vlídných slov, a opatrně jste mne hladil po vlasech jako dítě. Váš soucit mne velmi dojal, přitiskla jsem hlavu k vašemu rameni a vy jste mne několikrát políbil na spánek a na tvář. Musím se vám přiznat (teď jsem opravdu zrudla, tušila jsem, že to tak dopadne), že ty polibky mi byly příjemné, a nejen to, cítila jsem takové zvláštní, čistě tělesné uspokojení – bylo to jako teplota, lehká vlna, která mi proběhla celým tělem.

Ale nic takového už se nikdy neopakovalo. Vy sám jste přece nejednou zdůrazňoval, můj drahý příteli, že pro takové lidi, jako jsme my, bytosti zničené tuberkulózou, není tělesné odříkání jen prospěšné, ale musí být dokonce povinností.

A přece ta láska, která zazářila nad mým smutným stmíváním, byla tak jasná, tak něžná, tak nezdavě nádherná! Vzpomínám si, jak jsem jednou ležela v nemocnici – to jsem byla ještě malá a chodila jsem do školy. Už si nevzpomínám, proč jsem ležela v oddělené místnosti, ale strašně jsem se nudila. Jednou mne zaujala prostá, ale pozoruhodná věc – z římsy za oknem, z mechu, který tu a tam pokrýval starou zeď předkateřinské budovy, vyrůstala květina. Byla to opravdu taková nemocniční rostlinka s kvítkem, podobným drobounké žluté hvězdičce na dlouhém, tenounkém, křehkém, bledounce zeleném stonku. Téměř jsem od ní neodtrhovala oči – jak

smutně a lítostivě jsem si tu kytičku zamilovala. A má láska k vám je také takový chorý, neduživý kvítek.

To je vlastně všechno, co jsem vám chtěla povědět. Sbohem. Víím, že vás můj dopis rozruší, a už předem mám z toho radost. Tak jako vás miluji já, takovou láskou vás jistě nikdy nikdo nemiloval. A milovat nebude...

Mám ještě jedno přání – abych vás mohla zahlédnout v tu chvíli, kdy se před mýma očima zvolna pozvedne opona. Nikoli proto, abych se vás křečovitě držela v okamžiku předsmrtné hrůzy, ale proto, abych ve chvíli, kdy má vůle zeslábne, kdy mne přepadne strach – kdoví, i to je přece možné? – abyste pevně stiskl mou ruku a vaše nádherné oči mi řekly: Jen odvahu, má drahá, několik vteřin, a budeš vědět vše...

Ale odolám takovému pokušení. Ještě zapečetím tento dopis, napíšu adresu – dostanete jej několik dní poté, co překročím „tajemnou hranici vědění“.

Můj poslední pocit je hluboká vděčnost k vám, neboť jste mé poslední dny prosvětlnil láskou. Sbohem! Netrapte se kvůli mně, je mi dobře... Zavřela jsem oči a mým tělem znovu proběhla blažená, vlháká vlna jako tenkrát... Příjemně se mi točí hlava... Sbohem!

1901

Psyché

23. listopadu.

Kdekdo by mi mohl položit velmi jednoduchou otázku – proč jsem znovu začal psát deník, když jsem toho před nějakými pěti lety nechal? Není opravdu nic komičtějšího než psát deníky a životopisy. Komické je především to, že všechny začínají stejně. Za prvé se autor zapřísahá, že nepíše pro veřejnost, nýbrž jen a jen pro své osobní potěšení. Aby prý po letech, až bude kmet, zkrášlený šedinami a obklopený kupou vnoučat, mohl znovu v mysli prožívat to, co cítil kdysi dávno jako kvetoucí jinoch, a aby teskná slza vzpomínání... tak nějak se to píše v podobných případech, že ano?! A pak se každý kroutí a pitvoří a předvádí, a zatímco teprve směřuje k oněm ušlechtilým šedinám, stačí nejméně třicetkrát své memoáry přečíst – stejně jsou zajímavé jen pro něho! – a zcela nepochybně je předčítá nějaké ostýchavé, éterické bytosti ze zapadlých končin, která se chvěje opojením z nepoznaných pocitů a nenápadně zívá do kapesníčku, až jí z toho zívání tečou slzy z očí. Panebože, jak je to hnusné a odporné, že i ti nejchytřejší lidé se dokážou nořit tak neomaleně do svých ubohoučkých intimních pocítečků a nalézají v nich zvláštní příchut' a smysl!

Pokud jde o mne, tedy můj deník hraje v mém životě opravdu mimořádnou roli, má nesmírně závažnou roli jen a jen pro mne, a rozhodně ho nikomu ke čtení předkládat nebudu.

Dnes mi doktor řekl, že při tom způsobu života, jaký vedu v posledních třech letech – tedy při vytrvalém hladovění, nedostatku spánku a nadměrné dřině – může u mne dojít k nervovému zhroucení. Za těch pět krvavě vydřených rublů, které jsem mu dal, se sice doktor přímo rozplýval (dokonce mi radil, abych si jel odpočinout na Krym – a já přitom nemám ani zač koupit galoše!), ale přece jen

jsem naprosto přesně pochopil, že mi hrozí šílenství. Už proto, že všichni mí velevázení předkové uctívali alkohol a neměli to v hlavě v pořádku. Do tohoto sešitu budu zapisovat všechny své toporné myšlenky, dokud nepostřehnu, že jsou až příliš zmatené. Potom... Potom se odeberu do ústavu anebo – pokud budu mít dost kuráže – vpálím si kulku do hlavy.

26. listopadu.

Kdo se dopustil oné nespravedlnosti?! Je naprosto nepochybné, že mám velmi hluboké a originální nadání. Proč bych si sám před sebou na něco hrál? V tomto přesvědčení mne samozřejmě neutvrzuje zlatá medaile, kterou mi udělila umělecká rada – (mám ostatně důvody, abych si s těmi pány odporoval v názorech na umění), ani úvahy kritiků, uveřejněné v novinách. Nejsem malý kluk a dovedu to všechno zhodnotit, jak náleží, neboť „lidská čest je nesmyslná jako sen“. Ale cítím v sobě nápor mohutné, exponované tvůrčí síly, rychle a přesně si všímám nejmenších podrobností na předmětech. Koneckonců nikdy jsem nemusel znásilňovat svou fantazii – a to je choroba, kterou při honbě za náměty trpí spousta výtvarných umělců. Má mysl překypuje nápady, jeden je troufalejší a originálnější než druhý – že se o svou hlavu někdy až bojím. Ale co je daleko důležitější, že totiž při tvůrčím procesu úplně zjevně jako při náboženské extázi cítím v nitru blaženou přítomnost nepoznaného božstva. Hlava mi třeští, po zádech mi přebíhají ledové vlny, ježí se mi vlasy na hlavě a má duše jásá. Ale ironií osudu jsem jako naschvál v chmurné situaci; nejsem s to ztělesnit v definitivní podobě ani jeden ze svých kolosálních záměrů! Honička za žvancem se svobodné tvorbě přičí! A tak musím balancovat mezi sny a slávou a mezi vyhlídkou, že zemřu hladem, ačkoli mé balancování je životu tak nebezpečné! Hlad je nejhorší podnět pro tvorbu! Ale při své nezkontrolované fantazii, při tom niterném vzruchu, který mne stravuje, přece nemohu být švec nebo písař!

27. listopadu.

Právě dnes jsem dokončil dvanáctého Puškina. Už to ovládám tak mistrně, že bych ho mohl modelovat poslepu, a každý ten výtvor by byl podobný druhému jako vejce vejci. Puškin jde teď docela slušně na odbyt, protože je na obzoru padesáté výročí, ale majitel obchodu, kam své sošky dodávám, není s mou prací spokojen. Obořil se na mne, že všechny jsou na jedno brdo, kdežto zákazníci žádají různé série – prý mají rozdílný vkus!

Občas se mi zvedá žaludek, když si pomyslím, že utrácím talent na takovou přízemní dřinu. S hrůzou pozoruji, jak se po týdenní práci na nějakém náhrobním pomníku objevují na tvářích mých antických borců těžké hemoroidní rysy, připomínající obličej nějakého přednosta úřadu nebo obchodníka prvního stupně. Ale co se dá dělat, když těch deset nebo dvacet rublů mi pak umožní, abych byl celý měsíc pánem své fantazie?!

28. listopadu.

Kdekdo kupodivu soudí, že opilý člověk má blízko k idiotovi. Překvapivě nepřesný závěr! Musím se mimo jiné přiznat, že jsem se naučil pít vodku právě v tomto proklatém podnájmu, kde mi kvartýrská z lakoty a také díky mé nepořádnosti skoro vůbec netopí. Zpočátku mi na zahřátí stačily dvě tři skleničky. Ale teď už mě to množství neuspokojuje. Píšu a jsem skoro namol. Mozek mi pracuje úžasně intenzivně a zároveň úžasně přesně. Ve svých pocitech postihuji tak jemné detaily, jaké by střízlivý mozek určitě přehlédl.

Jen jazyk a nohy mi odpírají poslušnost. Všechny předměty ztrácejí obrysy – mám pocit, že jsou zasypané pískem. Ale to nic neznamená. Leckterý velký mistr přece tvořil svá nesmrtelná díla v témž stavu, v jakém se právě nacházím já. Dnes jsem chtěl pracovat. Obírám se jednou velmi důležitou věcí, ale na tomhle psím loži, kterému kvartýrská pyšně říká „otoman“, jsem promarnil celý den ve snech o slávě.

29. listopadu.

Probudil jsem se přesně v poledne a hlava mě bolela k prasknutí. Dnes v noci se mi zdál podivný sen. Viděl jsem se, jak stojím někde na periferii. Zřejmě byl podzim. V telegrafních sloupech hučel vítr. Hustý, pichlavý déšť zastíral všechno kolem mne šedivým, kalným závojem. Zvolna se stmívalo a mně se náhle sevřelo srdce předtuchou neštěstí...

Najednou jsem za zády zaslechl dusot mnoha koňských kopyt. Obrátil jsem se a spatřil prazvláštní podívanou. Deset nebo dvanáct jezdců, zahalených od hlavy až k patě v černých oděvech, se v párech řítilo vpřed. Obrovští černí koně měli černé čabraky s kulatými otvory pro oči. Jezdci se neobraceli zpět, nedívali se do stran. Každý svíral v ruce smolnou pochodeň, která plála čadivým, rudým plamenem. Pochopil jsem, že je to pohřební kondukt. Skutečně, vzápětí se za rohem vynořil katafalk, tažený třemi páry smutečních koní. Pádili tak rychle, že stačili jezdcům. Černá rakev byla zasypána nachovými růžemi. Rozběhl jsem se za tím podivným průvodem a zakrátko jsem se octl na hřbitově. Bylo to nadmíru smutné místo. Obnažené stromy se s naříkavými zvuky kolébaly a z jejich větví kanuly na zem ledové kapky. Ze země stoupala vlhká vůně a hnilobný dech zažloutlého listí.

Jezdci vyndali rakev a zvolna ji spouštěli do země, ale víko bylo odkryté, a tak jsem uvnitř spatřil mramorovou sochu božsky krásné dívky. Spočívala na lůžku z jasně zelené trávy a byla doslova zasypána červenými růžemi a kaméliemi. Okamžitě jsem ji poznal, ačkoli sám nevím, jak... – Byla to spící Psyché!

Vrhl jsem se k jezdcům a s pláčem a křikem jsem je přesvědčoval, že dívka v rakvi žije! Rozchechtali se a hrubě mne odstrčili. Ale znovu jsem se prodral k rakvi, obejmul to nádherné studené tělo a octl se v hrobě s ním. Shora se na nás sypala hlína, přibývalo jí... stále víc a víc...

Už jsem nemohl dýchat a chtěl jsem vykřiknout, ale z úst se mi vydralo jen zdušené zašeptání. Se zoufalým úsilím jsem se probudil.

30. listopadu.

Dnes jsem znovu promarnil den. Mí antičtí „borci“ se mi zničehonic zprotivili. Nemohu se na ty zdravé, masivní svalnatce ani podívat! Ale proč jsem se jimi tedy obíral s takovým zaujetím celé měsíce, proč jsem chodil do továrny a platil mládencům, aby přede mnou zápasili?! Zato jsem celý den myslel na tu zvláštní sochu, se kterou jsem ležel v hrobě. Kde už jsem viděl ten nádherný a nevzrušený obličej, to dětsky něžné tělo s lehce naznačenými řadry, tělo tak pružné a půvabné a zároveň při vší nahotě tak naivní?! A proč jsem přesvědčen, že to je Psyché, proč by to nemohla být Dafné nebo Flóra?! Psychologie snů mne neobyčejně zajímá; prostudoval jsem hodně literatury o tomto tématu. Velmi dobře vím, že ve spánku nelze vidět nic, co bychom už někdy neviděli ve skutečnosti. Musel jsem tedy svou Psyché už kdysi vidět.

Ale kde?! Probírám v paměti všechny klasiky a absolutně nejsem s to si vzpomenout. Podivně známý obličej, a přitom jej nedokážu popsat. Je to taková krása v nejvyšším smyslu slova, a zároveň dokonalá prostota. Kdykoli si jej chci vybavit v paměti, marně se namáhám, ale jestliže se jen na vteřinu zamyslím nad něčím jiným, ihned mi ta dívka vytane před očima.

2. prosince.

Stěží najdu chvíli, abych si smyl s rukou hlínu a naškrábal pár řádek do toho hloupého deníku. Už třetí den se nemohu odtrhnout od práce – modeluji svou Psyché. Mé nervy ožily, práce mi jde rychle a lehce od ruky. Když večer uléhám, vnímám podivuhodnou rovnováhu srdce a rozumu. Je to stav, který má krůček k blaženosti.

Někteří zobrazují Psyché jako dokonale zralou ženu. Ale Psyché je téměř dívka, má drobnou postavu a musí působit dojmem nevyrovnaného, ale okouzujícího stvoření, které si s ostychem, neurčitě uvědomuje, že se mění z dítěte v dívku. Navíc jsem učinil další závažný objev: pouze dívčí tělo může být modelováno nebo

vytesáno, ať jde o jakýkoli materiál – protože sochařství je nejčistší, nejvznešenější a zcela jistě také nejčudnější ze všech druhů umění. Jestliže se ke snu, ztělesněnému v mramoru, přimísí těžkopádná, špinavá skutečnost, pak se místo snu zrodí pornografie. Není náhodou, že sochařství, umění tak staré, používá po celá staletí těch nejprostších nástrojů – rukou a několika dřevěných špachtlí.

Tento sešit nebude číst nikdo jiný než já, proto se vyjádřím bez rozpaků: ani Feidias, ani Canova, ani Thorwaldsen se nedokázali oprostit od nejdrsnějších prožitků všedního života – ačkoli šlo o talenty vskutku majestátní. Pouze ten sochař, který je čistý a cudný, je také s to vytvořit veliké dílo.

Zobrazuji Psyché ve spánku. Ležící postava prý předem znamená prohru, ale to mě neodradí.

4. prosince.

Panebože, taková muka, taková pekelná dřina, a nic! Nic! Nic! Nedomážu si vybavit onu Psyché, kterou jsem zahlédl ve snu. Od rána do večera dřu jako kuň, dřu do úmoru, a nic! Přede mnou neleží spící Psyché, ale pikantní, slastně vyčerpaná slečinka.

Ne! Jsem zřejmě přepracován! Pět nebo šest dní jsem už nesvlékl pracovní halenu! Snad se mi poštěstí, abych si trochu odpočinul.

6. prosince.

Jaký odpočinek, proboha! Dva dny jsem nevstal z postele a jsem v šílené depresi. V hlavě se mi propletly zmatené události posledních dnů. Chvillemi vůbec nejsem s to určit, zda k té či oné události došlo dneska ráno, nebo včera, nebo dokonce už před týdnem, zda jsem o tom jen četl, nebo to viděl ve snu.

Už nejednou jsem si všiml, že se mi velmi rychle otupuje paměť, hlavně od té doby, co jsem zrušil všechny známosti a téměř nemluví nahlas. Pokud jde o zážitky z dětství, je má paměť svěží – jako u starce, ale čím současnější jsou to události, tím je má

paměť nejistější a mlhavější. Převážnou část dne prospím. Zdají se mi tisíce snů – i v nich se vidím, jak ležím na pohovce, opakuji si tisíckrát jedno a totéž slovo, zpravidla neuvěřitelně pitomé; trápím se a nevím, jak zahnat tesknost. Ty banální sny se tak proplétají s mou banální realitou, že občas musím dlouze a trýznivě přemýšlet a rozvažovat, kde jedno končí a kde začíná druhé. Občas jako bych vystřízlivěl, a pak se zoufale snažím vymanit z toho ďábelského polosnění. Chci se vzpamatovat, rozptýlit, alespoň trochu se rozptýlit, ale za krátký čas mne znovu drtí kolo ospalosti.

Noci jsou pro mne strašné! Skoro až do svítání nezamhouřím oka – a střídavě, s bázní a úžasem sleduji obrovitý řetězec představ, které mi defilují před očima, aniž si to přeju, a které odcházejí, aniž o to usiluji. Některé obličejů jsou nestvůrné. Pitvoří se, vyvalují na mne oči a vyplazují jazyky. Vypiju vždycky pár skleniček vodky, abych se zbavil těch děsivých představ, a poněkud se mi uleví. Neměl bych jít k doktorovi?

8. prosince.

Náhodou jsem se zahlédl v zrcadle. Neviděl jsem se aspoň tři týdny a zděsil jsem se, když na mne vykoukl protáhlý, nazelenalý, strašlivě vyhublý obličej s propadlými černými očima a s vysedlými lícními kostmi. Nenávidím svůj zevnějšek. Člověk prý je koruna tvorstva. Přál bych vám vidět tu korunu, kterou má osoba představuje právě teď.

10. prosince.

Dokážu vůbec tlumočit to, co se odehrálo dnes v noci?! Stále ještě nejsem s to vzpamatovat se z té spousty zážitků. Slovy nevyjádřím ani setinu, ale přece jen se pokusím povědět, jak se všechno zběhlo. Uprostřed noci jsem se probudil, protože kdosi pronesl mé jméno. To se mi stává dost často, když mi do obličejů svítí měsíc. Celý pokoj byl zaplaven stříbřitě zeleným světlem a připadal mi úplně nový, neznámý, měl jsem dojem, že se zdi rozestoupily, všechny předměty

měly zvláštní, podezřelou podobu. Jakýmsi sedmým smyslem jsem pochopil, že vzápětí dojde k úžasně důležité události. Zavadil jsem pohledem o Psyché. Ležela na podlaze. Tělo, obložené mokkými hadry a prosvětlené mihotavou září, mi připadalo průzračné. Bezděky jsem uchopil špachtli a přistoupil k soše, jako bych se podřizoval cizímu vlivu... Naznačil jsem několik tahů, a vzápětí jsem vykřikl úžasem a nadšením: přede mnou ležela táž Psyché, kterou jsem tenkrát spatřil ve snu a jejíž půvabnou podobu jsem se marně pokoušel oživit ve své paměti! Má snad lidský jazyk prostředky, kterými by vyjádřil bouřlivou radost mé duše?! Až teď jsem pochopil, proč mi ta tvář připadala tak prostá a známá. Je to onen předobraz božské krásy a harmonie, který byl vložen do duše každého z nás už v den našeho zrození jako „ideál“... Umělcům dává osud možnost, aby svůj ideál zahlédli, ale až do oné veliké chvíle jsem se honil za přízrakem – stejně jako ostatní... A ovšem teď, teď jsem já, ten bledý, nehezský, zmučený sochař, dosáhl toho, co každému připadalo nemožné! Uchopil jsem toto nemožné a pevně je ztvárnil v hmotě! Velmi dobře vím, že talent zde nehraje žádnou roli a že mé ruce diktovala náhoda. Ale pak ovšem nikdo jiný než já, ano, nikdo jiný než já nesmí vidět mou Psyché! Jestliže totiž umění vůbec někdy dosáhne podobného stupně dokonalosti, to určitě bude až za pár desítek věků. Dříve člověk pozná – a také si podřídí – všechny ty přírodní síly, které ho dnes samy ovládají, a až se konečně dobere toho posledního, oné věčné pravdy a krásy, přestane zatím být člověkem. Kdoví, co by má Psyché mezi lidmi způsobila! Musí ještě století ležet v zemi jako výtvoři starých Řeků, dokud nepřijde její čas...

Bez data.

Strašlivě mne bolela hlava, a tak jsem několik dní nic nezapisoval. Občas mi připadá, že obrovský louskáček drtí mou ubohou hlavu – každý pohyb mi působí nesnesitelnou bolest. Ale za poslední peníze jsem si poslal pro sádku.

Žádné datum.

Sotva se v pokoji začalo šeřit, pečlivě jsem zatáhl záclony, rozsvítil lampu a velmi dlouho jsem bez jediného slova obdivoval nadpozemskou krásu svého výtvoru. Všechno, co odedávna na člověka tak působilo, sláva, vášeň, vlastenectví, povinnost, pocty, nejružnější světská blaha, to všechno se může zprotivit, všeho se může přesytit, ale to nadšení, to opojení, které prožívám teď, to se mi neomrzí nikdy! Položil jsem si otázku: co by se stalo, kdyby byla živá?! Myslím, že by ji někdo musel zabít – tak jako to udělám já, až ji za několik dní zakopám do země. Ale do té doby bude pouze má a její krása bude patřit výhradně mně.

Má! Ach, kdyby to slovo nebylo tak zprofanováno tisícerými lidskými choutkami a tužbami! Mám podivuhodný osud. Je mi pětatřicet let a jsem životem dokonale vyčerpán. Ale ani v mládí jsem nepoznal kouzlo ženské něhy. Odjakživa jsem churavěl, a snad právě proto jsem po ní ani netoužil. Když se ženy všemožně vyhýbaly jakémukoli setkání se mnou – byl jsem skutečně odjakživa nápadně ošklivý –, nikterak to neuráželo mou ješitnost. Naopak, spíš mě to těšilo. Nikdy mne žádná nepolíbila, nestiskla mi ruku, nevrhla na mne zamilovaný pohled. A teď mi osud na oplátku seslal to nejčistší, neuvěřitelně ušlechtilé štěstí, které nepozná nikdo z těch, kdo se poskvrnil nečistou láskou k ženě. Ale to ještě není všechno. Víím, tuším, že se zde skrývají ještě větší blaha, ale jsou zatím zahalena tajemstvím. Teď jsem dokončil sádrový odlitek – zářivě bílé tělo Psyché leží přede mnou.

15. prosince.

Zapomněl jsem zaznamenávat do deníku data. Ostatně – neměl jsem na to ani pomyšlení. Dnes mi bytná smutným hlasem sdělila, že je 15. prosince, a to znamená, že jsem jí už tři měsíce nezaplatil nájemné. Ta ubohá, chudá ženská mě asi lituje a zřejmě se mne i trochu bojí. Na tom není ostatně nic divného, prostý lid odjakživa neviděl rozdíl mezi umělcem a bláznem nebo podvodníkem.

Píšu a cítím jistě znepokojení. Zapomínám totiž určitá písmena, a když si na ně chci vzpomenout, musím vynakládat značné úsilí. Čím to je?! Ale to není podstatné! Nevzpomínám si, jestli jsem se v deníku zmínil o tom snu, kdy jsem „ji“ spatřil poprvé – v rakvi... Myslím, že ano. Zhmotním ten první dojem dokonale – to znamená, že ji uložím do pěkné rakve z borového dřeva, vyložené sametem a vystlané zelení. Ale kde na to vezmu peníze?!

16. prosince.

Dnes mě navštívil můj kolega z akademie, Slivinskij. Je to úžasně zvláštní člověk. Na první pohled vypadá jako šílenec. Ustavičně rozčuchané vlasy, očima bloudí bez cíle, nebo je náhle bez hnutí upře na vaši tvář. Zároveň vás ovšem nevnímá, protože je pohlcen vlastními myšlenkami. Občas vpadne do řeči s nějakou otázkou, která nemá s rozhovorem vůbec nic společného. Je strašlivě roztržitý, vášnivě miluje ženské – tím je mi dost odporný – a ustavičně baží po dobrodružství. Pokud jde o životní realitu, je dokonalé dítě a o próze života nemá zdání. Jeho koníček je psychologie vůbec, psychologie ženského srdce pak zvláště. Rád si s ním občas popovídám; napadají mě myšlenky, které by každému jinému – kromě Slivinského – připadaly šílené. Ale on mi rozumí z pouhých narážek, dokonce už předem ví, co řeknu. Je to takové zvláštní nadání, kterým oplývá...

Zaslechl jsem jeho hlas na schodišti a chtěl jsem bytnou požádat, aby mne zapřela, ale už bylo pozdě. Tak tak jsem ještě stáhl z postele prostěradlo a přehodil je přes Psýché. Dokud jsem živ, lidské oko ji nespatří!

„Co že vypadáš tak divně?“ zeptal se Slivinskij, ještě dřív než jsme se uvítali, a neomaleně na mne zacívil.

„Proč bych měl vypadat divně? Narostly mi snad rohy nebo co?!“ zeptal jsem se naschvál hrubě, abych ho odstrašil od choulostivého námětu.

„Ne, rohy ne. Kdybys měl rohy, ještě by to ušlo, ale ty vypadáš jako vymačkaný citrón a pod očima máš modré kruhy.“ Mlčel jsem. „Víš co?!“ vyhrkl náhle Slivinskij. „Nenapadlo tě, že brzo umřeš?!“

„Dej pokoj, prosím tě!“

„Nevěříš?! Ale já vidím v tvém obličejí zřetelné rysy zvláštní niterné krásy. Chápeš mě? Když jsem ležel na klinice, všímá jsem si pacientů. Na citlivých lidech je pár týdnů před smrtí vidět, jak jejich duše rozbíjí celou, ve které je uvězněna, a vychází na svobodu. Ale nechme toho. Co teď děláš? Pracuješ na něčem?!“

Vida! Musím se uchýlit ke lsti. Ale na to jsem byl připraven. A tak jsem odpověděl tak lhostejně, že mě to samotného překvapilo.

„Polehávám tady na omanu, trochu přemýšlím o nesmrtelnosti a sem tam si večer popovídám s kvartýrskou. Celkem to ujde, nemůžu říct, že bych marnil čas.“

Slivinskij se mi zadíval tíživým pohledem do obličeje.

„Lžeš, kamaráde, lžeš jako když tiskne,“ uzavřel nečekaně, „v tobě to teď vře, tvé nitro přímo překypuje! Ale nevadí, já tě k žádné otevřenosti nenutím. Hned ti povím, proč jsem tady. Představ si, na co jsem přišel – že spiritismus zdaleka není takové šarlatánství, jak se o něm říká, stačí, když se s ním důkladněji obeznámíš.“

A se svým obvyklým zaujetím mi začal vykládat neuvěřitelně odvažnou teorii o médiích, teorii, která ovšem nepostrádala jistý vtip.

Využil jsem chvilkové odmlky a zeptal se, co on sám dělal v poslední době.

„Nehnul jsem prstem,“ odpověděl Slivinskij. „A víš proč? Jednak proto, že jsem v sobě objevil vlohy nikoli pro sochařství, ale pro ženské. Láska k ženskému tělu, to mne zřejmě přinutilo, abych se věnoval sochařině. A za druhé – a to říkám naprosto vážně – tohle naše umění je naprostý chudák! Je studené jako mramor, se kterým má ostatně pořád co dělat, a je stejně neposkrvněné. Možná že se mýlím, ale připadá mi, že sochař, který chce vytvořit něco nesmrtelného, musí být poustevník a psychopat jako ty...“

Úžasná kuriozita! Tenhle chlapík vřdycky vyjádří to, o čem já jen přemýšlím, ovšem netroufám si obléci to do slov. Nadarmo mu neříkám, že je mé svědomí.

„Poslyš,“ pokračoval Slivinskij, a podle něžného záchvěvu, který zazněl v jeho hlase, jsem uhodl, že začne hovořit o svém oblíbeném tématu, „poslyš, ještě před nějakým časem se možná ze mne mohl stát docela slušný kumštýř, ale teď jsem klesl mravně tak hluboko, že jsem pro umění ztracen. Ta strohá čistota linií, ten neživý materiál mě neuspokojuje. Snad bych ještě mohl být malíř, ovšem jen proto, že malíř má k dispozici barvy, valéry. Malířství je mnohem smyslovější. Ale já nehodlám vstupovat do žádného cechu. Mládí je člověku dáno jen jednou v životě, a rozhodně ne proto, aby je zničil, aby se ponořil až po krk do umění, jakos to udělal ty. Názor, že se ta dvě řemesla dají spojit, má spoustu obhájců, ale já mezi ně nepatřím. Nevím, co bych měl sám se sebou provést, ale vychutnávám všechny dary, které člověku nabízí šlechetná příroda a vytříbený lidský rozum, a na první místo pochopitelně stavím ženy a zase ženy!“

„A ty si myslíš, že právě tohle ‚řemeslo‘ se ti neomrzí?!“

„Nikdy! Já totiž patřím k tomu druhu vyvolenců, kteří si vypěstovali dokonalou vnímavost, patřím k těm, kdo se opájejí spíše detaily, atributy lásky, abych tak řekl, než láskou v nejvulgárnějším smyslu slova. A protože právě ty vedlejší jevy jsou nekonečně různotvárné, jako jsou ostatně nekonečně různotvárné i lidské povahy, pak pro mne pochopitelně kouzlo novoty nikdy nevyprchá! Škoda, že jsi takový divný chlap a nejsi s to mě pochopit! Kdybys tušil, kolik původu má takové povlovné navazování vztahu s ženou! Ty nesmělé narážky, zatímco oči říkají vše, ty hádky a potlačované výbuchy žárlivosti, ty počáteční rozpaky... Ale tohle ty jakživ nepochopíš!“

„Chápu to velice dobře – je to obyčejná gastronomická náruživost!“ přerušil jsem ho mrzutě.

Slivinskij na mne užasle pohlédl. Jako by u mne s takovou námitkou vůbec nepočítal.

„Možná že máš pravdu,“ pronesl zamyšleně, ale vzápětí znovu ožil. „Ano! Ale kolik bojovnosti má taková náruživost, kolikrát musíš napínat rozum, veškerou vůli, to by ses divil! Jestlipak ses někdy zamyslel nad tím, čeho může dosáhnout lidská vůle?!“

Tentokrát jsem si všiml, že Slivinskij očekává mou odpověď s velkým napětím.

„Nejsem si jist, že jsem správně porozuměl tvé otázce,“ odpověděl jsem, „ale jestliže pod pojmem vůle chápeš jakékoli ,hnutí‘ života, pak ti přece musí být jasné, že jsem si u lidí vždycky cenil právě to, jestliže tato ,hnutí‘ dovedli co možná potlačit.“

„Á, nech těch svých schoppenhauerovských výkladů, prosím tě, já se tě ptám na vůli v tom nejprostším smyslu slova a mám na mysli ta nejprozaičtější lidská přání.“

A vychrlil na mne svou další teorii o tom, jak lze vůli cvičit a jak lze systémem tohoto cvičení dosáhnout vynikajících výsledků.

Nepoznával jsem ho. Oči se mu rozzářily, hlas zněl naléhavě a energicky.

„Jak je to možné, že uznáváš takovou teorii, a přitom jsi dodnes jen obyčejný povaleč?!“ zeptal jsem se.

„Protože si to tak přeju, ovšem svou vůli jsem vyzkoušel na ženách, a o to mi vlastně celou tu dobu jde. Řeknu ti jedině: neexistuje muž, který by si nepodrobil každou ženu, stačí, aby měl pevnou vůli. A nemám na mysli jen ženy s narušenou představivostí nebo temperamentem, ale i ty nejnepřístupnější bohyně, ženy chladné jako socha.“

„Takže ty si myslíš, že muž dokáže zhypnotizovat i skutečnou sochu?!“

Vyslovil jsem otázku a uvědomil si, jak jsem zbledl. Zamrazilo mne, jako bych nahlédl do hluboké propasti.

„Proč ne?!“ naprosto vážně odpověděl Slivinskij. „Vzpomeň si na legendu o Galathee – přece víš, že každá legenda má nějaký reálný

podklad, ne?! Už jsem ti přece říkal, že silná vůle překoná všechno. Koneckonců, i když ty sám nevdechneš soše život, přece jen uvěříš, pochop to, ty sám uvěříš tomu, žeš to dokázal!“ Zamířil ke dveřím, ale vtom se otočil a zeptal se mě:

„Co to máš pod tím prostěradlem? Mohu se podívat?“

Kdybych byl po něm skočil a popadl ho za chřtán – a věru že se mi strašně chtělo to udělat –, byl by mé tajemství vypátral třeba násilím. Ale ani jsem se nepohnul, podal jsem mu ruku na rozloučenou a jen tak nedbale jsem prohodil:

„Nic, všelijaké harampádí.“

V životě bych byl nepomyslel, že je ve mně tolik mazanosti a sebeovládání.

Bez data.

Točí se mi hlava, ruce se mi třesou a odmítají poslušnost. Nevím, zda vůbec budu s to, abych nějak uspořádal myšlenky a zachytil aspoň trochu souvisle vše, co se přihodilo.

Když nastala noc, spustil jsem záclony a rozsvítil lampu. Pokoj mi připadal podivně chmurný a tajuplný. Neodtrhoval jsem zrak od *toho* koutu, který jsem po odchodu Slivinského oddělil zástěnou. Připadalo mi, že tam neslyšně plyne neviditelný život. Cítil jsem neodolatelné nutkání podívat se za zástěnu, ale váhal jsem, chvěl jsem se jako v horečce, snažil jsem se protáhnout to palčivé očekávání na nejdelší možnou dobu.

Nakonec mé vzrušení dostoupilo vrcholu a já se rozhodl.

Se zatajeným dechem jsem opatrně přistoupil k závěsům a rozhrnul je. Vládlo tam slastné, zjitřené ticho. Socha ležela na širokém kusu plsti; od hlavy až k patě byla přikrytá prostěradlem, pod nímž se nezřetelně rýsovaly tvary těla. Ležela na zádech, levou nohu měla lehce pokrčenou. Hlavou spočívala na levé ruce, pravička jí nenuceně visela k zemi.

Nemohu říci, že se mne zmocnila hrůza. Kdyby se byla v tu chvíli zvedla z tvrdého lože a obrátila se ke mně s oslovením, nebyl bych se polekal. Snad jsem na to dokonce čekal. Ale jen namáhavě jsem ovládal své údy. Připadalo mi, že mám v rukou a nohou olovo, před očima se mi kmitaly spousty jiskřiček...

Celou tu dobu jsem velmi bedlivě sledoval své pocity; naprosto zřetelně jsem si uvědomil, že prostěradlo nad její hrudí se zvolna zvedá a klesá v rytmu jejího dechu. Srdce mi bušilo v prsou jako zvon, svíralo se mi blaženou, sladkou bolestí... Ztrácím nit. Pamatuji se jen na to, že jsem zvolna klesl na kolena, sklonil hlavu k podlaze, pak jsem opatrně nadzvedl cípek prostěradla a přiblížil rty k její noze... A když jsem se ústy dotkl toho chladného těla, sladká bolest u srdce se ve mně náhle rozhořela jako plamen... Krátkou vteřinu jsem si myslel, že to je smrt. Zřejmě jsem omdlel – když jsem znovu otevřel oči, skulinami v záclonách už pronikalo svítání.

Co to znamená? Že by měl Slivinskij pravdu, když tvrdil, že určitě brzo umřu? A proč ne?! Ochotně uvítám smrt jako vzácného hosta, protože po tom okamžiku slasti, kterou mi poskytla včerejší noc, už mne nic v životě nemůže upoutat. Jak blahořečím tomu, co mi v dětství připadalo jako strašlivé neštěstí, co nutilo mé přátele, aby se ode mne pohrdavě odvraceli! Jen to mne ochránilo před zhýralostí – a ač mne zbavilo největší lidské radosti, umožnilo osudu, aby mi všechno mnohonásobně vynahradil.

Bez data.

Dnes jsem poprvé po dvou měsících vyšel do ulic. Zřejmě jsem na chodce působil velmi zvláštním dojmem, protože si mne všichni od hlavy až k patě užasle prohlíželi. Mrazivý vzduch mě omámil! Z opojného vzduchu se mi zatočila hlava, do očí mě bodal sníh, jiskřící na slunci, nohy odvykly chůzi a podklesávaly mi. Kabát, plný peří, díry, ze kterých vyčuhoval vatelín – to všechno jen zdůrazňovalo celkový skličující dojem. Celý den jsem prochodil zbytečně –

nesehnal jsem ani kopejku. Myšlenky na rakev se tedy musím zatím vzdát. Panebože! Co se to se mnou děje?!

Totéž.

Proč mi nejdou z hlavy ty vzrušené řeči, které tu vedl Slivinskij?! Celý den o tom přemýšlím a docházím k závěrům, které mne samotného děsí. Slivinskij tvrdil, že pevná vůle zmůže všechno. Člověk tedy nemusí umět nic jiného než maximálně ovládat svou vůli, musí si vytrvale, vášnivě a neúnavně něco přát. Velice dobře vím, že předmět, zhotovený z kamene, nemůže sám, z vlastního podnětu vstát a přistoupit ke mně. Ale silou hypnózy se přece pohybují předměty na mořích a v lesích, které ve skutečnosti neexistují?! Takže je vlastně pravda, že lidé prožívají to, co vlastně neexistuje a co nemůže být ověřeno. Ale na takových hlavolamech by si vylámal zuby i ten nejmoudřejší filozof...

Totéž.

Znovu mne uprostřed noci probudil nečekaný popud. Rychle jsem usedl na posteli. Měsíc zářil nesmírně jasně – připadalo mi, že v jeho paprscích zaznívá jednotvárný šepot.

Snad jsem ve spaní viděl něco závažného, nebo jsem o tom přemýšlel ještě v bdělém stavu, ale připadalo mi, že mně vypadlo z paměti něco neobyčejně důležitého, a ustavičně jsem se snažil, abych si to vybavil. A náhle mne jako blesk osvítila myšlenka: Musím umět si přát! S velkým úsilím jsem se zvedl z postele a s touž sladkou bolestí u srdce jsem se vkradl za zástěnu. Potácel jsem se zimou, zuby mi cvakaly rozčilením a slabostí. Zvolna a opatrně jsem stáhl z Psyché prostěradlo – měl jsem strach, aby se nevzbudila z lehkého spánku. Nepohnula se – jen prsa se jí zvolna zvedala a klesala v rytmu dechu.

Jaká krása tkvěla v tom poklidném obličejí, v něžném, poloprůzračném obnaženém těle! Sebral jsem veškerou vůli, sevřel jsem

pěsti tak silně, že se mi nehty zarývaly do dlaní, stiskl jsem zuby, až mne to zabořelo, a velitelsky, s jistotou jsem řekl: Probud' se!

A náhle tím jednotvárným tichem zazněl hluboký, přerývaný vzdech. Nehybný obličej ožil úsměvem, oči se otevřely a v něžném pohledu se setkaly s mým zrakem. Po celém těle se mi rozlil ničivý pocit sladké blaženosti. Vykřikl jsem a klesl k zemi. Ale ještě dřív než jsem ztratil vědomí, jsem cítil, jak obnažené, studené ruce obemkávají můj krk.

Totéž.

Nemám tušení, co znamená ten pochmurný pokojík s mříží, za kterou na mne vykukují podivné obličeje zarostlé plnovousy. Je to snad ono vězení, o kterém hovořil Slivinskij, cela, ze které se musí vysvobodit můj duch?!

Totéž.

Panebože! Jak těžko se získává vítězství! Občas tluču hlavou o zed', trhám si vlasy, rozškrabávám si obličej.

Kdy to všechno skončí?!

Datum není uvedeno.

Vítězství! Ruce mi definitivně odepřely poslušnost, s každým okamžikem nabírám do plic méně vzduchu. Ale v nedosažitelné výši za proudy zářivého světla už vidím tvůj něžný úsměv, má bohyně! Má Psyché!

1892

Narcis

Setmělo se. V salónu, kam se všichni čtyři odebrali, aby si vypili šálek kávy, se dosud nesvítilo. Koutek, kterému hostitelka, baronka Eisendorffová koketně říkala „můj útulek“, tonul v hluboké tmě. Pěstěné latanie a filodendrony se proplétaly nad hlavami hostů a vytvářely klenbu jakéhosi exotického altánku. Podlouhlé listy odrážely načervenalé světlo pouličních lamp a vrhaly na strop chvějivý, fantasticky krásný ornament. Z jídelny, kde dosud hořely svíčky, pronikal šterbinou mezi dveřmi uzounký proužek světla, k němuž všichni bezděčně obraceli oči.

Dvě ženy a dva muži, kteří seděli v „útulku“, tvořili velmi důvěrný, přátelský kroužek, založený na lehce cynickém, shovívavém flirtu. Všichni čtyři byli krásní, mladí, nezávislí a bohatí. Baronka ovdověla už před čtyřmi roky a často prohlašovala, že se nikdy znovu neprovdá, protože chce vychutnávat životní slasti, a to pak je lepší být vdovou. Její přítelkyně Betsy jí nic nemusela závidět, ačkoli byla provdána za vysoce postaveného, velmi starého a velmi shovívavého úředníka. Obě dámy tvořily pozoruhodný kontrast – jak postavou, tak obličejem. Baronka byla kyprá, váhavá a znavená brunetka, na pohled velmi smyslná, ve skutečnosti ovšem spíše něžná než vášnivá. Její těžká krása každého přitahovala. Betsy na první pohled neokouzila nikoho, ale každý, kdo se s ní seznámil poněkud důvěrněji, byl zaujat její bystrostí a chytrostí, půvabem nervní, vášnivě a precitlivěle povahy, takže počet jejích ctitelů přesahoval ctitele barončiny. Byla menší postavy, velmi elegantní a štíhlá blondýnka s hektickým ruměncem, ohromnými šedými očima a nervovým tikem u pravého koutku úst. Velmi často měnila své vztahy. Právě v těchto dnech byl jejím „otrokem“ gardový důstojník, kníže Čcheidze, žárlivý, hloupý a neobyčejně krásný Gruzín. Baronce se

dvořil mladý přísedící soudu Sanin, „vycházející slunce kriminální advokacie“, jak o něm s oblibou psali novináři v soudních rubrikách.

„Abych nezapomněla,“ řekla baronka a zaklonila hlavu, aby na právníka viděla, „ještě jsem vám nepoděkovala za ty květiny, které jste mi včera poslal... Nádherná kytice!“

Odpočívala na pohovce, unavena hlučným dnem a zmalátnělá šampaňským, které vypila u večeře. Sanin seděl za baronkou, opřen lokty o opěradlo pohovky.

„Zřejmě jste na chvíli usnul, Monsieur Georges?!“ pokračovala baronka. „Slyšel jste, co jsem říkala?“

Sanin k ní lenivě otočil hlavu.

„Ovšem že ano... Nádherná kytice?! Jsem rád, že se vám tak líbila...“

„Já květiny zbožňuji! Neznám nic nádhernějšího! Dokonale jste vystihl můj vkus. Konvalinky, fialky a šeřík... Jemné a něžné vůně... Betsy, máš ráda květiny?“

„Samozřejmě,“ odpověděla Betsy a dál se zvolna pohupovala v křesle. „Jenže si potrpím na těžší vůně... Mám třeba ráda květy magnólií, pomerančové květy... Voní tak silně a sladce, že mám někdy chuť je jíst. Ale k nejoblíbenějším patří tuberózy. Jsou opojné jako hašiš... Když hodně vdechuji jejich vůni, mívám podivné halucinace... A pak mne samozřejmě pokaždé rozbolí hlava.“

„A co vy, kníže!? Kterou květinu máte nejraději?“ zeptala se baronka.

Kníže, kterému nejvíc ze všeho záleželo na tom, aby ho svět pokládal za vtipného muže, a který na každou svou duchaplnost už předem upozorňoval smíchem, se náhle ostře, kokrhavě rozchechtal.

„Já květy vůbec nemám rád. Já mám nejraději jenom plody!“

„Animal, que vous êtes!“ zvolala Betsy a pleskla Čcheidzeho vějířem přes ruku. „Mluvte vážně.“

Ve tmě se ozval zvuk podobný polibku, a kníže promluvil falešně sladkým hlasem:

„Nejkrásnější květina je růže. Podobá se vám, Betsy.“

Baronka znovu zaklonila hlavu, aby zahlédla Sanina.

„A co vy, Monsieur Georges, proč se vy nepochlubíte, kterou květinu milujete nejvíc ze všech?“ zeptala se.

Sanin se zamyslel.

Obličejem mu náhle přeběhl lehce smutný něžný stín. Zřejmě se mu vybavila nějaká velmi vzdálená vzpomínka.

„Narcis,“ pronesl nakonec.

„Narcis?! Fi! Tak vulgární květina!“

„Ne, je to květina zamilovaných. Víte, co se o něm říká v Orientu?“

A tiše zarecitoval:

*„Zde posílám ti narcis, barva jeho květů
ti připomene tváře těch, kdo světu
svou lásku zapírají. Jeho dech
má vůni dívky při shledání,
i bledost jinocha, jejíž marná láska mámí...“*

Je to delikátní, naivní, zádumčivá květina. Voní něžně, nenápadně, kořenitě. Má bledě zelený křehký stvol a když ji utrhnete, do rána zvadne.“

„Bože můj, to je dojemné!“ ironicky pronesla baronka. „Vy máte zřejmě na tuhle zádumčivou květinu nějaké velmi něžné vzpomínky, co?!“

„Ovšem, vzpomínky jistě mám.“

„Tak nám je povězte... Určitě to bude zábavné vyprávění.“

„Ano, ano, povězte nám to, Monsieur Sanin,“ požádala i Betsy. „Strašně nás to zajímá.“

„Já vlastně ani nemám, co bych vyprávěl,“ řekl Sanin a zatvářil se, že zívá. „Jsou to takové – hloupé vzpomínky z mládí... Studoval

jsem a trpěl jsem tenkrát velkou nouzí. Z nějakého inzerátu jsem se dověděl, že jedna rodina hledá na léto vysokoškolského studenta jako repetitora mimo hlavní město. Bylo to v mrňavém, zapadlém městečku na jihu Ruska. Vzpomínám si, že po cestě jsem si ustavičně lámal hlavu, jací asi budou ti lidé, se kterými strávím celé léto. Zda se stanu jakýmsi členem rodiny, nebo mě budou přehlížet jako „námezdní sílu“?! O rodině jsem věděl pouze to, že mají žáka gymnaziijní přípravky, kterého mám doučit látku pro příští školní rok.

Můj „patron“ čekal na nádraží a přivítal mě tak srdečně, prostě a vlídně, že se mé obavy rázem rozptýlily. Už jeho zevnějšek by každého uklidnil. Patřil k tomu druhu lidí, o kterých Cervantes řekl: Tlustý, a proto dobrý muž. Vyzařoval nevyčerpatelnou pohodu, vlídnost, zdravý humor, a jistě i dobrý apetit. Jmenoval se Matvej Kuzmič a byl újezdni lékař. Bylo mu přes padesát, myslím, že dokonce hodně přes padesát.

Cestou z nádraží mi řekl:

„Musím vás, srdíčko (to bylo jeho oblíbené oslovení), na něco upozornit. Aby nedošlo k nějaké nepříjemnosti, víte? Manželka je – je nemá... Druhé dítě se nám narodilo mrtvé, a od těch dob žena postrádá dar řeči... Ale sluch má vynikající. Proto vám to říkám, srdíčko, aby snad náhodou... Vždyť mi rozumíte, vidíte?“

Dorazili jsme k bílému přízemnímu domku se zelenou střechou a naleštěnými okny, který působil úžasně přívětivě a vesele. Velká veranda byla hustě zarostlá šlahouny planého vína. Když se člověk podívá na takový dům, vždycky ho napadne, že tam lidé určitě žijou poklidně a útulně.

Na verandě nás uvítala hostitelka Viktorie Ivanovna. Je pocho-pitelné, že ve mně vzbudila hluboký soucit, ale bezděčně jsem se zarazil, tak mě oslnila její zvláštní krása. Vypadala jako anděl, namalovaný symbolistou. Vysoká, štíhlá, téměř éterická postava, nezvykle bledý obličej, téměř bez kontrastních stínů, a podlouhlé oči Egyptanky – byly plné mlčelivé tesknoty a zároveň tajemné jako

oči sfingy. Měla na sobě bílé šaty fantastického střihu s dlouhými záhyby.

„Vító, to je Koljův budoucí repetitor,“ představil mě Matvej Kuzmič.

Upřeně se na mne zadívala, mlčky sklonila hlavu a zvolna mi podala ruku. Její dotek způsobil, že jsem se zachvěl – jako v náhlé předtuše.

Čím dále jsem Viktorii Ivanovnu pozoroval, tím mi připadala záhadnější. Zřejmě cítila k životu naprostou lhostejnost, stejně jako ke všem životním jevům. Ráno, večer, při procházkách – vždycy se tvářila stejně, jako by jí teskný výraz utkvěl v obličeji jednou provždy. S mimořádným zaujetím pečovala pouze o svůj zevnějšek a o své fantastické oblečení. Do zrcadla se dívala daleko raději než většina žen na světě a postávala před ním velmi dlouho.

Neměla nejmenší touhu stůj co stůj hovořit s okolím – jak to činí většina němých. Abecedu hluchoněmých zřejmě neovládala a posunků používala jen velmi vzácně. Ale s chorobnou vášní milovala hudbu a trávila u klavíru celé večery. Hrála skvostně, ale ať hrála cokoli, každé dílo bylo v jejím provedení poznamenáno skrytou, mlčelivou tesknotou.

Poměr Matveje Kuzmiče k ženě byl zajímavý a dojemný. Velký, obtloustlý muž, který by se věkem hodil spíš za jejího otce než manžela, se k ní choval jako provinilé, milující dítě. Snad neexistovalo žádné přání, žádný rozmar, který by byl nesplnil, pokud by ho Viktorie o to požádala. Ale jeho něžnou a tklivou dvornost Viktorie přijímala se svou obvyklou smutnou lhostejností, a jen vzácně – pokud se zvláště naléhavě poptával na její zdravotní stav – se jí mezi obočím objevila téměř neznatelná netrpělivá vráska. To naprosto stačilo, aby Matvej Kuzmič s polekaným obličejem ihned zmizel z pokoje.

Uplynuly nějaké dva tři týdny.

Nezvyklý pocit, který jsem zažil při svém prvním setkání s Viktorií, nevyprchal. Mezi námi dvěma se naopak vytvořilo jakési

tajemné, nenormální spojení. Stačilo, aby stála za mnou a jen se na mne letmo podívala – v téže chvíli jsem její pohled vycítil a obrátil se nikoli instinktivně, jak to bývá obvyklé, ale naprosto uvědoměle, přesvědčen, že se na mne dívá právě ona. Nikdy jsme spolu o ničem nerozmlouvali (pro podobnou konverzaci lze přece najít tolik variant), ale pokud jsem něco nahlas předčítal nebo o něčem vyprávěl, vždycky jsem věděl, že Viktorie sedí nablízku a nespouští ze mne nádherné oči. Když za šera usedala ke klavíru, odcházel jsem co nejdál, do nejtmašího koutku, a poslouchal. Byl bych ji poslouchal donekonečna... To podivné duchovní spojení se nepodobalo začínajícímu flirtu. Bylo v něm cosi hrůzného a nepřírozeného...

Někdy začátkem června – teď si vzpomínám, že to bylo právě v neděli, byl hrozně parný den... Lidé i zvířata sotva popadali dech. V nehnutém, rozpáleném vzduchu bylo cítit bouřku, ale nic se nedělo.

Nastal večer. Na těžkých popelavých mračnecích se odrážely červánky jako krvavé skvrny. Překvapivě rychle se setmělo. Stál jsem na verandě a opíral se o sloup. Cítil jsem v nitru podivný stesk, omámení, které se mne zmocňuje pokaždé před bouřkou. Najednou mne ta podvědomá, neovladatelná síla donutila, že jsem se prudce obrátil. Vedle mne stála Viktorie. Pak se stalo něco příšerného... Dnes nevím, jak k tomu vůbec došlo. Zda to ovlivnilo zelektrizované napětí před bouřkou – nebo jsem z jejích očí vyčetl vášnivou výzvu, ale naše ruce se propletly v divokém objetí a naše ústa se setkala na dlouhý, trýznivě sladký čas.

Nic jsme si neřekli – ani slovem, ani gestem. Viktorie se vzpamatovala po dlouhém a nečekaném polibku, vyklouzla z mé náruče, vytáhla z živůtku drobné dámské hodinky a ukázala mi nejdřív číslici XII, pak ukázala na okno. Přitom mi dávala znamení, že stačí zatukat a okno se otevře.

Kolem jedenácté se bouře utišila. Vyšel jsem do ulic, rozrušen myšlenkou na schůzku, která mne čeká. Obloha byla jasná, čistá,

bezedná. Měsíční světlo mi připadalo dotěrné a drzé. V prostředku ulice se prostíraly ostře vyznačené stíny domů. Vzduch voněl štiplavým ozónem a nasládlým aromatem bílých akátů.

Když jsem procházel zahrádkou, zahlédl jsem záhonek s narcisy, které se bělaly ve tmě. Sehnul jsem se, jeden květ jsem utrl a zastrčil do dírky v klopě. Potichu jsem proklouzl vrátky a přistoupil k oknu Viktoriiny ložnice, které vedlo do zahrady.

Okno bylo zavřené. Přitiskl jsem k němu obličej, ale v černém příšeří jsem vůbec nic nerozeznal. Zadržel jsem dech a sotva slyšitelně jsem zatukal na sklo. Okno se zvolna, nezvučně otevřelo.

A v tu chvíli jsem těsně před sebou spatřil bledý, rozrušený obličej Matveje Kuzmiče, jeho oči, které se v jasném měsíčním světle nepřírozně leskly.

Instinktivně jsem se chopil hole.

„Nechte toho. Nedělejte hlouposti,“ řekl a v jeho hlase zazněl skrytý zármutek a hořkost. „Žena má nervový záchvat. Obejděte dům a přijďte na verandu. Budu tam hned. Musíme si pohovořit.“

Zdrcen a omráčen jsem vystoupil po schůdcích na verandu. Matvej Kuzmič už mne tam očekával.

„Posaďte se,“ řekl mi, ukázal na lavičku a usedl vedle mne.

Ve tmě jsme na sebe neviděli, ale cítil jsem, že mi hoří tváře.

„Věděl jsem,“ začal Matvej Kuzmič klidným hlasem, ve kterém zaznívalo tlumené utrpení, „věděl jsem, že vám žena navrhla schůzku, a nechtěl jsem tomu bránit.“

„Proč?“ zeptal jsem se šeptem.

„Proč?! Dovolte, abych vám zůstal vysvětlení dlužen. Řeknu vám jen to, že už čtvrtý rok jsem její manžel pouze formálně. Nebránil bych vám, abyste se dopustil činu, který vás není hoden, pokud by Viktorie Ivanovna nedostala nervový záchvat. Nevydržela prostě napětí, které trvalo několik hodin.“

Mlčel jsem a Matvej Kuzmič pokračoval týmž zdánlivě klidným hlasem.

„Nebudu vám bránit ani zítra. Nepatřím k těm žárlivcům, kteří chrání své štěstí s revolverem v ruce... A díky některým okolnostem na to nemám ani mravní právo... Můžete u nás žít v postavení, které si určíte sám. Můžete dělat cokoli – jenom – jenom prosím, abych – abych nebyl městu pro smích. To by pro mne bylo velmi těžké.“

„Ne, na to nikdy nepřistoupím,“ namítl jsem, dojat jeho slovy.

„Opravdu?!“ V jeho hlase se ozvalo radostné vzrušení. „Opravdu na to nepřistoupíte?! Neumíte si představit, jak jste mne tím potěšil. Od první chvíle mám o vás dojem, že jste čestný člověk... Byl jsem téměř přesvědčen o tom, že na můj návrh nepřistoupíte.“

„Samozřejmě.“

„Teď ještě zbývá poslední krajnost... Můžete ji odvézt s sebou. Určitě bude souhlasit, o tom nepochybuji. Půjde s vámi třeba na kraj světa. Přejete si to?“

Nevydal jsem ani zvuk. Nevěděl jsem, jak odpovědět.

„Udělejte, co uznáte za vhodné. Všechno záleží jen na vás. Nemám právo vám radit, ani vás od něčeho zrazovat, ačkoli se přiznám, že Viktorii Ivanovnu zbožňuji, ba ještě víc, já se k ní modlím! Obratťe se o radu ke svému vlastnímu rozumu a k svému vlastnímu svědomí. Nebude vám po roce nebo po dvou připadat život po boku němé ženy hrozný? Odpovím za vás – ano, bude. A pak budete mít dvě možnosti – buď se pro vás život stane nesnesitelným břemenem, anebo druhá možnost, která je ještě horší – Viktorii opustíte a bude vás až do smrti trápit pomyšlení, že jste spáchal nespravedlivý, krutý čin. Znáám ji. Po takovém zážitku by se ke mně nikdy nevrátila...“

V očích mě pálily slzy. Zvedl jsem se z lavičky.

„Odpusťte mi, Matveji Kuzmiči,“ řekl jsem a potmě našel jeho ruku. „Zítra odjedu.“

Neviděl jsem mu do obličeje. Ale jeho stisk byl tak pevný a upřímný, že se mi z duše svalil balvan.“

Sanin se odmlčel.

„A to je všechno?“ otázala se po chvílce baronka.

„Ano, to je všechno.“

Baronka se rozesmála nuceným, nervózním smíchem, ve kterém zaznívala žárlivost.

„Úžasně zajímavý románek. Jak poetické! Němá Putifarka a cudný student!“

Sanin se sklonil, uchopil barončinu ruku, políbil ji a provinilým tónem řekl:

„Ale baronko, to všechno se přece stalo už tak strašně dávno...!“

1897

Rozmar

Ohromný univerzitní sál tonul v záplavě světla, které vrhaly tři plynové lustry, ověšené třpytivými křišťálovými ozdůbkami, a desítkami čtyřramenných svícňů zavěšených na pilířích mezi okny a dveřmi. Na konci sálu se zvedalo prostorné pódium, zdobené prapory a hustou stěnou živých květů. Na pódiu se třpytil nalakovaný klavír.

V sále už zřejmě nebylo volné místo, ale dveřmi se valili stále další a další návštěvníci. Při pohledu na posluchače, kteří už seděli, se člověku bezděčně mátl zrak v té záplavě hlav, pleší, vysokých dámských účesů, černých fraků, uniforem, světlých dámských toalet, rozkmitaných vějířů a štíhlých rukou v dlouhých bílých rukavicích a koketních, svátečních úsměvů žen.

Na pódium vystoupil zpěvák, skutečný krasavec, a sebejistě, téměř pyšně přistoupil k okraji. Měl hluboko vykrojený frak a v klopě červenou gardénii. Hned za ním jako stín proklouzl doprovod – dlouhé, rovné vlasy mu padaly až na ramena.

Sál ztichl.

Několik studentů, největších šviháků s kokardami na prsou – to prozrazovalo, že jde o pořadatele – se tlačilo v ledové vrátnici, zavalené kabáty a kožichy. Čekali na Henriettu Ducroixovou, primadonu pařížské opery, která celou zimu hostovala v městě. Proslulá pěvkyně sice s okouzující vlídností přijala deputaci mladých mužů a ujistila je, že jí způsobí opravdové potěšení, jestliže vystoupí na jejich večírku, ovšem už začínala třetí část programu, ve které měla účinkovat právě ona, a dosud se neukázala.

Že by nás vypekla? klubalo se v myslích polozmrzlých pořadatelů, a tak ustavičně přistupovali k oknu, tiskli obličej ke sklu a napjatě vyhlíželi do tmy zimní noci. Ducroixová, která žádala za

svá vystoupení šílené vstupné, byla nepochybně zlatým hřebem večera, největším lákadlem pro převážnou část obecnstva...

Venku zarachotil kočár, kolem oken se mihly dvě velké, rozzářené lucerny. Pořadatelé se o zlomkrk vrhli ke dveřím – přitom do sebe šťouchali a odstrkovali jeden druhého.

Byla to skutečně Ducroixová. Proletěla vrátnicí, usmála se na studenty a rukou si ukázala na hrdlo, zahalené v sobolích kožešinách pohádkové ceny. Znamenalo to, že by vysvětlila závažný důvod své nedochvilnosti, ale bojí se promluvit v nevytopené místnosti.

Protože Ducroixová už dávno své číslo zmeškala a zklamané obecnstvo ani nedoufalo, že ji uvidí, zapůsobil její zjev jako bomba. Pár stovek mladých hrdel a dvojnásobné množství dlaní se postaralo o tak dlouhé a hlučné uvítání, že i zpěvačka, publikem dokonale zhýčkaná, pocítila příjemné zašimrání ješitnosti... Stála na kraji pódia, lehce nakloněna vpřed, a velkýma černýma, rozesmátýma očima si prohlížela řady posluchačů. Měla lesklé, hluboce dekoltované hedvábné šaty, přichycené jen uzounkými ramínky. Zdálo se, že nádherné paže, hluboce odhalené, sametově hebká prsa a dlouhý, oblý, pyšný krk jsou vysoustruhovány z teplého mramoru.

Několikrát se bouřlivý potlesk utišil, ale propukl znova, kdykoli pěvkyně přistoupila ke klavíru. Musela se znovu a znovu vracet k okraji pódia. Konečně s okouzlejícím úsměvem naznačila rukama prosebné gesto a ukázala na klavír. Křik postupně utichal, ovšem celý sál ji dále hltal zamilovanýma očima. Za hlubokého, ale živého a pozorného ticha zazpívala jednu romanci od Saint-Saënsa.

Alexej Sumilov, student druhého ročníku medicíny, stál opřen o postranní sloup a se zavřenýma očima poslouchal zpěv, který něžně a sebevědomě zazníval z pódia. Sumilov miloval hudbu jakousi podivuhodnou, chorobně vášnivou láskou a vnímal ji nejen sluchem, ale celým tělem, všemi nervy, celou duší... Každý tón toho nádherného hlasu pronikal do nejhlubšího nitra jeho bytosti a naplňoval

ji tak blaženým chvěním, že Alexejovi chvílemi připadalo, jako by se ty tóny rodily v jeho vlastních prsou.

Kdykoli skončila píseň a rozrušený zástup zaburácel nadšením, měl Alexej pocit fyzické bolesti – díval se na řvoucí obecenstvo vyděšeným, prosebným a trpitelským pohledem. Ale Ducroixová začala zpívat další skladbu a Alexej znovu sklopil víčka a všecek se oddal hudbě, jako by se nořil do teplých mořských vln. Vášnivě toužil, aby ten božský zpěv nikdy neutichl – aby tak mohl věčně stát u sloupu a dychtivě se kochat každou notou...

Ducroixová musela přidávat snad desetkrát. Obecenstvo ji propustilo teprve tehdy, když se stejně okouzlejícím úsměvem ukázala na svůj krk a hlavou a rameny naznačila odmítnutí a lítost. Hned po jejím odchodu vběhl na pódium vyholený, načepýřený mužíček v ošoupaném, staromódně střiženém fraku a vykřikl: „Kolem balónu. Scéna z lidového života od Ivana Fjodoroviče Gorbunova.“

Sumilov zhluboka, přerývaně nabral dech, jako by se právě probudil z dlouhého, blaženého snu.

Sestupoval po schodech, zaplněných lidmi, kteří se zmateně tlačili a pokřikovali na sebe, a snažil se dávat pozor, aby nešlápl některé dámě na šaty. Někdo ho zezadu pleskl po zádech. Obrátil se a spatřil právníka Bibera, svého spolužáka z gymnázia, syna proslulého milionáře.

Biber byl radostně rozčilen. Objal Sumilova kolem pasu, pevně ho k sobě přitiskl a pošeptal mu do ucha:

„Přistoupila na to... Představ si to... Hned přijedou trojky... Poslal jsem pro ně!“

„Kdo na co přistoupil?!“ užasle se zeptal Sumilov.

„Přece ona... Ducroixová... Objednali jsme večeři v ‚Evropě‘. Nejdřív pořád odmítala, a potom se najednou nechala obměkčit. Milostivě se slitovala. Budou tam všichni... Pojedeš taky, vid’?“

„Já?! Ne, rozhodně ne.“

Sumilov k Biberově společnosti nikdy nepatřil – byla to zlatá mládež univerzity, synové velkostatkářů, bankéřů a obchodníků. Biber sám si toho byl velmi dobře vědom, ale byl v zajetí úžasného nadšení, kdy by člověk nejraději každého potěšil. Proto odsekl:

„Nemluv hlouposti. Musíš, a basta... Proč se ti nechce?!“

Sumilov se rozesmál.

„Protože... No, prostě tak. Ty přece znáš mé...“

„Ano, dobrá, dobrá. Podrobnosti sdělte písemně,“ zvolal Biber a už táhl Sumilova s sebou. „Jdeme!“

Před vchodem stály trojky. Koně ve tmě hlučně frkali a potřásali hlavami – rolničky na krku jim vesele vyzváněly. Studenti kvapně nasedali a jejich hlasy se v mrazivém vzduchu rozléhaly bujaře a vzrušeně.

Sumilov seděl vedle Bibera. Byl až do těchto chvil v moci hudby. Trojky se předháněly v opuštěných ulicích, ale Sumilovova duše prodlávala v podivné iluzi. Svištění větru, kvílení zmrzlého sněhu pod skluznicemi, výkřiky studentů a nepřetržité vyzvánění rolniček, to všechno mu splývalo v jakousi podivuhodnou kadenci. A zároveň ztrácel jistotu o tom, co se s ním děje a kam vlastně jede.

Večeře, při níž se všichni – až na Ducroixovou – chovali velmi nepřírozeně, dostala nakonec ráz „orgií zeleného mládí“. Studenti ustavičně líbali umělkyni ruce a mizernou franštinou jí říkali ty nejodvážnější poklony. Blízkost krásné, hluboce dekoltované ženy je opájela mnohem víc než šampaňské. Oči se jim leskly vzrušením a touhou. Ducroixová odpovídala pěti mládencům najednou, s hlavou zakloněnou na opěradlo sametové červené pohovky se hlasitě smála a klepala své sousedy vějířem přes ústa i přes ruce...

Sumilov nebyl na víno zvyklý, a tak mu ty dva poháry, které zde vypil, příjemně stouply do hlavy. Seděl v koutě a se zvednutou dlaní si stínil oči před světlem svícnu; nespouštěl nadšený zrak z pěvkyně. V duchu se obdivoval troufalosti svých kolegů, kteří tak nenuceně

rozprávěli se slavnou ženou. Jejich odvaha v něm probouzela i hlo-
davou závist a podivnou žárlivost.

Sumilov byl velmi skromný, ba mnohem víc, byl ostýchavý díky
povaze i vychování, které získal ve velmi ušlechtilé patriarchální rodi-
ně. Důvěrní přátelé mu říkali „slečinka“. Bylo v něm skutečně mnoho
dětinské naivity, důvěry, čistoty a bezprostřednosti myšlenek i pocitů.

„Co je zač ten pán, co sedí v koutě potichu jako myška?“ zeptala
se náhle Ducroixová a ukázala na Alexeje.

„To je jeden náš student,“ vypálil Biber bez váhání. „Jmenuje se
Sumilov.“

„Je to asi básník, vidíte? Poslyšte, pane básníku, pojd'te sem, ano?!“

Sumilov před ni nemotorně předstoupil – cítil, že mu hoří obličej.

„Panebože! Ten váš básník je hezounký chlapec!“ zasmála se zpě-
vačka. „Vypadá jako vymydlená slečinka z penzionátu. Podívejte se,
on se dokonce červená! To je ale rozkošné!“

S opravdovým potěšením hleděla na Sumilova, na jeho pružnou,
štíhlou, mladickou postavu, na zrůžovělý, něžný a krásný obličej,
pokrytý lehkým chmýřím, na měkké plavé vlasy, které mu nepo-
slušně podaly do čela. Rychle a půvabně uchopila Sumilova za ruku
a stáhla ho vedle sebe na pohovku.

„Proč jste ke mně nechtěl jít?! Jste příliš hrdý, mladý muži. To má
první krok udělat žena?!“

Alexej mlčel. Někdo ze studentů, kdo nikdy dřív Sumilova v této
společnosti nezahlédl, s drzým pošklebkem poznamenal:

„Madame, náš kolega nerozumí francouzský ani slovo.“

Jeho poznámka na Alexeje zapůsobila jako šlehnutí bičem. Prud-
ce se obrátil k vtipálkovi, upřeně se na něho zadíval a odpovídal
francouzsky, ovšem s onou vytříbeností, která tou dobou ještě
přežívala v některých šlechtických rodinách.

„Naprosto zbytečně jste se podjal úkolu, abyste mne omluvil,
vysoce vážený pane, už proto, že nemám ani to potěšení, abych
vám byl představen.“

Hněvivě při tom zachmuřil obočí a velké modré oči, obkroužené dlouhými řasami, mu potemněly.

„Bravo, bravo, mladý básníku!“ zasmála se Ducroixová, aniž vypustila z dlaní Alexejovu ruku. „Jak vám říkají, můj básníku?“

Sumilov po svém výbuchu znovu upadl do rozpaků a zrudl.

„Alexej.“

„Jak? Jak? Ale...?!“

Sumilov své jméno zopakoval.

„Ach, tak to je totéž, co Alexis! Tak dobrá, Monsieur Alexis, za trest, že jste ke mně nechtěl přistoupit, doprovodíte mě domů. Chci se trochu provětrat, mám strach, abych zítra nevstávala s bolavou hlavou.“

Kočár zastavil před prvotřídním hotelem. Sumilov pomohl zpěvačce z kočáru a chtěl se poroučet.

Šibalsky a něžně se na něho podívala a zeptala se:

„Copak vy se nepůjdete podívat na mé doupě?!“

„Madame – byl bych velmi šťasten,“ v rozpacích zakoktal Alexej, „ale obávám se, že je příliš pozdě...“

„Jdeme!“ zavelela Ducroixová. „Musím vás definitivně potrestat!“

Zatímco se převlékala v budoáru, rozhlížel se Sumilov pokojem. Postřehl, že Ducroixová uměla vtisknout šablonovitému přepychu drahého hotelového pokoje jakýsi koketní půvab, jak to dokáže jen Pařížanka. Všude byly koberce, květiny, vějíře, vzácné titěrnůstky, nábytek, který byl určen spíš k ležení než k sezení. Ve vzduchu se vznášely jemné vůně parfémů, pudru, vůně krásné, pěstěné ženy. Tu vůni Sumilov vnímal už v kočáru, když seděl po zpěvaččině boku.

Ducroixová se objevila v bílém, zlatě protkávaném peñoáru. Když zahlédla komornou, která obratně a neslyšně prostírala k čaji na mramorovém stolku, řekla jí:

„Běžte spát, už vás nepotřebuju.“

Komorná, ošklivá Pařížanka, mrštná jako opice zamířila ke dveřím, ale cestou bleskla po Sumilovovi pronikavým, ironickým

pohledem. Ducroixová usedla na nízký, široký turecký divan, zvedla naň i nohy, rozložila kolem sebe záhyby bílého peñoáru a velitelsky ukázala Alexejovi, aby usedl vedle ní.

Sumilov poslechl.

„Blíž, ještě blíží!“ poručila Ducroixová. „Ještě blíží. Tak! A teď si budeme povídat, Monsieur Alexis. Tak za prvé, kde jste se naučil mluvit tak dobře francouzsky? Hovoříte jako markýz!“

Sumilov jí pověděl, že od dětství měl francouzské vychovatelky a že v jeho rodině se jinou řečí téměř nemluví.

„Ó, vy tedy pocházíte z bohaté rodiny?!“ zvolala Ducroixová.

„Ne, před pěti lety jsme o všechno přišli.“

„Chudáčku! Takže vy se musíte živit sám? To je jistě velmi těžký osud? Máte přátele? Asi chodíte do společnosti málokdy, vidíte?!“

Vychrlila na něho záplavu otázek, na které ani nestačil odpovídat. Pak se ho hlubokým hlasem naprosto nečekaně zeptala:

„Miloval jste někdy nějakou ženu? Povězte mi to!“

Pohlédl na ni s úsměvem i s lehkým údivem.

„Ano, miloval. Když mi bylo čtrnáct, byl jsem zamilován do své sestřenice.“

„A jinak nic?“

„Nic.“

„Čestné slovo?“

„Čestné slovo.“

„Doopravdy jste nikdy žádnou ženu nemiloval?“

Pochopil – nervózně začal třepit v prstech třásně ubrusu a pak zašeptal:

„Ne. Nikdy.“

„A co já?“ zeptala se Ducroixová – stejně tichým a hlubokým hlasem jako prve, a sklonila se k němu tak blízko, že vnímal teplo jejího obličej. „Líbím se vám? Ano?! Podívejte se mi do očí, když se vás ptám!“

Uchopila rukama jeho hlavu a obrátila k sobě. Vyděsil se jejího palčivého, hrozného pohledu, ale pak se v jeho očích náhle rozžehl stejný plamen.

Sklopila řasy a s povzdechem si přitáhla Alexejovu hlavu ještě blíž. Rty měla horké a vlahé.

„Je doma Madame Ducroixová?“

„Není.“

„Raději se přesvědčte. Třeba jste ji přehlédli. Možná že už se vrátila.“

Vypasený vrátný s macatým, červeným, opuchlým obličejem si líně drbal záda o veřeň.

„Co mi to povídáte, prosím vás?! Jak to, že jsem ji přehlíd, když já jsem za to placenej, abych právě nepřehlíd! Co tu pořád sháníte?! To už je druhé tejden, co jste tu denně! Když vám povídám, že tu není, tak tu není... Co tu ještě okolkujete?! Nechce vás vidět, tak hotovo!“

Sumilov kvapně vytáhl z kapsy peněženku. Při pohledu na rublovou bankovku si vrátný přestal drbat záda a shovívavě pronesl:

„Zkuste to. Vyběhněte nahoru. Třeba tam je...“

Sumilov vyběhl do patra, – bral schody po dvou. Ale před dveřmi do pokoje se zastavil a instinktivně si sáhl na prsa, kde cítil vzrušený, křečovitý tlukot srdce. Zavadil přitom o malý revolver, který měl v postranní kapse.

Zaklepal. „Entrez!“ ozvalo se za dveřmi. Alexej na vteřinu zavřel oči, jako v předtuše čehosi hrůzného, a pak stiskl kliku.

Dnešek považoval za rozhodující, protože déle už by nepřežil to strašlivé utrpení neopětované lásky a žárlivosti.

Když tenkrát po první noci přišel ještě pln štěstí časně ráno za Ducroixovou, uvítala ho s chladným údivem. Další den už nebyla doma, třetí také ne, opakovalo se stále totéž. Komorná mu pokaždé s drzým obličejem zaklapla dveře těsně před nosem. Začal tedy psát dopisy, ale na první nedostal odpověď a další se vracely už nerozlepené.

Trpěl nevýslovně. Zhubl, zežloutl, byl přepadlý. Ve dne v noci ho pronásledovala představa krásné Pařížanky. Všude viděl její sametovou pleť, cítil její polibky.

Ducroixová měla návštěvu. Vedle ní na pohovce, kterou Alexej tak dobře znal, seděl jakýsi obtloustlý muž, podle vzhledu Řek nebo Armén s olivově černýma očima, velkýmnosem a hustými černými kníry.

Henrietta vyskočila, jakmile Alexeje zahlédla, a s hněvivým výrazem mu popošla několik kroků vstříc, aniž mu ovšem podala ruku.

„Co vás opravňuje k tomu, abyste mne soustavně pronásledoval, vážený pane?“ zeptala se a sebevědomě přimhouřila oči.

Alexejovi se nahrnula krev do hlavy. Před očima měl černo. Prudce uchopil Henriettinu ruku nad zápěstím a se zkřivenými ústy zašeptal:

„Musím s vámi mluvit. Mezi čtyřma očima. Jen pár slov.“

Z jeho hlasu i výrazu tryskala tak strašlivá naléhavost, že se mu Henrietta bezděky podrobila.

„Dobrá, pojďte se mnou,“ řekla a vykročila k budoáru. „Ale uvědomte si, že to je naposled!“

V zešeřelém budoáru ji znovu uchopil za ruku, ale prudce se mu vytrhla.

„Šíleně vás miluji!“ vykřikl Alexej. „Mějte se mnou slitování!“

„To je všechno, co jste mi chtěl povědět?!“

„Ano... Vlastně ne – totiž... Sám nevím, co říkám. Nemohu spát. Proč jste to udělala? Řekněte mi, proč jste to udělala?!“

Drze, falešně se rozesmála jako zkušená herečka.

„A tak! Tak vy jste přišel, abyste mi vyčítal?!“

V salónu se ozvalo diskrétní zakašlání.

„Kdo je to?“ hrubě se zeptal Alexej.

„Jsem snad povinna podávat vám výčet svých přátel?!“ odpověděla a pohrdavě pokrčila rameny.

Sumilova zaplavila zběsilost.

„Odpovězte mi, kdo to je! Je to váš milenec? Okamžitě odpovězte!“

„Á?! Tak tohle vás tak strašně zajímá?!“ Henrietta k němu přiblížila obličej, znetvořený vztekem, a bledými rty pronesla:

„Ano, je to můj milenec...”

Zazněl výstřel, pak zoufalý ženský výkřik, druhý výstřel, vyděšené kvílení z vedlejšího pokoje... Ze všech pokojů se sbíhali lidé. Henrietta dosud žila – ležela na podlaze v kaluži krve a dlouze, tiše sténala. Sumilov ležel vedle ní, tváří k zemi, a zakrvácenou hlavou se dotýkal jejích šatů. Pravičku měl zkroucenou pod tělem, levé rameno se mu křečovitě cukalo jako křídlo postřeleného ptáka...

1897

Olesja

I

Hajný Jarmola, můj sluha, kuchař a průvodce na lovu, vstoupil do světnice, záda ohnutá pod otepí dříví, které s rámusem shodil na zem, a začal si dýchat na promrzlé prsty.

„Ouvej, tam to fičí, milostpane,“ řekl a usedl na bobek před dvířky kamen. „Dneska musíme pořádně roztopit. Půjčte mi sirčičku, milostpane!“

„Takže zítra na zajíce nepůjdeme, vid’? Co myslíš, Jarmolo?“

„Ne, kdepak, ani nápad, slyšíte, že se tam čerti žení! Zajíci teď leží v pekáčích jako syslové, ani se nehnou... Zejtra bysme neviděli jedinou stopu!“

Osud mne zavál na celých šest měsíců do zapadlé vesničky ve Volyňské gubernii, na okraj Polesí, a lov tady byl mou jedinou zábavou a potěšením. V době, kdy jsem se dověděl, že pojedu na ves, mě ani ve snu nenapadlo, že se budu tak nesnesitelně nudit, to se přiznám. Jel jsem dokonce s radostí. Polesí, zapadlé končiny, jednoduché mravy, ryzí povahy, říkal jsem si, když jsem seděl ve vagónu, budou tam lidé, které vůbec neznám a kteří mají zvláštní zvyky i jazyk... A ta spousta poetických legend, které mě tam čekají, těch pověr a písní! V té době už se mi totiž poštěstilo (když pravdu, tak pravdu, prosím) uveřejnit v jedněch provinciálních novinách povídku o dvou vraždách a jedné sebevraždě a teoreticky jsem věděl, že spisovatel musí pečlivě sledovat lidské zvyky a obyčeje.

Ale buď se perebrodští vesničani vyznačovali nějakou zvláštní, zatvrzelou nemluvností, nebo jsem neuměl vzít věc za správný konec, neboť náš vzájemný vztah se omezoval pouze na to, že přede mnou už zdálky smekali čepice, a když došli ke mně, zabručeli:

„Áhej!“ Což znamenalo „pánbů pomáhej“. Kdykoli jsem se pokusil na ně promluvit, užasle na mne zírali, nechápali ani nejjednodušší otázky a ustavičně se pokoušeli líbat mi ruce. Byl to starý zvyk, který přetrval ještě z dob polského nevolnictví.

Knížky, které jsem si vzal s sebou, jsem rychle přečetl. Z nudy jsem se pokusil navázat bližší známost s místní inteligencí – patřil k ní kněz, který žil nějakých patnáct verst ode mne, a „pan regenschori“, který tam bydlel s ním, zdejší strážmistr a účetní ze sousedního velkostatku, který kdysi sloužil na vojně jako poddůstojník. Zpočátku jsem se do toho dost nutil, ale stejně z toho nic nebylo.

Pak jsem chtěl léčit perebrodské obyvatelstvo. Vlastnil jsem ricínový olej, karbolku, bórovou vodu a jódu. Ale kromě vlastních chabých vědomostí mi v určování diagnóz bránilo ještě to, že všichni mí pacienti měli vždycky tytéž příznaky. Každý tvrdil „bolí mě břich“ a „nemůžu jíst ani pít“.

Přišla třeba stará babka. Rozpačitě si pravým ukazovákem přejela pod nosem, sáhla do záhadří a vyndala pár vajíček – na vteřinu jsem přitom zahlédl kousek snědé pokožky – a položila je na stůl. Pak se usilovně chápala mé ruky, aby na ni vtiskla polibek. Ruku jsem schoval a znovu stařenu přesvědčoval: „Nech toho, bábinko, nech toho, já nejsem pop, to se přece nesluší... Tak co tě bolí?“

„Břich mě bolí, milostpane, celej břich, nemůžu jíst ani pít, milostpane.“

„Už tě to trápí dlouho?“

„Copak já vím?“ odpověděla mi otázkou. „Pálí mě tam, a tak nemůžu ani jíst, ani pít.“

Ať jsem se snažil nevím jak, žádné přesnější příznaky choroby jsem neobjevil.

„S tím si hlavu nelamte,“ poradil mi jednou účetní. „Oni se z toho vylížou sami. Jako psi. Já používám jediný lék, a hned vám to řeknu, jaký – čpavek. Když ke mně přijde takový vesnický chlap a stěžuje si, že stůně, hned mu strčím pod nos lahvičku s čpavkem a poručím

mu, aby se nadechl. A znova, ještě víc! A když se zeptám, řekne, že už se mu „ňáko ulevilo“. Tak ho spánembohem pošlu pryč a je pokoj!“

Navíc mi hrozně vadilo to věčné olizování rukou (někteří přede mnou dokonce poklekali a všemožně se snažili políbit mi boty). Nebyl to projev oddaného srdce, ale odporný návyk, vypěstěný staletými otročiny a násilí. A tak jsem jen žasl nad účetním a nad strážmistrem, kteří s neochvějnou důležitostí nastavovali k polibku ohromné červené pazoury...

Zbýval mi jen lov. Ale koncem ledna nastalo takové počasí, že se na lov chodit nedalo. Každý večer fičel strašlivý vítr a během noci se na sněhu vytvořil ledový škraloup, po kterém zajíci snadno přeběhli, aniž zanechali jedinou stopu. Zavřen ve světnici jsem naslouchal skučení větru a bylo mi zoufale smutno. Pochopitelně, že jsem se dychtivě ujal tak nevinné zábavy, jako bylo naučit Jarmolu číst a psát.

Začalo to vůbec dost originálně. Psal jsem jednou dopis a najednou cítím, že mi někdo stojí za zády. Obrátil jsem se – byl to Jarmola, který v měkkých láptích chodil neslyšně jako duch.

„Co bys rád, Jarmolo?“ zeptal jsem se.

„Koukám na to, jak píšete, milostpane, a žasnu. Kdybych já tak něco takového... Ne, ne, ne tak, jako vy,“ rozpačitě zadrmolil, když si všiml, že se usmívám. „Mně by stačilo, kdybych se uměl podepsat...“

„A proč, Jarmolo?“ podivil jsem se. (Musím podotknout, že Jarmola patřil k nejlínějším a nejchudším chlapům z celého Perebrodu. Plat i to, co vydělal mimo, okamžitě propíjel. Tak špatná dobytčata, jaká měl on, nebyla široko daleko. Myslím, že on by byl ten poslední, komu by se čtení a psaní mohlo hodit.) Zeptal jsem se tedy pochybovačně ještě jednou: „A nač to potřebuješ, proč se chceš umět podepsat?“

„To máte tak, milostpane,“ neobyčejně mile odpověděl Jarmola, „v celý naší vsi není nikdo, kdo by uměl psát. Když se má podepsat ňáký to lejtstro nebo je ňáká taková ouřední záležitost, víme, nebo

tak všelijak – tak to nesvede nikdo... Starosta, ten dá jenom štam-pilku, ale ani sám, chudák, neví, co na tý štamplce stojí... Takže by to byla náramně dobrá a užitečná věc pro všechny, kdyby to jako někdo dokázal, víme..."

Taková starost o prospěch vsi – a právě u Jarmoly, který proslul jako pytlák a tulák a jakživ nemohl ani pomyslet na to, že by vůbec nějaká obecní rada brala v potaz jeho názor – taková starost mě dojala. Sám jsem se nabídl, že mu budu dávat hodiny. Ale byla to pořádná dřina, když uvážím všechny ty pokusy, abych ho to naučil! Jarmola dokonale znal každou pěšinku ve svém lese, znal málem každý strom, ve dne i v noci se uměl orientovat na kterémkoli místě v okolí, podle stop rozeznával všechny vlky, zajíce a lišky v široširém kraji, ale právě týž Jarmola si vůbec ani nedokázal představit, proč by třeba zrovna písmena „m“ a „a“ měla dohromady tvořit „ma“. Zpravidla nad takovou záhadou hloubal nějakých deset minut, někdy i déle, a jeho osmahlý, hubený obličej se zapadlýma černýma očima, utopený v tvrdém černém plnovousu, vyjadřoval vrcholné duševní vypětí.

„Tak řekni ,ma‘, Jarmolo,“ vybízeli jsem ho. „Nic víc. Nekoukej do papíru, podívej se na mě. Takhle. No tak, řekni ,ma‘..."

Jarmola pokaždé jen zhluboka vzdychl, položil na stůl ukazovát-ko a smutně, ale energicky říkal:

„Ne. Nemůžu.“

„Jak to, že nemůžeš?! Vždyť je to tak lehké. Řekni docela jedno-duše ,ma‘, tak, jak ti to povídám.“

„Ne, nemůžu, milostpane, zapomněl jsem to.“

Všechny metody, způsoby a přirovnání se rozbíjely o tu obludnou nechápavost. Ale Jarmolovo úsilí o sebevzdělání nikterak nesláblo.

„Mně by stačilo jenom mé jméno!“ ostýchavě škemral. „Nic víc nepotřebuju. Jenom to jméno: Jarmola Popružuk, nic víc.“

Definitivně jsem se rozloučil s myšlenkou, že ho naučím uvědomělému čtení a psaní, a tak jsem ho tedy začal vyučovat

mechanickému psaní jména. K mému značnému podivu byl tento postup pro Jarmolu velice přístupný, a tak jsme na sklonku druhého měsíce jakžtakž příjmení zvládli. Od křestního jména jsme raději upustili, abychom si usnadnili práci.

Když večer Jarmola naložil do kamen, netrpělivě vyčkával, až ho zavolám.

„Tak pojd', Jarmolo, pojd' se učit,“ vybízel jsem ho.

Bokem se přišoural ke stolu, opřel se lokty, mezi uzlovatými, neohebnými černými prsty prostrčil pero a s vyjeveným pohledem se mě zeptal:

„Mám psát?“

„Piš.“

Celkem s jistotou napsal první písmeno, pak se zarazil a tázavě se na mne zadíval.

„Tak proč nepíšeš?! Zapomněls to?“

„Jo, zapomněl...,“ zlostně přikývl Jarmola.

„Bože, ty jsi ale popleta! Nakresli kolečko!“

„Aha, pravda! Kolečko! Už vím!“ ožil Jarmola a snaživě kreslil na papír protáhlý kruh, podobný spíš obrysům Kaspického moře. Když byl s kroužkem hotov, mlčky zálibně pozoroval své dílo – nakláněl přitom hlavu ze strany na stranu a mhouřil oči.

„Tak nač čekáš? Pokračuj!“

„Počkejte chvílku, milostpane, hned to bude.“

Pár minut přemýšlel a pak se ostýchavě zeptal:

„Stejný jako to první?“

„Správně. Tak piš.“

Pomaloučku se dostal až k poslednímu písmenu, kterému jsme říkali rozvětvená hůl.

„Co myslíte, milostpane! Kdybych se učil ještě takových pět šest měsíců, znal bych to náramně! Co vy na to?!” říkával občas Jarmola, když dokončil práci a s láskou a pýchou se jí obdivoval.

II

Jarmola seděl na bobku před dvířky, přehraboval uhlíky na roštu a já zatím rázoval sem a tam napříč pokojem. Z dvanácti pokojů obrovské statkářské budovy jsem si vybral jediný – bývalou odpočívárnu. Ostatní zůstaly zamčené, majestátně a bez hnutí v nich plesnivěl starý nábytek se stylovými potahy, masivní výtvary z bronzů a portréty z osmnáctého století.

Za domovními zdmi zuřil vítr jako starý, promrzlý, olezlý ďábel. Z jeho řevu zněl jekot, sténání i zběsilý smích. K večeru metelice ještě zesílila. Zdálo se, že les blízko nás reptá a hučí s jakousi nepřetržitou, vytrvalou zdušenou pohrůžkou...

Vítr pronikal do prázdných pokojů a naříkal v komínech a starý dům na nejistých základech, plný děr a napůl rozpadlý, ožíval podivnými zvuky, které jsem poslouchal s bezděčným vzrušením. Jako by v bílém sále něco vzdychalo – zhluboka, přerývaně a smutně. Kdesi daleko se daly do pohybu rozeschlé podlahy, zakvílely pod těžkými, ale nehluknými kročeji. Zazdalo se mi, že na chodbě vedle mého pokoje kdosi obezřele, ale neodbytně tiskne kliku; pak se náhle rozzuřil a rozběhl se po celém domě, zběsile tloukl všemi okenicemi a dveřmi – jindy zalezl do komína a žalostně bědoval, jeho nářek neumlkal ani na okamžik, stoupal do ječivých výšek nebo klesal hluboko, že to znělo, jako když vyje zvíře. Bůhví, kde a kudy pronikal ten strašlivý host i do mého pokoje – jako prudká zimnice mi přeběhl po zádech a rozkolébal v lampě plamínek, který matně svítil pod zeleným papírovým stínidlem.

Zmocnil se mne zvláštní, neurčitý neklid. Tak vidíš, říkal jsem si, sedíš za hluboké a nehostinné zimní noci ve zchátralém domě, ve vsi, utopené v lesích a závějích, vzdálen stovky verst od městského ruchu, od společnosti, od ženského smíchu, od přátelských rozhovorů... A připadalo mi, že ten nevládný večer potrvá roky, desítky roků, že se tak povleče až do mé smrti a že navěky bude ječet za

okny vítr, stejně kalně bude svítit lampa pod ubohým zeleným stínidlem a já budu stejně rozčileně přecházet pokojem, a stejně bude sedat u kamen mlčenlivý, soustředěný Jarmola, ta podivná lidská bytost, která je mi cizí a která je lhostejná ke všemu na světě. I k tomu, že jeho rodina nemá co do úst, i k burácení větru i k mému neurčitému, leptavému smutku.

Náhle jsem zoufale zatoužil narušit to skličující mlčení alespoň náznakem lidského hlasu a zeptal jsem se:

„Proč myslíš, že je zrovna dneska takový vítr, Jarmolo?“

„Vítr?!“ ozval se Jarmola a líně zvedl hlavu. „Vy to nevíte, milostpane?!“

„Jistě že nevím. Jak bych to mohl vědět?!“

„Tak vy to doopravdy neznáte?!“ ožil náhle Jarmola. „Tak já vám to řeknu,“ pokračoval tajuplným tónem, „já vám to řeknu: buď se narodila vědma, anebo vědmy slaví svatbu!“

„Vědma je u vás čarodějnice, ano?!“

„Tak, milostpane, tak je to.“

Dychtivě jsem na něho zaútočil. Kdoví, říkal jsem si, třeba se mi podaří vymáchnout z něho nějakou historku o čarodějnicích, zakopaných pokladech a vlkodlacích.

„A tady u vás v Polesí nějaké vědmy jsou?“ zeptal jsem se.

„Nevím... Možná že jsou,“ odpověděl Jarmola s obvyklou apatií a znovu se naklonil ke kamnům. „Starší lidi říkají, že tady bejvávaly... Ale možná že lidi lžou...“

Můj zájem rázem ochladl. Charakteristickým rysem Jarmolovým byla zatvrzelá nemluvnost, a tak jsem už ani nedoufal, že z něho vypáčím něco bližšího o tak zajímavém námětu. Ale k mému údivu náhle Jarmola mrzutě a líně promluvil, jako by hovořil k hučícím kamnům, a ne ke mně.

„Před nákýma pěti roky tady jedna taková vědma byla... Ale chasníci ji vyhnali z vesnice!“

„A kam ji vyhnali?!“

„Kam... No, kam ji asi mohli vyhnat? Přece do lesa, to dá rozum. I chalupu rozmlátili, aby z toho nečistého doupěte nezůstala ani tříška. Babu vyvedli za humna a ještě jí ňákou vlepili na cestu!“

„A proč to udělali?!“

„Škodila nám, potvora. S každým se hádala, nalejvala pod chalupy všelijaký d'ábelský vodičky, zaplítala povřísla... Jednou chtěla na naší mladý vyžebat patnáctikopejku. A když jí mladá řekla, aby ji nechala na pokoji, že žádný peníze nemá, tak jí pověděla, že si na to vzpomene, že jí ten penízek přijde hodně draho... A co byste řek, milostpane! Od té chvíle začalo dítě naší mladý postonávat, stonalo, stonalo, až umřelo. A zrovna kvůli tomu naše chasa tu vědmu vyhnala, ať se propadne do horoucích pekel, baba čertovská...“

„A kde je teď?!“ vyptával jsem se zvědavě.

„Ta vědma?!“ těžkopádně podle svého zvyku se zeptal Jarmola. „Copak já vím?!“

„To neměla ve vsi žádné příbuzné?“

„To ne, to neměla, milostpane. Ona nepocházela z naší vsi, víme, byla odněkud zdaleka, a možná že to byla i cikánka... Byl jsem ještě malej kluk, když se k nám přistěhovala. A měla s sebou děvče, snad dcerku nebo vnučku... Lidi je vyhnali obě dvě.“

„A to už k ní teď nikdo nechodí? Aby mu věštila, nebo dala nějaké koření?“

„Ženský tam za ní lezou,“ pohrdavě poznamenal Jarmola.

„Aha! Takže se přece jenom ví, kde je?!“

„Já to nevím, milostpane... Něco se říkalo, že snad zůstává někde v Čertově koutě... Jak je ta bažina za Irinovskou poštovní silnicí. Tak tam někde v těch bahnech straší, babizna jedovatá!“

Tak vida, nějakých deset verst ode mne žije vědma! Pravá, ne-falšovaná poleská vědma, říkal jsem si, a ta myšlenka mne zaujala.

„Poslechni, Jarmolo, jak bych se s ní mohl seznámit?“ zaútočil jsem na hajného.

„Fuj tajfl!“ odplivl si Jarmola. „To jste dostal pěknej nápad, milostpane.“

„Pěkný nebo špatný, já se za ní vydám tak jako tak. Jen co se trochu oteplí, zaběhnu tam. Doprovodíš mě, vid'!“

Má poslední slova Jarmolu tak ohromila, že dokonce vyskočil z podlahy.

„Já?!“ vykřikl zlostně. „Ani za nic! Kdyby tam bylo nevím co, nikdo mě tam nedostane!“

„Ale to jsou hlouposti, půjdeš tam.“

„Ba ne, milostpane, nepůjdu – ani za nic... Já?! Já že bych tam měl jít s váma?!“ Zaplavila ho nová vlna rozhořčení. „Já abych lez do toho čarodějnickýho doupěte?! Ať mě pánbů chrání! A vám to taky neradím, milostpane!“

„Jak myslíš... Ale já tam půjdu určitě. Pro mě to je strašně zajímavé.“

„Nic zajímavýho na nich není,“ zabručel Jarmola a vztekle zapráskl dvířka od kamen.

Když se po hodině sbíral domů – to už uklidil samovar a v tmavé síni si vypil čaj – zeptal jsem se:

„A jak se ta vědma jmenuje?!“

„Manujlich,“ zachmuřeně a neurvale odsekl Jarmola.

Nikdy nedával najevo své city, ale ke mně asi hluboce přilnul. Kvůli tomu, že jsme oba vášnivě milovali lov, že jsem s ním jednal velmi prostě, že jsem občas poskytoval pomoc jeho rodině, která ustavičně hladověla, a hlavně proto, že jsem mu jako jediný člověk na světě nevyčítal pijáctví – to Jarmola živelně nesnášel. Mé rozhodnutí, že se chci poznat s vědmou, ho uvedlo do odporné nálady; projevilo se to jednak tím, že usilovně funěl, a jednak tím, že před domem vši silou kopl do boku svého psa Rjabčika. Rjabčík zoufale zavyl a uskočil, ale vzápětí se rozběhl za Jarmolou, aniž na vteřinu přestal kňučet.

III

Za nějaké tři dny se oteplilo. Jednou vstoupil Jarmola velmi časně ráno do mého pokoje a nedbale utrousil:

„Musíme vyčistit flinty, milostpane.“

„Copak je?“ zeptal jsem se a protáhl se pod přikrývkou.

„V noci běhali zajíci jako diví, milostpane. Je tam stop, jako když naseje. Že bysme si vyšli na šoulačku, co říkáte?“

Viděl jsem, že už se Jarmola nemůže dočkat, ale že tu vášnivou loveckou touhu skrývá pod falešnou lhostejností. V síni už opravdu stála jeho jednohlavňovka, které zatím neunikla jediná sluka, třebaže byla kolem hlavně vyzdobena několika olověnými záplatami – Jarmola ji zaletoval v místech, kde rez a plyn ze střelného prachu rozleptal kov.

Na zaječí stopu jsme narazili, sotva jsme vkročili do lesa. Zajíc vyběhl na pěšinu, a po nějakých dvou stech sázích ohromným skokem zapadl do borového mlází.

„Teď si pěkně nadejdeme,“ prohlásil Jarmola. „Když se vyvalil, tak tady zalehne. Vy půjdete, milostpane...“ Zamyslel se – odhadoval podle jakýchsi znamení, ve kterých se vyznal pouze on, kam by mě měl poslat. „Vy půjdete ke starý krčmě. A já si ho nadejdu od Zamlyna. Až ho pes vystaví, já na vás zahoukám.“

A vzápětí zmizel, jako by se potopil do hustých křovisek. Naslouchal jsem. Jeho pytláckou chůzi neprozradil jediný zvuk, pod nohama v lýkových láptích nezapraskala jediná větvička.

Zvolna jsem došel ke staré krčmě – byla to opuštěná, rozvalená chalupa, a zastavil jsem se na kraji jehličnatého lesa pod vysokou borovicí s rovným a holým kmenem. Bylo takové ticho, jaké bývá v lese jen za bezvětrných zimních dnů. Kypré chomáče sněhu visely na větvích a ohýbaly je k zemi – stromy vypadaly svátečně, obludně a studeně. Občas se z vrcholku ulomila nějaká slabounká větvička – naprosto zřetelně jsem slyšel, jak při pádu lehce naráží do ostatních

větví. Na slunci sníh zrůžověl, ve stínu měl namodralý odstín. Zmocnilo se mne tiché okouzlení nad tím majestátním, chladným mlčením – měl jsem pocit, že mne čas zvolna a bezhlase míjí...

Náhle se v dálce, z nejhustšího lesa rozlehlo Rjabčikovo štěkání, typické kvílení psa, který pronásleduje zvěř. Nervózní, přerývaný, slabý jekot, přecházející málem v pištění. Vzápětí jsem zaslechl i Jarmolu, který zuřivě řval: „Za-bij! Za-bij!“ První slabiku ječel ostrým falzetem, druhou hlubokým basovým tónem.

Podle směru, odkud se nesl Rjabčikův hlas, jsem usoudil, že nadhání zajíce vlevo ode mne, a tak jsem rychle přeběhl mýtinu. Ale neudělal jsem ani dvacet kroků, když ohromný šedivý zajíc vyrazil za pařezem a se složenýma dlouhýma ušima, jako by vůbec neměl naspěch, se dlouhými skoky přehoupl přes pěšinu a zmizel v mlází. Hned za ním vyletěl Rjabčik jako střela. Když mne zahlédl, nepatrně mávl ohonem, několikrát chňapl po sněhu a znovu se rozletěl za zajícem.

Stejně neslyšně se z houštin vynořil i Jarmola.

„Pročpak jste se mu nepostavil do cesty, milostpane?“ vykřikl a vyčítavě zamlaskal jazykem.

„Vždyť byl ode mě daleko – víc než dvě stě kroků!“

Jarmola viděl mé rozpaky a obměkčil se.

„Nevadí, nevadí, však on nám neuteče. Jděte na Irinovskou silnici, vyběhne tam!“

Zamířil jsem k Irinovské poštovní silnici a za pár minut jsem opravdu zaslechl, že pes nadhání zajíce někde blízko mne. Opojen loveckým vzrušením jsem se rozběhl s připravenou puškou hustými křovinami – lámal jsem větve a nevnímal jejich bolestivé údery. Utíkal jsem dost dlouho – už jsem sotva popadal dech, když štěkot ustal. Dál jsem kráčel zvolna. Měl jsem dojem, že stačí, abych šel stále rovně, a určitě se s Jarmolou na Irinovské silnici setkám. Ale zanedlouho jsem se přesvědčil, že jsem se při běhu vyhýbal různým pařezům a křoviskům, vůbec jsem nevnímal, kudy běžím, a tak jsem zabloudil. Zavolal jsem na Jarmolu. Neozval se.

Bezděčně jsem pokračoval v cestě. Les trochu prořídł, půda pod mýma nohama klesala, tu a tam jsem klopýtal o drobné pahorky. Stopy mých bot ihned zaplavovala tmavá voda. Několikrát jsem se zabořil až po kolena. Musel jsem přeskakovat z jednoho pahrbku na druhý. Nohy se mi bořily do hustého, temně hnědého mechu, který je obrůstal jako měkký koberec.

Křoví zakrátko zmizelo docela a přede mnou se objevila velká, okrouhlá bažina, pokrytá sněhem. Z bílé pokrývky tu a tam trčely pahorky pevnější půdy. Na protějším břehu jsem mezi stromy zahlédl nějakou bílou chalupu. Tam asi bydlí irinovský hajný, řekl jsem si. Zajdu za ním a přeptám se na cestu.

Ale cesta k chalupě nebyla tak snadná. Co chvíli jsem se probořil do třasoviska. Boty jsem měl plné vody, při každém kroku se ozýval mlaskavý zvuk. Sotva jsem vlekl nohy.

Konečně jsem se přeploužil přes močál, vyškrábal se na malý kopeček a teprve teď jsem si mohl chalupu prohlédnout trochu líp. Nebyla to vlastně chalupa, ale opravdová chaloupka z pohádky, chaloupka na muřích nohách. Stála na kůlech, obyvatelé se zřejmě chránili před záplavami, které postihovaly celý Irinovský les. Ale jedna strana už stářím dosedla na zem a chaloupka tím získala podivně smutný, mrzácký vzhled. Několik tabulek v oknech chybělo – nahrazovaly je špinavé hadříky, které se vydouvaly ven.

Zvedl jsem zástrčku a vstoupil dovnitř. Bylo tam úplně tma – dlouho jsem se předtím díval na sních, a tak se mi začala dělat před očima fialová kola. Proto jsem hodnou chvíli nebyl s to rozeznat, zda někdo ve světnici je, nebo není.

„Hej, dobří lidé, jste tu někdo?!“ zeptal jsem se nahlas.

U kamen se něco pohnulo. Přistoupil jsem blíž a zahlédl na podlaze stařenu. Měla před sebou ohromnou kupu slepičího peří. Brala jedno pírko po druhém, z každého stáhla peří, to strčila do košíku, brk odhodila rovnou na zem.

Vždyť to je ta irinovská vědma Manujlich, blesklo mi hlavou, sotva jsem se na ni zadíval pozorněji. Měla skutečně všechny rysy baby Jagy, jak je popisuje lidové vyprávění. Propadlé tváře, ostrou, špičatou, vrásčitou bradu, které se téměř dotýkal skobovitý nos. Bez ustání mlela bezzubými, propadlými ústy, jako by něco přežvykovala. Vybledlé oči, kdysi dávno modré, byly studené a vypouklé a pod nápadně krátkými, začervenalými víčky vypadaly jako oči neznámého zlověstného ptáka.

„Dobrý den, babičko,“ řekl jsem co možná vlídně. „Nejmenuješ se náhodou Manujlich?“

Místo odpovědi jí něco sípavě zakloktalo v prsou. Pak se jí z úst vydraly podivné zvuky, podobné krákání staré, dýchavičné vrány.

„Možná že někdy dávno mi tak lidi říkali... Jo, Manujlich... Ale teď je pro mě jména škoda, všechno dávno vzala voda. Copak tady chceš?“ zeptala se nevlídně, ale dál pokračovala v práci.

„Zabloudil jsem, babičko. Neměla bys trochu mléka?“

„Žádné mléko tu není,“ drsně odsekla babka. „To se potlouká lidí po lesích... Kde bych toho pro vás nabrala...“

„Moc příjemná ke svým hostům nejsi, babi!“

„To máš pravdu, to máš pravdu. Já si na ně nepotrpím! Žádný hostiny pro ně dělat nebudu! Když jsi unavený, prosím, můžeš posedět, nikdo tě z chalupy nevyhání. Jistě už jsi slyšel, jak se to říká. Přijďte k nám posedět, na nás pohledět, a na oběd my si k vám přijdeme sami! Tak je to, holečku!“

Její obraty mě hned utvrdily v tom, že stařena opravdu z tohoto kraje nepochází. Zdejší lidé si nepotrpěli na peprné vyjadřování, vyšperkované všelijakými slovíčky, na jaké tak dbají lidé ze Sibíře a kterými pak bohatě hýří. Stařena pokračovala v práci, ale ustavičně přitom něco drmolila – hlas zněl tišeji a nesrozumitelněji. Občas jsem zaslechl jednotlivá slova, která nedávala žádný smysl. „Já ti dám babku Manujlichu... Kdo ví co je zač... pravda, co má člověk na hřbetě... Nohama mele, hubou mele, jako straka...“

Chvilí jsem mlčky naslouchal, až mne napadlo, že mám před sebou bláznivou stařenu, a sevřel mě štítivý strach.

Ale přece jen jsem se stačil porozhlédnout. Větší část světnice zabírala oprýskaná pec. V koutě jsem žádné svaté obrázky nezahlédl. Po zdech místo obvyklých myslivců se zelenými kníry a fialovými psy nebo podobizen generálů, které jakživ nikdo nepotkal, visely svazky usušených bylin, svazky svraštělých kořínků a kuchyňského nádobí. Nezahlédl jsem ani sovu, ani černého kocoura, ale z pece se na mne udiveně a nedůvěřivě dívali dva pěkní kropenatí drozdi.

„Mohl bych se u vás napít aspoň vody, babičko?“ zeptal jsem se trochu zvýšeným hlasem.

„Naber si v kádi,“ řekla stařena a ukázala hlavou.

Voda zaváněla močálem a rzí. Poděkoval jsem (stařena tomu nevěnovala nejmenší pozornost) a zeptal se, jak se dostanu k poštovní silnici.

Zvedla náhle hlavu, upřeně se na mne zadívala studenýma ptáčíma očima a rychle zadrmolila:

„Jen jdi, chlapče, jen jdi... Jdi si svou cestou. Tady nemáš co pohledávat. Host do domu, štěstí z domu... Běž, mládenečku, běž si po svých...“

Opravdu mi nic jiného nezbyvalo. Ale náhle mě napadlo, že bych mohl použít ještě jednoho prostředku, abych trochu obměkčil tu drsnou babku. Vytáhl jsem z kapsy novou stříbrnou dvacetikopejku a podal ji stařeně. Nemýlil jsem se. Sotva zahlédla minci, šklubla sebou, rozevřela oči ještě víc a natáhla po minci uzlovaté, zkroucené, roztřesené prsty.

„Ba ne, babko Manujlichu, zadarmo ti je nedám,“ řekl jsem a minci schoval. „Napřed mi musíš hádat!“

Snědý, svraštělý obličej staré čarodějnice se zkřivil mrzutou grimasou. Zřejmě váhala a nerozhodně pokukovala po mé dlani, ve které jsem svíral peníz. Ale lakota zvítězila.

„Tak dobře, dobře, uděláme to,“ pronesla šišlavě a namáhavě se zvedla z podlahy. „Teďka už nikomu budoucnost nevěštím, hochu zlatý... Už to ani neumím. Jsem stará a oči mi neslouží. Pro tebe to udělám, pro tebe jo...“

Přidržovala se stěny a shrbené tělo se jí na každém kroku třáslo. Došla ke stolu, vytáhla hromádku hnědých karet, nabobtnalých stářím, promíchala je a postrčila ke mně.

„Sejmi si... Levou rukou... Od srdce!“

Poplivala si prsty a začala rozkládat karty po stole. Dopadaly s mlaskavým zvukem, jako by byly uhněteny z těsta, a vytvářely pravidelnou osmiúhelnou hvězdici. Když poslední karta dolehla rubem na krále, natáhla ke mně Manujlicha ruku.

„Pozlat' ji, miláčku, pozlat' ji, vznešený pane... Budeš šťastný, budeš bohatý,“ zazpívala prohnáním cikánským hlasem.

Vsunul jsem jí do dlaně peníz. Mrštně jako opice si zastrčila dvacetikopejku za tvář.

„Velký užitek ti přinese jedna daleká cesta,“ spustila navyklým tónem. „Čeká tě schůzka s kulovou dámou a ještě jednu moc příjemnou řeč povedeš v jednom vznešeném domě. Zanedlouho ti dojde nečekaná zpráva od křížového krále. Potkají tě nějaké starosti a pak tě znova čekají peníze, žádné velké bohatství, ale peníze tu jsou. Dostaneš se do jedné velké společnosti, tam budeš pít... Moc opilý nebudeš, ale čeká tě hostina. Budeš dlouho živ. Jestli v sedmašedesáti neumřeš, tak...“

Náhle se zarazila a zvedla hlavu, jako by naslouchala. I já zpozorňel. Ozval se svěží, zvučný, silný ženský hlas. Zpěv se blížil k chaloupce... Rozeznal jsem slova kouzelné ukrajinské písničky:

*Zdali květ, zdali květ
kalinu mou zlomí
nebo sen, nebo sen
hlavičku mi kloní...*

„Tak jdi, jdi, už běž, sokolíku,“ neklidně vychrlila stařena a odstrčila mě od stolu. „V cizích chalupách nemáš co pohledávat. Jen běž, kam tě cesta vede...“

Dokonce mě popadla za rukáv a táhla ke dveřím. V obličeji měla neklid, byla jako vyplašené zvíře.

Hlas se náhle odmlčel – těsně vedle chalupy – potom cvakla petlice, dveře se rozletěly a mezi nimi se objevila rozesmátá, urostlá dívka. Oběma rukama si opatrně přidržovala pruhovanou zástěru, ze které vykukovaly tři droboučké ptačí hlavičky s červenými krčky a lesklýma černýma očkami.

„Podívej, babičko, zas už se na mě přilepily pěnkavky,“ zvolala s hlasitým smíchem. „A já jako naschvál neměla s sebou ani drobeček chleba.“

Když mne zahlédla, okamžitě se odmlčela a obličej se jí zapálil. Úzké černé obočí se jí bezděčně zachmuřilo, oči se tázavě zadívaly na stařenu.

„Tady přišel ten pán... Ptá se na cestu,“ vysvětlila jí stařena. „Tak, milostpane, musíš se s náma rozloučit,“ obrátila se ke mně energicky. „Napil ses vodičky, popovídali jsme si taky, co bys tu ještě hledal. My jsme z jinýho těsta.“

„Poslyš, krasavice,“ oslovil jsem dívku. „Bud’ tak hodná, ukaž mi cestu k Irinovské poštovní silnici, nebo se z těch vašich trasovisek jakživ nedostanu.“

Zřejmě na ni zapůsobil můj vlídný a prosebný tón. Opatrně pěnkavky usadila na pec – vedle drozdů – odhodila na lavici krátkou jupku a mlčky vyšla z chalupy.

Následoval jsem ji.

„Ty všechny ptáčky sis ochočila?“ zeptal jsem se jí, když jsem ji dohonil.

„Ano,“ odpověděla stručně a ani se po mně neohlédla. „Tak se podívejte,“ řekla a zastavila se u plůtku. „Vidíte tamhle tu pěšinku mezi borovicemi? Vidíte ji?“

„Vidím...“

„Tak jděte po ní pořád rovně za nosem. Až dojdete k dubovému pařezu, zahnete doleva. Půjdete pořád rovně, pořád lesem, pořád lesem, až dorazíte k Irinovské silnici.“

Když mi nataženou pravičkou ukazovala směr, bezděčně jsem si ji s obdivem prohlédl. Ničím se nepodobala děvčatům ze vsi – ty nosily ohavně uvázané šátky, které jim nahoře kryly čelo a dole ústa a bradu, a všechny měly hloupý a vylekaný výraz. Má průvodkyně byla vysoká brunetka mezi dvaceti a pětadvaceti, štíhlá, urostlá. Široká bílá košile volně a krásně objímala mladá, zdravá prsa. Každý, kdo jednou spatřil svéráznou krásu jejího obličeje, už na ni nikdy nezapomněl, ale i tehdy, když si na ni člověk zvykl, neuměl ji popsat. Působila tkvěl ve velkých, lesklých, tmavých očích, kterým jemné obočí, vprostřed výrazně zalomené, vtiskovalo stěží postřehnutelný znak šibalství, panovačnosti a naivity, i v snědém, lehce naružovělém odstínu pleti a v umíněné křivce rtů – spodní ret byl trochu plnější a energicky, poněkud rozmarně se vysunoval kupředu.

„Jak to, že se nebojíte žít v takových zapadlých končinách?“ zeptal jsem se, když jsme se zastavili u plotu.

Lhostejně pokrčila rameny.

„Čeho bysme se bály? Sem vlci nezaběhnou!“

„Vždyť nejde jenom o vlky. Může vás zasypat sníh, nebo vypukne požár... To je věcí, které by vás mohly potkat! Jste tady samy, a než by přišla pomoc!“

„Zaplatpánbů, že jsme tu samy!“ řekla a pohrdavě mávla rukou. „Kdyby nás vůbec nechali na pokoji, bylo by to ještě lepší, nebo...“

„Nebo co?!“

„Nebud'te zvědavý, budete brzo starý,“ odsekla. „A co jste vlastně zač?“ zeptala se polekaně.

Napadlo mi, že obě dvě, stařena i dívka, mají strach, aby jim „ti, co jsou nahoře“ nezpůsobili nějaké nepříjemnosti, a tak jsem ji rychle uklidnil:

„Nemusíš mít žádné obavy! Nejsem ani četník, ani písař, ani berní úředník – já, zkrátka, nejsem žádný úřední pán!“

„Mluvíte pravdu?!“

„Dávám ti čestné slovo. Já jsem docela obyčejný člověk. Přijel jsem do vsi na pár měsíců a zase odjedu. Jestli chceš, tak ani nikomu nepovím, že jsem tu byl a poznal vás. Věříš mi?“

Obličej se jí trochu rozjasnil.

„No, jestli nelžete, tak mluvíte pravdu... Vy jste o nás slyšel už dřív, nebo jste přišel jen tak?“

„Ani sám nevím, jak bych ti to pověděl. Něco jsem o vás zaslechl, a dokonce jsem se chystal, že se za vámi někdy podívám, ale dneska jsem přišel náhodou. Zabloudil jsem... A teď mi pověz, proč máte z lidí takový strach? Ublížíte vám?“

Pohlédla na mne zpytavě a nedůvěřivě. Měl jsem čisté svědomí, a tak jsem bez mrknutí ten dlouhý pohled vydržel.

„Škodí nám, moc nám škodí...“, promluvila udýchaně. „Copak ti obyčejní ze vsi, s těma to ještě ujde, ale všichni ti od ouřadů! Když přijede strážmistr, vždycky něco shrábne, když přijede komisař, taky shrábne. A ještě přitom babce sprostě vynadá čarodějnic a kriminálnic a potvor... Ále! Co bych mluvila!“

„A tebe nechávají na pokoji?“ zeptal jsem se neuváženě.

S pyšnou sebejistotou zvedla hlavu, v přimhouřených očích se jí zableskla zlá vítězosláva...

„Nechávají... Jednou to zkoušel nějaký zeměměřič... Chtěl si se mnou zašpásovat... Tak si myslím, že na to zašpásování dodnes nezapomněl!“

V té posměvačné, ale svérázně pyšné poznámce zazněla tak drsná nezávislost, že jsem si bezděky pomyslel – tys nadarmo nevyrůstala uprostřed poleských borů, s tebou opravdu nejsou žádné žerty.

„Copak my někomu děláme něco zlého?“ pokračovala – zřejmě její důvěra ve mne vzrostla. „My o lidi nestojíme. Jednou za rok přijdu do městečka nakoupit mýdlo a sůl. A pro babičku čaj, ten ona má ráda. Jinak bych nemusela nikoho vidět, jak je rok dlouhý.“

„Vidím, že s babičkou lidi nepostrádáte... Ale mně bys dovolila, abych občas na chvilku zašel?!“

Zasmála se – a jak zvláště, jak nečekaně se jí proměnil krásný obličej! Zmizelo všechno drsné zaujetí – tvář se jí rozjasnila, byla ostýchavější a naivnější.

„Co byste u nás dělala? Jsme s babičkou obyčejné ženské! Ale přijďte, jestli o to tak stojíte, a jestli to s námi opravdu myslíte dobře. Ale jestli přijdete... jestli k nám podruhé přijdete, nechte pušku doma, ano?!“

„Bojíš se?!“

„Proč bych se bála?! Já se nebojím ničeho!“ Z jejího hlasu znovu zazněla sebejistota. „Ale nerada to vidím. Proč střílet ptactvo, nebo ty nešťastné ušáky?! Nikomu neubližujou a chtějí žít zrovna tak jako my dva. Mám je ráda, jsou malí a takoví hloupí... No tak na shledanou,“ uzavřela spěšně, „ani nevím, jak vás jmenovat... Mám strach, že se babička bude zlobit.“

Lehce se rozběhla do chalupy s předkloněnou hlavou – rukama si přidržovala vlasy, rozcuchané větrem.

„Počkej!“ zavolal jsem. „Jak ti říkají? Ať se aspoň seznámíme.“ Na okamžik se zastavila a obrátila se ke mně.

„Jmenuju se Aljona... Tady je to Olesja...“

Přehodil jsem si pušku přes rameno a vykročil směrem, který mi ukázala. Vystoupil jsem na malý svah, kde začínala úzká, téměř neznatelná lesní pěšinka, a ohlédl jsem se. Na zápraží bylo ještě vidět Olesjinu červenou sukni, do které se lehounce opíral vítr – na zářivě bílém, zasněženém pozadí bodala ta jasná skvrna do očí.

Jarmola přišel hodinu po mně. Jako obvykle neměl chuť do prázdných rozhovorů, a tak se mě ani slovem nezeptal, kde jsem zabloudil. Jen tak neurčitě prohodil:

„Zajíce jsem odnes do kuchyně... Upečem si ho, nebo ho někomu pošlete?!“

„Vždyť ty ani netušíš, Jarmolo, kde jsem dneska byl!“ řekl jsem a už jsem si představoval, jak bude Jarmola žasnout.

„Jak to že nic netuším?!“ odsekl Jarmola. „Byl jste u těch čarodějnic...“

„Jak ses to dověděl?!“

„A proč bych se to nedověděl?! Neožýval jste se, tak jsem se vrátil k vaší stopě... Jo, jo, milostpane, s takovýma věcma si nezahrávejte!“ dodal káravě. „To je šalba!“

IV

Jaro, které toho roku přišlo do Polesí nečekaně jako vždy, bylo časně a veselé. Vesnickými uličkami se rozběhly lesklé hnědé pramínky – zlostně pěnily kolem kamení, které jim překáželo v cestě, a zběsile vířily třískami a husím peřím. V ohromných kalužích se odráželo blankytné nebe s oblými bílými oblaky. Ze střech stékaly kapky a dunivě vyzváněly. Vrabčí hejna obsypala větve podél cest a cvrkala tak rozčileně a hlučně, že nebylo slyšet svého slova. Všude se projevovalo radostné a uspěchané opojení životem.

Sníh roztál, jen tu a tam v úžlabinách a stinných remízkách zůstaly ještě špinavé, kypré hromádky. Ukázala se nahá, teplá zem, která si za zimu odpočala a teď překypovala novou silou, novou touhou po mateřství. Nad černými lukami se vznášel lehký opar, vůně roztálé země, svěží, vtíravá, mohutná, opojná vůně země, kterou člověk rozezná i ve městě mezi stovkami jiných vůní a pachů. Připadalo mi, že s tím aromatem vstupuje do mého nitra i jarní tesknost, sladká a něžná tesknost, plná vzrušivého očekávání a nezřetelných předtuch – básnivý smutek, který všem ženám vtiskoval krásu a skličoval nitro zármutkem nad jary dávno minulými. Noci byly vlhé – v sytém, vlhkém šeru bylo tušit neviditelnou, kvapnou tvůrčí práci přírody...

Za těch jarních dnů mne ustavičně pronásledovala Olesjina podoba. Když jsem byl sám, uléhal jsem a zavíral oči, abych se mohl lépe soustředit – a pak jsem si ustavičně vybavoval v paměti její

obličej, drsný, šibalský, ozářený něžným úsměvem, její mladé tělo, svěží hlas, který chvílemi zazníval tóny tak hlubokými a sametovými... V každém jejím pohybu, v každém slově jsem cítil ušlechtilost, vrozenou uměřenost a půvab... Přitahovala mě k ní i aureola tajemna, pověřivá úcta k vědmě i to, že žila uprostřed zapadlých lesů a bažin, a vůbec nejvíc ovšem ta pyšná sebejistota o vlastní síle, která se prozradila i v těch několika slovech...

A tak sotva trochu oschly lesní pěšiny, vydal jsem se do chaloupky na muřích nohách – na tom není nic zvláštního. Pro jistotu jsem s sebou vzal půl libry čaje a pár hrstí cukru – kdybych náhodou musel nějak ukonejšit nabručenou starou vědmu.

Obě ženy byly doma. Stařena něco chystala u rozpálené pece. Olesja seděla na vysoké stoličce a předla. Když klaply dveře, otočila se – nitka se jí přetrhla v ruce a vřeténko se rozběhlo po zemi.

Stařena si mě chvíli pozorně prohlížela vzteklýma očima – mračila se a chránila si obličej dlaní před rozžhavenou pecí.

„Dobrý den, babičko,“ pravil jsem hlučně a vesele. „Už mě asi nepoznáváš, co? Minulý měsíc jsem se tu zastavil, ptal jsem se na cestu. Věřtilas mi, vzpomínáš si?!“

„Na nic si nevzpomínám, mládenče,“ šišlavě odpověděla stařena a mrzutě potřásla hlavou. „Na nic se nepamatuju. Copak jsi tady u nás zapomněl, co tu pohledáváš, co?! My pro tebe nejsme žádná společnost. Jsme dvě obyčejné ženské... Tady nemáš co pohledávat! Les je velký dost, můžeš se procházet jinde...“

To nevlídné uvítání mě vyvedlo z míry. Octl jsem se v hloupé situaci, kdy si člověk neví rady. Obrátit hrubost v žert, nebo se také rozzlobit, nebo beze slova zmizet? Bezděčně jsem se otočil k Olesje. Nepatrně se pousmála s náznakem vlídné ironie, zvedla se od přádl a přistoupila k stařeně.

„Neboj se, babičko,“ řekla smířlivě, „to není zlý člověk, nic nám neudělá. Račte se posadit, prosím,“ dodala, ukázala na lavici v koutě a babčina brčení už si nevšíkala.

Její pozornost mi dodala odvahy – napadlo mě, že bych měl použít nejpůsobivějšího prostředku.

„Pročpak se tolik zlobíš, babičko... Host sotva vkročí na práh, a ty se do něho hned pustíš. Přinesl jsem ti dárek,“ řekl jsem a vyndal z brašny balíčky.

Stařena vrhla bleskurychlý pohled na balíčky, ale hned se zas obrátila k peci.

„Já na tvoje dárky nečekám,“ zabručela a vztekle prohrábla uhlíky pohrabáčem. „Takové hosty my známe. Nejdřív se k člověku lísaj a potom... Copak jsi to přinesl?“

Podal jsem jí cukr a čaj. Trochu ji to obměkčilo – bručela sice dál, ale přece jen smířlivěji.

Olesja se znovu vrátila k přádlu, já usedl vedle ní na nízkou, krátkou a velmi vratkou lavičku. Olesja levou rukou velmi rychle soukala bílou koudel, měkkou jako hedvábí, v pravé se jí s lehkým bzučením otáčelo vřetánko – občas je spustila skoro až na zem, pak je zas obratně uchopila a roztočila krátkým dotekem prstů. Na první pohled to byla jednoduchá práce, ale ve skutečnosti k ní bylo zapotřebí dlouholetého cviku a veliké obratnosti. Olesje práce v rukou jen hrála. Mimoděk jsem se jí podíval na ruce. Byly sice drsné a začernalé od práce, ale měly krásný tvar.

„Vy jste se mi tenkrát ani nepochlubil, že vám babička věštila,“ pronesla Olesja. Když zahlédla, že jsem se bojácně podíval po babce, dodala: „To nic, jen se nebojte, je trochu nahluchlá, neuslyší vás. Rozumí dobře jenom mně.“

„Ano, věštila mi. A co má být?“

„Nic, ptám se jen tak... Věříte tomu?“ A kradmo na mne vrhla rychlý pohled.

„Čemu? Tomu, co mi napovídala tvá bába, nebo vůbec?“

„Vůbec...“

„Nevím, jak ti odpovědět. Snad by bylo správné, kdybych ti řekl, že nevěřím, ale kdo může vědět... Prý se stává všelicos... Píše se

o tom i v moudrých knihách. Ale tomu, co mi napovídala babka, tomu nevěřím ani zbla! Takhle by věstila každá vesnická ženská!“

Olesja se usmála.

„To máte pravdu, teď už se jí to nedaří. Je stará a taky se moc bojí. Co vám karty pověděly?“

„Nic zajímavého to nebylo. Teď už si ani nevzpomínám. Takový ty věci, které se zpravidla říkají – že mě čeká daleká cesta a něco s křížovou dámou... Už jsem to vážně zapomněl.“

„Ano, ano, teď už věstit neumí. Stárím pozapomněla plno slov... Už na to nestačí. A taky se moc bojí. Jenom když zahlédne peníze, tak se nechá přemluvit.“

„A čeho se vlastně bojí?!“

„Úřadů, to dá rozum... Když přijede komisař, vždycky jí vyhrožuje, že ji může strčit do basy, kdy se mu zachce. Jestli prý babka ví, co ta verbež čarodějnická za své kousky může dostat! Doživotní nucené práce na Sokolím ostrově. Co myslíte, má pravdu, nebo ne?“

„Určitě nelže, nějaký trest na to je, ale není tak hrozný... A co ty, Olesjo, taky umíš věstit?!“

Zdálo se mi, že trochu znejistěla, ale byl to jen okamžik.

„Umím... Ale já nevěštím za peníze,“ dodala rychle.

„Tak co kdybys mi vyložila ty?!“

„Ne,“ řekla tiše, ale energicky a zavrtěla hlavou.

„Proč nechceš? Nemusí to být hned teď, třeba někdy jindy... Mám takový zvláštní dojem, že ty mi určitě povíš pravdu.“

„Ne. Nepovím. Ani za nic.“

„To není od tebe hezké, Olesjo. Už pro to naše seznámení mě nesmíš odmítnout. Proč nechceš?“

„Protože už jsem si na vás jednou vyložila, a podruhé už to nejde...“

„Jak to? Proč to nejde? Já tomu nerozumím.“

„Ne, ne, nejde to...“ zašeptala s pověřčivou bází. „Osud se dvakrát pokoušet nesmí... To se nedělá. Osud nemá rád, když se lidi moc ptají. Proto jsou všechny kartářky a věstkyně nešťastné ženské.“

Chtěl jsem Olesje odpovědět nějakým žertem, ale nedokázal jsem to. Z jejích slov zaznívalo skutečné přesvědčení – když hovořila o osudu a s podivnou bází se podívala na dveře, opakoval jsem bezděčně její pohyb i já.

„Tak dobrá, když mi nechceš vyložit, tak mi aspoň pověz, co ti vyšlo?“

Olesja náhle odhodila vřeteno a dotkla se mé ruky.

„Ne, raději ne,“ řekla a její oči měly v tu chvíli dětsky prosebný výraz. „Nežádejte mě o to, moc vás prosím... Nepadla vám pěkná karta... Radši mě o to nežádejte.“

Ale já trval na svém. Nevěděl jsem, zda její odmítnutí a chmurné narážky na můj osud jsou jen obvyklý tah kartárek, nebo zda skutečně věřila všemu, co říkala; ovšem najednou mě přepadla podivná tíseň, téměř hrůza.

„Tak dobře, já vám to tedy povím,“ nakonec souhlasila Olesja. „Ale poslyšte, musíte dodržet slib. Nesmíte se zlobit, jestli se vám něco z toho nebude zamlouvat. Karty mi řekly, že jste sice hodný člověk, ale náramný slaboch... Ta vaše dobrota, ta nejde ze srdce, víte, ta nejde z upřímnosti. Neumíte držet slovo. Rád se nad lidmi vyvyšujete, ale přitom jim podléháte, i když vás to třeba mrzí, to je pravda! Potrpíte si na pití, a taky... No tak dobře, když už o tom mluvím, tak vám to povím všechno... Vy jste hrozný sukničkář a kvůli tomu zkusíte v životě hodně zlého... Peněz si nevážíte a schraňovat je taky nedovedete – vy nezbohatnete nikdy... Mám ještě pokračovat?“

„Jen mluv, mluv! Pověz mi všechno, co víš!“

„Pak mi vyšlo, že nepovedete veselý život. Nikoho nebudete doopravdy milovat, protože máte chladné a pohodlné srdce, ale těm, kdo budou milovat vás, těm způsobíte hodně zármutku. Nikdy se neoženíte, umřete jako starý mládenec. Moc radosti vás v životě nepotká, užijete si hodně svízelnů a trápení... Přijde i taková chvíle, že na sebe málem vztáhnete ruku... To vás potká jedna taková moc šeredná záležitost... Ale k tomu poslednímu nebudete mít odvahu

a všechno překonáte... Budete trpět velkou nouzí, ale na konci života se váš osud změní, a jenom proto, že jeden váš blízký člověk umře. Bude to pro vás velké překvapení. To všechno se stane až za hodně a hodně let, ale v tomhle roce... Nevím, kdy přesně to bude, karty říkají, že hodně brzy... Možná dokonce ještě tenhle měsíc..."

„A co se tedy přihodí letos?“ zeptal jsem se, když se znovu zarazila.

„Až se bojím o tom mluvit. Karty mi řekly, že vás potká velká láska, je v tom trefová dáma. Jenže jsem nevyzkoumala, jestli to bude vdaná žena nebo nějaké děvče, ale vím, že to bude černovláska..."

Bezděčně jsem bleskl očima po Olesjiných vlasech.

„Proč se díváte?!“ zeptala se a zrudla – dobře si vyložila můj pohled, jak už to některé ženy dovedou. „Ano, bude mít stejnou barvu, skoro takové jako já,“ dodala, mechanicky si přihladila vlasy a zrudla ještě víc.

„Tak ty říkáš, že to bude velká trefová láska?“ zažertoval jsem.

„Neposmívejte se tomu, to nesmíte,“ vážně, téměř přísně poznamenala Olesja. „Neřekla jsem slovíčka křivého, jenom pravdu!“

„Tak dobře, dobře, už to neudělám! Jak to bylo dál?“

„Dál... Ach, tu trefovou dámu nečeká dobrý osud, čeká ji snad ještě něco horšího než smrt. Vytrpí kvůli vám velikou hanbu, takovou, na kterou se nezapomíná celý život, a dlouho, dlouho se bude trápit... Ale vám neublíží, ve své planetě nemá nic špatného.“

„Poslyš, Olesjo, a co když ty karty lžou?! Proč bych měl té dámě provádět nějaké neplechy? Jsem skromný a mírný člověk, a ty tady o mně vykládáš takové hrůzy!“

„To já nevím, to nevím. Ale karty říkají, že to neuděláte naschvál, že to jenom všechno zapříčiníte, tak to je. Uvidíte, že se všechno splní do posledního slova, všechno, co jsem vám řekla... Až se to vyplní, vy si na mě vzpomenete!“

„A to všechno ti pověděly karty, Olesjo?!“

Odpověděla až za chvíli – vyhýbavě, téměř nerada.

„Karty taky... Ale já poznám hodně i bez karet, vyčtu to lidem z obličeje. Když třeba má někdo brzo umřít nějakou ošklivou smrtí, poznám mu to na obličeji, ani s ním nemusím promluvit.“

„A co tam vidíš?“

„Já to sama ani nevím. Najednou mě popadne taková hrůza, jako kdyby ten nebožtík už stál přede mnou. Jen se zeptejte babičky, ona vám poví, že to je všechno čistá pravda. Předloni se v mlýnici oběsil mlynář Trofim. Já ho potkala dva dni předtím, než se to stalo, a hned tenkrát jsem babičce řekla: Dobře si ho všimni, nemine pár dní, a mlynář sejde moc ošklivě ze světa. A taky to tak dopadlo. Loni o svátcích k nám zašel Jaška, zloděj koní, chtěl, aby mu babička hádala z karet. Tak si na něho vyložila, začala mluvit, a on jí najednou z legrace povídá, aby mu předpověděla, jaká smrt na něho čeká. Přitom se smál jako pominutý. Podívala jsem se na něho a celá jsem ztuhla. Viděla jsem, že je v obličeji celý zelený, ztuhlý, oči měl zavřené a černé pysky... Za týden jsme se doslechly, že chlapi ze vsi ho načapali, když jim krad koně... Mlátili ho celou noc... Tady u nás jsou lidi bez srdce, neznají slitování... Do pat mu natloukli hřebíky, mlátili ho kůly, až mu zpřelámali žebra, k ránu vydechnul naposled.“

„Tak proč jsi mu neřekla, co ho čeká?“

„A proč bych to dělala?!“ namítla Olesja. „Co člověka čeká, to ho nemine a svému osudu nikdo neuteče. Jen by těch posledních pár dní strávil v zoufalosti... A mně samotné se to protiví, že to všechno takhle vidím, sama k sobě cítím takový odpor, věřte mi to... Ale co se dá dělat. Už mám jednu takový osud. Dokud bývala babička mladší, taky to takhle všechno viděla, moje matka taky, i bábina matka, my za to nemůžem, už to máme tak v krvi.“

Přestala pracovat a seděla s hluboce sklopenou hlavou, ruce spuštěné podél kolen. Ve strnulých zvětšených zřítelnicích se jí zračila jakási neurčitá hrůza, pokora před tajemnými silami a nadpřirozenými znalostmi, které jí vstoupily do duše.

V

Stařena zatím prostřela na stůl čistý ručník s vyšívanými rohy a postavila na něj hrnec, ze kterého se kouřilo.

„Pojď k večeři, Olesjo,“ zavolala na vnučku, chvilku váhala a pak se obrátila i ke mně: „Možná že byste si vzal s námi taky, panáčku, nechcete? Prosím... Ale nic vznešenýho to není, to víte, polívky nevaříme a tohle je jenom taková obyčejná kaše...“

Na svém pozvání rozhodně nijak netrvala a já už je chtěl odmítnout, ale Olesja mne vybídla tak prostě, vlídně a úsměvně, že jsem přijal. Sama mi naložila plný talíř – byla to pohanková kaše se špekem, cibulí, brambory a slepičím masem, úžasně chutná a sytá. Ani vnučka, ani babka se nepokřižovaly, když usedaly k jídlu. Obě jsem při jídle bedlivě pozoroval – jsem ostatně dodnes hluboce přesvědčen, že se nikde člověk neprojeví tak zřetelně jako při jídle. Stařena hltala kaši, hlasitě mlaskala a po každé lžíci si cpala do úst obrovská sousta chleba, takže se jí pod vrásčitými tvářemi nadouvaly obrovské boule. Olesja si i při jídle uchovávala jakousi vrozenou uměřenost.

Hodinu po večeři jsem se s oběma ženami rozloučil.

„Já vás kousek doprovodím, chcete?“ zeptala se Olesja.

„Jaképak doprovázení, co tě to napadlo, prosím tě!“ obořila se na ni stařena. „Jen zůstaň pěkně doma...“

Olesja si přehodila přes hlavu červený kašmírový šátek – pak se náhle rozběhla k babce a hlučně ji políbila.

„Babičko! Má milá, zlatá babičko, vždyť je to jen na chvilku, hned budu zpátky.“

„Tak dobrá, dobrá, ty potřebš těnče,“ slabě se bránila stařena. „Nemyslete si o ní nic špatného, panáčku, je to takový blázen!“

Přešli jsme úzkou stezku a octli se na lesní pěšině, plné bláta, poseté otisky koňských kopyt a zbrázděné kolejemí – byly zaplavené vodou, ve které se odrážely večerní červánky jako požár. Šli jsme při okraji pěšiny, pokryté souvislou hnědou vrstvou loňského

listí, které dosud neproschlo po roztálem sněhu. Neživou žlutí tu a tam prosvítaly nafialovělé kvítky velkých ladoněk, prvních jarních kvítků Polesí.

„Poslyš, Olesjo,“ začal jsem, „rád bych se tě na něco zeptal, ale mám strach, že se rozzlobíš... Je to pravda, že prý ta tvá babička je... jak bych to řekl...“

„Čarodějnice?“ klidně mi pomohla Olesja.

„Ne... Čarodějnice ne...,“ zrozpačitěl jsem. „Ale snad se to dá říct i tak... Lidi toho nabreptají... Proč by nemohla znát všelijaké léčivé bylinky a prostředky a zaříkávadla? Ale jestli ti to je proti mysli, tak o tom nebudeme mluvit.“

„Ale ne, proč,“ odpověděla prostě, „co by na tom bylo nepříjemného?! Ona je doopravdy čarodějnice. Jenže teď už je moc stará, takže už nedokáže to, co dřív.“

„A co dřív uměla?“

„Všelicos. Uměla léčit, trhala zuby, zastavovala krev, uměla zaříkávat, když někoho pokousal vzteklý pes nebo uštkla zmije, ukazovala, kde leží poklady... Ani se to všechno nedá vypočítat.“

„Víš co, Olesjo? Odpusť mi to, prosím tě, ale já ti hned řeknu, že tomu nevěřím. Buď ke mně upřímná, vždyť já to nikomu neprozradím. To všechno je přece jenom přetvářka, komedie, kterou se lidem pletou hlavy!“

Olesja lhostejně pokrčila rameny.

„Myslete si, co chcete. To se ví, že vesnické ženské popletete snadno, ale vás bych přece nešidila!“

„Takže ty na to čarodějnictví neochvějně věříš?!“

„A jak jinak?! U nás se to dědí z jednoho kolena do druhého... Já sama umím taky leccos.“

„Olesjo, kdybys tušila, jak mě to všechno zajímá! Nepředvedla bys mi něco?“

„Proč ne, beze všeho, když si to přejete,“ ochotně souhlasila Olesja. „Chcete hned teď?!“

„Kdyby to šlo, tak ano.“

„A nebudete se bát?“

„To jsou hlouposti! V noci bych možná měl trochu strach, ale teď je ještě světlo.“

„Dobrá. Tak mi podejte ruku.“

Podřídil jsem se. Olesja mi rychle vyhrnula rukáv kabátu a rozepla manžetu, pak vyndala z kapsy krátký finský nůž v koženém pouzdře.

„Co chceš dělat?“ zeptal jsem se – cítil jsem, jak se ve mně zachvěla malicherná, ubohá bázeň o vlastní kůži.

„Hned uvidíte... Vždyť jste přece říkal, že se nebojíte?!“

Udělala sotva znatelný pohyb – na ruce, kousek nad místem, kde lékaři zpravidla nahmatávají puls, jsem vzápětí pocítil dráždivý dotek ostrí. Po celé délce řezu se objevila krev, rozlila se mi po ruce a v bohatých kapkách stékala na zem. Taktak jsem se udržel, abych nevykřikl – ale zřejmě jsem nápadně zbledl.

„Nebojte se, od toho neumřete,“ pousmála se Olesja.

Pevně mi sevřela ruku nad ránou, hluboce sklonila obličej a rychle něco šeptala – cítil jsem na pokožce její horký, přerývaný dech. Když se narovнала a rozevřela prsty, zbylo na poraněném místě jen červené škrábnutí.

„Tak co, stačí vám to?“ zeptala se s šibalským úsměvem a schovala nůž. „Chcete ještě něco jiného?“

„Samozřejmě. Ale nemusí to být tak strašidelné a může se to obejít bez krveprolití.“

„Co bych vám tedy ukázala?“ řekla zamyšleně. „Tak aspoň tohle. Víte co? Jděte přede mnou po pěšině... Ale nesmíte se otáčet!“

„Nebude to nic hrozného?“ zeptal jsem se. Klidným úsměvem jsem se pokoušel zastřít bázeň, s jakou jsem očekával nepříjemné překvapení.

„Ne, ne... Je to maličkost... Tak jděte.“

Vykročil jsem, hluboce zaujat jejím pokusem. V zádech jsem cítil Olesjin soustředěný pohled. Urazil jsem sotva dvacet kroků, když jsem klopýtl na úplně rovném místě a padl na zem.

„Jen jděte dál!“ zavolala Olesja. „Neotáčejte se! To nic není, do svatby se vám to zahojí! Dávejte pozor, kam padáte!“

Vykročil jsem, ale po dalších deseti krocích jsem se natáhl znova.

Olesja se hlučně rozesmála a zatleskala do dlaní.

„Tak co? Jste spokojen?“ zavolala na mne a bílé zuby se jí zableskly. „Ted' už mi věříte? Nic si z toho nedělejte! Neletěl jste nahoru, ale dolů!“

„Jak jsi to dokázala?“ zeptal jsem se užasle, když jsem si ze šatů setřepával větvičky a suchou trávu. „Je to tajemství?“

„Vůbec ne. Docela ráda vám to vyložím. Ale mám strach, že mi nebudete rozumět... Nebudu vám to umět vysvětlit...“

Skutečně jsem jí příliš neporozuměl. Ale pokud se nemýlím, kouzlo tkvělo v tom, že za mnou šla krok co krok, stejnou nohou, a ustavičně mě sledovala očima, přičemž se snažila napodobit každý můj pohyb, doslova se se mnou ztotožnit. Když tak ušla několik kroků, začala si v duchu představovat provaz, který je v určité vzdálenosti natažen přede mnou, ve výšce takových třiceti centimetrů. Ve chvíli, kdy bych byl zavadil o neexistující provaz, Olesja tělem naznačila, že padá. Podle jejího tvrzení i ten nejstatnější člověk v tom okamžiku klopýtně. Až po dlouhé době jsem si vzpomněl na Olesjin zmatený výklad, když jsem pročítal lékařskou zprávu o pokusech s dvěma pacientkami, profesionálními kouzelníci, které trpěly hysterií. Byl jsem velmi překvapen, když jsem zjistil, že francouzské lidové kouzelnice používaly v obdobných případech stejné lsti jako ta půvabná, mladá poleská vědma.

„Ó, já umím ještě leccos jiného!“ sebejistě prohlásila Olesja. „Můžu na vás třeba poslat strach!“

„Co to znamená?“

„Přepadne vás hrůza. Budete sedět večer sám v pokoji a najednou vás zničehožnic popadne takový strach, že se začnete třást a ne-troufnete si podívat se za sebe. Ale to bych musela napřed vědět, kde bydlíte, a poznat váš pokoj.“

„To je potom úplně jednoduché,“ prohlásil jsem pochybovačně. „Docela jednoduše přistoupíš k oknu, zatukáš a něco křikneš.“

„To ne... Tou dobou budu v lese, nevyjdu na krok z naší chalupy... Ale budu sedět a pořád myslet na to, že jdu po ulici, vcházím do domu, otvírám dveře do vašeho pokoje... Budete sedět – třeba u stolu... Já se k vám zezadu potichu přikradu... Neuslyšíte mě... A pak vás najednou chytím za rameno a začnu vás škrtit, pořád víc a víc... a přitom se na vás budu dívat – takhle, vidíte?!“

Zachmuřila úzké obočí, strašlivým sugestivním pohledem se na mne zadívala, duhovky se jí zvětšily a promodraly. Rázem se mi vybavil obraz Medúzy, který jsem viděl v moskevské galerii. Z těch zvláštních očí na mne prýštila ledová, nadpřirozená hrůza.

„To už stačí, Olesjo,“ řekl jsem s falešným smíchem. „Mně se líbíš mnohem víc, když se usmíváš. Máš takový milý, dětský obličej.“

Šli jsme dál. Náhle jsem si uvědomil, jak výrazný, téměř vybroušený slovní projev má dívka tak prostá jako Olesja, a zeptal jsem se:

„Víš, co mě na tobě překvapuje, Olesjo? Vyrostlas uprostřed lesa, bez lidské společnosti... Moc jsi toho asi taky nenačetla...“

„Já vůbec neumím číst.“

„Tak tím spíš... Přitom mluvíš jako slečna z nejlepší společnosti. Kde se to v tobě vzalo? Chápeš, co tím myslím?!“

„Jistě. To všechno mě naučila babička. Nesmíte hledět na to, jak dneska vypadá. Kdepak! Je úžasně moudrá! Možná že i před vámi se časem rozpovídá, až si na vás trochu zvykne... Ta zná všechno, opravdu všechno na světě, ať se jí zeptáte, nač chcete. To se ví, teď už je stará.“

„Asi hodně přetrpěla, vid’? Odkud pochází? Kde žila dřív?“

Mé otázky se Olesje zřejmě nezamlouvaly. Odpověděla až po chvíli – vyhýbavě a neochotně.

„Nevím... Ona o tom nerada mluví. A když někdy něco řekne, tak mě hned vždycky prosí, abych na to zapomněla... Já už musím jít, babička se bude zlobit. Na shledanou... Promiňte, ale já vlastně ani vaše jméno neznám.“

Řekl jsem je.

„Ivan Timofejevič?! Tak to je výborné. Na shledanou, Ivane Timofejiči! Jestli se vám u nás líbí, přijďte zas!“

Na rozloučenou jsem jí podal ruku – Olesjina drobná, ale pevná dlaň mi odpověděla silným, přátelským stiskem.

VI

Od toho dne jsem byl v chaloupce na muřích nohách častý host. Olesja mne vždycky vítala s obvyklou vlídnou důstojností. Ale z prvního bezděčného pohybu, který udělala, sotva mě zahlédla, jsem poznal, že ji mé návštěvy těší. Stařena si dál bruchela něco pod nos jako dřív, ale vnučka nepochybně stála na mé straně, a tak mi stará vědma otevřené nepřátelství neprojevovala. Dárky, které jsem občas přinášel, asi také trochu zapůsobily v můj prospěch. Jednou to byl teplý šátek, podruhé sklenka zavařeniny, jindy lahvička višňovky. Na odchodu mě Olesja doprovázela až k Irinovské poštovní silnici – byla to mezi námi jakási dohoda beze slov. A pokaždé se mezi námi rozvinul tak zajímavý rozhovor, že jsme se oba bezděčně snažili cestu co možná prodloužit. Když jsme došli k Irinovské silnici, doprovázel jsem Olesju zase kus cesty nazpět, a než jsme se rozloučili, ještě velmi dlouho jsme postávali pod voňavou clonou borových větví a nebyli jsme s to rozhovor dokončit.

Na Olesje mi neučarovala jen její krása, ale i její harmonická, svérázná a nespoutaná povaha, její rozum – jasný, na druhé straně

ovšem spoutaný nezdolnou mocí pověr, rozum dětsky nevinný, ale současně šibalský, koketní rozum krásné ženy. Ustavičně se mne dopodrobna vyptávala na nejrůznější věci, které ji zajímaly a které vzrušovaly její neotřelou představivost. Vyptávala se na země a na různé národy, na přírodní jevy, na to, jak je zařízen vesmír a zeměkoule, na vědce, na velká města... Leccos jí připadalo podivuhodné, pohádkové, nepravděpodobné. Ale od prvních chvil našeho seznámení jsem s ní jednal tak vážně, tak upřímně a prostě, že bezvýhradně věřila všemu, co jsem jí vyprávěl. Když jsem se občas pokoušel vysvětlit jí něco, co mi připadalo příliš těžké pro její polobarbarský rozum, a odbýval jsem ji odkazem na to, že jí podobnou věc nedokážu vysvětlit, uprošovala mě, slibovala, že se vynasnaží... Tak jsem tedy vymýšlel obludná přirovnání a uváděl nejopovázlivější příklady. Její pružná a bystrá mysl brzy kralovala nad mou pedagogickou bezmocí. Přesvědčoval jsem se den po dni, že pro své prostředí je vybavena pozoruhodnými schopnostmi.

Jednou jsem se náhodou zmínil o Petěrburgu. Zaujalo ji to.

„Co je Petěrburg?! Městečko?!“

„Kdepak, žádné městečko, je to největší město v Rusku.“

„Největší? Opravdu největší?! Žádné větší už není?!“ vyptávala se naivně.

„Ne... Tam jsou nejvyšší úřady. Sídlí tam největší páni. A stojí tam jenom kamenné domy, žádné budovy ze dřeva tam nejsou.“

„Takže je mnohem větší než naše Stěpaň?!“

„Samozřejmě... o něco větší je... Asi tak pětsetkrát. Stojí tam domy tak velké, že by se do každého z nich vešlo dvakrát tolik lidí, než kolik žije v celé Stěpani.“

Jako obvykle jsem musel sáhnout po srovnání.

„Vidíš tu borovici?“

„Tu nejvyšší? Ano.“

„Tak takhle vysoké domy tam stojí. Mají pět šest pater. A jsou plné lidí, zdola až nahoru. Bydlí v takových malých komůrkách jako ptáci v klecích, v každé takové kleci jich je možná deset, takže jim

ani vzduch nestačí. A další zase bydlí v podzemí, tam je pořád vlhko a tma, slunce ten jejich pokojíček nenavštíví, jak je rok dlouhý.“

„Já bych svůj les za to vaše město nevyměnila ani za nic,“ řekla Olesja a potřásla hlavou. „Já chodím nerada i do Stěpaně na trh. Lidi se tam strkají, nadávají si, všude plno rámusu... Vždycky se mi začne tak stýskat po lese, že bych nejradši všeho nechala a rozběhla se rovnou domů... Jen si to své město spánembohem nechte, já bych tam nechtěla žít ani za nic.“

„A co když dostaneš muže z města?“ zeptal jsem se s úsměvem.

Zachmuřila obočí, jemné chřípí se jí zachvělo.

„To tak!“ řekla opovržlivě. „Já žádného muže nepotřebuju!“

„To říkáš teď, Olesjo. Takhle mluví skoro všechna děvčata, a přece se každá z nich provdá. Jen počkej, za nějaký čas někoho potkáš, zamiluješ se do něho a pak s ním půjdeš třeba na kraj světa, natož někam do města!“

„Ne, ne, prosím vás, nebudeme o tom mluvit, ano?!“ hněvivě mne zarazila.

„Tys ale legrační, Olesjo! Copak ty si vážně myslíš, že se nikdy v životě do žádného muže nezamiluješ?! Taková mladá, krásná, energická dívka?! Až se v tobě rozpálí krev, budeš mluvit jinak.“

„Dobře, tak se zamiluju!“ vyzývavě odpověděla Olesja a oči se jí zaleskly. „Nikoho se nebudu ptát...“

„Tak se taky potom provdáš...“, pošádil jsem ji.

„To myslíte v kostele?“

„Jistě, provdáš se v kostele... Povedou vás kolem analoje², na hlavu ti nasadí věnec...“

Olesja sklopila víčka a se slabým úsměvem odmítavě zavrtěla hlavou.

„Ne, ne, můj milý... Možná že se vám nebude líbit, co teď řeknu, ale v naší rodině takovou svatbu jakživ nikdo neměl. Máma i babička to bez toho taky přežily... My ani do kostela nesmíme.“

---

2 Analogion, chrámový podstavec na liturgické knihy a ikony. *Pozn. red.*

„Jenom kvůli tomu vašemu čarování?!“

„Ano, kvůli našemu čarování,“ klidně a důstojně odpověděla Olesja. „Jak bych si vůbec mohla troufnout, abych někdy vkročila do kostela, když je má duše už od narození zaprodaná *jemu*.“

„Olesjo, má milá děvenko, věř mi, že si sama něco namlouváš! To je k smíchu, to je barbarství, co mi tu říkáš!“

Na jejím obličejí jsem znovu spatřil výraz podivné pokory a jakési chmurné jistoty o tajemném předurčení.

„Ne, ne, to vy ani nemůžete pochopit... Já to cítím, tady uvnitř,“ řekla a pevně přitiskla ruku na srdce. „Celý náš rod je prokletý na věky věkův. Vždyť to přece musíte vidět sám! Kdo jiný nám pomáhá než *on*?! Copak by obyčejný člověk mohl dokázat to, co dokážu já?! Všechna naše síla pochází jen od *něho*.“

Kdykoli jsme zavadili o tento nevšední námět, náš rozhovor končil podobně. Marně jsem vyvracel Olesjiny námitky všemi prostředky, které byl její rozum s to pochopit, marně jsem jí vykládal o hypnotismu, o sugesci, o psychiatrii, o indických fakírech, marně jsem se snažil doložit fyziologickými argumenty některé její pokusy, třeba právě to zařikávání krve, kterého se snadno dosáhne, když obratně stiskneme žílu... Ačkoli ve všech ostatních věcech ke mně chovala bezmeznou důvěru, v těchto případech vytrvale popírala všechny mé důkazy a vysvětlení... „Tak dobrá, dobrá, když jde o tu krev, prosím, ale kde jsem se tedy naučila všechno ostatní?!“ ptala se mne zvýšeným hlasem, zaujata hádkou. „Copak umím jenom to?! Já vám za jediný den vyženu z chalupy všechny myši a šváby?! Nebo ve dvou dnech vyléčím nejtěžší horečku, se kterou nic nepořádí vaši nejlepší doktoři?! A jenom obyčejnou vodou! Nebo dokážu takovou věc, že vám nějaké slovo navždycky vypadne z paměti! A jak to, že umím vykládat sny? A proč znám budoucnost?!“

Každá naše hádka zpravidla končila tím, že jsme se oba odmlčeli, aniž jsme vůči sobě cítili nějakou zášť. Opravdu jsem pro většinu jevů z její černé magie nenalézal ve svých skromných odborných

znalostech nějaké rozumné, přesvědčivé vysvětlení. Nevím, zda Olesja ovládala aspoň polovinu těch tajemství, o kterých hovořila s tak naivní důvěrou, ale to, čeho jsem sám byl nejednou svědkem, mě utvrdilo v předsvědčení, že Olesja ovládá právě ty instinktivní, dosud nevysvětlené vědomosti, které předstihly vědu o celá staletí, existují uzavřeně a skryté mezi nejprostšími vrstvami národa a dědí se jako nejhlubší tajemství z pokolení na pokolení.

V tomto jediném bodě jsme zastávali rozporná stanoviska, ale jinak jsme k sobě lnuli víc a víc. O lásce mezi námi dosud nepadlo ani slovo, ale už jsme toužili být spolu, a když se v okamžicích mlčení naše pohledy nečekaně setkaly, viděl jsem, že Olesjiny oči vlhnou a na spánku jí tepe jemňounká modrá žilka...

Zato mé přátelství s Jarmolou se dokonale pokazilo. Mé návštěvy v chaloupce na muřích nožkách a večerní procházky s Olesjou pro něho zřejmě nebyly tajemstvím. S překvapivou přesností vždycky věděl všechno, co se dělo v *jeho* lese. Od jisté doby jsem si všímal, že se mi záměrně vyhýbá. Kdykoli jsem se chystal do lesa, černýma očima mě vyčítavě a mrzutě zdálky sledoval, ačkoli se o svých námitkách nezmínil ani slovem. Naše komická výuka psaní skončila. Když jsem někdy večer Jarmolu vybízel, aby se se mnou učil, jen mával rukou.

„Kdepak, milostpane! To není na nic!“ dodával líně a pohrdavě.

S lovem jsme také přestali. Kdykoli jsem na to zavedl řeč, našel si Jarmola nějakou výmluvu. Jednou měl pušku v nepořádku, podruhé mu stonal pes, pak zase neměl kdy... „Nemám čas, milostpane, musím orat,“ to byla jeho nejčastější odpověď, ačkoli jsem naprosto přesně věděl, že Jarmola orat nebude a naopak procíví celý den u krčmy – s pochybnou nadějí, že se najde někdo, kdo ho pozve. To skryté nepřátelství beze slov mě pozvolna vyčerpávalo; už jsem uvažoval o tom, že Jarmolovy služby odmítnu – využiju hned první vhodné příležitosti... Bránil mi jen soucit s jeho ohromnou žebráckou rodinou, kterou ty čtyři ruble Jarmolova výdělků zachraňovaly před smrtí hladem.

VII

Když jsem jednou jako obvykle přišel vpoledvečer do chaloupky na můřích nožkách, ihned jsem postřehl, že obě ženy jsou velmi sklíčené. Stařena seděla v posteli, shrbená, hlavu obemknutou rukama, mumlala cosi nesrozumitelného a kolébala se sem a tam. Můj příchod vůbec nevnímala. Olesja mě uvítala vlídně jako vždy, ale nebyli jsme s to zapříst nějaký rozhovor. Asi mě poslouchala jen na půl ucha. Na krásném obličejí ležel podivný stín niterného znepokojení.

„Vidím, že vás potkala nějaká nepříjemnost, Olesjo,“ řekl jsem a zlehka se dotkl její ruky, která spočívala na lavici.

Olesja se prudce odvrátila k oknu, jako by si tam něco bedlivě prohlížela. Snažila se vypadat klidně, ale obočí se jí zachvělo. Pevně skousla zuby spodní ret.

„Ne... Co by nás dvě mohlo potkat?“ pronesla zastřeným hlasem. „Všechno je stejné.“

„Proč mi neřekneš pravdu, Olesjo? To není od tebe hezké. Já myslím, že jsme skuteční přátelé.“

„Opravdu se nic nestalo... Pořád stejné starosti... nic zvláštního...“

„Ne, ne, Olesjo, bude to něco vážnějšího. Jen se na sebe podívej, jak jsi ustaraná!“

„To se vám jenom tak zdá.“

„Bud' ke mně upřímná, Olesjo. Nevím, jestli ti mohu nějak pomoci, ale snad bych ti aspoň mohl poradit... A tobě se uleví, když si postěžuješ.“

„Ale ne, opravdu ne, nestojí to za řeč,“ netrpělivě namítala Olesja. „Vy nám s tím nepomůžete.“

Stařena se náhle s nezvyklou vášnivostí vmísila do rozhovoru.

„Co se vzpíráš, holka hloupá! Proč ohrnuješ nos, když to myslíš dobře?! Jako kdybys ty byla ta nejchytřejší na světě! Dovolte, milostpane, já vám to povím všechno po pořádku.“

Ukázalo se, že jde o záležitost mnohem závažnější, než se mohlo jevit podle slov pyšné Olesji. Předešlého večera navštívil chaloupku na muřích nohách zdejší strážmistr.

„Nejdřív se usadil jako slušný host a řek si o vodku,“ pokračovala Manujlich. „A pak se do mě pustil. Abych zmizela z chalupy během čtyřiaadvaceti hodin, i se svým haraburdím. Jestli prý mě tady ještě podruhé nachytá, tak mě pošle po šňůře. Potáhneš do své rodný obce šupem, potvoro čertovská, mi řek, a dva vojáci tě tam doprovodí, na to vem jed... Ale já pocházím zdaleka, milostpane, až z Amčenska, a dneska už tam neznám živou duši. Papíry nám taky propadly, a nejsou ani pravé. Bože, bože, takové neštěstí na stará kolena!“

„A proč tě tady dřív klidně nechával? Co ho to teď popadlo?!“ zeptal jsem se.

„Kdo se v tom má vyznat... Něco mi tu vykládal, ale já mu nerozuměla. Tahle bouda, ve které bydlíme, patří statkáři, ta není naše. My jsme dřív s Olesjou bydlely ve vsi, a potom...“

„Já to vím, babičko, slyšel jsem o tom... Chlapi na tebe dostali dopal...“

„Tak to bylo... Tak jsem si tenkrát tu chaloupku vyprosila u starého statkáře, u pana Abrosimova. Ale teď prý ten les odkoupil jiný statkář, a ten chce tady ty bažiny vysoušet. Jenže proč bych jim měla překážet zrovna teď?!“

„A co když je to všechno jenom lež?“ poznamenal jsem. „Třeba chtěl strážmistr jenom úplatek. Mělas mu dát peníze...“

„Vždyť já mu dávala, miláčku. Ale nic nevzal. To je ta potíž! Pětaadvacetirublovku jsem mu strkala, ale hnal mě, tak strašně na mě zařval, že jsem div neumřela strachy. Co si teď počnem, samotný dvě ženský! Drahoušku zlatý, milostpane, kdybys nám moh nějak pomoci, kdybys ho nějak přived k rozumu, toho lotra, do smrti bych ti byla vděčná!“

„Babičko!“ vyčítavě pronesla Olesja.

„Co mě okřikuješ?! Já to dobře vím, že jsem tvá babička! Už pětadvacátý rok to vím! Ty si myslíš, že by nám bylo snáz, kdybysme šly o žebrácké holi?! Ba ne, jen ji neposlouchejte, milostpane! Jestli pro nás můžete něco udělat, moc vás o to prosím!“

Mlhavě jsem slíbil, že se pokusím, ačkoli naděje byla pramalá. Jestliže strážmistr odmítl úplatek, pak už to bylo opravdu příliš vážné. Ten večer se Olesja se mnou rozloučila chladně a nešla mne ani vyprovodit. Pozoroval jsem, že se ta sebevědomá dívka na mne zlobí; nepřála si, abych se do záležitosti vměšoval, a trochu se styděla za babčinu ufnukanost.

VIII

Bylo šedivé teplé ráno. Několikrát přeběhl hustý, krátký, blahodárný déšť, po kterém roste zjara tráva zrovna před očima a raší nové výhonky. Po dešti vykouklo slunce a zaplavilo veselým svitem čerstvě pokropenou, bledounkou zeleň šeříků, které hustě zarůstaly mou zahrádku. Drzé pokřikování vrabců na kyprých záhoncích zesílilo a lepkavé pupence topolů zavoněly. Seděl jsem u stolu a rýsoval plánek chaty, když do pokoje vstoupil Jarmola.

„Je tady strážmistr,“ pronesl zamračeně.

Vypadlo mi z hlavy, že jsem mu před dvěma dny nakázal, aby mi ihned podal zprávu, kdyby se strážmistr objevil, a tak jsem teď vůbec nebyl s to uvědomit si, co ke mně toho představitele státní moci přivádí.

„Co se děje?“ zeptal jsem se nechápavě.

„Říkám, že přijel strážmistr,“ opakoval Jarmola tímž nepřátelským tónem, jakým se mnou v poslední době hovořil stále. „Teď jsem ho zahlíd na hrázi. Jede sem.“

Venku zarachotila kola. Vrhł jsem se k oknu a otevřel. Hubený, sytě hnědý valach s protáhlým hřbetem, převislým dolním pyskem

a dotčeným výrazem v očích důstojným krokem táhl vysokou bryčku s košatinou, ke které byl připřažen pouze jedinou vidličnatou ojí, místo druhé se táhl tlustý provaz. (Zlé jazyky v kraji vykládaly, že strážmistr záměrně volil tak ubohý povoz, aby lidem zabránil v nejrůznějších ošidných výkladech.) Strážmistr řídil sám a jeho nestvůrné tělo v šedivém plášti z elegantního důstojnického sukna zabíralo celý kozlík.

„Má úcta, Jevpsichiji Afrikanoviči!“ zavolal jsem, vykloněn z okna.

„Á, mojeúcta, velevážený! Jak se daří?“ ozval se jeho vlídný, burácivý, velitelský baryton.

Zastavil valacha, dlaní se dotkl štítku čepice a s těžkopádnou grácií předklonil trup.

„Pojďte ke mně na minutku. Mám k vám takové menší přání.“

Strážmistr rozhodil rukama a potřásl hlavou.

„Nejde to, vážený! Bohužel! Musím ve služební záležitosti! Do Vološe, za nebožtíkem. Jeden utopenec, prosím.“

Ale já už dobře znal strážmistrovu slabé stránky, a tak jsem s falešnou lhostejností pronesl:

„Škoda, škoda... Právě jsem totiž získal ze sklepů hraběte Vorcela pár prvotřídních láhvinek...“

„Nejde to, račte prominout. Služba je služba!“

„Prodal mi to jeho sklepník ze známosti. Opatroval je ve sklepe líp než vlastní děti. Zašly by tam, chudáci... Poručím, aby zatím dali vašemu koni seno...“

„Já se vám doopravdy dívím,“ vyčítavé poznamenal strážmistr. „Copak nevíte, že služba je na prvním místě?! A co máte v těch láhvinkách? Slivovici?!“

„Kdepak slivovici!“ zasmál jsem se a mávl rukou. „Vodku! Prvotřídní čistounkou polskou starku!“

„Škoda, škoda, že už jsem po jídle,“ lítostivě pronesl strážmistr a podrbl se na tváři. Přitom neuvěřitelně sešklebil obličej.

Naléhal jsem stejně nevzrušeně dál.

„Nevím, jestli to je pravda, ale sklepník se dušoval, že ta vodka je stará dvě stě let. Ta vůně – koňak, hotový koňak! A žlutá jako jantar!“

„Panebože, jak vy mě trápíte!“ s komickým zoufalstvím zvolal strážmistr. „Kdo se postará o mého koně?“

Pár láhví polské „starky“ jsem skutečně měl, i když nebyla tak stará, jak jsem se vychloubal, ale spoléhal jsem na to, že sugescí pár desetiletí navíc získá... Rozhodně to byla silná domácí vodka, která podrážděla nohy a na kterou byl jeden zruinovaný boháč nesmírně pyšný. (Jevpsichij Afrikanovič pocházel z duchovních kruhů – neprodleně mne požádal o jednu láhev pro případ, že by u něho došlo k „onemocnění z prostydnutí“, jak se vyjádřil.) Přílohu jsem měl báječnou – mladé ředkvičky s čerstvě stlučeným máslem.

„Tak jakého druhu je ta vaše záležitost, velevážený,“ zeptal se strážmistr po páté sklence, když se zaklonil na opěradlo starého křesla, které jen zaúpělo.

Vyložil jsem mu situaci ubohé stařeny, zdůraznil její bezmoc a zoufalství, zmínil se o zbytečném formalismu. Strážmistr naslouchal se sklopenou hlavou, nevzrušeně loupal zdravé, tvrdé, červené ředkvičky a s požitkem je chroustal. Občas po mně bleskl lhostejným, zakaleným očkama, komicky pomněnkovým a malým, ale z jeho ohromného zarudlého obličejce jsem nevyčetl nic. Ani sympatie, ani odpor. Když jsem se konečně odmlčel, zeptal se jen:

„Tak co ode mě vlastně chcete?!“

„Jak to – co?!“ podivil jsem se. „Mějte přece pochopení pro jejich situaci! Jsou to dvě ubohé, bezbranné ženy...“

„A ta jedna z nich je jablíčko k nakousnutí!“ jízlivě mi skočil do řeči.

„Ať už je k nakousnutí nebo ne, to je vedlejší, ale řekněte mi, proč byste k nim nemohl mít jistý ohled? Copak zrovna vy tak nutně potřebujete, aby odtáhly šupem?! Tak aspoň nějaký čas počkejte, než si sám promluví se statkářem. Co vás to bude stát, když měsíc počkáte?!“

„Jak to, co mě to bude stát?!“ vyletěl strážmistr z křesla. „Račte prominout, ale bude mě to stát moc, bude mě to stát všecko! Především postavení! Kdo může vědět, co je zač ten nový statkář, ten pan Iljaševič, velevážený?! Co když to je donašeč?! Znáte je, to jsou takoví, kterým stačí málo a už shánějí pero a papír a píšou udání do Petěrburgu, velevážený! Takových už jsme viděli, prosím...“

Pokusil jsem se ho uklidnit:

„Ale prosím vás, Jevpsichiji Afrikanoviči! Vždyť to všechno zveličujete! Oč nakonec jde? Marná věc – riziko je riziko a vděčnost je vděčnost, ne?!“

„Pchá!“ zaječel strážmistr a zastrčil ruce hluboce do kapes. „Tomu vy říkáte vděčnost! Vy myslíte, že si pro nějakých pětadvacet rublů zničím služební postavení?! Kdepak, to bychom si nerozuměli, příteli!“

„Co se rozčilujete, Jevpsichiji Afrikanoviči! O ten obnos přece vůbec nejde, já to myslím jen tak... Abych tak řekl, ve smyslu lidském...“

„Jo, tak ve smyslu lidském?!“ ironicky vyštěkl strážmistr. „Račte prominout, ale pokud jde o takové lidstvo, jako jsou ty dvě, tak toho mám až po krk!“

A energicky ukázal na mohutný, bronzově opálený krk, jehož tučné záhyby mu visely přes límec.

„Ale to už vážně přeháníte, Jevpsichiji Afrikanoviči!“

„Ani trochu, velevážený! Je to ‚vřed zdejších míst‘, abych to řekl s naším proslulým bajkařem, panem Krylovem, prosím! Ano, ano, to jsou ty dvě dámy! Vy jste neráčil číst vynikající výtvar Jeho Jasnosti, knížete Urusova? Jmenuje se to ‚Policejní strážmistr‘!“

„Ne, neměl jsem to potěšení.“

„To je velká škoda, velevážený. Je to nádherná věc, a vrcholně mravná, prosím, plná mravních ideálů... Až budete mít příležitost, nenechte si to ujít, prosím!“

„Dobrá, dobrá, velice rád. Ale stejně nechápu, jaký vztah může mít ta knížka k těm dvěma chudým ženám?!“

„Jaký?! Zcela bezprostřední, prosím! Za prvé!“ (Jevpsichij Afrikanovič ohnul tučný, zarostlý ukazovák levé ruky.) „Strážmistr sleduje bez úmoru, aby všichni navštěvovali chrám boží, aniž by v něm přebývali s odporem v duši...‘ Račte mi zjistit, prosím, jestli ta dotyčná – ta – jak jí říkají – ta Manujlichová chodí do kostela? Jestlipak tam vůbec vkročí?!“

mlčel jsem, překvapen tím, jaký nečekaný obrat vzal náš rozhovor. Strážmistr na mne vítězoslavně pohlédl a ohnul druhý prst.

„Bod druhý: ‚Všeobecně se zakazuje každá lživá předpověď, jakož i falešný výklad...‘ Chápete, že ano?! A následuje bod třetí: ‚Je zakázáno vydávat se za čaroděje nebo kouzelníka a užívat podobných klamů.‘ Tak co tomu říkáte?! A co když se to všechno najednou provalí, nebo to někdo donese nahoru?! Kdo bude pohnán k odpovědnosti?! Já! Koho vyženou z úřadu?! Mě! Tak vidíte, jaký to je propletenec!“

Znovu dosedl do křesla. Očima roztržitě bloudil po pokoji, prsty hlučně bubnoval do stolu.

„Ale když vás přece jen o to poprosím, Jevpsichiji Afrikanoviči?!“ znovu jsem vemlouvavě zaútočil. „Vím, že máte velmi těžkou a odpovědnou službu, ale vím také, že máte zlaté srdce. Ano, máte zlaté srdce! Proč byste mi neslíbil, že těm dvěma ženám neublížíte?!“

Strážmistr náhle utkvěl zrakem kdesi nad mou hlavou.

„Máte moc pěknou flintičku,“ pronesl nedbale, a dál bubnoval prsty po stole. „Nádhernou! Když jsem k vám posledně zajel a vy jste zrovna nebyl doma, moh jsem na ní nechat oči! Vynikající flintička!“

Také jsem otočil hlavu a zadíval se na pušku.

„Ano, není k zahoezení,“ poznamenal jsem se skromnou pýchou. „Je to stará zbraň, ale minulý rok jsem si ji dal zmodernizovat. Jen se podívejte na ty hlavně!“

„Ovšem, ovšem, velevážený... Ty se mně líbily vůbec nejvíc! Opravdu skvostná věcička! Hotový poklad, velevážený!“

V tu chvíli jsme se střetli očima a já si všiml, jak se strážmistrovi zachvěl v koutku úst lehký, ale významný úsměv. Vstal jsem, sundal pušku ze zdi a přistoupil k němu.

„Čerkesové mají velmi příjemný zvyk, že hostovi darují všechno, co jim pochválí,“ řekl jsem roztomile. „Sice nejsme Čerkesové, Jevpsichiji Afrikanoviči, ale velmi vás prosím, abyste tu zbraň přijal ode mne na památku.“

Strážmistr ze slušnosti odmítl.

„Proboha, takový nádherný dar! Ne, ne, to by byl zvyk až příliš štědrý, to nemohu přijmout!“

Ale dlouho jsem ho přemlouvat nemusel. Přijal zbraň, opatrně si ji postavil mezi kolena a čistým kapesníkem jemně setřel prach, který se usadil na spoušti. Trochu jsem se upokojil, když jsem viděl, že se zbraň aspoň dostala do rukou milovníka a znalce. Téměř vzápětí Jevpsichij Afrikanovič vstal a měl se k odjezdu.

„Práce nečeká a já už se tady pěkně zapovídal,“ řekl a hlučně dupl o podlahu, aby navlékl neposlušné galoše. „Až zavítáte do našich končin, račte mě navštívit.“

„A co ta záležitost s Manujlichou, pane náčelníku?“ připomněl jsem mu delikátně.

„Podívám se na to, uvidíme...,“ neurčitě zabručel Jevpsichij Afrikanovič. „Ještě jsem vás chtěl o něco poprosit... Máte vynikající ředkvičky...“

„Sám jsem je vypěstoval.“

„Úžasně dobré! Úžasně, opravdu! Moje drahá polovice strašně miluje všechny druhy zeleniny, věřil byste tomu?! Kdybyste byl tak laskav... stačí mi jenom svazeček, velevážený...“

„Bude mi potěšením. S velkou radostí, Jevpsichiji Afrikanoviči. Hned dneska pošlu košíček. A trošku másla taky, když dovolíte... Máslo mám opravdu prvotřídní...“

„Prosím, prosím, máslo můžete poslat také...,“ milostivě souhlasil strážmistr. „A těm ženským vyříd'te, že jim dám pokoj. Ale ať si

uvědomí, že nějaké ‚děkuji‘ mi nestačí,“ dodal zvýšeným hlasem. „Tak buďte tady zatím zdrav. Ještě jednou ‚merci‘ za dárek a za pochoštění.“

Po vojensku sklapl podpatky a těžkým krokem důležitého, vypaseného muže zamířil ke své „ekvipáži“, u které už se smeknutými čepicemi v uctivém předklonu postávali strážník, starosta a Jarmola.

IX

Jevpsichij Afrikanovič dodržel slib a na neurčitou dobu ponechal obyvatelky chatrče na pokoji. Ale náš vztah s Olesjou se nápadně změnil. Z Olesjiny dřívější důvěry a naivní vlídnosti nezbylo ani stopy. Vyprchala i její dřívější živost, v níž tak mile splývala koketérie krásné dívky s rozvernou chlapeckou škádlivostí. V našich rozhovorech se objevilo jakési neurčité napětí. Olesja se kvapně a bojácně vyhýbala každému námětu, který dřív poskytoval našim rozhovorům tak zajímavou půdu.

V mé přítomnosti se přísně a soustředěně věnovala práci, ale často jsem postřehl, že náhle vyčerpaně svésila ruce a strnule se zahleděla do země. Když jsem ji v takové chvíli oslovil nebo zavolal na ni jménem, trhla sebou a zvolna ke mně obrátila tvář, v níž se zračil úlek i snaha, aby pochopila, co jí říkám. Někdy mi připadalo, že ji snad skličuje má společnost, ale proti tomu zase svědčil její zájem, s jakým ještě před několika dny přijímala každou mou poznámku, každíčkou větu... Její pyšná, nezávislá povaha mi zřejmě nemohla odpustit, že jsem orodoval u strážmistra. Ale ta domněnka mě neuspokojovala. Kde by se vzala taková přehnaná hrdost u tak prosté dívky, která vyrostla uprostřed opuštěných lesů?

To všechno se muselo nějak vysvětlit – ale Olesja se úzkostlivě vyhýbala každému otevřenému rozhovoru. Naše večerní procházky skončily. Marně jsem každý den před odchodem vrhal na Olesju

výmluvné, prosebné pohledy – tvářila se, že nerozumí. Stařena byla sice hluchá, ale její přítomnost mi vadila.

Občas jsem se vzbouřil proti vlastní bezmoci i proti návyku, který mě den co den štvál za Olesjou. Ani jsem netušil, jak pevné, jemné, neviditelné jsou nitě, kterými bylo mé srdce připoutáno k té okouzlující a nepochopitelné dívce. Dosud jsem na lásku nepomyslel, ale už jsem prožíval to neklidné údobí, které lásce předchází, údobí neurčitých, omamných a smutných tušení. Ať jsem byl kdekoli, ať jsem se jakkoli snažil o rozptýlení, všechny mé myšlenky se ustavičně vracely k Olesje, má bytost po ní toužila, při každé vzpomínce, kdy se mi vybavilo třeba jen nějaké Olesjino bezvýznamné slovo, její gesto, úsměv, sevřelo se mi srdce tichou, slastnou bolestí. Ale nadcházel večer a já znovu seděl na nízké, vratké stoličce a zlostně si uvědomoval, že jsem stále nesmělejší, neobratnější a těžkopádnější.

Jednou jsem tak vedle Olesji strávil celý den. Už od rána mi nebylo dobře, ačkoli bych byl dosud nedokázal vysvětlit, co mi vlastně je. K večeru se mi přitížilo. Hlavu jsem měl jako z olova, v uších mi hučelo, v týle jsem cítil vytrvalou tupou bolest, jako by mi tam někdo přitiskl měkkou, ale silnou ruku. Měl jsem sucho v ústech a po celém těle se mi rozlila malátnost – byl bych jen ustavičně zíval. Oči mě tak rozbolely, jako bych se dlouho zblízka upřené díval do lesklého bodu.

Když jsem se pozdě večer vracel domů, přepadl mě právě uprostřed cesty záchvat zimnice. Skoro jsem neviděl na cestu, neuvědomoval jsem si, kudy jdu, a potácel jsem se jako opilý – v prudké zimnici mi zběsile cvakaly zuby.

Dodnes nevím, kdo mne dovezl domů. Přesně šest dní jsem se zmítal ve strašlivé zimnici poleských bažin. Během dne se nemoc vždycky utišila a vědomí se mi vracelo. Vyčerpaně jsem se ploužil po světnici, zesláblá kolena mi podklesávala bolestí. Při každém prudším pohybu se mi nahrnula do hlavy horká krev a všechno kolem zahalila mlha. Kolem sedmé večer mě jako bouře přepadl

záchvat – čekala mne strastiplná noc na lůžku, nekonečná jako věky, kdy jsem se pod pokrývkou třásl zimou nebo hořel nesnesitelným žárem. Stačilo, abych jen lehounce zdřímł, a můj rozpálený mozek se ocital v zajetí podivných, ohavných, trýznivě barvitých snů. Kupily se v nich nejpodrobnější detaily, které na sebe navazovaly v šíleném zmatení. Bud' mi připadalo, že vybírám pestré krabice bizarních tvarů, že vytahuji malé z větších, z malých ještě menší, ale nejsem s to dokončit tu nekonečnou práci, která se mi už dlouho hnusí. Nebo se mi děsivou rychlostí kmitaly před očima dlouhé, zářivé pruhy tapet; místo vzorů je pokrývaly celé řetězce lidských obličejů – někdy krásných, vlídných a usměvavých, jindy znetvořených ohavnými grimasami, s vyplazenými jazyky, vyceněnými zuby a vybouleným bělmem. Pak jsem vedl s Jarmolou zamotané, neuvěřitelné abstraktní spory. Argumenty, které jsme uváděli, byly s každým okamžikem hlubší a vybroušenější. Jednotlivá slova, ba dokonce jednotlivé zvuky nabývaly nesmírného, tajuplného významu, ale zároveň mne přepadal štítivý děs před neznámou, nadpřirozenou silou, která mi vymotává z hlavy nechutná sofismata, jedno po druhém, a nutí mne do hádky, která už se mi dávno omrzela...

Byl to jakýsi vzrušený vír lidských a zvířecích trupů, krajin, předmětů nejpodivuhodnějších tvarů a barev, slov a vět, jejichž význam jsem procíťoval všemi smysly. Ale co je nejpodivnější – že jsem zároveň stále viděl světlý, pravidelný odraz lampy s ohořelým zeleným stínidlem. A kupodivu jsem si také byl vědom toho, že v onom klidném kruhu s rozmazanými okraji se tají mlčelivý, jednotvárný, tajemný a hrozný život, život ještě mnohem děsivější než divoký chaos mých snů.

Pak jsem se probouzel – ne, to není přesné, spíš jsem se nutil k bdění. Téměř se mi vracelo vědomí. Uvědomoval jsem si, že ležím v posteli, že stůňu, že jsem ještě před chvilkou blouznil, ale světlý kruh na tmavém stropě mne svou skrytou, zlověstnou hrozbou děsil dál. Zesláblou rukou jsem se dotýkal hodin, díval jsem se na ně

a s tesknou nechápavostí jsem zjišťoval, že ten nekonečný průvod mých obludných snů trval sotva pár minut. Panebože, říkal jsem si zoufale, kdy už se konečně rozední! Zmítal jsem se na rozpálených polštářích a cítil na rtech vlastní palčivý, krátký, těžký dech... Ale znovu jsem upadal do pavučin dřímoty – můj mozek se znovu měnil v manéž barvitých, spletitých nočních můr – abych se za pár okamžiků znovu probouzel, zaplaven smrtelnou tesknoutou...

Díky silné konstituci, chininu a odvaru jitrocele jsem po šesti dnech chorobu překonal. Vstal jsem z postele, ale byl jsem jako zbitý a sotva jsem se držel na nohou. Uzdravoval jsem se rychle, s divokou dychtivostí. Po šestidenním horečnatém blouznění mi připadalo, že mám hlavu prázdnou, malátně, líně prázdnou, bez jediné myšlenky. Měl jsem dábelskou chuť k jídlu, nabíral jsem sílu po hodinách, každou částíčkou organismu jsem vsával zdraví a radost ze života. Zároveň mne to s novou chutí táhlo do lesa, do osamělé zborcené chalupy. Mé nervy zatím ještě v pořádku nebyly – kdykoli jsem si v duchu vyvolal Olesjinu podobu nebo její hlas, přepadal mne takový nápor něhy, že jsem se pokaždé málem rozplakal.

X

Uplynulo ještě pět dní, a já se cítil tak silný, že jsem bez nejmenší únavy došel až k chaloupce na muřích nožkách. Když jsem vstupoval na práh, srdce se mi rozbušilo obavami a rozčilením. Neviděl jsem Olesju téměř dva týdny a teď jsem si nesmírně zřetelně uvědomil, jak je mně blízká a milá. Držel jsem se veřejí a několik vteřin váhal – dokonce jsem nerozhodně zavřel oči a uklidňoval dech, než si troufnu otevřít...

V dojmech, které následovaly pak, se nikdo nikdy nevyzná... Může si někdo zapamatovat slova, která v prvních okamžicích setkání pronese matka a syn, muž a žena, dva milenci? Říkají ta

nejprostší, nejvšednější slova, věty někdy až směšné – kdybychom je přesně zaznamenali na papír. Ale v oné chvíli je každé to slovo výstižné a nekonečně milé právě proto, že je pronáší nejdražší hlas.

Velmi zřetelně si pamatuji jen to, jak se ke mně Olesja prudce otočila a na jejím kouzelném a pro mne nějak novém obličejí se vystřídala nechápavost, úlek, neklid i zářivý, něžný úsměv lásky... Stařena přešlapovala vedle mne a něco mumlala, ale já ji nevnímал.

„Co s vámi bylo?“ slyšel jsem Olesjin hlas. „Vy jste stonal?! Tolik jste zhubl, můj chudáčku!“

Dlouho jsem nebyl s to odpovědět – mlčky jsme stáli proti sobě, drželi se za ruce a hluboce, radostně si hleděli do očí. Těch pár vteřin mlčení budu vždycky pokládat za nejšťastnější okamžiky svého života. Nikdy, nikdy, ani dřív, ani později jsem nepoznal opojení tak čisté, tak úplné, opojení, které zaplavilo celou mou bytost. Tolik jsem přečetl v Olesjiných očích! Vzrušení z mého příchodu, výčítku, že jsem se tak dlouho neobjevil, i vášnivé vyznání lásky... Cítil jsem, že s tím pohledem se mi radostné, bez váhání a bez výhrad odevzdává celá její bytost.

Olesja sama porušila to kouzlo první – když mi nepatrným pohybem víček ukázala na Manujlichu. Usedli jsme vedle sebe a Olesja se mne podrobně a starostlivě vyptávala, jak probíhala má choroba, jaké léky jsem užíval, co říkal a soudil doktor (dvakrát za mnou přijel z městečka). O doktorovi jsem jí musel vyprávět několikrát, chvílemi jsem postřehl, že jí na rtech zahrál lehký ironický úsměv.

„Kdybych byla věděla, že stůněte!“ zvolala netrpělivě a soucitně. „V jediném dnu bych vás postavila na nohy... Jak se na ně můžete spoléhat, když vůbec nic – vůbec nic neznají?! Proč jste pro mě neposlal?!“

Zrozpáčitěl jsem.

„Přišlo to tak náhle, Olesjo, víš... a také jsem tě nechtěl obtěžovat. Bylas v poslední době taková divná, jako by ses na mne ustavičně zlobila, nebo jako bys mě už měla dost... Poslyš, Olesjo,“ dodal jsem

tišším hlasem, „my dva si musíme povědět spoustu věcí... Ale jenom my dva, o samotě, chápeš?!“

Zvolna sklopila víčka na znamení souhlasu, pak se bojácně ohlédla na babičku a rychle zašeptala:

„Ano... já si to přála také... až potom... počkejte.“

Sotva zapadlo slunce, začala mě Olesja vybízet k návratu.

„Pospěšte si, rychle, rychle,“ hartusila a zvedala mne za ruku ze stoličky. „Kdybyste teď trochu prostydl, nemoc se vám vrátí.“

„Kampak se chystáš, Olesjo?“ nečekaně se zeptala Manujlich, když si všimla, že si vnučka rychle přehazuje přes hlavu velký šedivý vlňák.

„Kousek ho vyprovodím,“ odpověděla Olesja.

Pronesla to lhostejným hlasem a vůbec se přitom na babičku nepodívala, hleděla do okna, ale v jejím hlase jsem zaslechl nepatrné podráždění.

„Tak přece jenom půjdeš?!“ důrazně se zeptala stařena.

Olesje se zableskly oči – utkvěla pohledem na babiččině obličeji.

„Ano, půjdu!“ prohlásila sebevědomě. „Už jsme o tom přece mluvily, všechno jsme probraly. Je to má věc, já si to zodpovím!“

„I ty...!“ vyčítavě, hněvivě vyjekla stařena.

Chtěla ještě něco dodat, ale jen mávla rukou a odšourala se do kouta; s hekáním se začala přehrabovat v nějakém koši.

Pochopil jsem, že ty mrzuté věty, které mezi sebou prohodily, byly jen pokračováním nekonečných hádek a výbuchů. Když jsme s Olesjou kráčeli k boru, zeptal jsem se:

„Babička si nepřeje, abys mě chodila vyprovázet, vid’?!“

Olesja zlostně pokrčila rameny.

„Prosím vás, toho si vůbec nevšímejte. Nepřeje si to, ano, je to tak. Ale copak nemám právo, abych dělala, co se mi líbí?!“

Popadla mě neovladatelná chuť vyčíst Olesje, že se ke mně chovala tak odmítavě.

„Takže i dřív, ještě než jsem se rozstonal, jsi mě taky mohla vyprovázet, ale nechtěla jsi zůstat se mnou sama... Ach, Olesjo, kdybys věděla, jak mě to bolelo... Každý večer jsem se nemohl dočkat, pořád jsem doufal, že se mnou půjdeš... Ale ty ses tvářila tak zlostně, unuděně, vůbec jsi o mě nestála... Ach, kdybys věděla, jak jsem se kvůli tomu trápil, Olesjo!“

„Nemluvte o tom, miláčku... Zapomeňte na to,“ s něžnou omluvou mne poprosila Olesja.

„Ne, já ti to přece nevyčítám, to jenom jsem si tak vzpomněl... Ted' už chápu, proč to tak bylo... Představ si, nejdřív jsem si myslel, že ses na mne urazila kvůli strážmistroví, ted' je mi to k smíchu, ale hrozně mě to trápilo. Připadalo mi, že ve mně vidíš jen cizího člověka, od kterého nemůžeš žádat ani tu obyčejnou lidskou službu. Mrzelo mě to... A vůbec mě nenapadlo, že za všechno může babička...“

Olesja se zapálila jako pivoňka.

„Babička za nic nemůže! To já sama jsem si to nepřála!“ vykřikla vášnivě a vyzývavě.

Pohlédl jsem na ni ze strany – spatřil jsem čistý, něžný profil, lehce předkloněnou hlavu. Až ted' jsem si všiml, že i Olesja za tu dobu zhubla a že má kolem očí namodralé stíny. Ucítla můj pohled a obrátila ke mně oči, ale ihned je sklopila a s ostýchavým úsměvem se odvrátila.

„Proč sis to nepřála, Olesjo?! Proč?“ zeptal jsem se hlasem, zadržlým vzrušením, uchopil jsem ji za ruku a přinutil, aby se zastavila.

Byli jsme právě uprostřed protáhlé, úzké mýtiny, rovné jako šíp. Z obou stran nás obklopovaly vysoké, štíhlé borovice – vytvářely dlouhou, obrovitou chodbu, klenutou propletenými vonnými větvemi. Odraz dohasínajících červánků nachově zbarvil oloupané, nahé kmeny...

„Proč? Proč, Olesjo?“ opakoval jsem šepem a stále silněji jsem jí tiskl ruku.

„Nemohla jsem... Bála jsem se,“ sotva slyšitelně pronesla Olesja. „Myslela jsem si, že můžu utéct před vlastním osudem... Ale teď... teď...“

Zadýchla se, jako by se dusila, a náhle mi pevně ovinula ruce kolem krku. Mé rty blaženě sežehl její dech.

„Teď už je všechno jedno, teď už mi na ničem nezáleží,“ zašeptala roztřeseným hlasem. „Protože tě miluju, můj miláčku, mé štěstí, má láska!“

Tiskla se ke mně stále prudčeji – vnímal jsem, jak se v mé náruči chvěje její horké, vášnivé tělo, jak mi na prsou prudce buší její srdce. Vzrušené polibky mi jako silné víno opájely hlavu, zmalátnělou nemocí – ztrácel jsem nad sebou vládu.

„Olesjo, proboha, ne... nech mne, proboha,“ mumlal jsem a pokoušel se vymknout z jejího objetí. „Teď se bojím – bojím se sám sebe... Pusť mě, Olesjo!“

Obrátila ke mně obličej, po němž se zvolna rozlil něžný milostný úsměv.

„Neboj se, můj kvítečku jediný,“ řekla s něhou i s dojemnou odvahou. „Nikdy ti neřeknu slovo výčitky, nikdy na tebe nebudu žárlit... Řekni mi jenom, jestli mě máš rád!“

„Mám, Olesjo. Mám! Dávno tě miluju! Ale – už mě nelíbej... Nemám sílu, točí se mi hlava, neručím za sebe...“

Dlouze, trýznivě dlouze a sladce přilnula k mým ústům a já její slova spíš uhodl, než zaslechl:

„Neboj se, miláčku sladký, neboj se a na nic nemysli... Dnešek je náš a nikdo nám ho nevezme...“

Celá ta noc mi splynula v kouzelnou, mámivou pohádku. Vyšel měsíc a jeho zář podivně a tajuplně prosvěttila a zabarvila les, na pokroucených kmenech, na zprohýbaných větvích i na mechu, heb-kém jako plyšový koberec, se leskly nepravdivé, modravě bílé skvrny. Štíhlé kmeny bříz svítily bělostí, zdálo se, že na jejich řídkém listoví spočívají útržky průhledného stříbrného mušelínu. Místy

světlo vůbec neproniklo hustým klenutím borových větví. Vládla tam neproniknutelná tma a pouze uprostřed, kam se záhadné prodrál jediný paprsek, zářil dlouhý špalír stromů a vrhal na zem úzký a pravidelný světelný kobereček – byl tak kouzelný a nádherný, jako by alej vyzdobili elfové k slavnostnímu průvodu Oberona a Titanie. Kráčeli jsme v objetí tou usměvavou, živou legendou, bez jediného slova, opojeni štěstím i hrůzným mlčením lesa.

„Můj miláčku, vždyť jsem úplně zapoměla, že musíš spěchat domů,“ vzpomněla si náhle Olesja. „Vidíš, jak jsem zlá! Sotva ses uzdravil, už tě nutím, abys byl v lese tak dlouho!“

Objal jsem ji, odhrnul šátek z jejích hustých černých vlasů a skloněn až k jejímu uchu jsem se sotva slyšitelně zeptal:

„Nelituješ toho, Olesjo? Nemrzí tě to?“

Zvolna zavrtěla hlavou.

„Ne, ne... Ať se teď přihodí cokoliv, nikdy ničeho nebudu litovat. Je mi tak sladce...“

„Copak se opravdu musí něco přihodit?“

V očích se jí kmitla povědomá mystická hrůza.

„Ano, ano určitě... Vzpomínáš, jak jsem ti říkala o té trefové dámě?! To jsem byla přece já, ano, potká mě neštěstí, karty mi to předpověděly... Dokonce jsem tě chtěla poprosit, abys k nám přestál chodit. Ale pak jsi onemocněl a já tě přes čtrnáct dní neviděla... Tolik jsem se trápila, byla jsem tak strašně zarmoucená, že bych byla dala všechno na světě za to, abych s tebou mohla strávit aspoň chvíličku... A zrovna tenkrát jsem se rozhodla. Ať se stane, co se stane, já se své radosti nevzdám...“

„Je to pravda, Olesjo. Se mnou to bylo také tak,“ řekl jsem a dotkl se rty její skráně. „Nevěděl jsem, že tě miluju – až do té chvíle, než jsem se od tebe odloučil. Jednou jsem někde slyšel, že prý odloučení znamená pro lásku totéž co vítr pro oheň. Nepatrnou lásku udusí, ale velkou lásku rozdmýchá ještě víc!“

„Jak jsi to říkal? Opakuj mi to, prosím tě, řekni to ještě jednou!“ zaprosila Olesja.

Opakoval jsem tedy ještě jednou to zvláštní přirovnání. Olesja se zamyslela – pohybovala rty a já uhodl, že si ta slova říká se mnou.

Díval jsem se jí zblízka do zakloněného bledého obličeje, do velkých černých očí, v nichž se odrážely zářivé měsíční pablesky – a do duše mi náhle mrazivě pronikla mlhavá předtucha časného neštěstí.

XI

Téměř celý měsíc trvala ta naivní, omamná pohádka naší lásky, a v mém nitru kromě Olesjina krásného obličeje žije dodnes půvab nekonečných žhnoucích červánků, rosnatá rána, vonící konvalinkami a medem, plná noční svěžesti a zvonivých ptačích trylků, i všechny ty horké, omamné, lenivé červnové dny... Do mé duše tenkrát nepronikl ani stín nudy, únavy, mé věčné touhy po tuláckém životě... jako pohanský bůh nebo jako mladý, silný živočich jsem se opájel světlem, teplem, radostí ze života a klidnou, zdravou, smyslnou láskou.

Po mém uzdravení začala být stará Manujlichka tak nesnesitelná, vítala mne se vztekem tak neskrývaným, a pokud jsem seděl ve světnici, tak zuřivě rámusila s hrnci na plotně, že jsme se s Olesjou raději scházeli večer co večer v lese. A tak naši idylickou lásku krášlila majestátní velebnost zeleného boru.

Den po dni jsem s úžasem zjišťoval, že ta dívka, která vyrůstala uprostřed lesů a neuměla ani číst a psát, projevuje v mnohých životních situacích pozoruhodnou vnímavost, jemnost a hluboký takt. Láska v tom nejvlastnějším a nejhrubším smyslu slova má jisté rysy, které jemnější, nervóznější povahy přezívají s ostychem a studem. Olesja se jim dokázala vyhnout s tak cudnou naivitou, že náš svazek nikdy neposkvřnilo ani jediné ohavné přirovnání nebo náznak cynismu.

Blížila se chvíle mého odjezdu. Služební povinnosti v Perebrodu jsem už vlastně uzavřel, ale úmyslně jsem oddaloval den, kdy se znovu vrátím do města. Olesje jsem se zatím o svém odjezdu ani nezmínil, bál jsem se jenom pomyslet na to, jak Olesja mé sdělení přijme. Ocitl jsem se ve svízelné situaci. Návyk zapustil příliš hluboké kořeny. Musel jsem Olesju vidět denně, denně poslouchat její hlas a zvonivý smích, vnímat kouzelnou něhu jejího laskání. V těch ojedinelých dnech, kdy jsme se pro špatné počasí nemohli sejít, jsem si připadal jako ztracený – jako bych ztratil nejvzácnější poklad života. Nic mě nebavilo, všechno mi připadalo jalové a zbytečné – celou bytostí mne to táhlo do lesa, za teplem a světlem, za Olesjiným rozkošným zjevem.

Stále častěji mě napadalo, že bych se s Olesjou mohl oženit. Zpočátku jen jako krajní možnost, kterou bych čestně vyřešil náš vztah. Jediná věc mne odrazovala – vůbec jsem si nedokázal představit, že by Olesja v moderních šatech rozmlouvala v salónu s manželkami mých kolegů – vytržena z kouzelného rámce věkovitého lesa, opředeného legendami a obydleného tajemnými bytostmi.

Ale čím víc se blížil můj odjezd, tím větší hrůza z osamění, tím větší tesknota mne přepadala. Rozhodnutí, že se s Olesjou ožením, bylo stále důraznější, nakonec už jsem si přestal uvědomovat, že by snad společnost mohla v mém kroku vidět nějakou neuváženost. Tolik vzdělaných a moudrých mužů se oženilo se švadlenami nebo s panskými, utěšoval jsem se, a žijou spolu krásně až do smrti, nic jim neschází, blahořečí osudu, že je dovedl k takovému rozhodnutí. Proč bych měl být nešťastnější než ti ostatní?!

Jednou večer vpůli června jsem jako obvykle čekal na Olesju v zákřutu lesní pěšiny uprostřed houštin rozkvetlého hlohu. Už zdálky jsem rozeznal její lehké a rychlé kroky.

„Dobrý den, miláčku,“ řekla Olesja a objala mě. Zhluboka oddechovala. „Čekáš dlouho?! Už jsem myslela, že nepřijdu. Musela jsem s babičkou dlouho válčit.“

„Tak se s tím dodnes nesmířila?!“

„Kdepak... Vyčítá mi, že se kvůli tobě zničím... Až se mě nabažíš, že mě odkopneš. Nemá tě ráda...“

„To o mně takhle mluví?“

„Ano, můj hochu... Ale já jí stejně nevěřím ani slovo.“

„A ona o všem ví?“

„Tvrdit to nemůžu, ale asi ví. Já s ní o ničem takovém nemluví, samozřejmě, jenže ona si leccos domýšlí... Ale nač bychom si s tím lámali hlavu... Půjdeme.“

Utrhla nádherně rozkvetlou větvičku hlohu a vetkla si ji do vlasů. Zvolna jsme kráčeli pěšinkou, která něžně růžověla v zapadajícím slunci.

Už předchozí noci jsem se rozhodl, že toho večera požádám Olesju o ruku, ať se děje co se děje. Ale ústa mi spoutal podivný ostych. Uvěří mi, když jí řeknu o sňatku a o mém odjezdu?! Nebude jí připadat, že tou žádostí o ruku chci jen zmenšit nápor bolesti po ráně, kterou ji zasáhnu?! Až dojdeme k tomu javoru s odřeným kmenem, tak začnu, říkal jsem si v duchu. Došli jsme k javoru a já, celý bledý rozčilením, už nabíral dech, abych promluvil, když mě náhle opustila odvaha, srdce se mi bolestně, nervózně rozbušilo, ústa mi vyprahla. Sedmadvacítka je mé šťastné číslo, řekl jsem si vzápětí, napočítám sedmadvacet a začnu. Začal jsem v duchu počítat, ale když se blížilo sedmadvacet, cítil jsem, že ve mně odvaha dosud nedozrála. Raději budu počítat až do šedesáti, to bude aspoň celá minuta, uklidňoval jsem se, a pak jí to řeknu určitě... určitě...

„Co se to s tebou dnes děje?“ zeptala se náhle Olesja. „Myslíš na nějaké nepříjemnosti, vid’? Co se ti stalo?“

Promluvil jsem tedy, ale způsobem, který byl odporný i mně, s falešnou a nepřírozenou rozverností, jako bych hovořil o úplně maličkosti.

„Ano, ano, čeká mě taková menší nepříjemnost, Olesjo... Svou práci jsem dokončil a úřad mě volá zpět. Do města.“

Bleskurychle jsem se ze strany podíval po Olesje – všiml jsem si, jak jí z obličeje vyprchala všechna barva a rty se jí zachvěly. Ale nepoznamenala jediné slůvko. Chvilí jsem kráčet po jejím boku mlčky. V trávě hlučně drnčely kobylinky a zdálky znělo vzrušené a jednotvárné volání chřástala.

„Jistě to sama chápeš, Olesjo,“ pokračoval jsem, „že tady nastálo zůstat nemohu, a koneckonců své úřední postavení taky nemůžu jen tak zahodit.“

„Ne, to samozřejmě ne, já vím,“ odpověděla Olesja zdánlivě klidně, ovšem hlasem tak zastřeným a mrtvým, že mne polila hrůza. „Když tě volá povinnost, musíš jet, to se nedá nic dělat...“

Zastavila se u stromu a opřela se zády o kmen, s rukama bezmocně svěšenýma, bledá jako plátno, s ubohým, žalostným úsměvem na rtech. Polekal jsem se její bledosti. Vrhł jsem se k ní a pevně jí stiskl ruce.

„Olesjo! Co je s tebou! Olesjo! Miláčku!“

„To nic! Nezlobte se na mě! To přejde! To se mi jen tak zatočila hlava!“

Přemohla se a vykročila kupředu, aniž vyprostila ruku z mých dlaní.

„Olesjo, ty sis o mně myslela něco špatného,“ řekl jsem vyčítavě. „Že ti není hanba! Snad si nemyslíš, že bych dokázal odjet bez tebe? Opustit tě?! Ne, ne, má drahá Olesjo! Proto jsem také o tom všem začal mluvit, protože chci dnes zajít za tvou babičkou a povědět jí, že si tě vezmu za ženu!“

K mému údivu nebyla Olesja téměř vůbec překvapena.

„Za ženu?!“ Zvolna a smutně potřásla hlavou. „Ne, ne, Váněčko, to není možné!“

„Ale proč, Olesjo?! Proč?!“

„Ne, ne... Vždyť ty sám víš, jak je směšné vůbec na to pomyslet! Jaká bych já byla pro tebe manželka, prosím tě? Jsi šlechtic, moudrý a vzdělaný člověk, kdežto já – já ani neumím číst a psát, nevím, kam

šlápnout, jak se chovat... Vždyť by ses kvůli mně musel propadnout hanbou...”

„To všechno jsou nesmysly, Olesjo!“ namítl jsem vášnivě. „Za půl roku se sama nepoznáš! Vždyť ty ani netušíš, kolik máš vrozeného nadání, jak jsi chápavá. Přečteme spolu spoustu zajímavých knížek, seznámíme se s hodnými a chytrými lidmi, prohlédneme si celý širý svět, Olesjo... Až do stáří, až do smrti spolu půjdeme ruku v ruce, tak jako jdeme teď, a já se za tebe nebudu stydět, naopak, budu na tebe pyšný, chlubit se s tebou budu!“

Olesja mi vděčně stiskla ruku, ale trvala na svém.

„To přece není jediná věc... Možná že to ještě ani nevíš... Nikdy jsem se ti o tom nezmínila... Nemám otce... Jsem nemanželská...”

„Přestaň, Olesjo... To mi vadí nejmíň ze všeho. Co je mi do tvé rodiny – ty sama jsi mi dražší než vlastní rodiče, dražší než celý svět! Ne, to jsou všechno maličkosti, nicotné výmluvy!“

Olesja se mi s mírnou a pokornou něhou přitiskla k rameni.

„Snad jsi o tom vůbec neměl ani začínat, miláčku drahý... Jsi mladý a volný... Myslíš, že bych tě dokázala tak spoutat na rukou a na nohou – a pro celý život?! Co kdyby se ti pak zalíbila jiná?! Nenáviděl bys mě, proklínal bys den, kdy jsem přistoupila na to, že si tě vezmu. Nezlob se na mě, miláčku!“ zvolala prosebně, když z mého obličeje vyčetla, jak jsou mi ta slova nepříjemná. „Nechci tě urazit. Vždyť myslím jen na tvé dobro. A navíc jsi zapomněl na babičku. Copak bych ji mohla nechat samotnou?!“

„Pro babičku by se koutek taky našel.“ (Přiznám se, že pomyšlení na babičku mě značně zkormoutilo.) „A když nebude chtít bydlet u nás, tak ve městech jsou takové domy... říká se jim útulky – a tam je o takové stařenky postaráno...”

„Co tě to napadlo! Ta z lesa nikdy neodejde! Bojí se lidí!“

„Tak vymyslíš sama, jak to udělat nejlíp, Olesjo! Musíš se rozhodnout mezi babičkou a mnou. Ale já ti říkám jen jedno – že bez tebe mě život nezajímá!“

„Sluníčko moje!“ s hlubokou něhou pronesla Olesja. „Jen za ta slova jsem ti vděčná! Kdybys věděl, jak jsi mě potěšil! Ale neprovdám se za tebe, miláčku... Budu s tebou žít jen tak – když mě nevyženeš... Nepospíchej na mě, buď tak hodný, nepobízej mě... Dopřej mi pár dní, ať si to všechno dobře rozmyslím... S babičkou si taky musím promluvit.“

„Poslyš, Olesjo, ty se – ty se asi bojíš kostela, vid’?!“ zeptal jsem se, osvěcen náhlou domněnkou.

Možná, že tou otázkou jsem měl začít. Téměř denně jsem se s Olesjou dohadoval a přel, chtěl jsem rozptýlit její přesvědčení, že pochází z prokleté rodiny. Ostatně v každém ruském inteligentovi dříme touha poučovat a zušlechtovat druhé. Máme to v krvi a podporuje to v nás veškerá ruská literatura posledních desetiletí. Kdoví? Kdyby Olesja byla hluboce věřící, kdyby přísně dodržovala půst a důsledně navštěvovala služby boží, možná že bych byl k její víře trochu ironický (opravdu jen trochu, protože jsem vždycky byl věřící člověk) a snažil bych se rozvíjet v ní kritický rozum. Ale Olesja pevně a naivně prohlašovala, že má spojení s pekelnými silami a že je cizí bohu, o němž se dokonce bála i hlesnout.

Marně jsem se pokoušel otrást Olesjinou pověřčivostí. Všechny logické argumenty, i mé posměvačné, a leckdy drsné poznámky se rozbíjely o pokornou jistotu, že jí osud určil tajuplné poslání.

„Ty se bojíš kostela, vid’?!“ zeptal jsem se znovu.

Mlčky sklonila hlavu.

„Ty si myslíš, že tě bůh nepřijme?!“ pokračoval jsem s větším a větším zanícením. „Že k tobě nebude milosrdný?“

Ale všechno, co jsem Olesje říkal, bylo jen opakováním toho, co už ode mne znala, a tak mě ani neposlouchala, jen si prudce stáhla šátek, zmuchlala ho v ruce a hodila po mně. Začali jsme se honit. Chtěl jsem jí vzít kvítek hlohu. Bránila se, klopýtla a upadla, a s radostným smíchem mě strhla za sebou. Nastavila mi vlhké, sladké rty...

Pozdě v noci, když jsme se rozloučili a už nás dělila dosti velká vzdálenost, zaslechl jsem náhle Olesjin hlas:

„Váněčko! Počkej chvílku! Něco ti musím říct!“

Šel jsem jí naproti. Rychle ke mně doběhla. Na obloze už se stříbřil uzounký, jemný srpeček mladého měsíce – v bledém světle jsem si všiml, že Olesja má oči plné bohatých, nevyplakaných slz.

„Olesjo, co se ti stalo?“ zeptal jsem se rozčileně.

Uchopila mou ruku a zasypala ji polibky.

„Miláčku můj... jsi tak hodný, tak hodný!“ šeptala chvějícím se hlasem. „Pořád si říkám, jak mě máš rád! A já bych ti to tak strašně ráda oplatila, tak ráda bych pro tebe udělala něco příjemného!“

„Olesjo, děvenko moje zlatá, uklidni se, prosím tě!“

„Měl bys opravdu velkou radost, kdybych šla někdy s tebou do kostela? Ale řekni mi pravdu! Čistou pravdu!“

Zamyslel jsem se. Náhle mi bleskla hlavou pověřčivá myšlenka – nepřinese nám to nějaké neštěstí?!

„Tak proč mlčíš? Odpověz mi, byl bys rád, nebo ne?“

„Jak ti mám odpovědět, Olesjo?“ pronesl jsem váhavě. „Ano, ovšem, potěšilo by mě to. Už jsem ti přece tolikrát říkal, že muž nemusí být věřící, že může pochybovat, může se dokonce vysmívat, ale žena – žena musí být nábožná bez zbytečného hloubání. Právě v té něžné a prosté víře jsem vždycky viděl dojemnou a krásnou ženskost.“

Odmlčel jsem se. Olesja se také neozvala, stála s hlavou opřenou o má prsa.

„Proč ses mě na to ptala?“

Zachvěla se.

„Jenom tak... Prostě jsem se zeptala... Nevšímej si toho. Tak na shledanou, miláčku. Přijď zase zítra!“

Zmizela. Ještě dlouho jsem hleděl do tmy a naslouchal rychlým krokům, které se ode mne vzdalovaly. Náhle mne popadla strašlivá, hrůzná předtucha. Chtěl jsem se rozběhnout za Olesjou, dohonit ji

a prosit, přemlouvat, žebrat, aby do kostela nechodila. Ale překonal jsem ten nápor strachu, a dokonce jsem si nahlas řekl:

„Tak mám takový dojem, milý Váněčko, že už jste se tou pověřčivostí nakazil také!“

Bože můj, proč jsem tenkrát neuposlechl té nezřetelné pobídky svého srdce, které se nikdy nemýlí – dnes jsem o tom přesvědčen nevývratně – ano, srdce se nikdy nemýlí ve svých skrytých a náhlých předtuchách...

XII

Příštího dne po naší schůzce byl svátek svaté Trojice. Toho roku připadl na den svatého Timofeje a podle lidových pranostik se toho dne vyjevují znamení o neúrodě. Vesnice Perebrod měla sice kostelík, ale neměla stálého duchovního – o velkých svátcích a v postě sem dojížděl duchovní ze vsi Volčje.

Právě toho dne jsem musel služebně odjet do sousedního městečka – vydal jsem se tam na koni někdy kolem osmé hodiny, ještě za chládku. K podobným účelům už jsem si dávno předtím koupil asi šestiletého hřebečka zdejší ráce, která nevynikala valným zevněškem, ale předchozí majitel, újezdní zeměměřič, o koně velmi dobře a s láskou pečoval. Dal hřebci jméno Repetílek. Přilnul jsem k němu, byl to milý kůň s pevnými, štíhlými, vysoustruhovanými nohama, s bohatou kšticí, pod kterou se zlostně a nedůvěřivě leskly ohnivé oči a vynikaly pevné, energicky sevřené pysky. Zbarvení měl dosti vzácné a komické – celý byl šedivý, jenom na zadku měl bílé a černé skvrny.

Musel jsem projet celou vesnicí. Rozlehlé zelené náměstí mezi kostelem a krčmou bylo zastavěné dlouhými povozy, ve kterých přijeli s ženami a dětmi sedláci z okolních vsí – z Vološi, Zulni a Pečalovky. Mezi povozy bloumali lidé. Bylo sice brzo po ránu a platila přísná nařízení, ale už jsem zahlédl pár opilých (vodku o svátcích

a v noci tajně prodával bývalý krčmář Srul). Bylo dusné ráno, nezavanul větríček. Vzduch se chvěl žárem, čekal nás nesnesitelně horký den. Na rozpálené obloze (zdálo se, že se na ní usadila vrstva stříbritého prachu) se neukázal jediný mráček.

Když jsem v městečku vyřídil svou záležitost, zhltnul jsem v zájezdním hostinci nadívanou štikou po židovsku, zapil ji pramizerným kalným pivem a vydal se domů. Ale když jsem míjel kovárnu, vzpomněl jsem si, že Repetílkovi se už před delším časem uvolnila levá přední podkova, a tak jsem zastavil, abych ho dal překovat. Zdržel jsem se možná půldruhé hodiny, a když jsem se blížil k perebrodským humnům, mohlo být něco mezi čtvrtou a pátou odpoledne.

Náměstí bylo plné hlučných, opilých lidí. Ohradu i zápraží před krčmou doslova zaplavili zákazníci. Strkali do sebe, tlačili se, perebrodští venkované splynuli s přespolními, kteří seděli v trávě ve stínu povozů. Všude bylo vidět jen zakloněné hlavy a láhve, obrácené dnem vzhůru. Střízlivý už nebyl ani jeden. Všeobecná opilost dosáhla toho stupně, kdy venkovan bouřlivě a chvastounsky předvádí, jak je zpitý, kdy každý jeho pohyb je těžkopádný a rozmáchlý, kdy místo pouhého kývnutí hlavou pohne celým trupem, podklesává v kolenou a bezmocně se kácí dozadu, protože ztratil rovnováhu. Pod nohama koní, kteří nevzrušeně žvýkali seno, s výskotem pobíhaly děti. Ženská, která se sama sotva držela na nohou, s pláčem a nadávkami táhla za rukáv beznadějně zpitého muže, který se tupě vzpíral... U hradby se ve stínu kolem slepého niněristy tlačil hlouček nějakých dvaceti lidí, mužských i ženských. Nad hukotem davu vynikal jeho třaslavý tenorek i jednotvárné bzučení nástroje. Už zdálky jsem rozeznal povědomá slova dumky:

*Oj, vyšla hvězda tichá, vyšla večernice,
nad Počajev na nebeské báni,
oj, vyšlo vojsko tureckého paši,
jako černý mrak se nad Počajev sklání.*

Dál se pak zpívalo o tom, jak Turci nezmohli Počajevskou lávru³ silou, a tak se rozhodli, že ji dobudou lstí. Poslali jako dar do kláštera ohromnou svíci, naplněnou střelným prachem. Přivezli ji s dvanácti páry volů a mniši, plní radosti, užuž se chystali, že svíčku zapálí před obrazem Počajevské bohorodičky, bůh však nedopustil, aby se ten odporný záměr uskutečnil.

*Ve snu zjevilo se nejstaršímu mnichu,
aby svíčku poslal do širého pole,
tam aby ji mniši porubali
sekyrami dobře na dvě půle.*

*Vyvedli ji mniši do širého pole,
začali ji rubat sekyrami,
rozlétly se střely na vše strany,
oj, jak žasli, co by bylo s námi!*

Měl jsem pocit, že rozžhavený vzduch vydechuje pach vodky, cibule, ovčích kožichů, silné machorky a výpary zpocených lidských těl. Opatrně jsem projížděl zástupem a měl jsem co dělat, abych udržel Repetílka, který zlostně škubal hlavou, ovšem neuniklo mi, že mě lidé provázejí neomalenými, zvědavými a nepřátelskými pohledy. Kupodivu nikdo ani nesmekl čepici, ale připadalo mi, že se hluk poněkud utišil, když jsem se objevil. Náhle se uprostřed davu ozval opilý, chraptivý hlas – neporozuměl jsem, co volá, ale dav vzápětí odpověděl tlumeným pochechtáváním. Jakási žena polekaně krotila řvouna:

„Bud’ zticha, moulo... Co tady rveš?! Uslyší tě!“

„A co je mi po tom, když to uslyší?!“ drze pokračoval opilý chlap. „Copak on mi může poroučet?! Leda tý svojí v lese...“

---

3 Lávra – mimořádně významný klášter podléhající přímo patriarchovi. Pozn. red.

S výbuchem zuřivého řehotu dozněla i hnusná, dlouhá, sprostá věta. Rychle jsem obrátil koně a křečovitě sevřel rukojeť karabáče. Zaplavila mě tak šílená zuřivost, kdy člověk nevidí, neslyší a kdy se ničeho nebojí. A náhle mi šlehla hlavou myšlenka, podivná, úzkostná, chorobná myšlenka, že to všechno už mne kdysi dávno v životě potkalo... Právě tak horce žhnulo slunce a ohromné náměstí bylo zaplaveno vzrušeným a hlučným zástupem... Právě tak jsem se obrátil v náporu zuřivého vzteku... Ale kde to bylo? A kdy?! Ruka s karabáčem mi klesla, cvalem jsem se rozjel domů.

Jarmola zvolna vyšel z kuchyně, vzal ode mne koně a drsně řekl: „V pokoji na vás čeká účetní z Marinovského statku, milostpane.“

Měl jsem dojem, že chce ještě něco dodat, něco, co je pro mne velmi důležité a nepříjemné, dokonce se mi zazdalo, že se mu obličej zkřivil ironickým posměškem. Ale vzápětí už odváděl za uzdu koně, který natahoval krk a opatrně našlapoval.

V mém pokoji seděl účetní Nikita Nazaryč Miščenko ze sousedního panství. Měl šedivý svrchník se vzorkem z ohromných rezatých kostek, úzké kalhoty chrpově modré barvy, ohnivě rudou vázanku, vlasy pečlivě rozdělené pěšinkou. Na hony od něho táhl šeríkový parfém. Vyskočil ze židle a uklonil se mi velmi zvláštním způsobem, jako by se doslova přelomil v pase, a odhalil v úsměvu bledé dásně obou čelistí.

„Mám tu čest vás pozdravit,“ zadrmolil lichotivě. „Je mi velikým potěšením... Čekám tady na vás už od chvíle, co skončila mše. Dávno jsme se neviděli, věříte, že se mi po vás stýskalo?! Pročpak se u nás neukážete? Naše slečinky o vás dokonce dělají vtípky!“

Náhle si na něco vzpomněl a propukl v nehorázný řehot.

„Ale bylo to dneska opravdu úžasné povyražení!“ zvolal a div se nezakl, jak se chechtal. „Myslel jsem, že se popukám smíchy!“

„Co se stalo? Jaké povyražení?!“ zeptal jsem se hrubě – nijak jsem se netajil s tím, že právě na něho vůbec nemám náladu.

„Po mši tady došlo ke skandálu,“ pokračoval Nikita Nazaryč a svou řeč ustavičně přerušoval výbuchy smíchu. „Děvčata z Perebrodu... Ne, já to nepřežiju... Zdejší děvčata chytla na náměstí tu vědmu... Samozřejmě, já vím, že to je taková hloupá vesnická zbedněnost, žádná čarodějnice to není... Ty jí daly! Chtěly ji namazat kolomazí, ale utekla jim...“

Hlavou mi bleskla strašlivá domněnka. Přiskočil jsem k účetnímu a rozčilením bez sebe jsem mu pevně sevřel rameno.

„O čem to mluvíte?!“ zařval jsem. „Tak se přestaňte konečně rehtat, setsakra! O jaké vědmě to mluvíte?!“

Přestal se smát, jako když utne a vyvalil na mě vyděšené oči.

„Já – já – já skutečně nevím, račte prominout,“ zabreptal zmateně. „Nějaká Samujliha... nebo Manujliha, nebo... Račte prominout... dcerka nějaké Manujlichy... Něco o tom zdejší chlapi žvanili, ale zapomněl jsem jméno.“

Donutil jsem ho, aby mi vyložil, co viděl a slyšel. Mluvil zmateně, hloupě, zaplétal se do podrobností a já ho ustavičně přerušoval netrpkými dotazy, výkřiky, snad i nadávkami. Vybral jsem si z jeho breptů velmi málo a teprve později, po nějakých dvou měsících, jsem se dověděl o všem, co se přihodilo, od manželky lesního, která byla také na mši.

Předtucha mě nezklamala. Olesja překonala svou bázeň a vypravit se do kostela. Ačkoli přišla až v polovině bohoslužeb a zůstala v kostelní předsíni, všichni si jí všimli. Během celé mše si ženské šeptaly a ohlížely se po ní.

Ale Olesja měla dost sil, aby vydržela až do konce. Snad nepochopila, co znamenají ty nepřátelské pohledy, možná že si jich z hrdosti nevšímal. Ale když vyšla z kostela, hned u zídky ji obstoupil hlouček ženských. Stále rostl, a ženské se víc a víc tlačily na Olesju. Nejdřív si jen mlčky, bez okolků, pěkně zblízka prohlížely bezmocnou dívku, která se kolem sebe vystrašeně rozhlížela. Pak na ni začaly chrlit hrubosti, nadávky, sprosté poznámky, po kterých

následoval řehot, potom jednotlivé výkřiky splynuly v pronikavý, nesrozumitelný jekot, který ještě víc podráždil nervy vzrušeného zástupu. Několikrát se Olesja pokusila projít tím děsivým živým prstencem, ale ženské ji vždycky zatlačily zpátky. Pak nějaká stařena zaječela: Namažte ji kolomazí, kurvu! (Na Ukrajině stačí, aby se kolomazí pomazala jen vrata dvora, kde dívka žije, a je to ostuda nehrubšího zrna.) Vzápětí se nad hlavami rozzuřených ženských objevilo vědro s kolomazí a štětkou.

V u chvíli se Olesja v náporu vzteku, hrůzy a zoufalství vrhla na nejbližší trapičku tak prudce, že ji porazila. Vzápětí byla na zemi valná hromada – vypukla krutá rvačka, ze které se Olesje jakýmsi zázrakem podařilo uniknout. Rozběhla se po cestě jako šílená – bez šátku, v roztrhaných šatech, kterými prosvítalo nahé tělo. Letěly za ní nadávky, řehot, pískot a také kamení. Ale rozběhlo se za ní jen pár lidí, a ti také brzo odpadli. Po nějakých padesáti krocích se Olesja zastavila, obrátila ke zdivočelému davu zkrvavený, poškrábaný, bledý obličej a vykřikla tak hlasitě, že bylo na náměstí rozumět každému slovu:

„Dobře! Vy si na to ještě vzpomenete! Budete hořce litovat!“

Svou hrozbu pronesla s tak vášnivou nenávistí, tak energickým, prorockým hlasem, že celý dav na okamžik ztuhl, ale vzápětí znovu propukl v děsivý, sprostý řev.

Opakuji, že většinu podrobností jsem se dověděl mnohem později. Tenkrát jsem neměl dost sil ani trpělivosti, abych vyslechl vše, co mi vykládal Miščenko. Uvědomil jsem si, že Jarmola asi ještě neodsedlal koně, a aniž jsem vyjevenému Miščenkovi řekl jediné slovo, vyběhl jsem na dvůr. Jarmola skutečně ještě prováděl Repeťilka podél plotu. Rychle jsem popadl uzdu, přitáhl otěže, a oklikou, abych se vyhnul opilému davu, jsem se rozjel do lesa.

XIII

Nejsem s to vylíčit, co se ve mně dělo, když jsem jako šílený letěl za Olesjou. Chvílemi jsem zapomínal, kam a proč vlastně jedu. Tkvělo ve mně jen jakési mlhavé vědomí, že se stalo cosi ohavného a nenapravitelného, vědomí, které připomínalo horečnatou noční můru. Ale zároveň – a to je zvláštní – mi do taktu kopytům ustavičně zněl v hlavě mečivý hlas slepého niněristy.

*Oj vyšlo vojsko tureckého paši,
jako černý mrak se nad Počajev sklání...*

Před úzkou pěšinkou k chalupě Manujlichy jsem seskočil s koně. Okolo sedla a všude tam, kde přiléhaly postroje, vystupovaly na srsti bílé chomáče pěny. Vedl jsem Repetílka za otěž. Ze strašného žáru a také z rychlé jízdy mi v hlavě divoce šuměla krev, jako by ji poháněla obrovitá pumpa.

Uvázal jsem koně k plotu a vstoupil dovnitř. Nejdřív mě napadlo, že Olesja asi není doma, a polila mě ledová hrůza, ale vzápětí jsem ji zahlédl v posteli. Ležela, obrácena obličejem ke zdi, s hlavou zachumlanou do polštáře. Když zavržaly dveře, ani se neobrátila.

Manujlichu seděla na zemi vedle postele. Namáhavě se zvedla a vztekle se po mně ohnala.

„Ticho! Nedělej rámus, aby tě čerti vzali,“ zašeptala výhružně a přistoupila ke mně. Vybledlýma, studenýma očima se na mne podívala a zlostně zašeptala: „Tak co, už jsi doskákal, holečku?“

„Poslouchej, babko,“ řekl jsem drsně, „ted' není vhodná chvíle, abychom se my dva dohadovali. Co je s Olesjou?“

„Pšt! Ticho! Olesja leží v bezvědomí, abys věděl... Kdybys nebyl lez, kams neměl, kdybys nebyl holce plet zbůhdarma hlavu, nic se nemuselo stát. A já, husa pitomá, já to všechno viděla a ještě jsem tomu napomáhala... Já to tušila, já to tušila, že se stane neštěstí... Já

věděla, že to dobře nedopadne, od první chvíle, kdy jsi k nám vlez do chalupy. Co?! Ještě řekni, že to nebyl tvůj nápad, aby chodila do kostela!“ A s obličejem, zkřiveným nenávistí, se na mne vrhla. „Řekni, že to nebyla tvá práce, ty jeden milostpane?! A nelži, jen se nevykrucuj, mě neošidíš, hanebníku! Proč jsi ji lákal do toho kostela, co?!“

„Já ji nikam nelákal... Na to ti dám čestné slovo! Přála si to ona sama!“

„Takové neštěstí, to je rána, to je rána!“ bědovala Manujlich. „Když přiběhla domů, ani jsem ji nemohla poznat, bílá jako plátno, šaty na cáry... Prostovlasá... Vyprávěla mi, co se tam dělo, chvíli se smála, chvíli plakala... Jako pomatená... Lehla si a pořád jenom plakala, plakala, až z toho pláče, chudinka, usnula. A já, kačena hloupá, ještě z toho měla radost, myslela jsem si, že se z toho, chudinka, vyspí. Všimla jsem si, že jí visí ruka z postele, tak jsem jí chtěla tu ručičku zvednout, aby jí nenatekla... Jenže když jsem na ni sáhla, tak jsem cítila, že zrovna hoří... Dostala horkost, děvenka zlatá... Aspoň hodinu pořád něco vykládala, něco drmolila, chudáček, s takovou lítostí... Ted' se na chvíličku utišila. Cos to proved? Cos to s ní proved?“ zabědovala stařena v novém náporu zoufalství.

A náhle se jí osmahlý obličej hrůzně zkrabatil pláčem. Roztáhla ústa, koutky jí poklesly, všechny svaly v obličejí se jí rozechvěly. Zvedla obočí, na čele se jí objevily hluboké vrásky, z očí se vyřinuly veliké slzy. Rukama si obemkla hlavu, lokty se opřela o stůl a začala se celým tělem kolébat dozadu, dopředu.

„Má děvenka drahá! Má vnučka zlatá!“ zabědovala zpěvavě. „Ach, bože, bože, co se to stalo, dítě zlatý!“

„Nebreč, babko!“ okřikl jsem ji hrubě. „Vzbudíš ji!“

Stařena ztichla, ale s týmž znetvořeným obličejem se stále kolébala dozadu, dopředu a na stůl se řinuly slzy jako hráchy... Uplynulo nějakých deset minut. Seděl jsem vedle Manujlichy a smutně poslouchal, jak do okna s jednotvárným bzukotem naráží moucha...

„Babičko!“ ozvala se náhle Olesja slabým, sotva slyšitelným hlasem. „Kdo je tu?“

Manujlich se kvapně došourala k posteli a vzápětí znovu zabědovala: „Ty má vnučko jediná, ty má děvenko zlatá! Bože, bože, co se to stalo, děvenko zlatá!“

„Ale babičko, tak přestaň!“ lítostivě, bolestně zaprosila Olesja. „Kdo to tady sedí?“

Po špičkách jsem přistoupil k posteli s oním provinilým pocitem zdraví a neomalenosti, jaký vždycky máme u lůžka nemocného.

„To jsem já, Olesjo,“ řekl jsem tiše. „Zrovna jsem přijel na koni ze vsi... Celé dopoledne jsem byl ve městě... Není ti dobře, Olesjo?!“

Nezvedla obličej z polštáře, ale napřáhla ke mně dozadu obnaženou ruku, jako by něco hledala ve vzduchu. Pochopil jsem a podržel její rozpálenou ruku v dlaních. Na bledé, jemné pokožce vynikaly dvě ohromné modřiny – jedna nad zápěstím, druhá nad loktem.

„Miláčku můj,“ pomalu pronesla Olesja. Namáhavě vyslovovala. „Tak bych se na tebe ráda podívala, a nemůžu. Nejde to... Zohavili mě... Vzpomínáš si, jak se ti vždycky líbil můj obličej? Vid', že se ti líbil, miláčku? Vždycky jsem z toho měla takovou radost! A teď se ti budu protivit! Teď se na mě budeš dívat s odporem... A to já nechci... nechci...“

„Olesjo, odpusť mi,“ zašeptal jsem jí do ucha.

Pevně mi sevřela ruku rozpálenou dlaní.

„Co tě to napadlo? Co tě to napadlo, můj nejdražší? Jak tě vůbec něco takového mohlo napadnout! Copak ty za něco můžeš?! Je to má vina! Proč jsem tam chodila! Proč?! Ne, sluníčko moje, drahoušku můj jedíný, ty za nic nemůžeš...“

„Olesjo, dovol mi jedno... Ale nejdřív mi musíš slíbit, že na to přistoupíš...“

„Slibuju ti to, miláčku... Všechno na světě ti slíbím...“

„Dovol mi, abych poslal pro doktora... Prosím tě o to! Když nebudeš chtít, nemusíš ho přece vůbec poslechnout. Ale aspoň kvůli mně to udělej...“

„Tos mě chytil do pasti! Ne, ne, radši mi dovol, abych ten slib nemusela dodržet. I kdybych byla doopravdy nemocná, i kdybych měla smrt na jazyku, tak bych doktora nikdy nevolala. A copak teď stůňu?! To všechno mám jenom z leknutí, do večera to přejde. A když ne, tak mi babička dá konvalinkové kapky nebo mi uvaří malinový čaj. Co by tady dělal doktor? Tys můj nejlepší doktor, miláčku!! Vidiš, jen jsi přišel, a už je mi líp... Jenom jedna věc mě trápí – tak ráda bych se na tebe podívala, aspoň koutkem oka, a nemůžu...”

S něžným úsilím jsem jí zvedl hlavu z polštáře. Obličej jí hořel horečnatým ruměncem, černé oči se jí nepřírozně leskly, suché rty se nervózně zachvívaly. Na čele, na tvářích a na krku měla podlouhlé červené otoky.

„Nedívej se na mě... Prosím tě... Jsem teď ošklivá,“ zašeptala pro sebe a snažila se zastřít mi oči dlaní.

Srdce mi přetévalo soucitem. Přitiskl jsem rty k Olesjině ruce, spočívala bez hnutí na pokrývce, a líbal jsem ji dlouhými, něžnými polibky. I dřív jsem jí občas líbal ruce, ale vždycky s ostýchavým úlekem ucukla. Teď se mé něze nebránila a volnou rukou mě hladila po vlasech.

„Ty všechno víš?“ zeptala se mě šeptem.

Mlčky jsem přikývl. Sice jsem leccos ve vyprávění Nikity Nazaryče nepochopil, ovšem nechtěl jsem, aby se Olesja při vzpomínce na ranní události znovu rozrušila. Při pomyšlení, jaká urážka ji potkala, mě zaplavila divoká zuřivost.

„Škoda, že jsem tam nebyl!“ vykřikl jsem, vstal a sevřel pěsti. „Já bych... já bych...”

„Uklidni se, miláčku... Nehněvej se, dušinko,“ vlídně mě zarazila Olesja.

Už jsem nebyl s to zadržet slzy, které mě dávno pálily v očích. Přitiskl jsem obličej k jejímu rameni a celý jsem se roztřásl hořkým, tichým pláčem.

„Ty pláčeš?!“ zeptala se Olesja. V jejím hlase zazněl údiv, něha i soucit. „Miláčku můj rozmilý... Uklidni se, uklidni se... Netrap se, holoubku zlatý! Mně je u tebe tak dobře! Nebudeme plakat, dokud jsme spolu. Aspoň poslední dny strávíme hezky, aby nám nebylo tak těžko, až se rozloučíme.“

Zděšeně jsem zvedl hlavu. Srdce se mi sevřelo podivnou předtuchou.

„Poslední dny, Olesjo?! Proč poslední?! Proč bychom se měli rozcházet?!“

Olesja zavřela oči a chvíli mlčela.

„Musíme se spolu rozloučit, Váněčko,“ pronesla energicky. „Jen co se trochu vzpamatuju, odjedeme s babičkou někam daleko. Tady už zůstat nemůžeme...“

„Ty se něčeho bojíš?!“

„Ne, můj drahý, ničeho se nebojím, ale proč lidi zbytečně dráždit k hříchu? Ty to možná ani nevíš... Ze vzteku a z hanby jsem jim tam v Perebrodu pohrozila... A jestli se teď něco přihodí, jestli někomu zajde dobytče nebo někdo vyhoří, vždycky si budou myslet, že to je naše vina. Babičko, že mám pravdu?“ hlasitěji se obrátila na Manujlichu.

„Máš pravdu, děvenko, všechno to svedou na nás... Udolají nás, umoří nás, všechno to odneseme, děvenko zlatá, pomstí se nám ta sebranka... Jako tenkrát, když mě vyhnali ze vsi! Taky jsem jim vyhrožovala, ze zlosti – jedné takové potvoře! A umřelo jí dítě! Za nic jsem nemohla, a div mě tenkrát nezabili, holota... Kamením po mně házeli... Utíkala jsem před nima a jen jsem měla strach, aby se Olesje nic nestalo, kolikpak jí tenkrát bylo... Pár roků, přece nedám takovému dítěti ublížit! Kdyby si to byli vyřídili se mnou, ale zač může dítě... Pakáž je to! Pakáž zabeďněná!“

„A kam chcete jít? Vždyť nikde nemáte žádné příbuzné ani známé! A musely byste mít taky peníze, abyste se mohly usadit někde jinde.“

„Nějak to uděláme,“ klidně poznamenala Olesja. „Babička nějaké peníze má, šetřila.“

„To jsou pěkný peníze!“ mrzutě zabručela stařena. „Sirotčí kopejky, stokrát oplakaný...“

„Olesjo... A co já?! Na mě jsi vůbec ani nepomyslela?!“ zvolal jsem. Cítil jsem, jak mě zaplavuje trpká, bolestná a nelaskavá výčitka.

Zvedla se na posteli, objala mou hlavu – nic se neostýchala před starou Manujlichou – a několikrát mě políbila na čelo a na tváře.

„Na tebe myslím nejvíc, můj miláčku zlatý, jediný. Ale osud nám nepřeje, abychom byli spolu, tak je to. Pamatuješ, jak jsem si na tebe vykládala karty? Všechno to dopadlo tak, jak mi karty předpověděly. Osud nám nepřeje, abychom byli spolu šťastni... Kdyby toho nebylo, myslíš, že bych se něčeho na světě bála?!“

„Olesjo, zase už mluvíš o svém osudu?“ zvolal jsem netrpělivě. „Já na to věřit nechci! A nikdy věřit nebudu!“

„Ne, ne, tak nemluv!“ vylekaně zašeptala Olesja. „Nebojím se o sebe, miláčku můj, bojím se o tebe! Ne, ne, radši už o tom vůbec nemluv!“

Marně jsem se snažil ji přesvědčit, marně jsem jí líčil, jaké klidné štěstí nás očekává, štěstí, které neohrozí ani závistivý osud, ani hrubí a zlí lidé. Olesja mi jen líbala ruce a záporně vrtěla hlavou.

„Ne, ne, ne... Já to vím... Já to vidím,“ opakovala vytrvale. „Nečeká nás nic jiného než zármutek...“

Vyčerpán a zmaten tou vytrvalou pověrčivostí jsem se nakonec zeptal:

„Ale dáš mi aspoň vědět, kdy odjedete?“

Olesja se zamyslela. A náhle se jí rty zachvěly lehkým pousmáním.

„Povím ti takovou krátkou pohádku... Jednou běžel vlk lesem a potkal zajíčka. Sežeru tě, řekl mu, ale zajíc ho prosil, aby se nad ním slitoval. Nech mě, vlku, prosil, chci ještě žít, čekají na mě doma dětičky! Ale vlk na to nedal. Tak ho zajíc uprosil, aby ho nechal žít

ještě tři dni na tom krásném bílém světě, pak že se mu snáz bude umírat. Vlk mu tedy daroval ty tři dny, ale celé ty tři dny ho dobře hlídal. Uplynul jeden den, pak druhý a končil třetí. Tak se připrav, zajíci, řekl vlk, už se do tebe dám. A v tu chvíli se zajíček hořce rozplakal. Proč jsi mi dával ty tři dni, vlku, bědoval. Kdybys mě byl sežral hned, bylo by to lepší! Takhle jsem se celé ty tři dni trápil! Miláčku, ten zajíc měl pravdu, nemyslíš?!"

mlčel jsem, sklíčen předtuchou brzkého osamění. Olesja se náhle nadzvedla a usedla. Obličej jí rázem velmi zvažněl.

„Váněčko, pověz mi po pravdě: byl jsi šťastný, když jsi byl se mnou! Bylo ti se mnou dobře?“

„Olesjo! Jak se můžeš tak ptát?!"

„Počkej... Litovals někdy, žeš mě poznal? Myslels na nějakou jinou ženu, když jsi byl se mnou?“

„Ani na vteřinu ne! A nejen když jsem byl s tebou, ale i když jsem byl úplně sám, vždycky jsem myslel jenom na tebe!“

„Žárlils na mě někdy? Byl jsi se mnou někdy nespokojený? Bylo ti se mnou někdy smutno?“

„Nikdy, Olesjo! Nikdy!“

Položila mi obě ruce na ramena a s nevýslovnou láskou se mi zahleděla do očí.

„Tak si pamatuj, můj drahý miláčku, že na mě nikdy za celý život nevzpomeneš ve zlém,“ řekla s takovou jistotou, jako by mi z očí četla budoucnost. „Až se spolu rozloučíme, budou ty první dny pro tebe těžké. Hodné těžké... Budeš plakat, budeš se trápit, ale potom všechno pomine, všechno se v tobě upokojí. Budeš na mě vzpomínat bez bolesti, s láskou a radostí.“

Znovu položila hlavu na polštář a malátným hlasem zašeptala:

„Teď už jed, miláčku drahý... Jed domů, holoubku můj... Jsem trochu unavená. Počkej! Polib mě ještě! Neboj se babičky, ona ti to dovolí. Vid', že mu to dovolíš, babičko?!"

„Tak se rozlučte, když to musí být,“ mrzutě zabručela stařena. „Co byste přede mnou tajili! Já to vím dávno...“

„Polib mě sem, sem a sem...,“ řekla Olesja a ukázala si prstem na oči, na tváře a na ústa.

„Olesjo! Ty se se mnou loučíš tak, jako bychom se viděli naposled!“ zvolal jsem polekaně.

„Nevím, má dušinko drahá! Nic nevím. Tak jed’ spánembohem. Ne, počkej, ještě chvilíčku... Nakloň ke mně ucho... Víš, čeho je mi nejvíc líto?“ zašeptala a přitiskla mi rty na tvář. „Že nečekám tvé dítě. Jak bych byla šťastná!“

Před chalupu mě vyprovodila Manujlich. Půl nebe zastíral černý mrak s ostrými, proláklými okraji, ale slunce ještě svítilo – klesalo k západu, a to spojení světla a tmy působilo zlověstně. Stařena si zastírela oči dlaní, pohlédla vzhůru a významně potřásla hlavou.

„Dneska se nad Perebrodem strhne bouřka,“ řekla významně. „A dokonce i krupobití!“

XIV

Už jsem se blížil k Perebrodu, když zafičel víchř a prudce zvířil prach nad silnicí. Tu a tam dopadly první nabobtnalé kapky.

Manujlich se nemýlila. Bouřka, která se chystala celý ten horký, nesnesitelně dusný den, se spustila právě nad Perebrodem. Blesk stíhal blesk a okna mého pokoje nepřetržitě drnčela pod údery hromu. Kolem osmé večer se bouře na pár minut utišila, ale pak propukla s novou zuřivostí. Na střechu a na zdi starého domu se s ohlušivým rachotem něco sesypalo. Přiskočil jsem k oknu. Padaly obrovské kroupy, velké jako vlašské ořechy, a po dopadu nadska-kovaly do výšky. Podíval jsem se na morušovník, který rostl těsně vedle domu. Byl úplně holý – strašlivé krupobití očesalo všechny listy... Pod oknem jsem sotva rozeznal Jarmolu – přikryl si hlavu

halenou a utíkal z kuchyně zavřít okenice. Ale nestihl to. Do jednoho skla udeřil náhle takový kus ledu, že se rozsypalo a po podlaze se s cinkotem rozletěly střepy.

Cítil jsem únavu a oblečený jsem si lehl na postel. Myslel jsem, že té noci vůbec neusnu a že se až do rána budu převalovat z boku na bok v bezmocném smutku, proto jsem se rozhodl, že se raději vůbec nesvléknu, abych pak mohl aspoň chodit po pokoji a trochu se tím vyčerpat. Ale stala se mi podivná věc. Připadalo mi, že jsem jen na minutu zavřel oči – když jsem je otevřel, škvírami v okenicích už pronikaly dlouhé sluneční paprsky, ve kterých kroužila zlatá smítka prachu.

U postele stál Jarmola. Tvářil se drsně, rozčilené a netrpělivě. Snad už tu dlouho čekal, až se probudím.

„Milostpane,“ pronesl zastřeným hlasem, ve kterém zaznívala obava. „Milostpane, musíte odjet...“

Svěsil jsem nohy z postele a užasle jsem se na něho zadíval.

„Kam bych jezdil? Proč? Ty ses zbláznil, ne?!“

„Vůbec jsem se nezbláznil,“ utrl se na mě Jarmola. „Vy nevíte, jaký bylo včera krupobití?! Polovina vesnice má žito jak udupaný od koní! Kulhavej Maxim, Kozel, Mut, Prokopčuk, Gordij Olefir... To všechno přivolala ta potvora čarodějnická, ta vědma čertovská, mrcha jedna!“

V jediném okamžiku se mi vybavil předchozí den, Olesjina hrozba a její obavy.

„Teď se bouří celá vesnice,“ pokračoval Jarmola. „Od rána už zase chlastají a řvou... O vás taky vykřikují ohavný věci, milostpane... Víte vy, co naši chlapi dokážou?! Jestli něco provedou těm potvorám čarodějnickým, tak těm to patří, ale vám říkám jenom jedno, milostpane – vemte nohy na ramena, už ať jste pryč!“

Olesjiny obavy se tedy splnily. Musel jsem ji co nejrychleji varovat. V běhu jsem si opláchl obličej a za půl hodiny už jsem cválal k Čertovu koutu.

Čím víc jsem se blížil k chaloupce na muřích nohách, tím větší a bolestnější neklid se ve mně zmáhal. S jistotou jsem očekával nějaký nový zármutek.

Vběhl jsem na úzkou pěšinku, která se klikatila po písčitém svahu. Okna byla otevřená, dveře dokořán.

„Panebože, co se tu stalo?“ zašeptal jsem a srdce se mi sevřelo.

Chalupa byla prázdná. Panoval v ní smutný nepořádek, špína, která zůstává tam, kde obyvatelé nakvap odjedou. Na podlaze ležely hromádky smetí, hadry, v koutě se tyčila holá postel.

Srdce mi přetévalo bolestí a pláčem – už jsem chtěl odejít, když jsem na okenním rámu zahlédl nějaký nápadný předmět. Byly to laciné červené korále, které děvčata v Polesí ráda nosila. Jediná věc, která mi zůstala jako památka na Olesju a na její něžnou, velkodušnou lásku...

1898

Alexandr Kuprin

Podzimní květy

Ze sebraných spisů A. K. vybrala a přeložila Zdeňka Psůtková
Ilustrace na obálce z Pixabay.com
Technická redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 18. 6. 2021

ISBN 978-80-274-1668-4 (epub)
ISBN 978-80-274-1669-1 (pdf)
ISBN 978-80-274-1670-7 (prc)